IZBOR

IZ

KORNELIJA NEPOTA

PRIREDIO

DR. JULIJE GOLIK

DRUGO IZDANJE

UKORIČEN STOJI 2 K

U ZAGREBU.
TROŠAK I NAKLADA KR. HRV.-SLAV.-DALM. ZEMALJ. VLADE.
1916.

Ova se knjiga ne smije skuplje prodavati nego za cijenu naznačenu na prednjoj strani.

Kr. zemaljska tiskara u Zagrebu.

Kornelije Nepot.

Kornelije Nepot rodio se u sjevernoj Italiji, koja je u prvom vijeku pr. K. dala rimskoj književnosti više znatnih književnika. Mjesto rođenja se ne zna sigurno, jedino se pouzdano zna, da je ležalo uz rijeku Pad.[1]) Ni vrijeme rođenja ne znamo stalno, ali se s velikom vjerojatnošću drži, da se rodio oko 100. godine pr. K. Stare vijesti ne kazuju, koliko je živio, ali nam sam kazuje, da je preživio prijatelja T. Pomponija Atika, koji je umr'o 32. godine pr. K. Iz onoga, što kazuje na nekim mjestima u životopisu Atikovu, zaključuje se, da je umr'o između 29. i 27. godine pr. K.

Da bi se po tadašnjem običaju što bolje naobrazio, rano je pošao u Rim, gdje se i trajno nastanio. Tu se upoznao s mnogim odličnim i obrazovanim ljudima, s bogatim i umnim vitezom T. Pomponijem Atikom, slavnim govornikom M. Tulijem Ciceronom, najvećim lirskim pjesnikom Valerijem Katulom i drugima. Kako nam neki stari pisci kazuju, da Nepot nije bio senator, to možemo odatle zaključivati, da nije vršio viših državnih službi, jer se najnižom od njih, kvesturom, dolazilo u senat. U tom se sasvijem slagao s prijateljem T. Pomponijem Atikom, koji se klonio javnih posala i živio za svoje prijatelje i za knjigu. U kući Atikovoj na Kvirinalu, u kojoj je bila i veoma bogata knjižnica, sastajali su se najodličniji umnici rimski, izmjenjivali svoje misli i jedan drugoga poticali. U tom društvu bio je i Kornelije Nepot, pa je sasvijem vjerojatno, da je tu dobio pobudu za pisanje, bar nam sam kazuje, da ga je Atik potakao, da prikaže život Katonov.

Književni rad njegov bio je dosta opsežan. Tako je napisao djelo »*Chronica*«, u kojem je podao kratak nacrt općene povjesnice tadašnjega svijeta počevši od mitskih vremena. U djelu

[1]) Mnogi drže, da mu je rodno mjesto bilo Hostilia, današnja Ostiglia (čitaj Ostilja), koja mu je 2. svibnja 1868. god. podigla spomenik.

*

»*Exempla*« sabrao je primjere i anegdote za rimske vrline i običaje. Dva su osobita djela sačinjavali životopisi Katonov i Ciceronov. Sva dosad spomenuta djela propala su do neznatnih ostataka. Ali najznatnije i najveće djelo njegovo bilo je *De viris illustribus*, koje je sadržavalo životopise znamenitih ljudi, a obuhvatalo je bar 16 knjiga. Djelo je bilo tako udešeno, da su po dvije knjige prikazivale jednu vrstu znamenitih ljudi, i to jedna ljude tuđih naroda, druga rimske. Prema tome bilo je prikazano bar 8 vrsta znamenitih ljudi: kraljeva, vojskovođa, državnika, govornika, pjesnika, povjesničara, filozofa, gramatika. Od toga djela sačuvao se samo jedan dio, i to treća knjiga pod natpisom *De excellentibus ducibus exterarum gentium*, koja sadržava 19 životopisa znamenitih vojskovođa grčkih, životopis Karanina Datama i životopise Kartažanina Hamilkara i Hanibala, zatim odlomak iz prve knjige *De regibus exterarum gentium* i najposlije iz dvanaeste knjige *De historicis latinis* dva životopisa: Katonov i Atikov.

Tim djelom išao je Nepot za tim, da širim vrstama rimskoga naroda, koje nijesu čitale grčka djela (a rimskih znatnijih još nije bilo), ukratko i shvatljivo prikaže znamenite ljude, kako bi tim proširio općenu obrazovanost svojih zemljaka i raspalio u srcima njihovim oduševljenje za junaštvo, rodoljublje i lične vrline.

Zato svagdje nastoji, da pobudi poštovanje i za Grke, koje su Rimljani rado znali prezirati, i za druge narode, koji su Rimljanima vrijedili kao barbari. Da bi to postigao, pokazuje, da je i u tih naroda bilo izobila znatnih i plemenitih ljudi, i toplo crta život i djela njihova. Da bi svoje zemljake oplemenio, rado prelazi u općena razmatranja, koja su podobna na čitatelje uzgojno utjecati. Zato prikazujući život pojedinih znamenitih ljudi ističe, kako su dolazili do vrlinâ i slave, da se može mladež u njih ugledati; zato crtajući pad tirana podaje nauk, da je svakomu vlast samo onda stalna, ako se oslanja na ljubav naroda, pa da su nesretni oni ljudi, koji više gledaju, da ih se drugi boje, negoli da ih ljube. Odasvud proviruje njegovo mišljenje, da ljubav prema domovini stvara čudesa, da krepost krasi dušu, a poroci je nagrđuju. Iz svakoga retka razbiramo, da je Nepot bio čestit čovjek, koji je prikazujući lijepe starinske običaje i vrline htio, da i njegovi sugrađani budu čestiti ljudi i vrli rodoljupci.

Ali Nepot nije mio samo poradi svojih moralnih svojstava nego i kao pisac. Iz obilne povijesne građe često umije izvaditi ono, što najbolje osvjetljuje njegove junake i vremena, u kojima su ti junaci živjeli, a pripovijeda ponajviše kratko, jasno i lijepo.

Kao povjesničar je slabiji, jer nije svagda znao strogo ispitati vrijednost onih pisaca, iz kojih je crpao građu. Zato se nalazi u njega netočnosti, pogrješaka i pretjerivanja, kojima će biti uzrok i to, što je brzo radio. Ali priznati mu se mora nepristranost, koja je u rimskih povjesničara dosta rijetka. Nepot hvali vrline tuđih vojskovođa i onda, kad te vrline zasjenjuju slavu rimskih vojskovođa.

Sve spomenute vrline njegove pribavile su mu veliko poštovanje kod savremenikâ, koji su rado čitali njegova djela. Pjesnik Valerije Katul posvetio mu je zbirku svojih pjesama hvaleći u posvetnoj pjesmi pjesnički rad njegov; Ciceron ga zove neumrlim.

Ako pogledamo na razvitak rimske historiografije i razmotrimo, kakvo mjesto zaprema Nepot u tom razvitku, opazit ćemo, da je 1. začetnik svjetske povjesnice u Rimljana, 2. sakupljač zanimljivih pričica i anegdota. U jednom i u drugom smjeru našao je kasnije dosta sljedbenika i tako je utjecaj njegov na kasniju rimsku književnost bio dosta znatan. U novom vijeku priznat je kao jedan od najprikladnijih pisaca, da se prvi dade u ruke mladeži, kako bi se čitajući životopise znamenitih ljudi zagrijala za sve, što je lijepo i plemenito, kako bi, pohranivši sve to u svoja mlada srca, ponijela to blago sa sobom i u život na diku sebi, a na korist otadžbini svojoj.

Poradi spomenutih povijesnih netočnosti i nekih jezičnih osobina, koje se ne nalaze u najboljih klasičkih pisaca, kao u Cezara i Cicerona, pokušali su neki, da ga dadu mladeži u ruke u popravljenom obliku, ali to nastojanje s pravom nije našlo odziva, pa se zato i ovaj izbor iz Nepotovih djela drži teksta, kako nam ga je predaja sačuvala.

Gdje je što?

I. MILTIADES.

I. Miltiades, Cimonis filius, Atheniensis, cum et antiquitate 1
generis et gloria maiorum et sua modestia unus omnium maxime floreret eaque esset aetate, ut non iam solum de eo bene sperare, sed etiam confidere cives possent sui talem eum futurum, qualem cognitum iudicarunt, accidit, ut Athenienses Chersonesum colonos vellent mittere. Cuius generis cum magnus nu- 2

I. 1. *antiquitate ... et gloria ... et modestia,* abl. causae: zbog. — *antiquitate generis,* jer je izvodio svoj rod od Zevsova sina Eaka, od kojega opet potječu Pelej i Ahilej, Telamon i Ajant. — *modestia,* skromnost, čednost. — *unus,* često pojačava superlativ, ne treba ga prevesti. — *maxime floreret,* najviše se odlikovao, bio je najugledniji. — *bene sperare de eo,* od njega se dobru nadati. — *cives,* sugrađani. — *sui,* zapravo bi trebalo da bude *eius,* ali se *suus* upotrebljava kadšto i onda, kad se ne proteže na subjekt iste ili glavne rečenice, nego na koji drugi rečenični dio. — *futurum,* dodaj: *esse.* — *cognitum* = *cum cognovissent* ili *postquam eum cognoverunt.* — *accidit*: Nepot je ovdje (u glavi I. i II.) pomeo Miltijada, pobjednika kod Maratona i sina Kimonova, s Miltijadom, sinom Kipselovim, stricem njegovim. Atensku vlast u Herzonesu osnovao je stariji Miltijad, sin Kipselov; njega je naslijedio nećak Stezagora, a poslije smrti njegove mlađi brat Miltijad, kasniji pobjednik kod Maratona, koji je iz Herzonesa osvojio za Atenjane otok Lemno. — *Chersonesum,* poluotok između saroškog zaliva i Dardanela. Redovno bi bilo *in Chersonesum,* ali grčka imena krajeva i otoka, koja se svršavaju na *-us,* često se konstruiraju u latinskom jeziku kao imena gradova. — *colonus,* znači iznajprije: težak, ratar, ovdje: naseljenik.

2. *cuius generis,* takvih ljudi; u latinskom se jeziku rado nadovezuje iduća rečenica na prednašnju relativnom zamjenicom (u hrvatskom pokazna). — *eius demigrationis peterent societatem,* znači upravo: budući da su mnogi tražili učevstvovanje u onom iseljenju, ali prevedi: budući da su mnogi tražili, da se smiju pridružiti onim iseljenicima. — *delecti* (od *deligo* izabrati) kao imenica: izbranici. — *deliberatum* je supin, prevodi se namjernom rečenicom; *delibero* znači obično: razmišljati, kadšto, kao ovdje: pitati za savjet. — *quo potissimum duce uterentur,* podložna upitna rečenica: koga bi upravo uzeli za vođa; *utor* s ablativom lica znači: imati koga za što, uzeti koga za što. — *tenebant,* imati u rukama. — *cum quibus,* običnije *quibuscum.*

merus esset et multi eius demigrationis peterent societatem,
ex his delecti Delphos deliberatum missi sunt, quo potissimum
duce uterentur. Namque tum Thraces eas regiones tenebant, cum
3 quibus armis erat dimicandum. Consulentibus nominatim Pythia
praecepit, ut Miltiadem imperatorem sibi sumerent; id si fecis-
4 sent, incepta prospera futura. Hoc oraculi responso Miltiades
cum delecta manu classe Chersonesum profectus cum accessisset
Lemnum et incolas eius insulae sub potestatem redigere vellet
Atheniensium, idque ut Lemnii sua sponte facerent, postulasset,
5 illi irridentes responderunt tum id se facturos, cum ille domo
navibus proficiscens vento aquilone venisset Lemnum. Hic enim
ventus ab septentrionibus oriens adversum tenet Athenis profi-
6 ciscentibus. Miltiades morandi tempus non habens cursum di-
rexit, quo tendebat, pervenitque Chersonesum.

1 **II.** Ibi brevi tempore barbarum copiis disiectis tota regione,
quam petierat, potitus, loca castellis idonea communiit, multitu-

3. *nominatim,* poimence, *izrijekom.* — *si fecissent,* konj. pluskvamperfekta mjesto futura II., v. Lat. gram. § 235. bilj. 4. I. — *futura,* kod infinitiva fut. akt. Nepot uvijek izostavlja *esse;* acc. c. inf. zavisan je od glagola dicendi, koji se krije u *praecepit.* — *incepta,* u latinskom plural, u hrvatskom singular: pothvat, preduzeće.

4. Poredaj: *cum Miltiades hoc oraculi responso cum delecta manu classe Chersonesum profectus (esset et) Lemnum accessisset et incolas . . sub potestatem Atheniensium redigere vellet et* (mjesto *que) postulasset, ut L. id sua sponte facerent.* — *hoc . . responso,* na taj odgovor. — *classe proficisci,* otploviti, odjedriti. — *accessisset,* približiti se, pristati. — *sub potestatem redigere,* podvrći pod čiju vlast. — *sua sponte,* od svoje volje.

5. *facturos,* v. *futura* 3. — *domo,* t. j. iz Atike. — *navibus proficiscens,* ploviti, jedriti. — *venisset,* v. *si fecissent* 3. — *Lemnum,* v. *Chersonesum* 1. Ploveći iz Atene u Lemno trebalo je udariti sjeveroistočnim smjerom, zato se za sjevernog vjetra nije moglo pristati uz otok. — *oriens,* koji se diže od sjevera, dolazi sa sjevera. — *ventus . . . adversum tenet . . . proficiscentibus,* duše nasuprot onima, koji plove iz Atene.

6. *morandi tempus non habens,* nemajući kad zadržavati se. — *cursum dirigere,* upraviti put (plovidbu), uputiti se. — *quo tendebat,* kamo je smjerao.

II. 1. *brevi tempore,* spoji s *potitus.* — *barbarum,* genitiv plur. na *-um* mjesto na *-orum* običan i kod nekih drugih pisaca, da se ne nagomila više *r.* — *copiis disiectis . . . potitus,* ablativ

dinem, quam secum duxerat, in agris collocavit crebrisque ex-
cursionibus locupletavit. Neque minus in ea re prudentia quam 2
felicitate adiutus est. Nam, cum virtute militum devicisset ho-
stium exercitus, summa aequitate res constituit atque ipse ibi-
dem manere decrevit. Erat enim inter eos dignitate regia, quam- 3
quam carebat nomine, neque id magis imperio quam iustitia
consecutus. Neque eo setius Atheniensibus, a quibus erat pro-
fectus, officia praestabat. Quibus rebus fiebat, ut non minus
eorum voluntate perpetuum imperium obtineret, qui miserant,
quam illorum, cum quibus erat profectus.

Chersoneso tali modo constituta Lemnum revertitur et ex 4
pacto postulat, ut sibi urbem tradant: illi enim dixerant, cum
vento borea domo profectus eo pervenisset, sese dedituros: se
autem domum Chersonesi habere. Cares, qui tum Lemnum in- 5
colebant, etsi praeter opinionem res ceciderat, tamen non dicto,
sed secunda fortuna adversariorum capti resistere ausi non sunt
atque ex insula demigrarunt. Pari felicitate ceteras insulas, quae
Cyclades nominantur, sub Atheniensium redegit potestatem.

apsolutni razriješi vremenskom rečenicom, a particip učini odrеđenim glagolom, koji je s predašnjim vezan veznikom *i.* — *quam petierat,* t. j. *armis,* na koji je bio pošao. — *castellis,* dativ zavisan od *idonea*: prikladna za tvrđavice. — *collocare,* naseliti. — *crebris excursionibus,* čestim četovanjem.

2. *neque minus . . . quam,* ne manje . . . nego = isto tako . . . kao. — *in ea re,* u tom preduzeću. — *res constituit,* sve je uredio.

3. *erat . . . dignitate regia,* ablativ qualitatis kao predikat: bio je kraljevskog ugleda, bio je ugledan, poštovan kao kralj. — *carebat nomine,* t. j. *regio,* nije imao imena. — *neque magis . . . quam,* ne više . . . nego; u hrvatskom učini drugi član prvim s: *više,* a prvi drugim s: *nego*: a to je više postigao pravednošću nego vlašću. — *neque eo setius,* pa ipak. — *quibus rebus fiebat ut,* upravo: stoga je bivalo da, ali prevedi ukratko: *stoga,* a konjunktivnu rečenicu učini glavnom, v. Lat. gram. § 294. 1. — *non minus . . . quam,* v. II. 2. — *ex pacto,* po ugovoru. — *pervenisset,* v. I. 5. — *se autem . . . habere,* zavisno o glagolu dicendi, koji treba pomisliti iz ustiju Miltijadovih; prevodi se tako, da se acc. c. inf. učini glavnom rečenicom, a u nju se metne: *kaže,* dakle: on pak, kaže, ima dom na . . .

5. *praeter opinionem res cadit,* stvar se događa protiv očekivanja. — *redegit,* v. I. 4.

1 **III.** Eisdem temporibus Persarum rex Darius ex Asia in
Europam exercitu traiecto Scythis bellum inferre decrevit. Pon-
tem fecit in Histro flumine, quo copias traduceret. Eius pontis,
dum ipse abesset, custodes reliquit principes, quos secum ex
Ionia et Aeolide duxerat; quibus singulis illarum urbium per-
2 petua dederat imperia. Sic enim facillime putavit se Graeca
lingua loquentes, qui Asiam incolerent, sub sua retenturum po-
testate, si amicis suis oppida tuenda tradidisset, quibus se
3 oppresso nulla spes salutis relinqueretur. In hoc fuit tum nu-
mero Miltiades. Hic, cum crebri afferrent nuntii male rem ge-
rere Darium premique a Scythis, hortatus est pontis custodes,
ne a fortuna datam occasionem liberandae Graeciae dimitterent.
Nam, si cum iis copiis, quas secum transportarat, interisset Da-
rius, non solum Europam fore tutam, sed etiam eos, qui Asiam
incolerent Graeci genere, liberos a Persarum futuros domina-
tione et periculo. Id facile effici posse; ponte enim rescisso re-
gem vel hostium ferro vel inopia paucis diebus interiturum. Ad

III. 1. *exercitu traiecto,* abl. apsol. razriješi tako, da ga učiniš usporednim s *inferre.* — *quo (= ut eo)... traduceret,* relativna namjerna rečenica. — *abesset,* coni. subiectivus, jer je to misao Darijeva, v. Lat. gram. § 236. 1. — *custodes,* predikatni akuzativ: *kao.* — *quibus singulis...,* a svakomu od njih — *illarum urbium perpetua imperia,* dao je do života vlast nad...

2. *Graeca lingua loquentes,* koji govore grčkim jezikom, t. j. Grci. — *tuenda,* gerundiv uz *tradere* (Lat. gram. § 202.): da ih brane, čuvaju. — *quibus,* t. j. *amicis.* — *se oppresso,* abl. apsol. razriješi pogodbenom rečenicom: *si oppressus esset.* — *relinqueretur,* u pasivu: ostajati.

3. *in hoc numero,* među ovima. — *Miltiades,* ovdje sin Kimonov, v. I. 1. — *male rem gerere,* nesrećno vojevati. — *occasionem lib. Graec. dimitterent,* neka ne propuste priliku za oslobođenje Grčke, da se Grčka oslobodi, t. j. Grci u Maloj Aziji.

4. *transportarat,* mjesto *transportaverat,* indikativ, jer to nije govorio Miltijad, nego je to dodatak Nepotov. — *genere,* abl. limitationis: grčkoga plemena. — *periculo,* t. j. *Persarum,* opasnost od njih.

5. *ne res conficeretur, obstitit,* nije dao, da se to izvrši. — *idem... et* (ili običnije *ac),* isto... što i. — *summas imperii tenerent,* imati vrhovnu vlast. — *regno niteretur,* oslanja se na..., osniva se na..., upire se o... — *quo = eo,* t. j. *Dario.* — *expulsos,* razriješi: *expulsum iri et... daturos; potestate expellere,* svrći s vlasti; *civibus poenas dare,* biti kažnjen od...

hoc consilium cum plerique accederent, Histiaeus Milesius, ne
res conficeretur, obstitit dicens non idem ipsis, qui summas im-
perii tenerent, expedire et multitudini, quod Darii regno ipso-
rum niteretur dominatio; quo exstincto ipsos potestate expulsos
civibus suis poenas daturos. Itaque adeo se abhorrere a cetero-
rum consilio, ut nihil putet ipsis utilius quam confirmari
regnum Persarum. Huius cum sententiam plurimi essent secuti, 6
Miltiades non dubitans tam multis consciis ad regis aures con-
silia sua perventura Chersonesum reliquit ac rursus Athenas
demigravit. Cuius ratio, etsi non valuit, tamen magnopere est
laudanda, cum amicior omnium libertati quam suae fuerit do-
minationi.

IV. Darius autem, cum ex Europa in Asiam redisset, hor- 1
tantibus amicis, ut Graeciam redigeret in suam potestatem,
classem quingentarum navium comparavit eique Datim praefecit
et Artaphernem hisque ducenta peditum, decem equitum milia
dedit causam interserens se hostem esse Atheniensibus, quod
eorum auxilio Iones Sardis expugnassent suaque praesidia inter-
fecissent. Illi praefecti regii classe ad Euboeam appulsa celeriter 2
Eretriam ceperunt omnesque eius gentis cives abreptos in Asiam
ad regem miserunt. Inde ad Atticam accesserunt ac suas copias
in campum Marathona deduxerunt. Is est ab oppido circiter
milia passuum decem. Hoc tumultu Athenienses tam propinquo 3
tamque magno permoti auxilium nusquam nisi a Lacedaemoniis
petiverunt Phidippumque, cursorem eius generis, qui hemero-

6. *secuti,* pristati uz. — *non dubitans,* poslije toga izraza očekivali bismo pravilno *quin,* Nepot ima češće acc. c. inf. — *tam multis consciis,* abl. apsol.: kad tako mnogi za njih znadu. — *ratio,* osnova. — *valuit*: *valere* vrijediti, ovdje: prodrijeti. — *amicior* s dativom: povoljniji za.

IV. 1. *hortantibus amicis,* abl. apsol. prevedi: na poticanje prijateljâ. — *redigeret in potestatem* v. I. 4. — *causam interserens,* navodeći za uzrok. — *Sardīs,* akuz. plur., v. Lat. gram. § 29.

2. *classem appellere ad,* upravo: dotjerati brodovlje do, onda: pristati s brodovljem uz, kod. — *eius gentis,* one općine. — *abreptos,* razriješi: *abripuerunt et...* — *est ab = abest ab,* udaljen je od.

3. *tumultu,* nenadani rat. — *permoti = perterriti.* — *eius generis,* one vrste, t. j. takova. — *hemerodromoe* je nom. plur. od grčke riječi *hemerodromus, i* (od ἡμέρα dan i δρόμος trka), diftong

dromoe vocantur, Lacedaemonem miserunt, ut nuntiaret quam
4 celerrimo opus esse auxilio. Domi autem creant decem praetores,
qui exercitui praeessent, in eis Miltiadem. Inter quos magna fuit
contentio, utrum moenibus se defenderent an obviam irent ho-
5 stibus acieque decernerent. Unus Miltiades maxime nitebatur,
ut primo quoque tempore castra fierent; id si factum esset, et
civibus animum accessurum, cum viderent de eorum virtute non
desperari, et hostes eadem re fore tardiores, si animadverterent
auderi adversus se tam exiguis copiis dimicari.

1 **V.** Hoc in tempore nulla civitas Atheniensibus auxilio fuit
praeter Plataeenses. Ea mille misit militum. Itaque horum ad-
ventu decem milia armatorum completa sunt; quae manus mi-
2 rabili flagrabat pugnandi cupiditate. Quo factum est, ut plus
quam collegae Miltiades valeret. Eius ergo auctoritate impulsi
Athenienses copias ex urbe eduxerunt locoque idoneo castra fe-
3 cerunt. Dein postero die sub montis radicibus acie regione in-
structa non apertissima (namque arbores multis locis erant ra-
rae) proelium commiserunt hoc consilio, ut et montium altitu-
dine tegerentur et arborum tractu equitatus hostium impedi-
4 retur, ne multitudine clauderentur. Datis, etsi non aequum

oe odgovara grč. οι; brzi hodac, brzac. — *oput est aliqua re,* treba čega. — *quam celerrimo*: *quam* sa superlativom prevodi se sa: što i komparativom: što brži.

4. *creant,* prez. historički — *praetores,* vojskovođa. — *acie decernerent,* pobiti se na otvorenu polju.

5. *unus,* jedini, samo. — *primo quoque tempore,* u svako vrijeme, koje se prvo desi, onda: što prije. — *animum,* srčanost. — *accessurum,* porasti. — *eorum,* t. j. *civium,* zapravo bi imalo biti *de sua virtute.* — *fore* = *futuros esse.* — *tardus,* spor, neodlučan.

V. 1. *hoc in tempore,* u toj nevolji. — *auxilio,* dativ svrhe: na pomoć.

2. *quo factum est ut,* prevedi: stoga, a konjunktiv učini samostalnim glagolom u indikativu. — *plus valere,* moćniji biti, imati veći utjecaj, jer je bio ratoborniji od svojih drugova.

3. *dein,* više puta mjesto *deinde.* — *sub m. radicibus,* na podnožju brijega. — poređaj: *acie instructa regione non apertissima;* ispred *regione* izostavljen je prijedlog *in,* kao što se izostavlja i uz *locus,* kad ima uza se atribut. — *apertissimus,* sasvijem otvoren. — *arbores rarae,* gdjekoje drvo. — *et ... et,* u jednu ruku — u drugu ruku. — *tractu,* potez, *red.*

4. *aequum,* zgodan, dodaj *esse.* — *eoque,* i to s tim više. — *subsidio,* v. *auxilio* V. 1.

locum videbat suis, tamen fretus numero copiarum suarum con-
fligere cupiebat eoque magis, quod, priusquam Lacedaemonii
subsidio venirent, dimicare utile arbitrabatur. Itaque in aciem
peditum centum, equitum decem milia produxit proeliumque
commisit. In quo tanto plus virtute valuerunt Athenienses, ut 5
decemplicem numerum hostium profligarint, adeoque eos per-
terruerunt, ut Persae non castra, sed naves petierint. Qua pugna
nihil adhuc exstitit nobilius; nulla enim umquam tam exigua
manus tantas opes prostravit.

VI. Cuius victoriae non alienum videtur, quale praemium 1
Miltiadi sit tributum, docere, quo facilius intellegi possit eandem
omnium civitatum esse naturam. Ut enim populi Romani hono- 2
res quondam fuerunt rari et tenues ob eamque causam gloriosi,
nunc autem effusi atque obsoleti, sic olim apud Athenienses
fuisse reperimus. Namque huic Miltiadi, qui Athenas totamque 3
Graeciam liberarat, talis honos tributus est, cum in porticu,
quae Poecile vocatur, pugna depingeretur Marathonia, ut in
decem praetorum numero prima eius imago poneretur isque
hortaretur milites proeliumque committeret. Idem ille populus, 4
posteaquam maius imperium est nactus et largitione magistra-
tuum corruptus est, trecentas statuas Demetrio Phalereo de-
crevit.

5. *in quo,* t. j. *proelio.* — *tanto plus valuerunt,* toliko jači biti; dodaj: *quam Persae.* — *opes,* ratna sila.

VI. 1. poredaj: *non alienum videtur docere, quale praemium eius victoriae ...* — *non alienus,* ne nepriličan. — *quo* uz komparativ = *ut eo.*

2. *populi Romani,* gen. subjektivni, jer ih je rimski narod davao. — *honores,* odlikovanja. — *tenues,* mršav, neznatan. — *effusi atque obsoleti,* t. j. *sunt; effusus,* prekomjeran; *obsoletus,* svakidašnji, prost, jer su izgubila vrijednost poradi toga, što se lako daju ili dobivaju.

3. *huic,* našemu, jer se o njem baš govori. — rečenicu: *cum ... depingeretur M.* umetni u rečenicu *ut ... poneretur.* — *Poecile* je ime atenske galerije slika, znamenite poradi Polignotovih slikarija (grč. Ποικίλη). — *praetorum,* v. IV. 4.

4. *largitione mag. corruptus est,* Nepot misli na platu, što su je dobivali suci pa građani, kad su išli u narodne skupštine, na ulaznine u kazalište, ali je rimske prilike pomiješao s grčkima, jer u Ateni nijesu spomenute plate davali činovnici nego država. — *Demetrio Phalereo,* t. j. iz Falerona; bio je državnik, govornik i vojskovođa, a od 317.—307. god. upravljao je Atenom.

1 **VII.** Post hoc proelium classem septuaginta navium Athe-
nienses eidem Miltiadi dederunt, ut insulas, quae barbaros adiu-
verant, bello persequeretur. Quo in imperio plerasque ad offi-
2 cium redire coëgit, nonnullas vi expugnavit. Ex his Parum in-
sulam opibus elatam cum oratione reconciliare non posset, co-
pias e navibus eduxit, urbem operibus clausit omnique commeatu
privavit, dein vineis ac testudinibus constitutis propius muros
3 accessit. Cum iam in eo esset, ut oppido potiretur, procul in con-
tinenti lucus, qui ex insula conspiciebatur, nescio quo casu
nocturno tempore incensus est. Cuius flamma ut ab oppidanis
et oppugnatoribus est visa, utrisque venit in opinionem esse
4 signum a classiariis regiis datum. Quo factum est, ut et Parii a
deditione deterrerentur et Miltiades timens, ne classis regia
adventaret, incensis operibus, quae statuerat, cum totidem navi-
bus, atque erat profectus, Athenas magna cum offensione civium
suorum rediret.
5 Accusatus ergo est proditionis, quod, cum Parum expugnare
posset, a rege corruptus infectis rebus discessisset. Eo tempore

VII. 1. *bello persequi aliquem,* zavojštiti na koga. — *quo in imperio,* za te vojničke službe. — *ad officium redire,* vratiti se k poslušnosti, pokoriti se. — *vi expugnare,* na juriš osvojiti, zauzeti.

2. *Parum,* otok Par poznat zbog mramora. — *elatam opibus,* ponijevši se bogatstvom, ohol zbog. — *oratione,* riječima, milom. — *operibus,* opsadnim radnjama. — *omni commeatu privavit,* sasvijem zapriječiti dovoženje hrane. — *vineis ac testudinibus constitutis* razriješi: *vineas ac testudines constituit et ...* — *vineae* i *testitudines* su bili zaštitni krovovi od pletera ili drveta, pod kojima su se vojnici zaklanjali, kad bi radili kod opsadnih radnja ili kad bi se primicali neprijateljskim zidovima, da ih zidoderima ruše. — *propius,* s akuzativom, v. Lat. gram. § 140. 3. bilj. 7.

3. *in eo est ut,* dotle je došlo da .. upravo hoću da .. — *in continenti,* t. j. *terra,* na kopnu. — *nescio quo casu,* ne znam kojim slučajem, nekako slučajno. — *venit in opinionem,* pada na um.

4. *quo factum est ut,* v. II. 3. *quibus rebus fiebat ut.* — *deterrerentur,* odvratiti od. — *incensis operibus,* abl. apsol. razriješi: *incenderet opera, quae statuerat, et ... rediret.* — *totidem atque = totidem quot,* isto onoliko, koliko. — *magna cum offensione,* na veliko nezadovoljstvo.

5. *cum ... posset,* koncesivno: premda. — *infectis rebus,* ne obavivši ništa, praznih ruku, bez uspjeha. — *aeger erat vulneribus,* bolovao je od rana. — *quoniam ... non posset,* konjunktiv, jer su to riječi Stezagorine. — *pro se dicere,* govoriti za sebe, *braniti*

aeger erat vulneribus, quae in oppugnando oppido acceperat.
Itaque, quoniam ipse pro se dicere non posset, verba fecit frater
eius Stesagoras. Causa cognita capitis absolutus pecunia multa- 6
tus est, eaque lis quinquaginta talentis aestimata est, quantus in
classem sumptus factus erat. Hanc pecuniam quod solvere in
praesentia non poterat, in vincula publica coniectus est ibique
diem obiit supremum.
VIII. Hic etsi crimine Pario est accusatus, tamen alia causa 1
fuit damnationis. Namque Athenienses propter Pisistrati tyran-
nidem, quae paucis annis ante fuerat, nimiam civium suorum po-
tentiam extimescebant. Miltiades multum in imperiis magistrati- 2
busque versatus non videbatur posse esse privatus, praesertim
cum consuetudine ad imperii cupiditatem trahi videretur. Nam 3
Chersonesi omnes illos, quos habitarat, annos perpetuam obti-
nuerat dominationem tyrannusque fuerat appellatus, sed iustus.
Non erat enim vi consecutus, sed suorum voluntate, eamque po-
testatem bonitate retinebat. Omnes autem et dicuntur et haben-
tur tyranni, qui potestate sunt perpetua in ea civitate, quae
libertate usa est. Sed in Miltiade erat cum summa humanitas 4
tum mira communitas, ut nemo tam humilis esset, cui non ad
eum aditus pateret; magna auctoritas apud omnes civitates, no-
bile nomen, laus rei militaris maxima. Haec populus respiciens
maluit illum innoxium plecti quam se diutius esse in timore.

se. — *verba fecit = dixit;* Nepot se prevario, jer je Stezagora bio prije umr'o, negoli je Miltijad bio dobio vlast u Herzonesu, v. I. 1.

6. *causa cognita,* kad je stvar sudbeno ispitana, poslije sudbene istrage. — *capitis absolutus,* particip razriješi s: *est et ...;* *cap. absolvere,* odriješiti od smrtne kazne. — *lis,* globa. — *quantus = nam tantus.* — *aestimare quinq. talentis,* procijeniti na 50 talenata, odrediti. — *in praesentia,* u onaj čas, odmah. — *vincula publica,* državni zatvor. — *diem obiit supremum,* umrijeti.

VIII. 1. *crimine Pario accusari,* biti optužen optužbom zbog Para.

2. *multum ... versatus,* mnogo, t. j. često vršiti vojničke i građanske službe. — *ad imperii cupiditatem trahi,* vuče ga želja, pohlepa za vladanjem.

3. poređaj: *nam omnes illos annos, quos Chersonesi habitarat, obtinuerat perp. dominationem* (vršio je neprekidno vlast). — *libertate usa est,* imati, uživati slobodu, biti slobodan.

4. *humanitas,* blagost, uglađenost. — *communitas,* prijaznost.

II. THEMISTOCLES.

1 **I.** Themistocles, Neŏcli filius, Atheniensis. Huius vitia ineuntis adulescentiae magnis sunt emendata virtutibus adeo,
2 ut anteferatur huic nemo, pauci pares putentur. Sed ab initio est ordiendus. Pater eius Neocles generosus fuit. Is uxorem Acarnanam civem duxit, ex qua natus est Themistocles. Qui, cum minus esset probatus parentibus, quod et liberius vivebat et rem familiarem neglegebat, a patre exheredatus est. Quae
3 contumelia non fregit eum, sed erexit. Nam, cum iudicasset sine summa industria non posse eam exstingui, totum se dedidit rei publicae. Diligentius amicis famaeque serviens multum in iudiciis privatis versabatur, saepe in contionem populi prodibat; nulla res maior sine eo gerebatur; celeriter, quae opus erant,
4 reperiebat, facile eadem oratione explicabat; neque minus in rebus gerendis promptus quam excogitandis erat, quod et de instantibus, ut ait Thucydides, verissime iudicabat et de futuris callidissime coniciebat. Quo factum est, ut brevi tempore illustraretur.

I. 1. *Neocli,* grčka vlastita imena na *-es* imaju u latinskom veoma često genitiv singulara na *-i.* — *huius* zavisno od *adulescentiae.* — *ineuntis adulescentiae,* rana mladost. — *anteferatur huic nemo,* nitko se ne cijeni više od njega. — *par,* ravan.

2. *est ordiendus,* treba s njim (t. j. s njegovim životom) početi. — *uxorem ducere,* uzeti za ženu, oženiti se s ... — *ex qua,* uz glagole, koji znače roditi se, vlastita imena stoje obično u ablativu; uz ime, koje znači majku, stoji redovno *ex.* — *probari alicui,* biti komu po volji, biti mio, drag. — *liberius,* odviše razuzdano, raspušteno. — *neglegere,* zanemariti, ne mariti za što, rasipati.

3. *contumelia,* sramota. — *exstinguere,* izbrisati. — *totum se dedidit rei publicae,* sasvijem se posvetiti državnim poslovima. — *servire alicui,* nastojati oko čega, nastojati što steći. — *in iudiciis privatis versari,* baviti se privatnim parnicama. — *in contionem populi prodire,* pojaviti se u narodnoj skupštini kao govornik, u narodnoj skupštini govoriti. — *maior,* znatniji. — *res gerebatur,* stvar (posao) se vrši, t. j. državna. — *eadem* je sred. rod plur.

4. *neque minus ... quam,* v. Milt. II. 2. — *in rebus gerendis quam excogitandis,* isto tako okretan u djelovanju kao i u smišljavanju ili isto tako okretan (hitar) da što izvrši kao i da smisli. — *instantibus* i odmah zatim *futuris* dodaj: *rebus; instantes res,* sadašnje prilike. — *callidissime,* veoma oštroumno. — *conicere,* pogađati. — *quo factum est ut,* v. Milt. VII. 4. — *illustraretur,* proslaviti se.

II. Primus autem gradus fuit capessendae rei publicae 1
bello Corcyraeo; ad quod gerendum praetor a populo factus non solum praesenti bello, sed etiam reliquo tempore ferociorem reddidit civitatem. Nam, cum pecunia publica, quae ex metallis 2
redibat, largitione magistratuum quotannis interiret, ille persuasit populo, ut ea pecunia classis centum navium aedificaretur. Qua celeriter effecta primum Corcyraeos fregit, deinde mari- 3
timos praedones consectando mare tutum reddidit. In quo cum divitiis ornavit, tum etiam peritissimos belli navalis fecit Athenienses.

Id quantae saluti fuerit universae Graeciae, bello cognitum 4
est Persico. Nam, cum Xerxes et mari et terra bellum universae inferret Europae cum tantis copiis, quantas neque ante nec postea habuit quisquam — huius enim classis mille et ducen- 5
tarum navium longarum fuit, quam duo milia onerariarum sequebantur; terrestres autem exercitus septingenta peditum, equitum quadringenta milia fuerunt; — cuius de adventu cum 6

II. 1. *gradus capessendae rei publicae,* korak, da se dade na državne poslove. — *bello Corcyraeo,* abl. temporis: za rata s Korcirom; Nepot se prevario, jer Atenjani su u to vrijeme ratovali s Eginom, a ne s Korcirom. — poređaj: *praetor a populo factus ad id gerendum* (da vodi taj rat). — *praesenti bello* je abl. temporis (zato je bez *in)* i pripada k *ferociorem* (ratoborniji).

2. *metalla, ōrum,* n. rudnici. — *redibat,* o novcu: dobivati se. — *largitione magistratuum,* v. Milt. VI. 4. Novac, koji se dobivao od srebrnih ruda na Laurionu, nije se davao narodu po volji oblasnikâ nego po zakonu.

3. *maritimos praedones,* gusari (upravo: morski razbojnici). — *consectando* (goniti koga, ići za kim u potjeru) je gerund; prevedi ga samostalnim glagolom, a *reddidit* nadoveži s *et.* — *in quo,* pri tom. — *cum ... tum,* ne samo ... nego i. — *divitiis ornare,* snabdjeti bogatstvom, obogatiti.

4. *saluti,* spas, sreća, korist. — *bellum inferre alicui,* zavojštiti na koga.

5. poslije umetnute rečenice *huius ... fuerunt,* pisac je zaboravio na podložnu rečenicu *cum Xerxes ... inferret,* pa ponavlja misao njezinu novom podložnom rečenicom *cuius de adventu cum fama ... perlata esset,* a za njom dolazi *miserunt Delphos ...,* koja je glavna obadvjema podložnima. — *fuit* s genitivom qualitatis prevedi: sastojalo se od, brojilo je ...

6. *peti* prevedi aktivno: govorilo se, da ide na Atenjane. — *consultum,* supin; možeš ga prevesti ili infinitivom ili namjernom

fama in Graeciam esset perlata et maxime Athenienses peti dicerentur propter pugnam Marathoniam, miserunt Delphos consultum, quidnam facerent de rebus suis. Deliberantibus
7 Pythia respondit, ut moenibus ligneis se munirent. Id responsum quo valeret, cum intellegeret nemo, Themistocles persuasit consilium esse Apollinis, ut in naves se suaque conferrent: eum
8 enim a deo significari murum ligneum. Tali consilio probato addunt ad superiores totidem naves triremes suaque omnia, quae moveri poterant, partim Salamina, partim Troezena deportant; arcem sacerdotibus paucisque maioribus natu ad sacra procuranda tradunt, reliquum oppidum relinquunt.

1 **III.** Huius consilium plerisque civitatibus displicebat, et in terra dimicari magis placebat. Itaque missi sunt delecti cum Leonida, Lacedaemoniorum rege, qui Thermopylas occuparent longiusque barbaros progredi non paterentur. Hi vim hostium non sustinuerunt eodemque loco omnes interierunt.

2 At classis communis Graeciae trecentarum navium, in qua ducentae erant Atheniensium, primum apud Artemisium inter Euboeam continentemque terram cum classiariis regis conflixit. Angustias enim Themistocles quaerebat, ne multitudine circum-
3 iretur. Hinc etsi pari proelio discesserant, tamen eodem loco

rečenicom s: da. — *quidnam facerent de rebus suis,* što da rade u svom položaju, stanju. — *deliberantibus,* značenje kao i Milt. I. 2. — *respondit, ut . . . munirent;* poslije *respondit* nije ovdje acc. c. inf., jer je podložna rečenica zahtjevna.

7. *quo valeret,* kamo, na što smjera; poređaj: *cum nemo intellegeret, quo id resp. valeret . . . — persuasit,* pomisli: *populo.* — *se suaque conferrent,* skloniti sebe i svoje (svoju imovinu) na . . . — *eum a deo significari murum ligneum* prevedi aktivno: to naznačuje bog kao drveni zid ili: to razumijeva pod drvenim zidom.

8. *omnia, quae moveri poterant,* sve pokretno imanje. — *Salamina* i *Troezena* su grčki akuzativi od *Salamis, inis* (otok u saronskom zalivu) i *Troezen, enis* (grad u pokrajini Argolidi). — *maioribus natu,* stariji ljudi. — *ad sacra procuranda,* da vrše službu božju.

III. 1. *delecti,* imenički: izabrana četa. — *non paterentur* = *prohiberet.*

2. *communis,* zajednički, združen.

3. *pari proelio* (kao i *aequo Marte),* poslije neodlučene bitke. — *superasset,* obići. — *ne . . . ancipiti premeretur periculo,* prevedi aktivno: da ih ne bi pritisla opasnost s dvije strane. I doista

non sunt ausi manere, quod erat periculum, ne, si pars navium adversariorum Euboeam superasset, ancipiti premerentur peri-
culo. Quo factum est, ut ab Artemisio discederent et exadver- 4
sum Athenas apud Salamina classem suam constituerent.

IV. At Xerxes Thermopylis expugnatis protinus accessit 1
astu idque nullis defendentibus interfectis sacerdotibus, quos
in arce invenerat, incendio delevit. Cuius flamma perterriti 2
classiarii cum manere non auderent et plurimi hortarentur, ut domos suas discederent moenibusque se defenderent, Themistocles unus restitit et universos pares esse posse aiebat, dispersos testabatur perituros idque Eurybiadi, regi Lacedaemoniorum,
qui tum summae imperii praeerat, fore affirmabat. Quem cum 3
minus, quam vellet, moveret, noctu de servis suis, quem habuit fidelissimum, ad regem misit, ut ei nuntiaret suis verbis adver-
sarios eius in fuga esse; qui si discessissent, maiore eum cum 4
labore et longinquiore tempore bellum confecturum, cum singulos consectari cogeretur; quos si statim aggrederetur, brevi universos oppressurum. Hoc eo valebat, ut ingratis ad depu-
gnandum omnes cogerentur. Hac re audita barbarus nihil doli 5

je bio jedan dio neprijateljskog brodovlja otplovio oko Eubeje, ali ga je uništila oluja.

4. *quo factum est ut,* v. Milt. VII. 4. — *exadversum,* s akuz.: prema, nasuprot.

IV. 1. *astu,* isprva grčka riječ (ἄστυ) »grad«, pod kojim se razumijeva Atena, kao što se kod Rimljana pod *urbs* razumijeva Rim. Zato je i konstruirana poput imena gradova bez prijedloga. — *nullis defendentibus,* a da ga nije nitko branio, bez ikakva otpora. — *incendio delere,* spaliti. Kserks je doista spalio samo tvrđavu, a grad je uništio godinu dana kasnije Mardonije.

2. *cuius,* t. j. *incendii.* — *pares esse,* biti komu ravan, dorastao, mjeriti se s kim. — *testabatur,* uvjeravati, dokazivati. — poređaj: *et affirmabat Eurybiadi . . . id fore;* Euribijad nije bio kralj, nego vojskovođa lacedemonski i vrhovni zapovjednik grčkoga brodovlja. — *summae imperii praeerat,* bio je vrhovni zapovjednik. — *fore,* infinitiv fut. od *fieri.*

3. *minus . . . quam,* manje . . . nego, ne onako . . . kako. — *moveret,* skloniti koga. — poređaj: *fidelissimum de servis suis, quem habuit.* — *ad regem,* razumijeva se: perzijskomu. — *suis verbis,* u njegovo (Temistoklovo) ime, po njegovu nalogu.

4. *hoc eo valebat,* v. Them. II. 7. — *ingratis,* protiv volje. — *ad depugnandum,* da biju odlučan boj, na odlučnu bitku.

5. *nihil doli subesse,* nema nikakve prijevare, ne krije se nikakva prijevara. — *alienissimo*: nezgodan, superl. sasvijem ne-

subesse credens postridie alienissimo sibi loco, contra opportunissimo hostibus adeo angusto mari conflixit, ut eius multitudo navium explicari non potuerit. Victus ergo est magis etiam consilio Themistocli quam armis Graeciae.

1 **V.** Hic etsi male rem gesserat, tamen tantas habebat reli-
quias copiarum, ut etiam tum his opprimere posset hostes; iterum ab eodem gradu depulsus est. Nam Themistocles verens, ne bellare perseveraret, certiorem eum fecit id agi, ut pons, quem ille in Hellesponto fecerat, dissolveretur ac reditu in
2 Asiam excluderetur, idque ei persuasit. Itaque, qua sex mensibus iter fecerat, eadem minus diebus triginta in Asiam reversus est seque a Themistocle non superatum, sed conservatum
3 iudicavit. Sic unius viri prudentia Graecia liberata est Europaeque succubuit Asia. Haec altera victoria, quae cum Marathonio possit comparari tropaeo. Nam pari modo apud Salamina parvo numero navium maxima post hominum memoriam classis est devicta.

1 **VI.** Magnus hoc bello Themistocles fuit neque minor in
pace. Cum enim Phalerico portu neque magno neque bono Athenienses uterentur, huius consilio triplex Piraei portus constitutus est iisque moenibus circumdatus, ut ipsam urbem dignitate
aequipararet, utilitate superaret. Idem muros Atheniensium 2
restituit praecipuo suo periculo. Namque Lacedaemonii causam idoneam nacti propter barbarorum excursiones, qua negarent oportere extra Peloponnesum ullam urbem muros habere, ne essent loca munita, quae hostes possiderent, Athenienses aedi-
ficantes prohibere sunt conati. Hoc longe alio spectabat, atque 3
videri volebant. Athenienses enim duabus victoriis, Marathonia et Salaminia, tantam gloriam apud omnes gentes erant consecuti, ut intellegerent Lacedaemonii de principatu sibi cum
his certamen fore. Quare eos quam infirmissimos esse volebant. 4
Postquam autem audierunt muros strui, legatos Athenas miserunt, qui id fieri vetarent. His praesentibus desierunt ac se de
ea re legatos ad eos missuros dixerunt. Hanc legationem 5
suscepit Themistocles et solus profectus est; reliqui legati ut tum exirent, cum satis alti tuendo muri exstructi viderentur, praecepit; interim omnes, servi atque liberi, opus facerent neque ulli loco parcerent, sive sacer sive profanus, sive privatus esset sive publicus, et undique, quod idoneum ad muniendum putarent, congererent. Quo factum est, ut Atheniensium muri ex sacellis sepulcrisque constarent.

zgodan. — *contra,* prilog: naprotiv, a. — *hostibus* kao i *sibi* dativi commodi zavisni od *alienus, opportunus;* hrvatski dativi ili s prijedlogom: za. — *etiam* uz komparativ = još. — *consilio,* lukavština. — *Themistocli,* genitiv, v. Them. I. 1.

V. 1. *hic,* prilog. — *male rem gesserat,* v. Milt. III. 3. — *ab eodem* t. j. *Themistocle.* — *a gradu depellere,* potisnuti s povoljnog mjesta, položaja, izraz uzet od gladijatorskih vježbi; prevedi rečenicu aktivno. — *perseverare,* nastaviti. — *certiorem aliquem facere,* obavijestiti koga. — *id agi ut,* radi se o tom, da. — *reditu excluderetur,* subjekt je *Xerxes*: spriječiti, presjeći komu povratak.

2. *qua . . . eadem,* t. j. *viā*: kuda . . . upravo onuda. — *sex mensibus* i *diebus triginta* stoje na pitanje: *za koje vrijeme?* — *iter facere,* putovati, ići. — *reversus est* mjesto običnijega *revertit.*

3. *haec . . . victoria* dodaj: *est.* — *tropaeum,* pobjeda. — *pari modo,* jednako, isto tako. — *post hominum memoriam,* otkako ljudi pamte, od pamtivijeka.

VI. 1. *portu . . . utor,* imam luku; *neque magno neque bono* predikatno, prevedi relativnom rečenicom. — *triplex Piraei portus*: *Piraei* je eksplikativni genitiv, u hrv. nominativ; *triplex,* jer su bile zapravo 3 luke: *Piraeus, Zea, Munychia,* koje su bile spojene i međusobno utvrdama i dugačkim zidom s Atenom, koja je udaljena 2 sata. — *iisque* = *et talibus.* — *dignitate aequiperare aliquem,* veličanstvenošću biti komu ravan, jednak. — *superare,* nadmašiti, nadvisiti.

2. *praecipuo suo periculo,* s osobitom opasnošću za sebe. — *causam,* izgovor, izlika. — *excursionibus,* navala. — *qua* t. j. *causa,* abl. causae: zbog kojega. — *negarent oportere* = *dicerent non oportere,* da ne smije. — *possiderent* od *possido,* koji bi mogli zapremiti, zauzeti. — *aedificantes,* kad su htjeli graditi, kod gradnje.

3. *longe alio spectat atque,* smjera sasvijem drugamo nego. — *de principatu sibi cum his certamen fore,* da će se morati s njima boriti za prvenstvo (hegemoniju).

4. *quam infirmissimos,* što slabiji. — *id fieri vetarent,* u hrv. nije potrebno prevesti *fieri.* — *desierunt* t. j. *Athenienses.*

5. *exirent,* otputuju, zavisno od *praecepit,* koji možeš metnuti naprijed. — *tuendo* je dativ svrhe zavisan od *alti*: dosta visoki za obranu. — *facerent . . . parcerent . . . congererent,* konjunktivi imperativni, a *esset* i *putarent* konjunktivi u podložnim rečenicama neupravnoga govora. — *quo factum est ut,* v. Milt. VII. 4.

1 **VII.** Themistocles autem, ut Lacedaemonem venit, adire
ad magistratus noluit et dedit operam, ut quam longissime
tempus duceret, causam interponens se collegas exspectare. Cum
2 Lacedaemonii quererentur opus nihilo minus fieri eumque in
ea re conari fallere, interim reliqui legati sunt consecuti. A
quibus cum audisset non multum superesse munitionis, ad
ephoros accessit, penes quos Lacedaemoniorum summum erat
imperium, atque apud eos contendit falsa iis esse delata; quare
aequum esse illos viros bonos nobilesque mittere, quibus fides
haberetur, qui rem explorarent; interea se obsidem retinerent.
3 Gestus est ei mos, tresque legati functi summis honoribus
Athenas missi sunt. Cum his collegas suos Themistocles iussit
proficisci hisque praedixit, ut ne prius Lacedaemoniorum le-
gatos dimitterent, quam ipse esset remissus. Hos postquam
4 Athenas pervenisse ratus est, ad magistratum senatumque Lace-
daemoniorum adiit et apud eos liberrime professus est: Athe-
nienses suo consilio, quod communi iure gentium facere possent,
deos publicos suosque patrios ac penates, quo facilius ab hoste
possent defendere, muris saepsisse neque in eo, quod inutile

VII. 1. *ut*, čim, kako. — *adire ad magistratus*, ići k oblastima, oblasnicima. — *dedit operam*, nastojati. — *quam longissime tempus ducere*, što dulje otezati stvar. — *causam interponens* = c. interserens, Milt. IV. 1.

2. *nihilo minus*, ipak. — *opus fieri*, građenje se nastavlja. — *consequi*, stići. — *non multum superesse munitionis*, ne preostaje mnogo utvrđivanja, t. j. rada oko utvrđenja. — *imperium*, vlast. — *penes quos*, u kojih. — *apud eos*, pred njima. — *contendit*, izjaviti. — *illos* t. j. *ephoros* subjekt k *mittere*. — *fidem habere*, vjerovati. — *qui explorarent* spoji s pređašnjom relat. rečenicom s: *i*. — *se* t. j. *Themistoclem*.

3. *morem gerere alicui*, učiniti komu po volji, poslušati koga. — *functi summis honoribus*, koji su vršili najviše časti. — *hisque* t. j. *collegis*. — *praedixit*, zapovjediti. — *ut ne* = pojačanomu *ne*: neka ne.

4. *ratus est (reor, reri)*, misliti, — *adiit ad*, v. VII. 1. — *senatus* (vijeće) je geruzija, koja se sastojala od 28 ljudi preko 60 godina starih i od dva kralja. — *liberrime*, sasvijem otvoreno. — *communi iure gentium*, po općem međunarodnom pravu. — *publicos*, narodne, t. j. čitave Grčke, *patrios*, t. j. njihova rodnoga grada; *penates*, kućne bogove. — *quo* = *ut eo*.

esset Graeciae, fecisse. Nam illorum urbem ut propugnaculum 5
oppositam esse barbaris; apud quam iam bis classes regias
fecisse naufragium. Lacedaemonios autem male et iniuste fa-
cere, qui id potius intuerentur, quod ipsorum dominationi, quam 6
quod universae Graeciae utile esset. Quare, si suos legatos re-
cipere vellent, quos Athenas miserant, se remitterent, cum aliter
illos numquam in patriam essent recepturi.

VIII. Tamen non effugit civium suorum invidiam. Namque 1
ob eundem timorem, quo damnatus erat Miltiades, testularum
suffragiis e civitate eiectus Argos habitatum concessit. Hic cum 2
propter multas virtutes magna cum dignitate viveret, Lacedae-
monii legatos Athenas miserunt, qui eum absentem accusarent,
quod societatem cum rege Perse ad Graeciam opprimendam fe-
cisset. Hoc crimine absens proditionis damnatus est. Id ut 3
audivit, quod non satis tutum se Argis videbat, Corcyram de-
migravit. Ibi cum cives principes animadvertisset timere, ne
propter se bellum iis Lacedaemonii et Athenienses indicerent,

5. *illorum*, t. j. *Atheniensium*. — *ut*, kao. — *oppositam esse barbaris*, stoji barbarima nasuprot. — *apud quam* = *nam apud eam*. — *fecisse naufragium*, pretrpjeti brodolom, onda: pretrpjeti poraz, biti poražen.

6. *qui . . . intuerentur* uzročna rečenica: jer više gledaju na to. — *se*, t. j. *Themistoclem*.

VIII. 1. *quo* = *ob quem*. — *testularum suffragiis*, glasovanjem na crepićima (ostracizam). Kad je u Ateni koji građanin stekao veoma velik ugled i moć, Atenjani bi ga, ako su se bojali, da ne bi svoju moć upotrijebio protiv njihove slobode, izagnali na 10 godina, da se oslobode toga straha. Glasovalo se na crepićima, na koje bi se napisalo ime građanina, koji je po njihovu mišljenju opasan. Da bude tko izagnan, trebalo je da bar 6000 građana glasuje za izgon; isp. Milt. VIII. 1. *Athenienses propter Pisistrati tyrannidem . . . nimiam civium suorum potentiam extimescebant*, isp. i Milt. VIII. 2. i d. — *habitatum*, supin, prevodi se ili namjernom rečenicom ili kadšto s infinitivom.

2. *magna cum dignitate viveret*, u velikom ugledu živjeti, uživati veliko poštovanje. — *qui . . . accusarent*, namjerna relat. rečenica. — *rege Perse* mjesto običnijega *Persarum*. — *hoc crimine*, na tu tužbu.

3. *tutum*, dodaj *esse*. — *Molossum* = *Molossorum*, koji su stanovali u Epiru. — *cum quo* (mjesto *quocum*) *ei hospitium erat*, s kojim bješe u gostinskoj svezi; kod tih naroda gostinstvo bijaše sveto kao kod našega naroda pobratimstvo.

ad Admetum, Molossum regem, cum quo ei hospitium erat,
4 confugit. Huc cum venisset et in praesentia rex abesset, quo maiore religione se receptum tueretur, filiam eius parvulam arripuit et cum ea se in sacrarium, quod summa colebatur caerimonia, coniecit. Inde non prius egressus est, quam rex eum
5 data dextra in fidem reciperet; quam praestitit. Nam, cum ab Atheniensibus et Lacedaemoniis exposceretur publice, supplicem non prodidit monuitque, ut consuleret sibi; difficile enim esse in tam propinquo loco tuto eum versari. Itaque Pydnam eum deduci iussit et, quod satis esset praesidii, dedit. Hic in navem
6 omnibus ignotus nautis escendit. Quae cum tempestate maxima Naxum ferretur, ubi tum Atheniensium erat exercitus, sensit Themistocles, si eo pervenisset, sibi esse pereundum. Hac necessitate coactus domino navis, qui sit, aperit multa pollicens,
7 si se conservasset. At ille clarissimi viri captus misericordia diem noctemque procul ab insula in salo navem tenuit in ancoris neque quemquam ex ea exire passus est. Inde Ephesum pervenit ibique Themistoclem exponit. Cui ille pro meritis postea gratiam rettulit.

4. *in praesentia,* u onaj čas, u onaj mah. — poređaj: *huc cum... abesset, filiam... arripuit et... coniecit, quo (= ut eo) ... tueretur.* — *religione,* zdušnost, savjesnost. — *receptum* razriješi: *reciperet et.* — *summa caerimonia,* s najvećim strahopočitanjem. — *se.. coniecit,* uteći, skloniti se. — *dextra data,* davši mu desnicu, ili razriješi: dao desnicu i.. — *in fidem reciperet,* primi na poštenu riječ, ili primi pod okrilje, u zaštitu. — *quam = et eam; praestitit* održi (riječ), dade (zaštitu).

5. *exposceretur,* rečenicu prevedi aktivno; *exposco aliquem,* zahtijevam, da mi koga predadu. — *publice,* u ime države. — *consuleret sibi,* brinuti se za sebe, misliti na svoj spas. — *difficile esse,* acc. c. inf. zavisan od glagola dicendi, koji treba dopuniti iz *monuit*: teško je, kaže... — *tuto versari,* sigurno živjeti. — poređaj: *et id (tantum) praesidii dedit, quod satis esset;* konjunktiv je zato, jer je to misao Admetova, a ne piščeva. — *praesidium,* zaštita, pratnja. — *in navem escendit,* ukrcati se.

6. *quae cum = cum ea.* — *tempestate... Naxum ferretur.* aktivno: kad ga je silna oluja zanosila na Naks. — *pervenisset* i malo zatim *si se conservasset,* konjunktivi pluskvamperfekta, v. Milt. I. 3. *si fecissent.*

7. *captus misericordia,* zapravo: obuzet milosrđem, smilovanjem, onda: iz milosrđa; particip perf. pas. uz ablativ causae u hrv. se ponajviše ne prevodi. — *salum,* debelo more, pučina. — *navem tenuit in ancoris,* usidriti se. — *exponit,* iskrcati. — *pro meritis,* za usluge. — *gratiam rettulit,* pokazati se zahvalan (djelom), odužiti se.

IX. Scio plerosque ita scripsisse, Themistoclen Xerxe re- 1
gnante in Asiam transisse. Sed ego potissimum Thucydidi credo, quod et aetate proximus de iis, qui illorum temporum historiam reliquerunt, et eiusdem civitatis fuit. Is autem ait ad Artaxerxen eum venisse atque his verbis epistulam misisse: »Themi- 2
stocles veni ad te, qui plurima mala omnium Graiorum in domum tuam intuli, quamdiu mihi necesse fuit adversum patrem tuum bellare patriamque meam defendere. Idem multo plura 3
bona feci, postquam in tuto ipse et ille in periculo esse coepit. Nam, cum in Asiam reverti vellet proelio apud Salamina facto, litteris eum certiorem feci id agi, ut pons, quem in Hellesponto fecerat, dissolveretur atque ab hostibus circumiretur; quo nuntio ille periculo est liberatus. Nunc autem confugi ad te 4
exagitatus a cuncta Graecia tuam petens amicitiam. Quam si ero adeptus, non minus me bonum amicum habebis, quam fortem inimicum ille expertus est. Te autem rogo, ut de iis rebus, quas tecum colloqui volo, annuum mihi tempus des eoque transacto ad te venire patiaris«.

X. Huius rex animi magnitudinem admirans cupiensque 1
talem virum sibi conciliari veniam dedit. Ille omne illud tempus litteris sermonique Persarum dedidit; quibus adeo eruditus est,

IX. 1. *plerosque,* t. j. *rerum scriptores,* povjesnici. — *Themistoclen,* grč. akuzativ. — *Xerxe regnante,* abl. apsolutni; za vladanja Kserksova. — *aetate,* po vremenu. — *eiusdem civitatis* (gen. qualitatis) *fuit,* pripadao je istoj državi.

2. *mala... in domum tuam intuli,* zadati tvojoj kući (porodici) nevolje, udarce. — *mihi necesse fuit,* morao sam.

3. *idem,* kad se s *idem* kazuje što novo o istom subjektu, prevodi se: ali naprotiv. — *ipse,* t. j. *esse coepi.* — *in tuto,* izvan pogibli. — *proelio... facto,* poslije bitke. — *certiorem feci* i *id agi ut,* v. Them. V. 1. — *circumiretur,* subjekt *Xerxes.*

4. *non minus... quam,* v. Milt. II. 2. — *me bonum amicum habebis,* imat ćeš u meni dobra prijatelja. — *quas = de quibus.* — *annuum tempus,* godinu dana vremena. — *eo transacto,* kad to mine, prođe.

X. 1. poređaj: *admirans magnitudinem animi huius.* — *veniam dedit,* dati dopuštenje, *uslišiti čiju molbu.* — *litteris,* književnost; *sermoni,* jezik. — *commodius verba fecisse,* da je vještije govorio.

*

ut multo commodius dicatur apud regem verba fecisse, quam ii
2 poterant, qui in Perside erant nati. Hic, cum multa regi esset
pollicitus gratissimumque illud, si suis uti consiliis vellet, illum
Graeciam bello oppressurum, magnis muneribus ab Artaxerxe
donatus in Asiam rediit domiciliumque Magnesiae sibi consti-
3 tuit. Namque hanc urbem ei rex donarat, his quidem verbis:
quae ei panem praeberet (ex qua regione quinquaginta talenta
quotannis redibant); Lampsacum autem, unde vinum sumeret;
Myunta, ex qua obsonium haberet.

Huius ad nostram memoriam monumenta manserunt duo:
sepulcrum prope oppidum, in quo est sepultus; statua in foro
4 Magnesiae. De cuius morte multimodis apud plerosque scriptum
est; sed nos eundem potissimum Thucydidem auctorem proba-
mus, qui illum ait Magnesiae morbo mortuum neque negat fuisse
famam venenum sua sponte sumpsisse, cum se, quae regi de
Graecia opprimenda pollicitus esset, praestare posse desperaret.
5 Idem ossa eius clam in Attica ab amicis sepulta, quoniam legibus
non concederetur, quod proditionis esset damnatus, memoriae
prodidit.

III. ARISTIDES.

1 **I.** Aristides, Lysimachi filius, Atheniensis, aequalis fere
fuit Themistocli. Itaque cum eo de principatu contendit; nam-
2 que obtrectarunt inter se. In his autem cognitum est, quanto
antestaret eloquentia innocentiae. Quamquam enim adeo excelle-

2. *uti consiliis,* slušati savjete. — *illum,* t. j. *Artaxerxem.* — *domicilium sibi constituere,* nastaniti se.

3. *praeberet . . . sumeret . . . haberet,* namjerne rečenice. — *redibant,* v. Them. II. 2. — *obsonium,* smok. — *huius,* t. j. *Themistoclis.* — *oppidum,* Magnezija.

4. *multimodis,* različno. — *auctorem probamus,* priznavati kao jamca. — poređaj: *cum desperaret* (izgubiti nadu) *se praestare posse, quae . . . esset.*

5. poređaj: *idem memoriae prodidit ossa eius . . .* — *concederetur,* t. j. da ga javno sahrane.

I. 1. *Themistocli,* genitiv, v. Them. I. 1. — *obtrectarunt inter se,* gložiti se među sobom, raditi jedan protiv drugoga.

2. *quanto,* abl. mensurae: koliko. — *innocentiae* zavisno od *antestaret*: nadvisuje poštenje, moćnija je od poštenja. — *absti-*

bat Aristides abstinentia, ut unus post hominum memoriam,
quem quidem nos audierimus, cognomine Iustus sit appellatus,
tamen a Themistocle collabefactus testula illa exsilio decem
annorum multatus est. Qui quidem cum intellegeret reprimi con- 3
citatam multitudinem non posse cedensque animadvertisset quen-
dam scribentem, ut patria pelleretur, quaesisse ab eo dicitur,
quare id faceret aut quid Aristides commisisset, cur tanta poena
dignus duceretur. Cui ille respondit se ignorare Aristiden, sed 4
sibi non placere, quod tam cupide laborasset, ut praeter ceteros
Iustus appellaretur. Hic decem annorum legitimam poenam non 5
pertulit. Nam postquam Xerxes in Graeciam descendit, sexto
fere anno, quam erat expulsus, populi scito in patriam resti-
tutus est.

II. Interfuit autem pugnae navali apud Salamina, quae 1
facta est prius, quam poena liberaretur. Idem praetor fuit Athe-
niensium apud Plataeas in proelio, quo fusus barbarorum exer-
citus Mardoniusque interfectus est. Neque aliud est ullum huius 2
in re militari illustre factum quam huius imperii memoria, iusti-

nentia, nesebičnost. — *post hominum memoriam,* v. Them. V. 3. — *quem quidem nos audierimus,* za koga sam bar ja čuo, v. Lat. gram. § 259. 5. — *collabefactus,* strmoglavljen, srušen. — *testula illa* = *suffragiis testularum,* v. Them. VIII. 1.

3. *cedens,* odlazeći, t. j. iz narodne skupštine. — *scribentem,* gdje piše; od toga zavisno: *ut . . . pelleretur,* neka se progna iz. — *duceretur,* prevedi aktivno: drži ga. — *poena,* kazna je to po mišljenju Aristidovu, ali zakon to nije držao kaznom, v. Them. VIII. 1.

4. *ignorare,* ne poznati. — *praeter ceteros,* mimo ostale, više nego ostali.

5. *pertulit,* prepatiti, pretrpjeti. — *descendit,* jer idući iz Perzije prema obali silazi: *doći.* — *quam,* otkako. — *restitutus est,* natrag pozvati.

II. 1. *praetor,* vojskovođa. — *quo,* u kojoj. — *fusus est,* potučena je.

2. *huius imperii memoria,* spomen, vijest o tom zapovjedništvu, t. j. nego što se spominje, da je učinio u tom zapovjedništvu; ali nije istinito, što Nepot kazuje, jer se Aristid junački borio i na Maratonskom polju. — *multa,* dodaj: *facta illustria.* — poređaj: *quod . . . factum est, ut . . . transferretur ad Athenienses, cum . . . erat fugatus.* — *quo duce,* pod čijim vodstvom, za čijega vojvodovanja. — *summa imperii maritimi,* vrhovno zapovjedništvo na moru.

tiae vero et aequitatis et innocentiae multa, in primis, quod eius aequitate factum est, cum in communi classe esset Graeciae simul cum Pausania, quo duce Mardonius erat fugatus, ut summa imperii maritimi ab Lacedaemoniis transferretur ad Athenien-
3 ses. Namque ante id tempus et mari et terra duces erant Lacedaemonii. Tum autem et intemperantia Pausaniae et iustitia factum est Aristidis, ut omnes fere civitates Graeciae ad Atheniensium societatem se applicarent et adversus barbaros hos duces deligerent sibi.

1 **III.** Quos quo facilius repellerent, si forte bellum renovare conarentur, ad classes aedificandas exercitusque comparandos quantum pecuniae quaeque civitas daret, Aristides delectus est, qui constitueret, eiusque arbitrio quadringena et sexagena talenta quotannis Delum sunt collata. Id enim commune aerarium esse voluerunt. Quae omnis pecunia postero tempore Athenas translata est.

2 Hic qua fuerit abstinentia, nullum est certius indicium, quam quod, cum tantis rebus praefuisset, in tanta paupertate
3 decessit, ut, qui efferretur, vix reliquerit. Quo factum est, ut filiae eius publice alerentur et de communi aerario dotibus datis collocarentur. Decessit autem fere post annum quartum, quam Themistocles Athenis erat expulsus.

IV. ALCIBIADES.

1 I. Alcibiades, Cliniae filius, Atheniensis. In hoc natura, quid efficere possit, videtur experta. Constat enim inter omnes,

3. *intemperantia,* zbog samovolje, obijesti. — *se applicarent ad societatem,* pridružiti se savezu. — *duces,* predikatno: kao, za.

III. 1. *quos quo = ut eos eo.* — poređaj *Aristides delectus est, qui constitueret, quantum ... daret ad ... comparandos, ut eos ... repellerent, si forte ... conarentur.* — *id,* t. j. otok Del.

2. *abstinentia,* v. I. 2. — *cum tantis rebus praefuisset,* premda je upravljao tako znatnim stvarima, preduzećima. — *qui,* stari ablativ: čim. — *efferri,* pokopati, sahraniti.

3. *quo factum est ut,* v. Milt. VII. 4. — *publice,* na državni trošak. — *dotibus,* plural, jer je bilo više kćeri. — *post annum quartum quam = anno quarto postquam.*

I. 1. *in hoc,* kod njega, na njem. — *efficere,* učiniti, stvoriti. — *possit,* očekivali bismo zapravo *posset,* ali kadšto stoji u latin-

qui de eo memoriae prodiderunt, nihil illo fuisse excellentius vel in vitiis vel in virtutibus. Natus in amplissima civitate summo 2
genere, omnium aetatis suae multo formosissimus, dives; ad omnes res aptus consiliique plenus (namque imperator fuit summus et mari et terra); disertus, ut in primis dicendo valeret, quod tanta erat commendatio oris atque orationis, ut nemo ei posset resistere; cum tempus posceret, laboriosus, patiens; libe- 4
ralis, splendidus non minus in vita quam victu; affabilis, blandus, temporibus callidissime serviens: idem, simulac se remise- 3
rat neque causa suberat, quare animi laborem perferret, luxuriosus, dissolutus, libidinosus, intemperans reperiebatur, ut omnes admirarentur in uno homine tantam esse dissimilitudinem tamque diversam naturam.

II. Educatus est in domo Pericli (privignus enim eius 1
fuisse dicitur), eruditus a Socrate. Socerum habuit Hipponicum, omnium Graeca lingua loquentium ditissimum, ut, si ipse fingere vellet, neque plura bona eminisci neque maiora posset consequi, quam vel natura vel fortuna tribuerat.

skom jeziku prezent, kad se izriče, što svagda vrijedi. — *videtur experta,* dodaj: *esse*: očito je ògledala. — *constat inter omnes,* svi se slažu. — *memoriae prodere,* zapravo: predati spomenu, onda: pisati, pripovijedati. — *nihil* je općenitije nego *neminem,* koje bismo ovdje očekivali.

2. *natus ... summo genere,* rođen od veoma odlične porodice. — *multo* pojačava superlativ: kud i kamo. — *omnium,* gen. partitivni. — *aetatis suae,* svojega doba. — *consilii,* razboritost, uviđavnost. — *in primis,* osobito. — *dicendo valere,* govorom, besjeđenjem biti znatan, mnogo moći. — *quod,* uzročno. — *commendatio,* preporuka, onda ono, što preporuča: *milina.* — *oris,* u glasu, izgovoru, *orationis,* u govorenju, besjeđenju.

3. *cum tempus posceret,* jer se radnja ponavlja, očekivali bismo indikativ; konjunktiv je, jer se ujedno navodi i uzrok. — *non minus quam,* v. Milt. II. 2. — *vita,* javan život; *victus,* privatan život. — *temporibus serviens,* vladajući se prema prilikama.

4. *idem,* ali, nasuprot. — *simulac,* kadgod. — *se remittere,* podati se odmoru. — *causa suberat quare,* ne bi bilo uzroka, zašto ili rašta. — *animi labores,* duševno naprezanje. — *reperiebatur,* pokazati se. — *dissimilitudinem,* opreka.

II. 1. *Pericli,* v. Them. I. 1. — *Graeca lingua loquentium,* koji govore grčkim jezikom, mjesto: *Graecorum,* Grkâ. — *fingere,* t. j. *bona* (vrline) zamisliti, sebi predstaviti. — *eminisci,* izmisliti.

1 **III.** Bello Peloponnesio huius consilio atque auctoritate
Athenienses bellum Syracusanis indixerunt. Ad quod gerendum
ipse dux delectus est, duo praeterea collegae dati, Nicias et La-
2 machus. Id cum appararetur, prius quam classis exiret, accidit,
ut una nocte omnes Hermae, qui in oppido erant, deicerentur
praeter unum, qui ante ianuam erat Andocidis; itaque ille postea
3 Mercurius Andocidis vocitatus est. Hoc cum appareret non sine
magna multorum consensione esse factum, quae non ad priva-
tam, sed publicam rem pertineret, magnus multitudini timor est
iniectus, ne qua repentina vis in civitate exsisteret, quae liberta-
4 tem opprimeret populi. Hoc maxime convenire in Alcibiadem
videbatur, quod et potentior et maior quam privatus existimaba-
tur; multos enim liberalitate devinxerat, plures etiam opera fo-
5 rensi suos reddiderat. Qua re fiebat, ut omnium oculos, quotiens-
cumque in publicum prodisset, ad se converteret neque ei par
quisquam in civitate poneretur. Itaque non solum spem in eo
habebant maximam, sed etiam timorem, quod et obesse pluri-
6 mum et prodesse poterat. Aspergebatur etiam infamia, quod in

III. 1. *bello Peloponnesio,* abl. temporis. — *huius consilio atque auctoritate,* po savjetu i nagovoru njegovu. — *dux,* predikatno.

2. *id,* t. j. *bellum; bellum apparare,* spremati se na rat. — *exire,* odjedriti. — *Hermae, Herma* je četverouglast stup, kojemu je na vrhu stajala ponajviše glava Hermova. Takvi stupovi stajali su na cestama, trgovima, pred kućama. — *Mercurius* je latinski naziv za »Hermes«.

3. *non ad privatam sed publicam rem pertinet,* ne tiče se privatne stvari nego države. — *timorem alicui inicere,* zadati komu strah, natjerati koga u strah. — *vis,* prevrat, a *repentina* prevedi prilogom: iznenada.

4. *hoc,* t. j. da zasnuje prevrat. — *convenire in aliquem,* priličiti, prilikovati komu. — *potentior et maior quam privatus,* moćniji i znatniji od obična građanina. — *devincire,* obvezati, osvojiti, pridobiti. — *opera forensi,* uslugom na sudu, obranom. — *suas reddiderat,* za sebe pridobiti, učiniti svojim pristalicama.

5. *qua re fiebat ut,* stoga, zato, konjunktive učini samostalnim glagolima. — *in publicum prodire,* izići na javnost, na ulicu. — *oculos ad se convertere,* čiju pažnju na sebe obratiti. — *neque quisquam,* i nitko. — *par,* ravan, premac. — *poneretur = haberetur, existimaretur.* — *spem in aliquo habere,* uzdati se u koga, *timorem,* bojati se koga.

6. *aspergi infamia,* zapravo: biti poprskan sramotom, onda: obrukati se, biti na zlu glasu. — *mysteria facere,* obdržavati, svet-

domo sua facere mysteria dicebatur (quod nefas erat more Athe-
niensium) idque non ad religionem, sed ad coniurationem perti-
nere existimabatur.

IV. Hoc crimine in contione ab inimicis compellabatur. Sed 1
instabat tempus ad bellum proficiscendi. Id ille intuens neque
ignorans civium suorum consuetudinem postulabat, si quid de se
agi vellent, potius de praesente quaestio haberetur, quam absens
invidiae crimine accusaretur. Inimici vero eius quiescendum in 2
praesentia, quia noceri non posse intellegebant, et illud tempus
exspectandum decreverunt, quo exisset, ut absentem aggrederen-
tur; itaque fecerunt. Nam, postquam in Siciliam eum pervenisse 3
crediderunt, absentem, quod sacra violasset, reum fecerunt. Qua
de re cum ei nuntius a magistratu in Siciliam missus esset, ut
domum ad causam dicendam rediret, essetque in magna spe pro-
vinciae bene administrandae, non parere noluit et in triremem,
quae ad eum erat deportandum missa, ascendit. Hac Thurios in 4
Italiam pervectus, multa secum reputans de immoderata civium

kovati misterije (tajno bogoslužje). — *id,* t. j. obdržavanje misterija u svojoj kući. — *pertinere ad,* smjerati, odnositi se na što.

IV. 1. *hoc crimine,* zbog toga prestupka, zbog te krivice, t. j. što je podražavao misterijama. — *compellare* (koriti), tužiti. — *instare,* biti blizu. — *proficiscendi* zavisno od *tempus,* a *ad bellum* od *proficiscendi.* — *intuens,* gledati na što, imati što na umu. — *neque ignorans,* poznavajući dobro: dvije negacije čine jaču afirmaciju. — *postulabat,* dodaj: *ut.* — *de se agi,* da se protiv njega postupa, da ga tuže. — *de praesente quaestio haberetur,* neka se vodi istraga, dok je prisutan, nazočan. — *invidiae crimine,* zbog osvade (potekle) iz zavisti, zbog osvade zavidnikâ.

2. *inimici,* s tim odmah spoji glagol *decreverunt.* — *quiescendum* i *exspectandum* dodaj *esse;* u hrv. će biti dosta da prevedeš infinitivom. — *inpraesentia,* zasada. — *noceri,* t. j. *Alcibiadi.* — *quo exisset,* kad odjedri; konj. pluskvamperfekta mjesto konj. fut. II. — *absentem,* odsutan, u odsutnosti.

3. *sacra violare,* obeščastiti svete obrede, svetinje. — *reum facere,* optužiti. — *ad causam dicendam,* da se brani. — *esset in magna spe,* a on se veoma nadao; od *spe* je zavisno *provinciae . . . administrandae,* da će izvršiti službu, nalog. — *non parere,* biti nepokoran, neposlušan. — *deportare,* natrag dovesti.

4. *hac,* t. j. *triremi.* — *erga,* protiv. — *ratus* (od *reor, reri*), držeći. — *impendentem* od *impendeo,* prijetiti komu, čekati koga. — *tempestas,* oluja, preneseno: nezgoda, nesreća. — *ab custodibus se subducere,* od čuvara se ukrasti. — *dein = deinde,* onda, zatim.

suorum licentia crudelitateque erga nobiles, utilissimum ratus
impendentem evitare tempestatem clam se ab custodibus sub-
duxit, et inde primum Elidem, dein Thebas venit.
5 Postquam autem se capitis damnatum bonis publicatis audi-
vit et (id quod usu venerat) Eumolpidas sacerdotes a populo
coactos, ut se devoverent, eiusque devotionis, quo testatior esset
memoria, exemplum in pila lapidea incisum esse positum in pu-
6 blico, Lacedaemonem demigravit. Ibi, ut ipse praedicare con-
suerat, non adversus patriam, sed inimicos suos bellum gessit,
qui eidem hostes essent civitati; nam, cum intellegerent se plu-
rimum prodesse posse rei publicae, ex ea eiecisse plusque irae
7 suae quam utilitati communi paruisse. Itaque huius consilio
Lacedaemonii cum Perse rege amicitiam fecerunt, dein Dece-
leam in Attica munierunt praesidioque ibi perpetuo posito in
obsidione Athenas tenuerunt. Eiusdem opera Ioniam a societate
averterunt Atheniensium. Quo facto multo superiores bello esse
coeperunt.
1 **V.** Neque vero his rebus tam amici Alcibiadi sunt facti
quam timore ab eo alienati. Nam, cum acerrimi viri praestantem

5. *capitis damnatum* dodaj *esse*: osuditi na smrt. — *bonis publicatis,* ablativom apsolutnim kazuju se sporedne prilike njegove osude, razriješi ga: a imanje mu je zaplijenjeno, konfiskovano. — *usu venit,* događa se, zbiva se. — *Eumolpidae,* Eumolpovići, ugledna svećenička porodica u Ateni, koja je upravljala eleuzinskim misterijama. — poređaj: *exemplum* (prijepis) *eius devotionis ... in pila ... in publico, quo (= ut eo) ... esset memoria.* — *incisum,* razriješi: *incisum esse et ...* — *ponere in publico,* metnuti, izložiti na javno mjesto.

6. *consuerat = consueverat; consuevi,* obiknuo sam = običavam. — *eidem,* ujedno. — *inimicos,* pred njim ponovi: *adversus.* — *cum,* koncesivno. — *se,* t. j. Alkibijad. — *eiecisse* (izagnati) ... *paruisse* infinitivi zavisni od glagola dicendi, koji treba pomišliti; subjekt i objekt su izostavljeni, jer se lako mogu razabrati: subj. *illos,* obj. *se.* — *plus irae quam utilitati communi parere,* više se obazirati na svoju strast (mržnju) nego na opću korist.

7. *rege,* t. j. Darije II. — *praesidium perpetuum ponere,* smjestiti stalnu posadu. — *in obsidione,* u opsadnom stanju. — *eiusdem operā,* baš s pomoću njegovom. — *quo facto,* tim, stoga. — *multo* spoji sa *superiores.* — *superior,* jači.

V. 1. *neque vero* na početku rečenice = *non vero.* — *tam ... quam,* toliko ... koliko, ili *tam* u prijevodu izostavi, a *quam* prevodi sa: što više. — *facti sunt,* t. j. Lacedomonci. — *alienari ab*

prudentiam in omnibus rebus cognoscerent, pertimuerunt, ne
caritate patriae ductus aliquando ab ipsis descisceret et cum suis
in gratiam rediret. Itaque tempus eius interficiundi quaerere
instituerunt. Id Alcibiades diutius celari non potuit; erat enim 2
ea sagacitate, ut decipi non posset, praesertim cum animum
attendisset ad cavendum. Itaque ad Tissaphernem, praefectum
regis Darii, se contulit. Cuius cum in intimam amicitiam perve- 3
nisset et Atheniensium male gestis in Sicilia rebus opes se-
nescere, contra Lacedaemoniorum crescere videret, initio cum
Pisandro praetore, qui apud Samum exercitum habebat, per
internuntios colloquitur et de reditu suo facit mentionem. Erat
enim eodem, quo Alcibiades, sensu: populi potentiae non amicus
et optimatium fautor. Ab hoc destitutus primum per Thrasybu- 4
lum, Lyci filium, ab exercitu recipitur praetorque fit apud Sa-
mum; post suffragante Theramene populi scito restituitur pari-
que absens imperio praeficitur simul cum Thrasybulo et
Theramene.

aliquo, otuđiti se od koga. — *acer,* energičan, odlučan. — *viri* je genitiv zavisan od *prudentiam,* misli se Alkibijad. — *ductus,* potaknut, nagnan; particip perf. uz abl. causae ponajviše se ne prevodi: zbog, iz ljubavi prema domovini. — *in gratiam cum suis rediret,* sa svojima se izmiriti. — *tempus,* zgoda, prilika.

2. *id Alcibiades diutius celari non potuit,* to se nije dulje moglo kriti od Alkibijada, ili aktivno: to nijesu mogli dulje kriti, tajiti od Alkibijada. — *ea,* takav. — *animum attendere,* zapravo: napeti duh, onda: paziti, obraćati pažnju na što. — *ad cavendum,* na to, da se čuva.

3. *in intimam amicitiam pervenire,* postati najpouzdaniji prijatelj. — *Atheniensium* spoji s *opes.* — *male gestis in Sicilia rebus,* abl. apsolutni prevedi adverbijalnim izrazom: poslije nesreća, nezgoda u Siciliji. — *opes,* moć. — *senescere,* starjeti, *slabiti.* — *contra,* prilog: nasuprot. — *Lacedaemoniorum,* t. j. *opes.* — *eodem sensu esse, quo,* biti istoga mišljenja kao i ... — *optimates,* u političkom smislu: aristokrati, konzervativci. — *fautor,* pomagač, prijatelj.

4. *destituere,* ostaviti na cjedilu, prevariti. — *per Thrasybulum,* preko Trazibula, s pomoću Tr. — *praetor,* v. Milt. IV. 4. — *suffragor,* najprije: glasovati za koga, onda: pomagati, preporučati; abl. apsol.: na preporuku Ter. — *scitum, i,* zaključak, odluka. — *restituere,* vratiti, o prognanicima: natrag pozvati. — *pari imperio,* abl. qualitatis: s jednakom vlašću. — *praeficitur,* bi postavljen za zapovjednika.

5 Horum in imperio tanta commutatio rerum facta est, ut
Lacedaemonii, qui paulo ante victores viguerant, perterriti
pacem peterent. Victi enim erant quinque proeliis terrestribus,
tribus navalibus, in quibus ducentas naves triremes amiserant,
6 quae captae in hostium venerant potestatem. Alcibiades simul
cum collegis receperat Ioniam, Hellespontum, multas praeterea
urbes Graecas, quae in ora sitae sunt Thraciae; quarum expu-
gnarant complures, in his Bizantium, neque minus multas con-
silio ad amicitiam adiunxerant, quod in captos clementia fuerant
7 usi. Inde praeda onusti, locupletato exercitu, maximis rebus
gestis Athenas venerunt.

1 **VI.** His cum obviam universa civitas in Piraeum descen-
disset, tanta fuit omnium exspectatio visendi Alcibiadis, ut ad
eius triremem vulgus confluеret, proinde ac si solus advenisset.
2 Sic enim populo erat persuasum, et adversas superiores et prae-
sentes secundas res accidisse eius opera. Itaque et Siciliam
amissam et Lacedaemoniorum victorias culpae suae tribuebant,
quod talem virum e civitate expulissent. Neque id sine causa
arbitrari videbantur. Nam postquam exercitui praeesse coeperat,
3 neque terra neque mari hostes pares esse potuerant. Hic ut e

5. *in imperio,* za zapovjedništva. — *tanta commutatio rerum facta est,* upravo: nastala je tolika promjena prilika, onda: tako su se prilike promijenile. — *victores,* predikatno: *kao.* — *vigeo,* krepak biti, onda: vrijediti, ugledan biti. — *in potestatem,* u vlast, u ruke.

6. *consilio,* v. I. 2. — *neque minus,* ne manje = isto tako. — *ad amicitiam adiunxerant,* pridobiti za prijateljski savez. — *clementia uti,* blago postupati.

7. *onustus* (abl.), natovaren, pun čega.

VI. 1. *civitas,* građanstvo. — *descendisset,* v. Arist. I. 4. — *confluere,* zgrnuti se, sleći se.

2. *populo erat persuasum,* narod je bio uvjeren. — *adversas . . . res,* i pređašnji nepovoljni i sadašnji povoljni događaji. — *opera,* v. IV. 7. — *Siciliam amissam,* particip perf. prevodi se kadšto imenicom (Lat. gram. § 208.): gubitak Sicilije. — *culpae suae tribuebant,* upisivati što komu u grijeh. — *pares,* ravni, t. j. Atenjanima.

3. *e navi,* ablativ na *-ī,* jer *navis* ima osnovu na *-i,* a gdjekoje osnove na *-i* mogu u ablativu sing. imati i *ī* pored *e.* — *eisdem rebus praeesse,* biti zajedno (s kim) zapovjednik. — *numquam . . . nisi,* nikada . . . van, osim; samo. — *usu venerat,* v. Alc. IV. 5. — *numquam antea,* ali takve su časti dane i Periklu, kad

navi egressus est, quamquam Theramenes et Thrasybulus eisdem
rebus praefuerant simulque venerant in Piraeum, tamen unum
omnes illum prosequebantur, et (id quod numquam antea usu
venerat nisi Olympiae victoribus) coronis laureis taeniisque
vulgo donabatur. Ille lacrimans talem benevolentiam civium
suorum accipiebat reminiscens pristini temporis acerbitatem.
Postquam astu venit, contione advocata sic verba fecit, ut nemo 4
tam ferus fuerit, quin eius casui illacrimarit inimicumque iis se
ostenderit, quorum opera patria pulsus fuerat, proinde ac si
alius populus, non ille ipse, qui tum flebat, eum sacrilegii
damnasset. Restituta ergo huic sunt publice bona, eidemque illi 5
Eumolpiade sacerdotes rursus resacrare sunt coacti, qui eum
devoverant, pilaeque illae, in quibus devotio fuerat scripta, in
mare praecipitatae.

VII. Haec Alcibiadi laetitia non nimis fuit diuturna. Nam, 1
cum ei omnes essent honores decreti totaque res publica domi
belIique tradita, ut unius arbitrio gereretur, et ipse postulasset,
ut duo sibi collegae darentur, Thrasybulus et Adimantus, neque
id negatum esset, classe in Asiam profectus, quod apud Cymen
minus ex sententia rem gesserat, in invidiam recidit. Nihil enim 2
eum non efficere posse ducebant. Ex quo fiebat, ut omnia minus

je 441. god. osvojio Sam. — *Olympiae,* prevedi: u Olimpiji; pobjednik u Olimpiji bio bi na povratku u svoj rodni grad svečano dočekan. U Olimpiji dobio bi vijenac od masline. — *benevolentia,* znak, dokaz ljubavi, odanosti.

4. *astu,* v. Them. IV. 1. — *contione advocata,* abl. apsol. razriješi rečenicom usporednom s *verba fecit*: *contionem advocavit et sic . . .* — *verba facere,* prozboriti, govoriti. — *quin* = *qui non,* posljedična rečenica, zato konjunktiv. — *illacrimare* s dativom: zaplakati nad čim. — *inimicum iis . . .* kivan na . . . — *quorum opera,* kojih nastojanjem, krivnjom ili kraće: po kojima. — *proinde ac si,* v. Lat. gram. § 240. — *ille ipse,* baš onaj. — *sacrilegii,* gen. criminis: zbog.

5. *publice,* na ime države, na državni trošak. — *Eumolpidae,* v. Alc. IV. 5. — *resacrare,* rasklinjati, skinuti s koga kletvu.

VII. 1. *res publica,* državna uprava. — *ex sententia,* po volji, po želji, t. j. Atenjana. — *rem gesserat,* ratovati. — *in invidiam recidit,* zapravo: opet pasti u omrazu, onda: opet se omraziti.

2. *nihil . . . non,* sve. — *ex quo fiebat ut,* v. Milt. VII. 4. i II. 3. — *minus prospere gesta,* manje povoljni (srećni) događaji, nesreće, nedaće. — *culpae tribuere,* upisivati što komu u krivnju. — *a rege,* t. j. *Persarum.* — *corruptum,* razriješi: *corruptum esse* (podmititi) *et noluisse.*

prospere gesta culpae tribuerent, cum aut eum neglegenter aut
malitiose fecisse loquerentur, sicut tum accidit; nam corruptum
3 a rege capere Cymen noluisse arguebant. Itaque huic maxime
putamus malo fuisse nimiam opinionem ingenii atque virtutis.
Timebatur enim non minus quam diligebatur, ne secunda for-
tuna magnisque opibus elatus tyrannidem concupisceret. Quibus
rebus factum est, ut absenti magistratum abrogarent et alium in
eius locum substituerent.

4 Id ille ut audivit, domum reverti noluit et se Pactyen con-
tulit ibique tria castella communiit, Ornos, Bizanthen, Neon-
tichos, manuque collecta primus Graecae civitatis in Thraciam
introiit gloriosius existimans barbarum praeda locupletari quam
5 Graiorum. Qua ex re creverat cum fama tum opibus magnamque
amicitiam sibi cum quibusdam regibus Thraciae pepererat.

1 **VIII.** Neque tamen a caritate patriae potuit recedere. Nam,
cum apud Aegos flumen Philocles, praetor Atheniensium,
classem constituisset suam neque longe abesset Lysander, prae-
tor Lacedaemoniorum, qui in eo erat occupatus, ut bellum quam
diutissime duceret, quod ipsis pecunia a rege suppeditabatur,
contra Atheniensibus exhaustis praeter arma et naves nihil erat
2 super, Alcibiades ad exercitum venit Atheniensium ibique prae-
sente vulgo agere coepit: si vellent, se coacturum Lysandrum
dimicare aut pacem petere; Lacedaemonios eo nolle classe con-
fligere, quod pedestribus copiis plus quam navibus valerent; sibi 3
autem esse facile Seuthem, regem Thracum, adducere, ut eum
terra depelleret; quo facto necessario aut classe conflicturum
aut bellum compositurum. Id etsi vere dictum Philocles animad- 4
vertebat, tamen postulata facere noluit, quod sentiebat se Alci-
biade recepto nullius momenti apud exercitum futurum et, si
quid secundi evenisset, nullam in ea re suam partem fore, contra
ea, si quid adversi accidisset, se unum eius delicti futurum reum.
Ab hoc discedens Alcibiades: »Quoniam« inquit »victoriae pa- 5
triae repugnas, illud moneo, ne iuxta hostem castra habeas
nautica: periculum est enim, ne immodestia militum vestrorum
occasio detur Lysandro vestri opprimendi exercitus«. Neque ea 6
res illum fefellit. Nam Lysander, cum per speculatores com-
perisset vulgum Atheniensium in terram praedatum exisse
navesque paene inanes relictas, tempus rei gerendae non dimisit
eoque impetu bellum totum delevit.

3. *malo est mihi aliquid,* na nesreću mi je što, za mene je što nesreća. — *nimiam opinionem ingenii atque virtutis* (gen. objekt.), vanredno lijepo mišljenje o darovitosti i vrlini. — *non minus... quam,* koliko... toliko; ali kako je rečenica *ne... concupisceret* zavisna od *timebatur,* to metni na prvo mjesto *diligebatur,* na drugo *timebatur* i prevedi ih aktivno. — *elatus* od *efferri,* ponijeti se, uzobijestiti se. — *quibus rebus factum est ut,* v. Milt. VII. 4. i II. 3. — *magistratum abrogare,* oduzeti komu službu, skinuti koga s časti.

4. *Graecae civitatis* = *Graecorum (civium).* — *barbarum* = *barbarorum.* — *locupletari,* obogatiti se.

5. *qua ex re,* stoga. — *crescere,* rasti, onda: podići se, visoko se popeti čim.

VIII. 1. *neque tamen* = *non tamen.* — *recedere a,* odstupiti od, *odreći se čega.* — *in eo erat occupatus,* tim je bio zabavljen, oko toga je nastojao. — *quam diutissime,* što dulje. — *ducere,* zavlačiti. — *ipsis,* t. j. *Lacedaemoniis.* — *a rege,* v. Alc. VII. 2. — *contra,* adverb: nasuprot. — *exhaurire,* iscrpsti, *exhaustis,* koji su se bili istrošili. — *erat super* = *supererat,* preostati.

2. *praesente vulgo*: *vulgus* je ovdje: vojska, u nazočnosti prostih vojnika. — *agere,* pregovarati, govoriti. — *si vellent,* t. j. učiniti, što on traži: prihvatiti njegove prijedloge i primiti ga u vojsku. —*coacturum* dodaj *esse.* — *eo,* zato. — *classe confligere,* upravo: brodovljem se pobiti, onda: na moru se pobiti. — *plus... valeo,* jači sam. — *pedestribus copiis* prema *navibus* znači: vojska na kopnu.

3. *eum,* t. j. *Lysandrum,* a on je subjekt i od *conflicturum (esse)* i od *compositurum.* — *terra,* abl. separationis: s kopna. — *quo facto,* zato, stoga, onda. — *necessario,* nužno, pod silu. — *bellum componere,* svršiti rat, uglaviti mir.

4. *vere,* istinito. — *Alcibiade recepto,* abl. apsol. razriješi pogodbenom rečenicom. — *nullius momenti* (gen. qualitatis)... *futurum (esse),* da ne će imati nikakve važnosti, nikakva ugleda. — *quid secundi,* kakva sreća, kakav uspjeh. — *nullam in ea re suam partem fore,* ne će imati dio u tom, ne će za to biti nikakva zasluga njegova, jer će vojnici sve pripisivati Alkibijadu. — *contra ea,* nasuprot. — *quid adversi,* kakva nesreća. — *delicti reum,* kriv. odgovoran za prestupak.

5. *repugnas,* protiviti se. — *castra nautica,* zaštitni tabor na obali (za zaštitu brodovima i vojsci, koja se iskrcava). — *immodestia,* razuzdanost, neposlušnost.

6. *neque ea res eum fefellit,* i u tom se nije prevario. — *vulgum* (akuzativ mjesto običnijega *vulgus),* vojnici. — *praedatum,* supin od *praedor* 1. uz glagol gibanja *exisse,* da se označi svrha: plijeniti, pljačkati, da plijene, pljačkaju. — *tempus rei gerendae*

1 **IX.** At Alcibiades victis Atheniensibus non satis tuta
eadem loca sibi arbitrans penitus in Thraciam se supra Pro-
pontidem abdidit sperans ibi facillime suam fortunam occuli
2 posse. Falso. Nam Thraces, postquam eum cum magna pecunia
venisse senserunt, insidias fecerunt atque, quae apportarat,
3 abstulerunt; ipsum capere non potuerunt. Ille cernens nullum
locum sibi tutum in Graecia propter potentiam Lacedaemonio-
rum ad Pharnabazum in Asiam transiit; quem quidem adeo sua
cepit humanitate, ut eum nemo in amicitia antecederet. Namque
ei Grynium dederat, in Phrygia castrum, ex quo quinquagena
talenta vectigalis capiebat.
4 Qua fortuna Alcibiades non erat contentus neque Athenas
victas Lacedaemoniis servire poterat pati. Itaque ad patriam
5 liberandam omni ferebatur cogitatione. Sed videbat id sine rege
Perse non posse fieri ideoque eum amicum sibi cupiebat adiungi;
neque dubitabat facile se consecuturum, si modo eius conve-
niundi habuisset potestatem. Nam Cyrum fratrem ei bellum
clam parare Lacedaemoniis adiuvantibus sciebat; id si ape-
ruisset, magnam se initurum gratiam videbat.
1 **X.** Hoc cum moliretur peteretque a Pharnabazo, ut ad
regem mitteretur, eodem tempore Critias ceterique tyranni

non dimisit, nije propustio zgodno vrijeme, priliku za navalu, nasrtaj. — *eo impetu bellum totum delevit,* onim napadajem sasvim svrši čitav rat.

IX. 1. *eadem,* ista, gdje je dosad boravio. — *fortunam* = *opes,* imutak, blago.

3. *ex quo quinquagena* (na ime svake godine) *talenta vectigalis capiebat,* od koje je dobivao po 50 talenata prihoda; *talentum* = 4715 kruna.

4. *fortuna,* sudbina, položaj. — *omni cogitatione ferebatur ad,* sve svoje misli obratiti na.

5. *sibi . . . adiungi,* pridobiti za sebe. — *amicum,* predikatno: kao. — *neque dubitabat,* s acc. c. inf. mjesto *quin* obično u Nepota. — *potestatem habere,* imati priliku, s gen. gerundiva; da se s njim sastane. — *ei,* dat. incommodi: na, protiv njega. — *Lac. adiuvantibus,* s pomoću Lakedemonjana. — *aperuisset,* ako to otkrije. — *gratiam inire,* steći milost, ljubav.

X. 1. *moliretur,* kakvo djelo zasnovati, preduzeti, ovdje: kad je to snovao, o tom radio. — *certos,* pouzdan. — *qui . . . certiorem facerent,* relat. namjerna rečenica; *certiorem aliquem facere,* obavijestiti koga o čem, javiti komu što. — *sustulisset,* konj. pluskvamperfekta mjesto futura II.; *tollere,* smaknuti, ubiti. — *fore*

Atheniensium certos homines ad Lysandrum in Asiam miserant,
qui eum certiorem facerent, nisi Alcibiadem sustulisset, nihil
earum rerum fore ratum, quas ipse Athenis constituisset; quare,
si suas res gestas manere vellet, illum persequeretur. His Laco 2
rebus commotus statuit accuratius sibi agendum cum Pharna-
bazo. Huic ergo renuntiat, quae regi cum Lacedaemoniis essent,
nisi Alcibiadem vivum aut mortuum sibi tradidisset. Non tulit 3
hunc satrapes et violare clementiam quam regis opes minui ma-
luit. Itaque misit Susamithren et Bagaeum ad Alcibiadem inter-
ficiendum, cum ille esset in Phrygia iterque ad regem compa-
raret. Missi clam vicinitati, in qua tum Alcibiades erat, dant ne- 4
gotium, ut eum interficiant. Illi, cum ferro aggredi non aude-
rent, noctu ligna contulerunt circa casam eam, in qua quiescebat,
eaque succenderunt, ut incendio conficerent, quem manu supe-
rari posse diffidebant. Ille autem, ut sonitu flammae est excita- 5

= *futurum esse; ratus,* stalan, trajan; *earum rerum, quas,* prevedi ili srednjim rodom sing.: ono, što, ili: ustanove, koje . . .; *constituere,* odrediti, učiniti. — *suas res gestas,* uredbe. — *persequeretur,* u upravnom bi govoru bio imperativ, zato u neupravnom konjunktiv: neka ga pogubi; *persequi,* goniti koga, ovdje: smaknuti.

2. *Laco,* t. j. *Lysander.* — *his rebus commotus,* zapravo: tim potaknut, onda: zato, stoga. — *accuratius,* ozbiljnije, odlučnije. — *agendum,* dodaj: *esse,* govoriti s kim. — *renuntiare,* otporučiti, ovdje: otkazati; *quae regi cum L. essent* je objekt od *renuntiat*: savez kraljev s L.

3. *non tulit hunc,* t. j. *Lysandrum; ferre aliquem,* odoljeti komu, oduprijeti se komu. — *violare clementiam,* povrijediti milosrdnost, čovječnost, t. j. prema Alkibijadu. — *opes,* moć; *minuere,* umanjiti, oslabiti. — *iter comparare,* spremati se na put.

4. poredaj: *missi clam dant negotium vicinitati, in qua . . . erat, ut . . . interficiant; missi* su spomenuta dva Perzijanca; *dare negotium,* dati nalog; *vicinitas* mjesto *vicini,* kao i u nas: susjedstvo mjesto susjedi. — *conficere,* uništiti, pogubiti. — *quem . . . diffidebant,* za koga se nijesu uzdali, da će ga moći oružanom rukom nadvladati.

5. *ut . . . excitatus est,* prevedi aktivno: kako ga je probudilo praskanje ognja. — *subducere,* potajno uzeti, ukrasti. — *subalare telum,* nož pod pazuhom (jer se pod pazuhom nosio). — *cum eo,* s njim = kod njega. — *quod in praesentia vestimentorum fuit,* što je u onaj čas bilo haljina, t. j. što je haljina imao onaj čas pri ruci; *vestimentorum* zavisno od *quod.* — *vim flammae transiit,* preskoči žar plamena ili žarki plamen.

tus, etsi gladius ei erat subductus, familiaris sui subalare telum
eripuit. Namque erat cum eo quidam ex Arcadia hospes, qui
numquam discedere voluerat. Hunc sequi se iubet et id, quod in
praesentia vestimentorum fuit, arripit. His in ignem eiectis
6 flammae vim transiit. Quem ut barbari incendium effugisse vi-
derunt, telis eminus missis interfecerunt caputque eius ad Phar-
nabazum rettulerunt. At mulier, quae cum eo vivere consuerat,
muliebri sua veste contectum aedificii incendio mortuum cre-
mavit, quod ad vivum interimendum erat comparatum. Sic Alci-
biades annos circiter quadraginta natus diem obiit supremum.
1 **XI.** Hunc infamatum a plerisque tres gravissimi historici
summis laudibus extulerunt: Thucydides, qui eiusdem aetatis
fuit, Theopompus, post aliquanto natus, et Timaeus. Qui quidem
duo maledicentessimi nescio quo modo in illo uno laudando con-
2 sentiunt. Namque ea, quae supra scripsimus, de eo praedicarunt
atque hoc amplius: cum Athenis, splendidissima civitate, esset,
3 omnes splendore ac dignitate superasse vitae; postquam inde
expulsus Thebas venerit, adeo studiis eorum inservisse, ut nemo
eum labore corporisque viribus posset aequiperare (omnes enim
Boeotii magis firmitati corporis quam ingenii acumini inser-
4 viunt); eundem apud Lacedaemonios, quorum moribus summa

6. *tela eminus mittere,* izdaleka pustiti, metnuti strijele. — *consuerat* = *consueverat.* — *contectum,* razriješi: *contexit et* . . . — *diem obire supremum,* umrijeti.

XI. 1. *infamare,* ozloglasiti, ružiti. — *gravissimi,* veoma ugledni, znatni. — *summis laudibus efferre aliquem,* u zvijezde kovati, obasuti koga najvećim pohvalama. — *maledicentissimi,* koncesivno: drukčije podrugljivi, pogana jezika. — *nescio quo modo,* ne znam kako = nekako, ovdje: za čudo. — *in illo uno laudando,* jedino hvaleći njega.

2. *supra,* t. j. u glavi I. i II. — *praedicare de aliquo,* reći što u čiju pohvalu. — *atque hoc amplius,* i više ovo, onda: i još ovo. — *esset,* biti, ovdje: živjeti. — *omnes* je objekt, subjekt je *eum.* — *dignitate* i *superare.* v. Them. VI. 1.

3. *eorum* = *Thebanorum,* koje valja pomisliti iz *Thebas.* — *studiis alicuius inservire,* prilagoditi se čijim omiljelim zanimanjima. — *labore,* ustrajnost. — *aequiperare,* v. Them. VI. 1. — *firmitati corporis quam ingenii acumini inservire,* više nastojati oko tjelesne jakosti nego oko oštroumlja.

4. *ponitur in,* sastoji se u. — *duritiae se dare,* podati se otvrdnuću, strogomu načinu življenja. — *parsimonia victus atque cultus,* jednostavnost u hrani i odjeći. — *Thracas,* grč. akuzativ

virtus in patientia ponebatur, sic duritiae se dedisse, ut parsi-
monia victus atque cultus omnes Lacedaemonios vinceret; fuisse
apud Thracas homines vinolentos rebusque veneriis deditos: hos
quoque in his rebus antecessisse; venisse ad Persas, apud quos 5
summa laus esset fortiter venari, luxuriose vivere: horum sic
imitatum consuetudinem, ut illi ipsi eum in his maxime admira-
rentur. Quibus rebus effecisse, ut, apud quoscumque esset, prin- 6
ceps poneretur habereturque carissimus. Sed satis de hoc; reli-
quos ordiamur.

V. THRASYBULUS.

I. Thrasybulus, Lyci filius, Atheniensis. Si per se virtus 1
sine fortuna ponderanda est, dubito, an hunc primum omnium
ponam. Illud sine dubio: neminem huic praefero fide, constan-
tia, magnitudine animi, in patriam amore. Nam, quod multi vo- 2
luerunt paucique potuerunt ab uno tyranno patriam liberare,
huic contigit, ut a triginta oppressam tyrannis e servitute in li-
bertatem vindicaret. Sed nescio quo modo, cum eum nemo antei- 3

plur. — *vinolentus,* odan piću; *res veneriae,* blud; kako je već u *vinolentus* sadržan pojam: odan, to ne treba u hrv. prevesti *deditus* (odan), nego spojiti *rebus veneriis* s pređašnjim.

6. *effecisse,* dodaj: *eum.* — *princeps ponor,* među me na prvo mjesto, drže me prvim, vrijedim kao prvi. — *habeor carus,* vole me, imaju me rado. — *ordiamur,* t. j. opisivati.

I. 1. *per se,* po sebi, sam sobom; *virtus,* vrlina, zasluga; *sine fortuna,* bez sreće, bez obzira na sreću. — *ponderandum est,* prosuditi, ocijeniti. — *dubito an,* sumnjam se, ne znam, ne bih li postavio, ali se obično prevodi: zacijelo, jamačno, a konjunktiv postane glavnim glagolom rečenice, v. Lat. gram. § 238. I. bilj. 4. — *aliquem primum ponere,* dati komu prvo mjesto, postaviti koga na prvo mjesto. — *sine dubio,* bez sumnje, zacijelo, t. j. *facio.* — *praefero,* pretpostavljati, više cijeniti od . . . — *fide* . . . *amore,* abl. limitationis: što se tiče poštenja . . . ljubavi k domovini, nikoga ne cijenim . . .

2. *in libertatem vindicare,* osloboditi.

3. *nescio quo modo,* ne znam kako = nekako. — *virtutibus,* vrline, spomenute u § 1. — *nobilitate,* glasovitost, slava. — *praecurro,* preteći. — *hic,* kao što mi kažemo: naš junak. — *ille* = *Alcibiades.* — *quae,* a to; *naturali* . . . *bono,* prirodnim darom; *aliquid lucri facere,* okoristiti se čim, upotrijebiti što na svoju korist.

*

ret his virtutibus, multi nobilitate praecucurrerunt. Primum Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, ille nullam rem
sine hoc; quae ille universa naturali quodam bono fecit lucri.
4 Sed illa tamen omnia communia imperatoribus cum militibus et
fortuna, quod in proelii concursu abit res a consilio ad vices rerum virtutemque pugnantium. Itaque iure suo nonnulla ab imperatore miles, plurima vero fortuna vindicat seque his plus
5 valuisse vere potest praedicare. Illud magnificentissimum factum
proprium est Thrasybuli. Nam, cum triginta tyranni praepositi a Lacedaemoniis servitute oppressas tenerent Athenas, plurimos cives, quibus in bello pepercerat fortuna, partim patria expulissent, partim interfecissent, plurimorum bona publicata inter se divisissent, non solum princeps, sed etiam solus initio bellum his indixit.
1 **II.** Hic enim, cum Phylen confugisset, quod est castellum
in Attica munitissimum, non plus habuit secum triginta de suis. Hoc initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis cla-
2 rissimae civitatis. Neque vero hic non contemptus est primo a
tyrannis atque eius solitudo. Quae quidem res et illis contemnentibus perniciei et huic despecto saluti fuit; haec enim illos

4. *illa omnia,* t. j. ratni uspjesi. — *communia, t. j. sunt; in proelii concursu,* u bojnoj vrevi, u bojnom sukobu; *abit res a consilio ad vices rerum virtutemque pugnantium,* prelazi odluka, uspjeh od razbora (osnovke vojskovođine) na promjenljivu sreću i junaštvo onih, koji se bore, t. j. na uspjeh ne utječe samo promišljena osnova vojskovođina, nego i sreća i junaštvo vojnikâ. Vojnici pripisuju sebi u zaslugu i nešto od onoga, što je vojskovođa učinio, i veoma mnogo od onoga, što potječe od sreće. — *iure suo,* s punim pravom. — *vindicat,* prisvajati. — *his,* t. j. *quam imperator et fortuna.*

5. *illud* se proteže na ono, što je rekao u § 2. — *proprium est,* svojina je, pripada samo. — *servitute oppressas tenerent,* držati u ropskom jarmu. — *quibus pepercerat,* koje je bila poštedjela. — *publicata,* razriješi: *publicavissent et ...* — *princeps,* prvi.. — *bellum indixit,* navijestiti rat.

II. 1. *Phylen,* grč. akuzativ od *Phyle, es,* utvrđeno mjesto u Atici na beotskoj granici. — *quod est,* relat. rečenica mjesto apozicije. — *de suis* mjesto *suorum* (gen. partitivni). — *salus,* izbavljenje. — *robur,* jezgra, glavni stup.

2. *neque vero non,* i doista; *contemptus est* prevedi aktivno: tirani su ga prezirali, nijesu marili za njega. — *solitudo,* osamljenost. — *quae quidem res,* a baš to. — *perniciei ... saluti,* dativ

segnes ad persequendum, hos autem tempore ad comparandum
dato fecit robustiores. Quo magis praeceptum illud omnium in 3
animis esse debet: nihil in bello oportere contemni neque sine
causa dici matrem timidi flere non solere. Neque tamen pro opi- 4
nione Thrasybuli auctae sunt opes. Nam iam illis temporibus
fortius boni pro libertate loquebantur quam pugnabant. Hinc 5
in Piraeum transiit Munychiamque munivit. Hanc bis tyranni oppugnare sunt adorti ab eaque turpiter repulsi protinus in
urbem armis impedimentisque amissis refugerunt. Usus est 6
Thrasybulus non minus prudentia quam fortitudine. Nam cedentes violari vetuit (cives enim civibus parcere aequum censebat), neque quisquam est vulneratus, nisi qui prior impugnare voluit. Neminem iacentem veste spoliavit, nil attigit nisi arma, quorum
indigebat, quaeque ad victum pertinebant. In secundo proelio 7
cecidit Critias, dux tyrannorum, cum quidem exadversus Thrasybulum fortissime pugnaret.
III. Hoc deiecto Pausanias venit Atticis auxilio, rex Lace- 1
daemoniorum. Is inter Thrasybulum et eos, qui urbem tenebant, fecit pacem his condicionibus: ne qui praeter triginta tyrannos

svrhe: na propast ... na spas, sreću ili samo nominativ: propast ... spas. — *illos,* t. j. tirane. — *segnes ad persequendum,* spore, mlitave u proganjanju; *hos,* t. j. Trazibula i njegove pristaše. — *tempore ... dato,* razriješi uzročnom rečenicom. — *ad comparandum,* za oružanje.

3. *quo = eo.* — *in animis esse,* biti na umu, u pameti. — *timidi,* ovdje: oprezan.

4. *neque tamen,* ipak ne. — *pro opinione,* prema očekivanju. — *illis temporibus* razjašnjuje *tum*: tada, u ona (stara) vremena. — *boni,* dobri građani, rodoljupci.

5. *hinc,* iz File.

6. *usus est prudentia, fortitudine,* bio je razborit, hrabar. — *non minus ... quam,* v. Milt. II. 2. — *cedentes,* koji su uzmicali. — *violari vetuit,* nije dao zlostavljati. — *impugnare,* napasti. — *iacentem,* koji je ležao, poginuo. — *spoliavit*: ni jednomu nije dao skinuti (oteti) odjeću. — *nil = nihil.* — *quae ad victum pertinebant,* što je služilo za hranu.

7. *cum quidem,* i to kad. — *exadversus,* protiv.

III. 1. *hoc,* (t. j. Kritija) *deiecto,* abl. apsol.; *deicere,* srušiti, oboriti, u pasivu: pasti, poslije pada Kritijina. — *Atticis = Atheniensibus.* — *tenebant,* imati u svojim rukama. — *ne qui ... afficerentur exsilio ... neve ... publicarentur*: neka se nitko ne progna, a imanje neka se ne konfiskuje. — *decem,* poslije pada

et decem, qui postea praetores creati superioris more crudelitatis
erant usi, afficerentur exsilio, neve bona publicarentur; rei pu-
blicae procuratio populo redderetur.
2 Praeclarum hoc quoque Thrasybuli, quod reconciliata pace,
cum plurimum in civitate posset, legem tulit, ne quis ante acta-
rum rerum accusaretur neve multaretur; eamque illi oblivionis
3 appellarunt. Neque vero hanc tantum ferendam curavit, sed
etiam, ut valeret, effecit. Nam cum quidam ex iis, qui simul cum
eo in exsilio fuerant, caedem facere eorum vellent, cum quibus
in gratiam reditum erat publice, prohibuit et id, quod pollicitus
erat, praestitit.
1 IV. Huic pro tantis meritis honoris corona a populo data
est facta duabus virgulis oleaginis. Quam quod amor civium et
non vis expresserat, nullam habuit invidiam magnaeque fuit
2 gloriae. Bene ergo Pittacus ille, qui in septem sapientium nu-

Kritijina ostali su tirani pobjegli iz Atene, a nato *(postea)* je postavljeno 10 načelnika *(praetores)*. — *creati* razriješi: *creati sunt et* ... — *more superioris crudelitatis erant usi*, upravo: postupali su po običaju, načinu pređašnje okrutnosti, onda: postupali su na pređašnji okrutni način, t. j. na način 30 tirana. — *afficere exsilio*, prognati. — *procuratio*, uprava. — *redderetur*, pozitivna odredba: neka se vrati.

2. *praeclarum hoc*, dodaj: *factum est*. — *reconciliata pace*, povrativši mir. — *plurimum posse*, imati vrlo veliku moć. — *legem ferre*, predložiti zakon. — *ante actarum rerum* je genitiv criminis: zbog pređašnjih djela, zbog prošlih događaja. — *eamque*, t. j. *legem; illi* t. j. *Athenienses; oblivionis*, t. j. *legem*: zakonom o zaboravljanju, praštanju, zakonom o amnestiji.

3. *neque vero*, ali ne. — *tantum*, samo. — *ferendum curavit*, uz *curo* redovno stoji gerundiv: dade predložiti. — *valeret*, vrijediti, vršiti se. — *ex iis* = *eorum*, genit. partitivni. — *caedem facere*, učiniti pokolj, poklati, poubijati. — *cum quibus in gratiam reditum erat*, s kojima su se bili pomirili. — *publice*, po državnoj naredbi, t. j. po zakonu o amnestiji.

IV. 1. *honòris corona*, počasni vijenac. — *facta*, učinjen, spleten. — *quam quod* = *quod eam*. — *expresserat*, iznuditi, pristaje samo imenici *vis*, dok uz *amor civium* uzmi blaži izraz: dati. — *nullam habuit invidiam*, nije pobudio nikakvu zavist. — *magnae fuit gloriae*, t. j. *ei*, i bio mu je na veliku slavu, diku.

2. *in septem sapientium numero est habitus*, brojio se među 7 mudraca. — *iugerum*, genitiv plur. na *-um* mjesto na *-orum*. — *muneri* (dativ svrhe) *dare*, na dar dati. — *nolite* ... *dare*, tako se opisuje negativan imperativ: nemojte ... dati. — *invideant* ...

mero est habitus, cum Mytilenaei multa milia iugerum agri ei
muneri darent: »Nolite, oro vos«, inquit »id mihi dare, quod
multi invideant, plures etiam concupiscant. Quare ex istis nolo
amplius quam centum iugera, quae et meam animi aequitatem
et vestram voluntatem indicent. Nam parva munera diutina,
locupletia non propria esse consuerunt«. Illa igitur corona con- 3
tentus Thrasybulus neque amplius requisivit neque quemquam
honore se antecessisse existimavit.
Hic sequenti tempore, cum praetor classem ad Ciliciam 4
appulisset neque satis diligenter in castris eius agerentur vigi-
liae, a barbaris ex oppido noctu eruptione facta in tabernaculo
interfectus est.

VI. DATAMES.

I. Datames, patre Camisare, natione Care, matre Scythissa 1
natus, primum militum in numero fuit apud Artaxerxen eorum,
qui regiam tuebantur. Pater eius Camisares, quod et manu fortis
et bello strenuus et regi multis locis fidelis erat repertus, habuit
provinciam partem Ciliciae iuxta Cappadociam, quam incolunt

concupiscant, konjunktivi po Lat. gram. § 259. 4. b. a). — *etiam*, uz komparativ: još. — *animi aequitatem*, mirno srce, zadovoljstvo — *voluntatem*, naklonost, dobra volja. — *indicent*, konjunktiv u relat. rečenici za oznaku namjere. — *propria*, trajna svojina. — *consuerunt* = *consueverunt*, uz infinitiv se prevodi: obično, a infinitiv postane glavnim glagolom.

3. *neque quemquam* ... *se antecessisse*, da ga nije nitko nadvisio.

4. *sequenti tempore*, u potonje vrijeme. — *praetor*, vojskovođa. — *classem appellere*, pristati s brodovljem uz. — *vigilias agere*, čuvati stražu. — *a barbaris* ... *interfectus est* prevedi aktivno, a abl. apsolutni *eruptione facta* razriješi usporednom rečenicom, dakle: *barbari eruptionem fecerunt* (provaliti) *et* ... *interfecerunt*.

I. 1. *natione*, ablativ limitationis: rodom. — *Care*, apozicija k *patre*. — *Scythissa*, vlastito ime. — *natus* prevedi sa: sin, a abl. originis s genitivom. — *militum in numero fuit eorum*, bio je medju onim vojnicima, pripadao je u one vojnike. — *manu fortis*, junačke desnice, lično hrabrar. — *locis*, mjesto, ovdje: zgoda, prilika. — *reperiri*, naći se, onda: *pokazati se*.

1 Leucosyri. Datames militare munus fungens primum, qualis
esset, aperuit in bello, quod rex adversus Cadusios gessit. Nam-
que hic magni fuit eius opera. Quo factum est, cum in eo bello
cecidisset Camisares, ut paterna ei traderetur provincia.
2 **II.** Pari se virtute postea praebuit, cum Autophrodates
iussu regis bello persequeretur eos, qui defecerant. Namque
huius opera hostes, cum castra iam intrassent, multis milibus re-
giorum interfectis profligati sunt exercitusque reliquus conser-
vatus regis est; qua ex re maioribus rebus praeesse coepit.
2 Erat eo tempore Thuys, dynastes Paphlagoniae, antiquo
genere ortus a Pylaemene illo, quem Homerus Troico bello a
3 Patroclo interfectum ait. Is regi dicto audiens non erat. Quam
ob causam bello eum persequi constituit eique rei praefecit
Datamen, propinquum Paphlagonis; namque ex fratre et sorore
erant nati. Quam ob causam Datames primum experiri voluit,
ut sine armis propinquum ad officium reduceret. Ad quem cum
venisset sine praesidio, quod ab amico nullas vereretur insidias,
4 paene interiit; nam Thuys eum clam interficere voluit. Erat
mater cum Datame, amita Paphlagonis. Ea, quid ageretur,
resciit filiumque monuit. Ille fuga periculum evitavit bellumque

2. *militare munus fungens,* vršeći vojničku službu; *fungens* s akuzativom je starolatinska konstrukcija, koju ne treba nasljedovati *(fungi aliqua re).* — *qualis esset,* kakav je čovjek. — *aperire,* otkriti, pokazati. — *magni* (gen. pretii) *fuit,* mnogo je vrijedilo, bilo je znatno. — *opera,* rad, onda: sudjelovanje. — *quo factum est ut,* v. Milt. II. 3.

II. 1. *pari se virtute* (abl. qualitatis) *praebuit,* pokazao se jednako vrstan, hrabar. — *bello persequi aliquem,* zavojštiti na koga. — *huius,* t. j. Datama. — *qua ex re,* v. Alc. VII. 5. — *rebus praeesse,* preduzećima upravljati.

2. *erat,* bijaše, živio je. — *ortus a*: uz *ortus* znači prijedlog *a* dalje podrijetlo: čiji potomak. — *dicto audiens,* pokoran.

3. *rei,* kao II. 1. — *praeficere aliquem alicui rei,* postaviti koga nad čim. — *ex fratre et sorore . . . nati,* djeca od brata i sestre. — *ut* poslije *experiri* mjesto običnijega *si, num*: ne bi li . . . — *officium,* dužnost, a prema vladaru: poslušnost. — *ad quem cum . . .,* rečenica relativno nadovezana na pređašnju: *cum ad eum . . .* — *praesidium,* v. Them. VIII. 5. — *quod . . . vereretur,* konjunktiv, jer to nije misao Nepotova, nego Datamova. — *interiit,* zaglaviti, poginuti.

4. *ageretur,* ovdje: snovati.

indixit Thuyni. In quo cum ab Ariobarzane, praefecto Lydiae 5
et Ioniae totiusque Phrygiae, desertus esset, nihilo segnius per-
severavit vivumque Thuyn cepit cum uxore et liberis.
III. Cuius facti ne prius fama ad regem quam ipse perve- 1
niret, dedit operam. Itaque omnibus insciis eo, ubi erat rex,
venit posteroque die Thuyn, hominem maximi corporis terribi-
lique facie, quod et niger et capillo longo barbaque erat pro-
missa, optima veste texit, quam satrapae regii gerere consuerant,
ornavit etiam torque atque armillis aureis ceteroque regio cultu;
ipse agresti duplici amiculo circumdatus hirtaque tunica, gerens 2
in capite galeam venatoriam, dextra manu clavam, sinitra co-
pulam, ita vinctum ante se Thuynem agebat, ut si feram
bestiam captam duceret. Quae cum omnes conspicerent propter 3
novitatem ornatus ignotamque formam ob eamque rem magnus
esset concursus, fuit nonnemo, qui agnosceret Thuyn regique
nuntiaret. Primo non accredidit: itaque Pharnabazum misit 4
exploratum. A quo ut rem gestam comperit, statim admitti

5. *in quo cum* (koncesivno), v. II. ad quem cum . . . — *nihilo segnius,* ništa mlitavije, isto tako živo, revno. — *perseveravit,* t. j. *bellare,* v. Them. V. 1.

III. 1. *cuius facti ne . . .,* v. ad quem cum II. 3. — *dedit operam* (nastojati) metni pred rečenicu: *ne eius facti . . .* — *omnibus insciis,* abl. apsol.: bez čijega znanja. — *postero die,* idućega dana, sjutradan. — *Thuyn,* grč. akuzativ. — *maximi corporis terribilique facie,* gen. i abl. qualitatis uporedo atributno; *capillo longo, barba promissa,* abl. qualitatis predikatno. — *barba promissa,* spuštena brada, onda: dugačka brada. — *gerere,* nositi. — *regius cultus,* kraljevski ures, kraljevsko ruho.

2. *circumdatus,* zaogrnut u . . . — *agreste amiculum,* seljački ogrtač. — *hirta tunica,* čupava, kosmata tunika (donje odijelo, koje je imalo oblik košulje bez rukava; povrh nje nosili su Rimljani togu, a samo robovi i ljudi niska roda izlazili su iz kuće u samoj tunici). — *gerens,* noseći = imajući. — *galea,* kaciga, *gal. venatoria,* lovački šešir.

3. *novitatem ornatus,* novost, neobičnost odijela = neobično odijelo — *forma,* spoljašnost, izgled. — *esset concursus,* bila je, nastala je strka, naloga. — *nonnemo,* v. Lat. gram. § 295. 4.

4. *accredo,* povjerovati. — *exploratum* (razvidjeti), supin, hrv. infinitiv ili rečenica s: da. — *rem gestam* prevedi rečenicom: što se dogodilo. — *admitti,* t. j. *eos (Thuyn et Datamen)*: dovesti, pustiti pred sebe. — *cum . . . tum,* ne samo . . . nego i. — *inopinanti,* t. j. *regi,* koji ne sluti, koji se ne nada, prevedi adverbijalno: iznenada.

iussit, magno opere delectatus cum facto tum ornatu, in primis
quod nobilis rex in potestatem inopinanti venerat. Itaque ma-
gnifice Datamen donatum ad exercitum misit, qui tum contra-
hebatur duce Pharnabazo et Tithrauste ad bellum Aegyptium,
parique eum atque illos imperio esse iussit. Postea vero quam
Pharnabazum rex revocavit, illi summa imperii tradita est.

1 **IV.** Hic cum maximo studio compararet exercitum Aegyp-
tumque proficisci pararet, subito a rege litterae sunt ei missae,
ut Aspim aggrederetur, qui Cataoniam tenebat; quae gens iacet
supra Ciliciam confinis Cappadociae. Namque Aspis saltuosam
2 regionem castellisque munitam incolens non solum imperio
regis non parebat, sed etiam finitimas regiones vexabat et, quae
3 regi portarentur, abripiebat. Datames, etsi longe aberat ab his
regionibus et a maiore re abstrahebatur, tamen regis voluntati
morem gerendum putavit. Itaque cum paucis, sed viris fortibus
navem conscendit existimans (quod accidit) facilius se impru-
dentem parva manu oppressurum quam paratum quamvis magno
4 exercitu. Hac delatus in Ciliciam, egressus inde dies noctesque
iter faciens Taurum transiit eoque, quo studuerat, venit. Quaerit,
quibus locis sit Aspis; cognoscit haud longe abesse profectum-

5. *magnifice,* sjajno, bogato. — *contrahere,* skupljati. — *duce,* bolje bi bilo *ducibus,* jer su dvòjica: pod vodstvom. — *pari imperio* (abl. qualitatis) *atque... esse,* imati jednaku vlast kao i. — *postea... quam* = *postquam.* — *summa imperii,* vrhovno zapovjedništvo.

IV. 1. *hic,* zatim. — *Aegyptum,* konstruirano bez *in* kao i imena gradova i otoka. — *parare,* spremati se. — *tenebat,* imati u svojoj vlasti, vladati. — *quae gens,* t. j. *Cataoniae.* — *iacet,* leži.

2. *imperio,* vlast. — *vexabat,* uznemirivati, pustošiti. — *quae... portarentur,* konjunktiv, jer se izriče svrha, određenje: što se imalo kralju odnijeti.

3. *a maiore re,* od znatnijega preduzeća, t. j. protiv Egipta. — *morem gerere alicui,* pokoriti se. — *se,* subjekt, *imprudentem,* objekt; *imprudentem,* nepripravan. — *opprimere,* nadvladati. — *quamvis magno,* ma kako velikom.

4. *hac,* sc. *nave; delatus,* došavši na toj lađi. — *egressus,* razriješi u glavnu rečenicu i spoji: *et transiit:* iskrca se i...; *inde,* odanle, t. j. iz Kilikije. — *eo quo studuerat,* t. j. *venire,* onamo, kamo je težio, htio, želio. — *profectum,* dodaj: *esse.* — *venatum,* supin. — *speculor,* vrebati, uhoditi. — *causa* je subjekt, a od njega zavisi *adventus eius,* t. j. Datamov. — *ad resistendum,* na otpor.

que tum venatum. Quae dum speculatur, adventus eius causa
cognoscitur. Pisidas cum eis, quos secum habebat, ad resisten-
dum Aspis comparat. Id Datames ubi audivit, arma sumit, suos
sequi iubet; ipse equo concitato ad hostem vehitur. Quem
procul Aspis conspiciens ad se ferentem pertimescit atque a
conatu resistendi deterritus sese dedidit. Hunc Datames vinctum
ad regem ducendum tradit Mithridati.

V. Haec dum geruntur, Artaxerxes reminiscens, a quanto 1
bello ad quam parvam rem principem ducum misisset, se ipse
reprehendit et nuntium ad exercitum Acen misit, quod nondum
Datamen profectum putabat, qui diceret, ne ab exercitu disce-
deret. Hic, priusquam perveniret, quo erat profectus, in itinere
convenit, qui Aspim ducebant.

Qua celeritate cum magnam benevolentiam regis Datames 2
consecutus esset, non minorem invidiam aulicorum excepit, quod
illum unum pluris quam se omnes fieri videbant. Quo facto
cuncti ad eum opprimendum consenserunt. Haec Pandantes, 3
gazae custos regiae, amicus Datami, perscripta ei mittit; docet

5. *equo concitato,* abl. apsol. razriješi rečenicom: *equum concitavit* (podbosti) *et ad* (na) *hostem vehitur* (pojuriti). — poređaj: *Aspis conspiciens eum procul ad se ferentem...;* uz glagole, što znače gledati, vidjeti *(conspiciens),* stoji particip prezenta *(eum ferentem),* u hrv. rečenica s: gdje; *ferentem,* particip od *ferri,* koji vrijedi kao deponens: juriti, srtati. — *tradit ducendum,* uz glagole, što znače dati, predati, slati..., upotrebljava se predikativni akuzativ gerundiva za oznaku svrhe: da ga odvede.

V. 1. *quantus,* kako velik, znatan. — *ad quam parvam rem,* na tako neznatno preduzeće. — *princeps,* prvi, najodličniji. — *Acen,* akuz. od *Ace,* ēs, *Aka,* grad u južnoj Feniciji. — *qui diceret,* relat. namjerna rečenica; *ne discederet,* zahtjevna rečenica zavisna od *diceret.* — *quo,* pred tim dodaj *eo,* (onamo, kamo). — *convenit (eos),* sastane se s onima...

2. *cum,* adverzativno: dok. — *aulicus, i,* dvoranin. — *excipere invidiam,* zapravo: primiti mržnju, zavist, onda: navući na sebe mržnju, zavist. — *pluris aliquem facere,* više cijeniti. — *quo facto,* stoga, zato. — *ad eum opprimendum consenserunt,* slože se, da ga sruše.

3. *perscripta mittere,* zapravo: pošalje mu to točno napisano, onda: pošalje mu o tom točan izvještaj. — *docet,* obavijestiti, upozoriti. — *quid... adversi,* najprije: što nesrećno, onda: kakva nesreća, kakav poraz. — *illo imperante,* abl. apsol.: pod njegovim zapovjedništvom.

eum in magno fore periculo, si quid illo imperante adversi in
4 Aegypto accidisset. Namque eam esse consuetudinem regiam,
ut casus adversos hominibus tribuant, secundos fortunae suae;
quo fieri, ut facile impellantur ad eorum perniciem, quorum
ductu res male gestae nuntientur. Illum hoc maiore fore in dis-
crimine, quod, quibus rex maxime oboediat, eos habeat inimi-
5 cissimos. Talibus ille litteris cognitis, cum iam ad exercitum
Acen venisset, quod non ignorabat ea vere scripta, desciscere
6 a rege constituit. Neque tamen quicquam fecit, quod fide sua
esset indignum. Nam Mandroclem Magnetem exercitui prae-
fecit; ipse cum suis in Cappadociam discedit coniunctamque
huic Paphlagoniam occupât celans, qua voluntate esset in regem.
Clam cum Ariobarzane facit amicitiam, manum comparat, urbes
munitas suis tuendas tradit.
1 **VI.** Sed haec propter hiemale tempus minus prospere pro-
cedebant. Audit Pisidas quosdam copias adverus se parare. Fi-

4. *regiam* = *regum.* — *casus adversi,* nesrećni događaji, *secundi,* srećni. — *hominibus tribuant,* pripisuju svojim ljudima. — *quo fieri ut,* v. Milt. II. 3. — *impellantur ad perniciem eorum,* dadu se skloniti, da upropaste one ... — *quorum ductu res male gestae* (dodaj *esse) nuntientur,* za koje se javlja, da se pod njihovim vodstvom nesrećno vojevalo. — *hoc* = *eo,* uz komparativ: to. — *fore* = *futurum esse,* zavisno još uvijek od *docet.* — poređaj: *quod eos habeat inimicissimos, quibus rex m. oboediat,* što su mu najljući neprijatelji oni, koje ... sluša.

5. poređaj: *talibus* (= *his) litteris cognitis constituit, cum ... venisset, desciscere a rege, quod ... scripta; litteras cognoscere,* pročitati list; *non ignoro,* vrlo dobro znam; *scripta* dodaj *esse.* — *neque tamen quicquam,* ipak nije ništa učinio. — *fide,* poštenje.

6. *Magnetem,* Magnežanin, čovjek iz Magnezije, v. Them. X. 2. — *coniunctam huic,* susjedan. — *qua voluntate esset in regem,* kakvoga je raspoloženja prema ..., kakve je volje na ... — *manum,* vojska; *comparare,* naoružati, opremiti. — *tuendas tradit,* v. *ducendum tr.* IV. 5.

VI. 1. *haec,* t. j. na kraju pređašnje glave spomenuto oružanje i spremanje na kralja. — *minus prospere,* ne baš povoljno, srećno. — *procedere,* napredovati, ići od ruke. — *non ita,* ne baš. — *vulnus,* rana, ovdje: udarac, gubitak. — *accipere,* primiti, *pretrpjeti.* — *de male re gesta,* o njegovoj nesreći, nezgodi. — *animi militum, animus* i *corpus* s genitivom se ne prevode, nego se genitiv metne u padež tih imenica, dakle = *milites.* — *debilitarentur,* biti oslabljen, klonuti duhom.

lium eo Arsidaeum cum exercitu mittit; cadit in proelio adu-
lescens. Proficiscitur eo pater non ita magna cum manu celans,
quantum vulnus accepisset, quod prius ad hostem pervenire
cupiebat, quam de male re gesta fama ad suos perveniret, ne
cognita filii morte animi debilitarentur militum. Quo conten- 2
derat, pervenit iisque locis castra ponit, ut neque circumiri
multitudine adversariorum posset neque impediri, quo minus
ipse ad dimicandum manum haberet expeditam. Erat cum eo 3
Mithrobarzanes, socer eius, praefectus equitum. Is desperatis
generi rebus ad hostes transfugit. Id Datames ut audivit, sensit,
si in turbam exisset ab homine tam necessario se relictum, fu-
turum, ut ceteri consilium sequerentur. In vulgus edit suo iussu 4
Mithrobarzanem profectum pro perfuga, quo facilius receptus
interficeret hostes; quare relinqui eum par non esse et omnes
confestim sequi. Quod si animo strenuo fecissent, futurum, ut
adversarii non possent resistere, cum et intra vallum et foris
caederentur. Hac re probata exercitum educit, Mithrobarzanem 5

2. *castra ponit,* postaviti (učiniti) tabor, utaboriti se — *ut neque circumiri posset neque impediri* prevedi aktivno. — *expeditam ad dimicandum,* spreman na boj.

3. *desperatis ... rebus,* u očajnom stanju, položaju, ili još bolje: razriješi kauzalnom rečenicom: budući da je stanje zetovo bilo očajno. — poređaj: *Dat., ut id audivit, sensit futurum (esse), ut ceteri consilium sequerentur, si in turbam exisset (se) ab homine ... relictum (esse).* — *futurum (esse) ut sequerentur* mjesto infinitiva fut. akt. — *exit in turbam* (= *in vulgus),* razglasiti se, pročuti se među svijetom (= vojnicima). — *ab homine tam necessario,* od čovjeka tako bliska roda; ipak prevedi to aktivno. — *consilium,* t. j. *Mithrobarzanis,* povesti se za čijom odlukom, ugledati se u čiji primjer.

4. *in vulgus* kao 3. *in turbam.* — *edit,* razglasiti. — *pro,* kao. — *facilius* spoji s *interficeret.* — *receptus,* t. j. *ab hostibus; receptus* i 6 *recepti* prevedi kondicionalnom rečenicom: ako ga prime. — poređaj: *quare par non esse eum relinqui et par esse omnes confestim sequi (illum).* — *par est,* pravo je, pristoji se. — *et* znači nego, kad se na negativnu rečenicu nadovezuje pozitivna. — *animo strenuo,* odlučno. — *fecissent* mjesto konjunktiva fut. II. — *futurum (esse) ut ... non possent,* naknada za infinitiv fut.

5. *re probata,* kad se to odobrilo, ali prevedi aktivno, a subjektom aktivnoj rečenici učini *exercitus.* — *persequitur ... tantum,* samo ići za kim, t. j. nije htio, da ga stigne. — *signa inferre,* navaliti *(aggredi).* . .

persequitur tantum; qui cum ad hostes pervenerat, Datames
6 signa inferri iubet. Pisidae nova re commoti in opinionem addu-
cuntur perfugas mala fide compositoque fecisse, ut recepti
maiori essent calamitati. Primum eos adoriuntur. Illi, cum,
quid ageretur aut quare fieret, ignorarent, coacti sunt cum eis
pugnare, ad quos transierant, ab iisque stare, quos reliquerant;
7 quibus cum neutri parcerent, celeriter sunt concisi. Reliquos
Pisidas resistentes Datames invadit; primo impetu pellit, fu-
8 gientes persequitur, multos interficit, castra hostium capit. Tali
consilio uno tempore et proditores perculit et hostes profligavit
et, quod ad perniciem suam fuerat cogitatum, id ad salutem
convertit. Quo neque acutius ullius imperatoris cogitatum neque
celerius factum usquam legimus.

1 **VII.** Ab hoc tamen viro Sysinās, maximo natu filius,
desciit ad regemque transiit et de defectione patris detulit. Quo
nuntio Artaxerxes commotus, quod intellegebat sibi cum viro
forti ac strenuo negotium esse, qui et prius cogitare quam
conari consuesset et, cum cogitasset, facere auderet, Autophro-
2 datem in Cappadociam mittit. Hic ne intrare posset, saltum,
in quo Ciliciae portae sunt sitae, Datames praeoccupare studuit.

6. *nova re commoti,* novim = neobičnim događajem uznemireni = iznenađeni. — *in opinionem adducere,* navesti na misao, u pasivu: doći na misao. — *mala fide,* u zloj namjeri; *composito* (obično se kaže *ex composito),* po dogovoru. — *maiori . . . calamitati* dativ svrhe kao predikat: na veću nesreću. — *cum eis = contra eos.* — *stare ab aliquo,* biti na čijoj strani, pristajati uz koga, pomagati komu. — *neutri,* ni jedni ni drugi, t. j. ni Piziđani ni Datamovi ljudi, kojima je jamačno razložio, o čem se radi.

8. *consilio,* v. Them. IV. 5. — *uno tempore,* u jedno (isto) vrijeme, jednim mahom. — *cogitatum = excogitatum,* smisliti. — *quo = quam id,* ali ga u hrv. ne metni na početak rečenice. — *acutius cogitatum,* oštroumnija namisao; *celerius factum,* brže izvršenje.

VII. 1. *maximo natu,* običnije *maximus natu,* najstariji. — *detulit,* javiti što, donijeti glas o čem. — *quo nuntio commotus,* abl. causae, v. VI. 6. — *sibi cum viro . . . negotium esse,* imati posla s . . . — *cogitare quam conari,* razmišljati nego pokušati, pothvatiti se čega; *facere auderet,* smjelo raditi.

2. *hic,* zamjenica, ne prilog. — *intrare,* t. j. *in Cappadociam.* — *portae,* kako je Kilikija opkoljena gorama, to se može u nju doći *klancem,* koji se zato zove vrata *(portae).*

Sed tam subito copias contrahere non potuit. A qua re de- 3
pulsus cum ea manu, quam contraxerat, locum delegit talem,
ut neque circumiretur ab hostibus neque praeteriret adver-
sarius, quin ancipitibus locis premeretur, et, si dimicare eo
vellet, non multum obesse multitudo hostium suae paucitati
posset.

VIII. Haec etsi Autophrodates videbat, tamen statim 1
maluit congredi quam cum tantis copiis refugere aut tam diu
uno loco sedere. Habebat barbarorum equitum viginti, peditum 2
centum milia, quos illi cardacas appellant, eiusdemque generis
tria milia funditorum, praeterea Cappadocum octo milia, Arme-
niorum decem milia, Paphlagonum quinque milia, Phrygum
decem milia, Lydorum quinque milia, Aspendiorum et Pisi-
darum circiter tria milia, Cilicum duo, Captianorum totidem,
ex Graecia conductorum tria milia, levis armaturae maximum
numerum. Has adversus copias spes omnis consistebat Datami 3
in se locique natura (namque huius partem non habebat vice-
simam militum). Quibus fretus conflixit adversariorumque
multa milia concidit, cum de ipsius exercitu non amplius ho-
minum mille cecidisset. Quam ob causam postero die tropaeum
posuit, quo loco pridie pugnatum erat. Hinc cum castra movisset 4

3. *a qua re depulsus,* zapravo: odbijen od toga, onda: prisiljen, da se toga okani, ostavi. — *circumiretur . . . praeteriret,* u hrv. dodaj: nije mogao, a konjunktive metni u infinitiv. — *ancipitibus locis premi,* s dvije strane biti u stisci, u nevolji. — *eo,* t. j. *loco.* — *vellet,* t. j. *adversarius.* — *suae paucitati,* malenomu broju njegovih ljudi.

VIII. 1. *congredi,* pobiti se. — *sedere,* sjedjeti, onda: biti, boraviti besposlen, mi kažemo: (besposlen) ležati.

2. *cardacas* je grč. akuzativ od *cardăces, um,* Kardaci, to su plaćeničke čete perzijske, koje su se sastojale od barbarskih plemena. — *eiusdem generis,* t. j. *cardacum.* — *conducti,* plaćenici. — *levis armatura,* lako naoružani vojnici.

3. poređaj: *adversus has copias consistebat omnis spes Datami . . . ,* sve uzdanje Datamovo bilo je u njem samom i u prirodnom položaju mjesta. — poređaj: *namque non habebat vicesimam partem militum huius,* t. j. *Autophrodatis.* — *quibus = se locique natura; cum,* dok (adverzativno). — *mille* neobično upotrijebljeno supstantivski, zato i *hominum* mjesto *homines* i sing. *cecidisset.* — *tropaeum,* pobjedni spomenik. — *quo loco = eo loco, quo.*

4. *castra movere,* dići tabor, onda: krenuti vojsku, dalje krenuti. — *inferior copiis,* upravo: niži, onda: slabiji vojskom. —

semperque inferior copiis superior omnibus proeliis discederet,
quod numquam manum consereret, nisi cum adversarios locorum
angustiis clausisset (quod perito regionum callideque cogitanti
5 saepe occidebat): Autophrodates, cum bellum duci maiore regis
calamitate quam adversariorum videret, hortatus est, ut cum
6 rege in gratiam rediret. Quam ille etsi fidam non fore putabat,
tamen condicionem accepit seque ad Artaxerxem legatos mis-
surum dixit. Sic bellum, quod rex adversus Datamen susceperat,
sedatum est. Autophrodates in Phrygiam se recepit.
1 **IX.** At rex, quod implacabile odium in Datamen susce-
perat, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit, insi-
2 diis interficere studuit; quas ille plerasque evitavit. Sicut, cum
ei nuntiatum esset quosdam sibi insidiari, qui in amicorum erant
numero (de quibus, quod inimici detulerant, neque credendum
neque neglegendum putavit), experiri voluit, verum falsumne
3 sibi esset relatum. Itaque eo profectus est, in quo itinere futuras
insidias dixerant. Sed elegit corpore ac statura simillimum sui
eique vestitum suum dedit atque eo loco ire, quo ipse consuerat,
iussit. Ipse autem ornatu vestituque militari inter corporis
4 custodes iter facere coepit. At insidiatores, postquam in eum

superior omnibus proeliis discederet, odlaziti iz boja kao jači = u boju pobijediti. — *numquam . . . nisi cum,* samo onda, kad. — *manum conserere,* pobiti se, zametnuti boj. — *locorum angustiis claudere,* u klanac zatvoriti. — *perito,* dodaj: *ei*: poznavalac; *perito* i *cogitanti* razriješi kauzalnim rečenicama: jer je poznavao okoliš i lukavo razmišljao.

5. *duci,* otezati se, duljiti se. — *maiore calamitate,* na veću štetu. — *in gratiam redire cum aliquo,* izmiriti se s kim.

6. *quam,* t. j. *gratiam,* izmirenje. — *fidam,* iskren, pošten. — *condicio,* pogodba, ovdje: ponuda. — *sedari,* utišati se, *svršiti se.*

IX. 1. *odium in aliquem suscipere,* zamrziti na koga. — *insidiae,* prevara, zasjeda. — *plerasque,* ponajviše.

2. *sicut,* tako, na primjer. — *insidiari,* vrebati na koga, raditi komu o glavi. — *in amicorum numero erant,* brojiti se u prijatelje. — *detulerant,* v. VII. 1. — *neglegendum,* ne mariti, uzeti na laku ruku.

3. *eo . . . in quo itinere = eo itinere, in quo.* — *corpore ac statura,* tjelesnim uzrastom. — *eo loco,* t. j. *agminis,* na onom mjestu (u povorci). — *consuerat = consueverat (ire).* — *ornatu,* u opremi. — *militari,* t. j. običnoga, prostoga vojnika. — *iter facere,* marširati.

4. *insidiatores,* zasjedači. — *ordine,* redom (u povorci). — *ipsum* t. j. *Datamen facientem.*

locum agmen pervenit, decepti ordine atque vestitu impetum
in eum faciunt, qui suppositus erat. Praedixerat autem iis
Datames, cum quibus iter faciebat, ut parati essent facere,
quod ipsum vidissent. Ipse, ut concurrentes insidiatores animum 5
advertit, tela in eos coniecit. Hoc idem cum universi fecissent,
priusquam pervenirent ad eum, quem aggredi volebant, confixi
conciderunt.
X. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus 1
est Mithridatis, Ariobarzanis filii, dolo. Namque is pollicitus
est regi se eum interfecturum, si ei rex permitteret, ut quod-
cumque vellet, liceret impune facere fidemque de ea re more
Persarum dextra dedisset. Hanc ut accepit a rege missam, 2
copias parat et absens amicitiam cum Datame facit; regis pro-
vincias vexat, castella expugnat, magnas praedas capit, quarum
partim suis dispertit, partim ad Datamen mittit; pari modo
complura castella ei tradit. Haec diu faciendo persuasit homini 3
se infinitum adversus regem suscepisse bellum, cum nihilo
magis, ne quam suspicionem illi praeberet insidiarum, neque
colloquium eius petivit neque in conspectum venire studuit. Sic
absens amicitiam gerebat, ut non beneficiis mutuis, sed com-
muni odio, quod erga regem susceperant, contineri viderentur.
XI. Id cum satis se confirmasse arbitratus est, certiorem 1
facit Datamen tempus esse maiores exercitus parari et bellum

5. *concurrentes,* gdje navaljuju; particip prez. uz *animum advertit = animadvertit,* opaziti. — poređaj: *cum universi hoc idem fecissent, confixi (insidiatores) conciderunt, priusquam pervenirent ad eum, quem aggredi volebant.*

X. 1. *extremo tempore = tandem,* najposlije. — *captus est . . . .* bi prevaren lukavštinom. — *liceret (sibi),* može, smije. — *fidem . . . dextra dedisset,* desnicom zadati vjeru.

2. *hanc* (t. j. *fidem*) *missam,* jer je kralj dao obećanje po drugomu, zato *missam.* — *absens,* jer se nije s njim sastao. — *partim,* akuzativ osnove na *-i = partem.*

3. *homini = Datami.* — *bellum infinitum,* rat bez kraja i konca, t. j. rat na život i na smrt. — *cum nihilo magis . . . petivit,* ne tražeći ipak; o *cum* v. Lat. gram. § 249. I. 4. — *ne quam suspicionem praeberet insidiarum,* pobuditi kakvu sumnju o zasjedi. — *in conspectum venire,* doći na oči. — *amicitiam gerebat,* podržavati prijateljstvo. — *contineri,* prevedi aktivno: te se činilo, da ih ne vežu, spajaju uzajamne usluge nego zajednička mržnja, kojom bijahu zadahnuti na kralja.

XI. 1. *confirmasse,* dokazati; *id,* t. j. da mrzi na kralja kao i Datam. — *si ei videretur,* ako mu je s voljom, ako mu je

cum ipso rege suscipi, deque ea re, si ei videretur, quo loco vellet, in colloquium veniret. Probata re colloquendi tempus
2 sumitur locusque, quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno, cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit compluribusque locis separatim gladios obruit eaque loca diligenter notat. Ipso autem colloquii die utrique, locum qui explorarent atque ipsos scrutarentur, mittunt; deinde ipsi sunt congressi.
3 Hic cum aliquamdiu in colloquio fuissent et diversi discessissent iamque procul Datames abesset, Mithridates, prius quam ad suos perveniret, ne quam suspicionem pareret, in eundem locum revertitur atque ibi, ubi telum erat infossum, resedit, ut si lassitudine cuperet acquiescere, Datamenque revocavit simulans
4 se quiddam in colloquio esse oblitum. Interim telum, quod latebat, nudatumque vagina veste texit ac Datami venienti ait digredientem se animadvertisse locum quendam, qui erat in
5 conspectu, ad castra ponenda esse idoneum. Quem cum digito demonstraret et ille respiceret, aversum ferro transfixit priusque, quam quisquam posset succurrere, interfecit. Ita ille vir, qui multos consilio, neminem perfidia ceperat, simulata captus est amicitia.

VII. EPAMINONDAS.

1 **I.** Epamīnōndās, Polymnidis filius, Thebanus. De hoc prius quam scribimus, haec praecipienda videntur lectoribus,

pravo. — *veniret*, u upravnom bi govoru bio imperativ. — *probata re* (odobriti), pristavši na to. — *sumitur*, aktivno: uzeti, *odrediti*.

2. *cui maximam habebat fidem*, u koga se najviše uzdao. — *ante aliquot dies*, nekoliko dana prije. — *separatim*, ovdje ondje. — *obruit*, zakopati. — *notat*, označiti. — *utrique* (i jedan i drugi) *mittunt*, dodaj objekt: *homines qui* . . . (relativna namjerna rečenica). — *ipsos*, t. j. Datama i Mitridata.

3. *diversi*, na protivnu stranu. — *ne quam suspicionem* . . . v. X. 3. — *telum* = *gladius*.

4. *protulit*, izvaditi; *nudatum vagina*, trgnut iz korica. — *in conspectu erat*, koje je bilo na pogledu, koje se moglo vidjeti. — *aversum*, zapravo: kad je bio okrenut, onda: ostraga. — *consilio*, mudrost, *consilio capere*, nadmudriti; *perfidia capere*, nevjerom prevariti. — *captus est*, dao se prevariti.

I. 1. *scribimus*, stanem pisati. — *praecipienda*, unaprijed napomenuti. — *lectoribus* je dativ kao indirektan objekt k *prae-*

ne alienos mores ad suos referant neve ea, quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrentur. Scimus enim 2
musicen nostris moribus abesse a principis persona, saltare vero etiam in vitiis poni; quae omnia apud Graecos et grata et laude digna ducuntur. Cum autem exprimere imaginem consuetudinis 3
atque vitae velimus Epaminondae, nihil videmur debere praetermittere, quod pertineat ad eam declarandam. Quare dicemus 4
primum de genere eius, deinde, quibus disciplinis et a quibus sit eruditus, tum de moribus ingeniique facultatibus et, si qua alia memoria digna erunt; postremo de rebus gestis, quae a plurimis animi anteponuntur virtutibus.

II. Natus igitur patre, quo diximus, genere honesto, pauper 1
iam a maioribus relictus, eruditus autem sic, ut nemo Thebanus magis. Nam et citharizare et cantare ad chordarum sonum doctus est a Dionysio, qui non minore fuit in musicis gloria quam Damon aut Lamprus, quorum pervulgata sunt nomina; cantare

cipienda. — *referant ad suos*, suditi po čem. — *neve*, i neka ne; *neve* se upotrebljava, kad se na rečenicu s *ne* nadovezuje druga rečenica s *ne*. — *leviora*, prilično neznatno, veoma malo vrijedno. — *fuisse* t. j. *leviora*.

2. *musicen*, grč. akuzativ mjesto *musicam*. — *nostris moribus*, po našim običajima, po našem shvaćanju. — *abesse a*, ne dolikovati komu. — *principis persona*, čast, dostojanstvo državnika. — *etiam*, pače, upravo. — *ponere in*, brojiti u, među . . . drži se za . . . — *quae omnia*, relativno nadovezano na predašnje, u hrv.: a sve to.

3. *exprimere*, prikazati. — *consuetudinis atque vitae*, života i rada. — *nihil . . . debere*, ništa ne smjeti. — *videmur*, čini nam se, onda: držimo.

4. *disciplinis*, predmet, nauka. — *animi virtutibus*, duševne vrline. — *a plurimis anteponuntur*, prevedi aktivno: *quae multi anteponunt animi virtutibus*.

II. 1. *natus*, t. j. *est*. — *quo diximus*, t. j. *eum natum esse*, u hrv. prevedi samo: spomenuti. — *genere honesto*, iz čestite, odlične porodice. — *pauper iam a maioribus relictus*, (ostavljen), ostao siromašan već od pređâ, t. j. roditelji su ga ostavili u siromaštvu, u kojem su živjeli već i pređi njegovi. — *sic ut nemo Thebanus magis*, bolje nego ijedan Tebanac. — *ad chordarum sonum*, uz zvuk žica. — *doctus est a D.*, prevedi aktivno. — *non minore . . . gloria quam*, isto tako slavan kao. — *in musicis* od *musica, orum*, glazba. — *pervulgata*, veoma poznata. — *cantare tibiis*, svirati u frulu, sviralu; *ab Olympiodoro* dodaj: *doctus est*.

*

2 tibiis ab Olympiodoro, saltare a Calliphrone. At philosophiae
praeceptorem habuit Lysim Tarentinum, Pythagoreum; cui
quidem sic fuit deditus, ut adulescens tristem ac severum senem
omnibus aequalibus suis in familiaritate anteposuerit; neque
prius eum a se dimisit, quam in doctrinis tanto antecessit con-
discipulos, ut facile intellegi posset pari modo superaturum
3 omnes in ceteris artibus. Atque haec ad nostram consuetudinem
sunt levia et potius contemnenda; at in Graecia, utique olim,
4 magnae laudi erant. Postquam ephebus est factus et palaestrae
dare operam coepit, non tam magnitudini virium servivit quam
velocitati. Illam enim ad athletarum usum, hanc ad belli existi-
5 mabat utilitatem pertinere. Itaque exercebatur plurimum cur-
rendo et luctando ad eum finem, quoad stans complecti posset
atque contendere. In armis vero plurimum studii consumebat.
1 **III.** Ad hanc corporis firmitatem plura etiam animi bona
accesserant. Erat enim modestus, prudens, gravis, temporibus
sapienter utens; peritus belli, fortis manu, animo maximo; adeo

2. *tristem*, mrk. — *in doctrinis*, (filozofske) znanosti; *artes*, znanja.

3. *ad nostram consuetudinem*, prema našemu shvaćanju. — *levia* v. *leviora* I. 1. — *et potius*, ili još bolje. — *contemnenda*, vrijedno preziranja. — *utique olim*, osobito nekoć. — *magnae laudi*, dativ svrhe kao predikat: na veliku slavu.

4. *palaestrae operam dare*, nastojati, truditi se oko palestre, ovdje: marljivo polaziti palestru. — *servivit*, sa svom pomnjom oko čega nastojati (da to sebi steče). — *illam* = *magnitudinem virium*. — *ad usum alicuius . . . ad utilitatem alicuius pertinere* prevedi: potreban je čemu . . . koristan je za što.

5. *exercebatur*, refleksivno: vježbati se. — *ad eum finem quoad*, samo dotle, dok ne . . . — *stans*, Epaminonda vježbao se u hrvanju samo *stoječke*, jer mu je to bilo potrebno za rat, a nije se vježbao ležećke, kako su Grci običavali, jer mu to nije bilo od potrebe za rat. — *complecti*, obuhvatiti (t. j. protivnika). — *contendere*, ogledati se. — *in armis . . . plurimum studii consumebat*, upravo: najviše je truda trošio na vježbanje u oružju, onda: najviše je truda polagao oko česa, najviše je truda obraćao na što; Latinac kaže *consumere in aliqua re*, a mi: na što.

III. 1. *etiam* uz komparativ: još; *animi bona*, duševne vrline. — *accesserunt ad*, pridružiti se čemu. — *temporibus . . . utens*, koristeći se prilikama. — *fortis manu*, v. Dat. I. 1. — *animo maximo*, abl. qualitatis: veoma velike srčanosti, veoma srčan. — *adeo veritatis diligens*, takav prijatelj istine. — *ioco*, za šalu.

veritatis diligens, ut ne ioco quidem mentiretur. Idem continens, 2
clemens patiensque admirandum in modum, non solum populi,
sed etiam amicorum ferens iniurias; in primis commissa celans,
quodque interdum non minus prodest quam diserte dicere, stu-
diosus audiendi; ex hoc enim facillime disci arbitrabatur. Itaque, 3
cum in circulum venisset, in quo aut de re publica disputaretur
aut de philosophia sermo haberetur, numquam inde prius dis-
cessit, quam ad finem sermo esset adductus. Paupertatem adeo 4
facile perpessus est, ut de re publica nihil praeter gloriam ce-
perit, amicorum in se tuendo caruerit facultatibus; idem ad alios
sublevandos saepe sic usus est, ut iudicari possit omnia ei cum
amicis fuisse communia. Nam, cum aut civium suorum aliquis 5
ab hostibus esset captus aut virgo nubilis propter paupertatem
collocari non posset, amicorum consilium habebat et, quantum
quisque daret, pro facultatibus imperabat. Eamque summam 6
cum fecerat, prius quam acciperet pecuniam, adducebat eum,
qui quaerebat, ad eos, qui conferebant, eique ut ipsi numerarent,
faciebat, ut ille, ad quem ea res perveniebat, sciret, quantum
cuique deberet.

2. *idem*, isto tako, uz to. — *continens*, uzdržljiv, umjeren, trijezan. — *patiens*, strpljiv; *admirandum in modum*, na divan način; a to se onda tumači s: *non solum . . . ferens iniurias*. — *commissa celans*, čuvati povjerene tajne. — poređaj: *et studiosus audiendi, quod . . . dicere; studiosus audiendi*, željan da sluša. — *non minus . . . quam*, v. Milt. II. 2. — *ex hoc*, odatle.

3. *cum . . . venisset*, konjunktiv za ponavljanu radnju (ali obično indikativ): kad, kadgod. — *circulus*, društvo. — *de re publica*, o politici. — *sermonem habere*, povesti razgovor, riječ o čem. — *ad finem adducere*, svršiti.

4. *de re publica nihil praeter gloriam ceperit*, od politike, državne uprave nije ništa dobio osim slavu, t. j. politika, državna uprava donijela mu je samo slavu. — *in se tuendo*, za uzdržavanje samoga sebe, pri skrbi za sebe, skrbeći se za sebe. — *caruerit facultatibus amicorum*, nije trebao sredstava, imovine prijateljâ; *idem*, ali; *usus est*, t. j. *facultatibus amicorum*.

5. *cum*, kadgod. — *collocari*, udati se. — *consilium habere*, učiniti vijeće, posavjetovati se s kim. — *daret*, ima dati. — *pro facultatibus*, prema imutku.

6. *cum fecerat*, kad bi skupio. — *conferebant*, prinositi, prilagati. — *eique . . .* poređaj: *et faciebat, ut ipsi* (nominativ) *numerarent ei* (dativ), *ut* (namjerno) *ille, ad quem . . . perveniebat, sciret . . .* — *numerarent*, izbrojiti, isplatiti. — *res*, novac, svota. — *deberet*, duguje, t. j. koliko ima biti komu zahvalan.

1 **IV.** Tentata autem eius est abstinentia a Diomedonte Cy-
ziceno; namque is rogatu Artaxerxis regis Epaminondam pe-
cunia corrumpendum susceperat. Hic magno cum pondere auri
Thebas venit et Micythum adulescentulum, quem tum Epami-
nondas plurimum diligebat, quinque talentis ad suam perduxit
voluntatem. Micythus Epaminondam convenit et causam adven-
2 tus Diomedontis ostendit. At ille Diomedonti coram: »Nihil«
inquit »opus pecunia est. Nam si rex ea vult, quae Thebanis sunt
utilia, gratis facere sum paratus; sin autem contraria, non habet
auri atque argenti satis. Namque orbis terrarum divitias acci-
3 pere nolo pro patriae caritate. Tu quod me incognitum tentasti
tuique similem existimasti, non miror tibique ignosco; sed egre-
dere propere, ne alios corrumpas, cum me non potueris. Et tu,
Micythe, argentum huic redde, aut, nisi id confestim facis, ego
4 te tradam magistratui«. Hunc Diomedon cum rogaret, ut tuto
exire suaque, quae attulerat, liceret efferre, »Istud quidem«
inquit »faciam, neque tua causa, sed mea, ne, si tibi sit pecunia
adempta, aliquis dicat id ad me ereptum pervenisse, quod dela-
5 tum accipere noluissem«. A quo cum quaesisset, quo se deduci
vellet, et ille Athenas dixisset, praesidium dedit, ut tuto perve-
niret. Neque vero id satis habuit, sed etiam, ut inviolatus in
navem escenderet, per Chabriam Atheniensem, de quo supra
mentionem fecimus, effecit. Abstinentiae erit hoc satis testimo-

IV. 1. *tentata est abstinentia a D.,* prevedi aktivno: D. je iskušao njegovu nesebičnost. — *rogatu,* na molbu. — *corrumpendum susceperat,* dati se, pothvatiti se, da potkupi, podmiti. — *magno cum pondere,* s velikim mnoštvom. — *quinque talentis* abl. pretii: za 5 talenata; talenat = 4715 kruna. — *ad suam voluntatem perduxit,* pridobije za svoju namjeru, t. j. za sebe. — *convenire aliquem,* sastati se s kim, doći komu. — *ostendere,* kazati, razložiti.

2. *coram,* u oči. — *contraria,* protivno, t. j. štetno, škodljivo. — *pro caritate,* za ljubav, mjesto ljubavi, t. j. da se zato ostavi rodoljublja.

3. *incognitum* prevedi relat. rečenicom: koga ne poznaješ.

4. *neque tua causa,* ali ne poradi tebe, već zbog sebe. — *delatum,* ponudjeno, kad mi je bilo ponuđeno.

5. *praesidium,* v. Them. VIII. 5. — *neque vero,* ali ne. — *id satis habeo,* tim sam zadovoljan. — *inviolatus,* nepovrijeđen. — *in navem escendere,* v. Them. VIII. 5. — *per Chabriam . . . effecit,* po Habriji izradi, isposluje. — *de quo supra mentionem fecimus,* kojega smo gore (prije) spomenuli.

nium. Plurima quidem proferre possumus, sed modus adhiben- 6
dus est, quoniam uno hoc volumine vitam excellentium virorum
complurium concludere constituimus, quorum res separatim mul-
tis milibus versuum complures scriptores ante nos explicarunt.
V. Fuit etiam disertus, ut nemo ei Thebanus par esset elo- 1
quentia, neque minus concinnus in brevitate respondendi quam
in perpetua oratione ornatus. Habuit obtrectatorem Menecliden 2
quendam, indidem Thebis, et adversarium in administranda re
publica, satis exercitatum in dicendo, ut Thebanum scilicet;
namque illi genti plus inest virium quam ingenii. Is, quod in re 3
militari florere Epaminondam videbat, hortari solebat Thebanos,
ut pacem bello anteferrent, ne illius imperatoris opera desidera-
retur. Huic ille: »Fallis« inquit »verbo cives tuos, quod hos a
bello avocas; otii enim nomine servitutem concilias. Nam paritur 4
pax bello. Itaque, qui ea diutina volunt frui, bello exercitati esse

6. *plurima* t. j. *testimonia.* — *modus adhibendus est,* treba se držati mjere, biti umjeren. — *volumen,* spis, knjiga. — *vitam,* život, životopis. — *concludere,* obuhvatiti. — *res,* djela. — *separatim,* (napose) spoji s *explicaverunt.* — *versus,* redak. — *explicarunt,* opisati, razložiti.

V. 1. *nemo Thebanus,* nijedan Tebanac. — *neque minus . . . quam,* v. Milt. II. 2. — *concinnus,* zgodan. — *in brevitate respondendi,* u kratkoći odgovaranja, u kratkim odgovorima. — *in perpetua oratione ornatus,* u neprekidnu, suvislu govoru kićen, bogat mislima.

2. *obtrectatorem* (suparnik) spoji s: *et adversarium in administranda re publica.* — *indidem,* također odanle, a k tomu je apozicija *Thebis,* zato i stoji bez svakog dodatka kao *natum, oriundum,* kako bismo inače očekivali; prevedi ukratko: također iz Tebe. — *in administranda re publica,* u državnoj upravi. — *satis exercitatus in dicendo,* dosta, prilično uvježban, vješt u govoru. — *ut Thebanum scilicet: scilicet* ironički: naravno, to se zna, *ut Thebanum,* kao Tebanac, t. j. koliko već to jedan Tebanac može biti. — *inest alicui aliquid,* u koga je, ima što.

3. *florere in aliqua re,* odlikovati se čim ili u čem. — *ne illius* (t. j. *Epaminondae*) *imperatoris opera desideraretur,* upravo: da ne bi čeznuli za službom, uslugom njega kao vojskovođe, onda: da ne bi trebali njegove službe, usluge kao vojskovođe ili njegove vojvodske službe, usluge. — *verbo,* prazna, pusta riječ, misli riječ »mir«. — *avocas a,* odvraćati od. — *otii nomine,* pod riječju mir. — *conciliare,* pripravljati.

4. *paritur,* stječe se; isto kaže poznata rečenica: *si vis pacem, para bellum.* — *ea* (t. j. *pace*) *diutina,* mi prilogom: trajno. — *exercitati,* kao V. 2. — *quare,* stoga; tim se obraća na Te-

debent. Quare, si principes Graeciae vultis esse, castris est vobis
5 utendum, non palaestra«. Idem ille Meneclides cum huic obice-
ret, quod liberos non haberet neque uxorem duxisset, maximeque
insolentiam, quod sibi Agamemnonis belli gloriam videretur con-
secutus, »At« ille »desine«, inquit »Meneclida, de uxore mihi
exprobrare; nam nullius in ista re minus uti consilio volo«.
6 (Habebat enim Meneclides suspicionem adulterii.) »Quod autem
me Agamemnonem aemulari putas, falleris. Namque ille cum
universa Graecia vix decem annis unam cepit urbem; ego contra
ea una urbe nostra dieque uno totam Graeciam Lacedaemoniis
fugatis liberavi«.
1 **VI.** Idem, cum in conventum venisset Arcadum petens, ut
societatem cum Thebanis et Argivis facerent, contraque Calli-
stratus, Atheniensium legatus, qui eloquentia omnes eo praesta-
bat tempore, postularet, ut potius amicitiam sequerentur Attico-
rum, et in oratione sua multa invectus esset in Thebanos et
2 Argivos in eisque hoc posuisset, animum advertere debere Arca-
des, quales utraque civitas cives procreasset, ex quibus de ceteris
possent iudicare; Argivos enim fuisse Orestem et Alcmaeonem

bance. — *principes,* prvi u Grčkoj, t. j. imati hegemoniju. — *castris uti,* živjeti, boraviti u taboru.

5. *uxorem ducere,* oženiti se. — *insolentiam* (oholost, bahatost), t. j. *obiceret.* — *quod sibi videretur,* što drži, misli. — *consecutus* t. j. *esse.* — *at,* ali. — *Meneclida,* grč. vokativ. — *nullius in ista re minus uti consilio volo,* zapravo: u toj stvari ne ću ničiji savjet manje slušati (t. j. nego tvoj), onda: svačiji ću savjet više poslušati nego tvoj. — *habebat . . . suspicionem,* biti sumnjiv, pod sumnjom.

6. *falleris,* refleksivno: varaš se. — *decem annis,* za 10 godina. — *contra ea,* nasuprot. — *Lacedaemoniis fugatis,* pomišlja na bitku kod Leuktre 371. god. pr. Kr.

VI. 1. *idem cum . . . ab Atheniensibus.* Period je prema prirodi našega jezika predugačak, glavna mu je rečenica tek u § 3.: *huic in respondendo Epaminondas . . . dixit.* Zato će biti najzgodnije, da se *que* u *contraque* izostavi i *Call. postularet* učini samostalnom rečenicom: *Call. postulavit . . . et invectus est . . . in eisque hoc posuit.* — *societatem facerent,* sklopiti savez. — *praestabat;* glagol *praestare* (nadvisivati) redovno se slaže s dativom, ali kao ovdje i s akuzativom. — *sequerentur,* težiti za čim, pristati uz; učiniti prijateljstvo, biti u prijateljstvu s kim. — *multa,* srednji r. plur., u hrv. prilog. — *in eis,* pri tom. — *posuisset,* reći, napomenuti.

2. *animum advertere* = *animadvertere,* paziti, razmisliti. — *ex quibus,* po kojima. — *ex matre,* s majkom.

matricidas; Thebis Oedipum natum, qui, cum patrem suum in-
terfecisset, ex matre liberos procreasset: huic in respondendo 3
Epaminondas, cum de ceteris perorasset, postquam ad illa duo
opprobria pervenit, admirari se dixit stultitiam rhetoris Attici,
qui non animadverterit innocentes illos natos domi, scelere ad-
misso cum patria essent expulsi, receptos esse ab Atheniensibus.
Sed maxime eius eloquentia eluxit Spartae ante pugnam 4
Leuctricam. Quo cum omnium sociorum convenissent legati, co-
ram frequentissimo legationum conventu sic Lacedaemoniorum
tyrannidem coarguit, ut non minus illa oratione opes eorum con-
cusserit quam Leuctrica pugna. Tum enim perfecit, quod post
apparuit, ut auxilio Lacedaemonii sociorum privarentur.
VII. Fuisse patientem suorumque iniurias ferentem ci- 1
vium, quod se patriae irasci nefas esse duceret, haec sunt testi-
monia. Cum eum propter invidiam cives sui praeficere exercitui
noluissent duxque esset delectus belli imperitus, cuius errore res
eo esset deducta, ut omnes de salute pertimescerent, quod loco-
rum angustiis clausi ab hostibus obsidebantur, desiderari coepta
est Epaminondae diligentia; erat enim ibi privatus numero mi- 2
litis. A quo cum peterent opem, nullam adhibuit memoriam
contumeliae et exercitum obsidione liberatum domum reduxit
incolumem.
Nec vero hoc semel fecit, sed saepius. Maxime autem fuit 3
illustre, cum Peloponnesum exercitum duxisset adversus Lace-

3. *de ceteris,* t. j. *rebus,* o ostalim točkama. — *natos,* razriješi: *natos esse et . . .* — *scelere admisso,* učiniti zločinstvo.

4. *eluxit,* pokazati se, istaći se. — *quo,* uz glagole, što znače skupljati se, Latinac kaže: onamo, mi: ondje. — *coram* s ablativom: pred. — *post* = *postea,* kasnije.

VII. 1. *fuisse,* dodaj: *eum.* — *ferentem fuisse,* podnositi. — *suorum civium,* gen. subiectivus: od svojih sugrađana. — *dux,* predikatno ime: za, kao. — *res eo deducta est,* dotle je došlo. — *clausi,* prevedi sve aktivno, a razriješi: *clausi erant et . . .* — *locorum angustiae,* klanac. — *desiderari coepta est . . . diligentia,* stali su čeznuti za opreznošću. — *privatus,* bez časti, bez zapovjedništva. — *numero militis,* kao (prosti) vojnik.

2. *a quo cum* = *cum ab eo.* — *nullam adhibuit memoriam contumeliae,* zaboravio je uvredu, osramoćenje. — *liberatum* razriješi: *liberavit et.* — *incolumem,* čitav, bez gubitka.

3. *neque vero,* ali ne. — *Peloponnesum,* v. *Chersonesum* Milt. I. 1. — *criminibus,* zbog potvora, osvada. — *in invidiam venissent,* došao u omrazu, omrazio se.

daemonios haberetque collegas duos, quorum alter erat Pelopi-
das, vir fortis ac strenuus. Hi cum criminibus adversariorum
omnes in invidiam venissent ob eamque rem imperium iis esset
abrogatum atque in eorum locum alii praetores successissent,
4 Epaminondas populi scito non paruit, idemque ut facerent, per-
suasit collegis et bellum, quod susceperat, gessit. Namque ani-
madvertebat, nisi id fecisset, totum exercitum propter praeto-
5 rum imprudentiam inscitiamque belli periturum. Lex erat The-
bis, quae morte multabat, si quis imperium diutius retinuisset,
quam lege praefinitum foret. Hanc Epaminondas, cum rei pu-
blicae conservandae causa latam videret, ad perniciem civitatis
conferri noluit et quattuor mensibus diutius, quam populus
iusserat, gessit imperium.

1 **VIII.** Postquam domum reditum est, collegae eius hoc cri-
mine accusabantur. Quibus ille permisit, ut omnem causam in
se transferrent suaque opera factum contenderent, ut legi non
oboedirent. Qua defensione illis periculo liberatis nemo Epami-
nondam responsurum putabat, quod, quid diceret, non haberet.
2 At ille in iudicium venit, nihil eorum negavit, quae adversarii
crimini dabant, omniaque, quae collegae dixerant, confessus est
neque recusavit, quo minus legis poenam subiret; sed unum ab
3 iis petivit, ut in sepulcro suo inscriberent: »Epaminondas a
Thebanis morte multatus est, quod eos coëgit apud Leuctra su-
perare Lacedaemonios, quos ante se imperatorem nemo Boeo-

4. *idem ut facerent* zavisno od *persuasit collegis*.

5. *latam* t. j. *esse*: *legem ferre*, zakon predložiti, postaviti. — *conferri*, da se upotrijebi na ... — *iusserat*, odrediti, zaključiti.

VIII. 1. *reditum est*, hrv. aktivno. — *hoc crimine*, zbog tog okrivljenja, prestupka. — *causam in se transferrent*, baciti krivicu na koga. — *sua opera*, na njegovo poticanje; *factum* t. j. *esse*. — *contenderent*, neka reknu. — poredaj: *illis liberatis periculo hac defensione*. — *responsurum*, t. j. *esse*, odgovarati za što, *braniti se*. — *quod, quid diceret, non haberet*, jer ne će imati, što bi rekao, t. j. na svoju obranu.

2. *negavit nihil*, nije poricao, tajio ništa. — *crimini dabant*, upisivati u krivnju, kriviti koga zbog čega. — *recusavit*, protiviti se. — *legis poenam subire*, pretrpjeti zakonitu kaznu.

3. *ante se imperatorem*, prije njega kao vojskovođe, prije negoli je on bio vojskovođa, prije njegovog glavnog zapovjedništva.

tiorum ausus sit aspicere in acie, quodque uno proelio non solum 4
Thebas ab interitu retraxit, sed etiam universam Graeciam in
libertatem vindicavit eoque res utrorumque perduxit, ut Thebani 5
Spartam oppugnarent, Lacedaemonii satis haberent, si salvi esse
possent, neque prius bellare destitit, quam Messene restituta
urbem eorum obsidione clausit«. Haec cum dixisset, risus
omnium cum hilaritate coortus est, neque quisquam iudex ausus
est de eo ferre suffragium. Sic a iudicio capitis maxima discessit
gloria.

IX. Hic extremo tempore imperator apud Mantineam cum 1
acie instructa audacius instaret hostes, cognitus a Lacedaemoniis,
quod in unius pernicie eius patriae sitam putabant salutem, uni-
versi in unum impetum fecerunt neque prius abscesserunt, quam
magna caede multisque occisis fortissime ipsum Epaminondam
pugnantem sparo eminus percussum concidere viderunt. Huius

4. *retraxit*, natrag povući, spasti. — *in libertatem vindicare*, osloboditi. — *res ... eo perduxit*, dotjerao je prilike, položaj dotle.

5. *satis haberent*, biti zadovoljan. — *salvi*, živ, t. j. da sasvijem ne propanu. — *Messene restituta*, abl. apsol. razriješi: *Messenen restituit et ...*; *restituit*, obnoviti, uspostaviti; Lakedemonci su prije držali Meseniju u svojoj vlasti, a sada su bili prisiljeni, da je priznadu samostalnom. — *obsidione clausit*, blokadom (opsadom) opkoliti, zatvoriti. — *risus omnium cum hilaritate coortus est*, nastane opća veselost i smijeh (*cum* u značenju *et*). — *suffragium ferre* znači isprva: crepić nositi, onda: dati glas, glasovati. — *a iudicio capitis discessit*, izađe iz parnice, u kojoj se o glavi radilo.

IX. 1. *extremo tempore*, t. j. *suae vitae*, pod kraj života. — poredaj: *cum hic extremo tempore imperator* (predikatno: kao) *apud Mantineam acie instructa audacius instaret hostes*. — *acie instructa*, abl. apsol. razriješi: *aciem instruxisset* (postaviti vojsku u bojni red) *et ...* — *instaret hostes*, starija konstrukcija, redovna je: *hostibus*. — poredaj: *cognitus est a Lacedaemoniis et quod putabant salutem patriae sitam* (= *positam*) *esse in pernicie unius eius ...*; *sitam esse*, stoji do, zavisi od; *unius eius*, jedino, samo do njegove propasti. — *impetum fecerunt*, navaliti, udariti, nasrnuti na koga. — *abscesserunt*, zapravo: otići, povući se, ovdje: odustati. — *magna caede* (t. j. *facta*) *multisque occisis*, abl. apsol. kao abl. modi, a kako su u rečenici još i dva participa, to prevedi: prije negoli ih je poslije velikog pokolja mnogo palo i negoli su vidjeli, kako je i sam Epaminonda, boreći se veoma hrabro, pao izdaleka proboden (pogođen) kopljem.

2 casu aliquantum retardati sunt Boeotii; neque tamen prius
3 pugna excesserunt, quam repugnantes profligarunt. At Epami-
nondas, cum animadverteret mortiferum se vulnus accepisse
simulque, si ferrum, quod ex hastili in corpore remanserat,
extraxisset, animam statim emissurum, usque eo retinuit, quoad
4 renuntiatum est vicisse Boeotios. Id postquam audivit, »Satis«
inquit »vixi«; invictus enim morior«. Tum ferro extracto con-
festim exanimatus est.

1 **X.** Hic uxorem numquam duxit. In quo cum reprehende-
retur a Pelopida, qui filium habebat infamem, maleque eum in
eo patriae consulere diceret, quod liberos non relinqueret,
»Vide«, inquit »ne tu peius consulas, qui talem ex te natum
2 relicturus sis. Neque vero stirps potest mihi deese; namque ex
me natam relinquo pugnam Leuctricam, quae non modo mihi
superstes, sed etiam immortalis sit necesse est«.
3 Quo tempore duce Pelopida exsules Thebas occuparunt et
praesidium Lacedaemoniorum ex arce expulerunt, Epaminondas,

2. *huius casu . . . retardati sunt* prevedi aktivno: njegov pad (njegova nezgoda) zaustavi, zadrži. — *repugnantes,* akuz.: protivnici.

3. *hastile is,* kopljača (držalica od koplja), koplje. — *animam emissurum,* ispustiti dušu, izdahnuti. — *retinuit,* t. j. *ferrum.*

4. *exanimari,* izdahnuti.

X. 1. *uxorem duxit,* v. V. 5. — *in quo,* s obzirom na to, zbog toga. — *infamem,* zloglasan, na zlu glasu. — *maleque eum . . .* dodaj: *et cum ille (=Pelopidas) diceret male eum in eo patriae consulere;* prvu rečenicu *cum reprehenderetur a Pelopida* prevedi aktivno, a onda nadoveži drugu: *et diceret male . . .*; *in eo* kao *in quo.* — *vide,* pazi. — *ex te natum,* sin.

2. *neque vero,* ali ne. — *neque . . . stirps potest mihi deesse,* ne mogu ostati bez potomstva, djece; ne mogu biti bez potomstva, djece. — *ex me natam,* kći. — *quae . . . supertes . . . immortalis sit necesse est;* uz *necesse est* češće stoji konjunktiv bez *ut:* koja mora da me nesamo preživi, nego i da bude besmrtna.

3. *quo tempore* = *eo tempore, quo,* hrv. naprosto: kad. — *Pelopida,* abl. apsol.: pod vodstvom Pelopidinim. — *quamdiu facta est caedes,* dok je trajao pokolj. — *domo se tenuit,* ostati kod kuće; (za abl. *domo* v. Lat. gram. § 169. b). — *malos,* zli građani, t. j. koji su pristajali uz Lakedemonce. — *impugnare,* udarati na koga. — *victoriam civilem,* pobjeda nad sugrađanima. — *idem,* nasuprot, ali. — *in primis,* među prvima, u prvim redovima.

quamdiu facta est caedes civium, domo se tenuit, quod neque
volebat defendere malos neque impugnare, ne manus suorum
sanguine cruentaret. Namque omnem civilem victoriam fune-
stam putabat. Idem, postquam apud Cadmeam cum Lacedaemo-
niis pugnari coeptum est, in primis stetit.
Huius de virtutibus vitaque satis erit dictum, si hoc unum 4
adiunxero, quod nemo ibit infitias, Thebas et ante Epaminon-
dam natum et post eiusdem interitum perpetuo alieno paruisse
imperio; contra ea, quamdiu ille praefuerit rei publicae, caput
fuisse totius Graeciae. Ex quo intellegi potest unum hominem
pluris quam civitatem fuisse.

VIII. AGESILAUS.

I. Agēsilāus Lacedaemonius cum a ceteris scriptoribus tum 1
eximie a Xenophonte Socratico collaudatus est; eo enim usus
est familiarissime. Hic primum de regno cum Leotychide, fratris 2
filio, habuit contentionem. Mos enim erat Lacedaemoniis a
maioribus traditus, ut duos haberent semper reges, nomine magis
quam imperio, ex duabus familiis Procli et Eurysthenis, qui
principes ex progenie Herculis Spartae reges fuerunt. Horum 3

4. *virtutibus,* vrline. — *ire infitias,* tajiti, poricati. — *ante Epam. natum,* prije rođenja Epaminondina. — *perpetuo,* prilog: neprestano. — *contra ea,* nasuprot. — *praefuerit rei publicae,* upravljati državom. — *ex quo,* odatle. — *pluris fuisse,* više vrijediti.

I. 1. *cum . . . tum eximie,* ne samo . . . nego još osobito. — *Socraticus,* učenik Sokratov; Ksenofon iz Atene živio je koncem 5. i u prvoj polovici 4. vijeka pr. Kr., znatan povjesnik; prikazao je i nauku Sokratovu. — *aliquo familiarissime uti,* biti, živjeti s kim u najvećem prijateljstvu.

2. *hic,* t. j. *Agesilaus.* — *Leotychide,* abl. od *Leotychides.* — *contentionem,* prepiranje, natjecanje, *c. habere de regno,* otimati se o kraljevstvo, kraljevsku čast. — *nomine magis quam imperio,* više po imenu nego po vlasti. — *Procli* mjesto *Proclis,* v. Them. I. 1. — *principes,* prvi.

3. poredaj: *non licebat regem fieri ex altera* (t j. *familia*) *horum* (t. j. *regum*) *in locum alterius familiae:* nije bilo dopušteno, da bude tko iz jedne porodice kraljem mjesto koga iz druge porodice. — *retinebat ordinem,* zadržala je, čuvala je svoj red, nasljedstvo. — *ratio habebatur,* uzimati u obzir, paziti. — *maxi-*

ex altera in alterius familiae locum regem fieri non licebat; ita
suum utraque retinebat ordinem. Primum ratio habebatur, qui
maximus natu esset ex liberis eius, qui regnans decessisset; sin
is virilem sexum non reliquisset, tum deligebatur, qui proximus
4 esset propinquitate. Mortuus erat Agis rex, frater Agesilai;
filium reliquerat Leotychidem, quem ille natum non agnorat;
eundem moriens suum esse dixerat. Is de honore regni cum Age-
silao, patruo suo, contendit neque id, quod petivit, consecutus
5 est. Nam Lysandro suffragante, homine, ut ostendimus supra,
factioso et his temporibus potente, Agesilaus antelatus est.

1 **II.** Hic, simulatque imperii potitus est, persuasit Lacedae-
moniis, ut cum exercitu se mitterent in Asiam bellumque regi
facerent, docens satius esse in Asia quam in Europa dimicari.
Namque fama exierat Artaxerxen comparare classes pedestres-
2 que exercitus, quos in Graeciam mitteret. Data potestate tanta
celeritate usus est, ut prius in Asiam cum copiis pervenerit,
quam regii satrapae eum scirent profectum. Quo factum est, ut

mus natu, najstariji. — *regnans,* kao kralj. — *sin,* a ako. — *virilem sexum,* muško potomstvo, muški rod. — *propinquitate,* abl. limitationis: po rodu.

4. *natum,* kod poroda. — *non agnorat* = *non agnoverat,* nije bio priznao (svojim). — *eundem,* ali ga. — *moriens,* na samrti. — *de honore regni . . . contendit,* otimati se o kraljevsku čast. — *neque,* ali ne.

5. *Lysandro suffragante,* abl. apsol.; *suffragor,* pomagati, preporučivati: na preporuku Lizandrovu, s pomoću L. — *supra,* prije, t. j. u životopisu Lizandrovu, kojega u ovoj knjizi nema. — *factioso,* strančar, koji ima mnogo pristalica, pohlepan za vladanjem. — *anteferre,* pretpostaviti.

II. 1. *imperii potitus est: potiri* se redovno slaže s ablativom, ali neke su riječi, kao: *rerum, imperii,* u genitivu: dokopati se vlasti, kraljevske časti. — *bellum . . . facerent,* zavojštiti na koga, zaratiti se s kim. — *regi,* t. j. *Persarum.* — *docens,* dokazivati. — *satius est,* bolje je, probitačnije je. — *fama exierat,* bio je pukao, razišao se glas. — *pedestres exercitus,* kopnene vojske. — *quos . . . mitteret,* namjerna rečenica.

2. *data potestate,* kad mu je dano dopuštenje, t. j. da pođe u Aziju i zavojšti na kralja. — *tanta celeritate usus est,* pokazao je toliku brzinu, pošao je s tolikom brzinom. — *profectum,* dodaj: *esse.* — *quo factum est ut,* v. Milt. VII. 4. — *imprudentes,* koji ništa ne sluti, onda: nepripravan; dvije riječi sličnoga značenja pojačavaju se, prevedi ih: sasvijem nepripravan. — *offendere,* zapravo: udariti na što, uvrijediti, ovdje: zateći.

omnes imparatos imprudentesque offenderet. Id ut cognovit 3
Tissaphernēs, qui summum imperium tum inter praefectos ha-
bebat regios, indutias a Lacone petivit simulans se dare operam,
ut Lacedaemoniis cum rege conveniret, re autem vera ad copias
comparandas, easque impetravit trimenstres. Iuravit autem 4
uterque se sine dolo indutias conservaturum.

In qua pactione summa fide mansit Agesilaus, contra ea
Tissaphernes nihil aliud quam bellum comparavit. Id etsi sen- 5
tiebat Laco, tamen ius iurandum servabat multumque in eo se
consequi dicebat, quod Tissaphernes periurio suo et homines suis
rebus abalienaret et deos sibi iratos redderet; se autem conser-
vata religione confirmare exercitum, cum animadverteret deum
numen facere secum, hominesque sibi conciliari amiciores, quod
iis studere consuessent, quos conservare fidem viderent.

III. Postquam indutiarum praeteriit dies, barbarus non du- 1
bitans, quod ipsius erant plurima domicilia in Caria et ea regio
his temporibus multo putabatur locupletissima, eo potissimum

3. *id,* t. j. da ih je nepripravne zatekao. — *summum imperium,* najveća vlast. — *a Lacone* = *ab Agesilao.* — *simulans,* pretvarajući se. — *dare operam,* nastojati, truditi se. — *convenit* (bezlično) *Lacedaemoniis* (dat.) *cum rege,* da se Lacedemonci pogode s kraljem. — *re vera,* u istinu. — *eas (indutias) impetravit trimenstres,* dobije ga (primirje) na 3 mjeseca.

4. *sine dolo,* bez prijevare, pošteno. — *conservaturum,* održati. — *in qua pactione summa fide mansit,* najvećom zdušnošću, iskrenošću ostati kod toga ugovora, pri tom ugovoru. — *contra ea,* nasuprot. — *nihil aliud quam bellum comparavit,* samo se spremati na rat. — *in eo,* t. j. *in iure iurando servando*: pri tome; *consequi,* postizati, dobivati. — *suis rebus* (bolje *a suis rebus*) *abalienaret,* otuđiti od svoje stvari, od sebe. — *deos sibi iratos redderet,* čini bogove gnjevne, ljutite na sebe. — *religione,* ovdje: zakletva. — *confirmare,* sokoliti, hrabriti. — *animadverteret,* subjekt *exercitus.* — *deum* = *deorum.* — *numen,* volja, milost. — *facere cum aliquo,* s nekim raditi = biti uz koga. — *homines sibi conciliari amiciores,* zapravo: da se ljudi pridobivaju za nj kao još veći prijatelji, onda: da mu ljudi postaju veći prijatelji, odaniji, naklonjeniji. — *studere iis,* pristajati uz one. — *conservare fidem,* održati riječ.

III. 1. *dies,* rok, vrijeme. — *domicilium,* naselje, dvor. — *multo* uz superlativ: kud i kamo. — *hostes impetum facturos (esse)* zavisno od *non dubitans,* a uz *non dubito* Nepot konstruira ponajviše acc. c. inf. mjesto *quin.*

2 hostes impetum facturos, omnes suas copias eo contraxerat. At
Agesilaus in Phrygiam se convertit eamque prius depopulatus
est, quam Tissaphernes usquam se moveret. Magna praeda militibus
locupletatis Ephesum hiematum exercitum reduxit atque
ibi officinis armorum institutis magna industria bellum apparavit.
Et quo studiosius armarentur insigniusque ornarentur, praemia
proposuit, quibus donarentur, quorum egregia in ea re
3 fuisset industria. Fecit idem in exercitationum generibus, ut,
qui ceteris praestitissent, eos magnis afficeret muneribus. His
igitur rebus effecit, ut et ornatissimum et exercitatissimum haberet
exercitum.
4 Huic cum tempus esset visum copias extrahere ex hibernaculis,
vidit, si, quo esset iter facturus, palam pronuntiasset,
hostes non credituros aliasque regiones praesidiis occupaturos
5 neque dubitaturos aliud eum facturum, ac pronuntiasset. Itaque
cum ille Sardis iturum se dixisset, Tissaphernes eandem Cariam
defendendam putavit. In quo cum eum opinio fefellisset victumque
se vidisset consilio, sero suis praesidio profectus est. Nam,
cum illo venisset, iam Agesilaus multis locis expugnatis magna
6 erat praeda potitus. Laco autem, cum videret hostes equitatu

2. *se convertit,* okrene, otide. — *usquam se moveret,* ikamo se maknuti, otići. — poređaj: *locupletatis militibus* (ab. apsol.) *magna praeda* (abl. instrum.) *reduxit exercitum hiematum* (supin) *Ephesum.* — *officinis armorum institutis,* razriješi abl. apsol.: *officinas armorum instituit et . . .; officina,* radionica, a *off. armorum,* oružnica, arsenal; *instituere,* urediti, podići. — *quo* (= *ut eo*) uz komparativ: da to ili da što. — *studiosius armarentur insigniusque ornarentur,* refleksivno: da bi se što revnije naoružali i što izvrsnije opremili. — *proposuit,* obećati. — *quibus* = *ut iis.*

3. *in exercitationum generibus,* zapravo: u vrstama vježbi u oružju, onda: u različnim vježbama u oružju. — *magnis afficeret muneribus,* obilno nadariti. — *ornatissimum,* sasvijem naoružan.

4. *tempus,* t. j. *esse.* — poređaj: *vidit hostes non credituros (esse), si palam pronuntiasset, quo esset iter facturus.*

5. *Sardis,* akuz. plur. od *Sardes* (osnova na *-i*). — *eandem,* opet, jednako, baš. — *consilio,* lukavština. — *sero,* prekasno. — *praesidio,* dat. svrhe: u pomoć. — *illo,* prilog: onamo. — *multis locis . . . expugnatis,* razriješi: *multa loca expugnavit et . . .*

6. *superare,* neprelazno: biti jači. — *in campo sui fecit potestatem,* nije se htio ogledati na otvorenu polju, nije se upustio u boj na otvorenu polju. — *et,* nego . — *manum conserere,* pobiti

superare, numquam in campo sui fecit potestatem et iis locis
manum conseruit, quibus plus pedestres copiae valerent. Pepulit
ergo, quotienscumque congressus est, multo maiores adversariorum
copias et sic in Asia versatus est, ut omnium opinione victor
duceretur.
IV. Hic cum iam animo meditaretur proficisci in Persas et 1
ipsum regem adoriri, nuntius ei domo venit ephororum missu,
bellum Athenienses et Boeotios indixisse Lacedaemoniis; quare
venire ne dubitaret. In hoc non minus eius pietas suspicienda 2
est quam virtus bellica: qui cum victori praeesset exercitui maximamque
haberet fiduciam regni Persarum potiundi, tanta modestia
dicto audiens fuit iussis absentium magistratuum, ut si privatus
in comitio esset Spartae. Cuius exemplum utinam imperatores
nostri sequi voluissent! Sed illuc redeamus. Agesilaus opu- 3
lentissimo regno praeposuit bonam existimationem multoque
gloriosius duxit, si institutis patriae paruisset, quam si bello
superasset Asiam. Hac igitur mente Hellespontum copias traiecit 4

se, zametnuti bitku. — *plus valere,* više vrijediti, biti znatniji, biti jači. — *congressus est,* pobiti se. — *versatus est,* ponio se. — *omnium opinione,* po svačijem mišljenju.

IV. 1. *animo meditaretur,* razmišljati, snovati. — *in Persas,* ime naroda mjesto imena zemlje. — *missu,* po nalogu. — *ne . . . dubitaret venire,* neka se ne usteže, ne oklijeva doći, neka bez ustezanja, oklijevanja dođe.

2. *in hoc,* pri tom. — *pietas,* rodoljublje. — *victori,* pridjevski: pobjedonosan. — *cum praeesset,* biti na čelu, zapovijedati, biti četovođa; koncesivna rečenica. — *fiduciam regni . . . potiundi,* uzdanje, da će zauzeti, osvojiti kraljevstvo. — *modestia* (abl. modi), pokornost. — *dicto audiens sum alicui,* biti poslušan, poslušati. — *absentium* ovdje: udaljen. — *ut si* s konjukt.: kao da. — *in comitio*: *comitium* se zvao u Rimu onaj dio fora, na kojem su oblasnici (magistrati) vršili svoje zvanične poslove; u Sparti su efori imali svoj osobit ured (ephoreion), zato prevedi *comitium* s: ured. — *cuius* mjesto *eius,* t. j. *viri; utinam* (kamo sreća da) s konjunkt. pluskvamperf. izriče prošlu neispunljivu želju; Nepot ima na umu Cezara, Antonija, Oktavijana, koji nijesu slušali senat te su bili začetnici građanskih ratova. — *illuc,* onamo, t. j. odakle je na početku ovoga paragrafa zastranio; možeš prevesti: na stvar. — *praeposuit alicui aliquid,* voljeti što od čega, više držati do . . . nego do . . ., *bonam existimationem,* dobar glas. — *institutis,* uredbe, ovdje: zakoni.

4. *hac mente,* s ovakvom namjerom. — *traiecit,* glagoli složeni s *trans* imaju obično uza se dva akuzativa: *Hellespontum* i

tantaque usus est celeritate, ut, quod iter Xerxes anno vertente
confecerat, hic transierit triginta diebus. Cum iam haud ita
5 longe abesset a Peloponneso, obsistere ei conati sunt Athenien-
ses et Boeotii ceterique eorum socii apud Coroneam; quos omnes
6 gravi proelio vicit. Huius victoriae vel maxima fuit laus, quod,
cum plerique ex fuga se in templum Minervae coniecissent quae-
rereturque ab eo, quid his vellet fieri, etsi aliquot vulnera acce-
perat eo proelio et iratus videbatur omnibus, qui adversus arma
tulerant, tamen antetulit irae religionem et eos vetuit violari.
7 Neque vero hoc solum in Graecia fecit, ut templa deorum sancta
haberet, sed etiam apud barbaros summa religione omnia simu-
8 lacra arasque conservavit. Itaque praedicabat mirari se non sacri-
legorum numero haberi, qui supplicibus deorum nocuissent, aut
non gravioribus poenis affici, qui religionem minuerent, quam
qui fana spoliarent.

1 **V.** Post hoc proelium collatum omne bellum est circa Co-
rinthum ideoque Corinthium est appellatum. Hic cum una pugna

usus est, pokazao je, postupao je. — *quod iter*: *iter copias.* — *usus est,* pokazao je, postupao je. — *quod iter*: *iter* metni u rečenicu s *ut*: *id iter, quod,* — *iter conficere,* prevaliti put.

5. *haud ita longe,* ne baš daleko. — *quos,* ali ih. — *gravis,* ljut, krvav.

6. *vel,* pojačava superlativ: svakako. — poredaj: *quod tamen antetulit irae religionem et eos vetuit violari, cum plerique . . .; plerique = permulti.* — *ex fuga,* u bijegu. — *se conicere,* uteći se. — *quid his vellet fieri,* što hoće da rade s njima; *his,* abl. limitationis, v. Lat. gram. § 167. b). bilj. 1 — *adversus* (prilog) *arma tulerant,* boriti se protiv njega. — *religionem,* strah božji, bogobojaznost. — *anteferre alicui aliquid,* pretpostavljati čemu što, više cijeniti što od čega.

7. *neque vero,* ali ne. — *sancta haberet,* držati nepovredljivima. — *conservavit,* sačuvati, poštedjeti.

8. *se* je subjekt od *mirari,* kao subjekt od *haberi* treba pomisliti *eos.* — *numero haberi,* brojiti se među. — *supplicibus* je ovdje upotrijebljeno imenički, zato i genitiv *deorum,* prevedi relat. rečenicom: koji ištu u bogova zaštitu. — *nocuissent,* učiniti na žao. — *poena afficere,* kazniti koga; *gravioribus poenis affici,* teže, oštrije biti kažnjen. — *religionem minuere,* slabiti, potkapati pobožnost, vjeru.

V. 1. *collatum est . . . bellum,* rat se prenio ili stegnuo se. — *ideoque,* i zato.

decem milia hostium Agesilao duce cecidissent eoque facto opes 2
adversariorum debilitatae viderentur, tantum afuit ab insolentia
gloriae, ut commiseratus sit fortunam Graeciae, quod tam multi
a se victi vitio adversariorum concidissent; namque illa multitu-
dine, si sana mens esset, Graeciae supplicium Persas dare po-
tuisse. Idem, cum adversarios intra moenia compulisset et, ut 3
Corinthum oppugnaret, multi hortarentur, negavit id suae vir-
tuti convenire; se enim eum esse, qui ad officium peccantes
redire cogeret, non qui urbes nobilissimas expugnaret Graeciae.
»Nam, si« inquit »eos exstinguere voluerimus, qui nobiscum 4
adversus barbaros steterunt, nosmet ipsi nos expugnaverimus
illis quiescentibus. Quo facto sine negotio, cum voluerint, nos
oppriment«.

VI. Interim accidit illa calamitas apud Leuctra Lacedaemo- 1
niis. Quo ne proficisceretur (cum a plerisque ad exeundum pre-
meretur), ut si de exitu divinaret, excusavit senectutem. Idem,
cum Epaminondas Spartam oppugnaret essetque sine muris op-
pidum, talem se imperatorem praebuit, ut eo tempore omnibus
apparuerit, nisi ille fuisset, Spartam futuram non fuisse. In quo 2
quidem discrimine celeritas eius consilii saluti fuit universis.

2. *tantum afuit ab insolentia gloriae,* zapravo: tako je bio bez oholosti zbog slave (stečene), onda: tako se malo ponio slavom. — *vitio,* krivnjom. — *supplicium dare alicui,* biti ljuto kažnjen od koga.

3. *eum,* takav čovjek. — *ad officium redire,* upravo: vratiti se k pokornosti, onda: pokoriti se.

4. *nobiscum . . . steterunt,* uz nas su stajali, s nama su držali. — *expugnaverimus,* nadvladati, uništiti. — *illis quiescentibus,* abl. apsol.: a da se oni ni ne maknu. — *quo facto,* upravo: kad bismo to učinili, onda kraće: onda. — *sine negotio,* bez muke.

VI. 1. *accidit alicui aliquid,* zadesi koga što. — *calamitas,* nesreća, poraz. — poredaj: *excusavit senectutem, ne eo proficisceretur, ut si . . . divinaret; excusare senectutem,* izgovarati se starošću. — *ad exeundum premeretur,* nagoniti, salijetati, da ide t. j. na bojište. — *ut si,* kao da. — *divinare de exitu,* slutiti svršetak. — *futuram non fuisse,* ne bi bilo, t. j. bila bi propala.

2. *discrimen,* pogibao. — *eius* genitiv zavisan od *consilii; celeritas consilii,* brzina odluke, odlučnost — *saluti,* dativ svrhe: na spas. — *locus editus,* povisoko mjesto, brežuljak. — *qui . . . videret,* uzročno. — *bono animo,* u dobroj namjeri. — *consilium,* odluka. — poredaj: *se quoque animadvertisse id fieri debere,* acc. c. inf. zavisan od glagola *dixit,* koji se nadaje iz *laudavit.*

Nam, cum quidam adulescentuli hostium adventu perterriti ad Thebanos transfugere vellent et locum extra urbem editum cepissent, Agesilaus, qui perniciosissimum fore videret, si animadversum esset quemquam ad hostes transfugere conari, cum suis eo venit atque, ut si bono animo fecissent, laudavit consilium eorum, quod eum locum occupassent; se quoque id fieri debere
3 animadvertisse. Sic adulescentes simulata laudatione recuperavit et adiunctis de suis comitibus locum tutum reliquit. Namque illi aucti numero eorum, qui expertes erant consilii, commovere se non sunt ausi eoque libentius, quod latere arbitrabantur, quae cogitaverant.

1 **VII.** Sine dubio post Leuctricam pugnam Lacedaemonii se numquam refecerunt neque pristinum imperium recuperarunt, cum interim numquam Agesilaus destitit, quibuscumque rebus
2 posset, patriam iuvare. Nam, cum praecipue Lacedaemonii indigerent pecunia, ille omnibus, qui a rege defecerant, praesidio
3 fuit; a quibus magna donatus pecunia patriam sublevavit. Atque in hoc illud in primis fuit admirabile, cum maxima munera ei ab regibus ac dynastis civitatibusque conferrentur, quod nihil umquam domum suam contulit, nihil de victu, nihil de vestitu
4 Laconum mutavit. Domo eadem fuit contentus, qua Eurysthenes, progenitor maiorum suorum, fuerat usus; quam qui intrarat, nullum signum libidinis, nullum luxuriae videre poterat, contra ea plurima patientiae atque abstinentiae. Sic enim erat instructa, ut in nulla re differret a cuiusvis inopis atque privati.

3. *simulata laudatione,* hinjenom, tobožnjom pohvalom. — *adiunctis,* dodaj: *nonnullis* ili *quibusdam.* — *aucti,* pojačani. — *expertes erant consilii,* nijesu znali za odluku. — *eoque* (i to) *libentius* (t. j. *se non commoverunt).* — *latere,* da je nepoznato. — *cogitaverant,* namjeravati; *quae cogitaverant,* možeš prevesti i imenicom: njihove namjere.

VII. 1. *se . . . refecerunt,* oporaviti se. — *cum interim,* a među tim.

2. *praesidio fuit,* bio je na zaštitu, zaštitnik. — *magna pecunia,* obilato novcem.

3. *in hoc,* pri tom. — poređaj: *illud . . . admirabile fuit, quod nihil umquam . . . contulit* (odnijeti), *nihil . . . mutavit, cum maxima munera . . . conferrentur* (donositi).

4. *intrarat = intraverat,* ponavljanje u prošlosti — *contra ea,* nasuprot. — *plurima,* t. j. *signa.* — *patientiae,* zadovoljstvo.

VIII. Atque hic tantus vir ut naturam fautricem habuerat 1
in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est in corpore fingendo; nam et statura fuit humili et corpore exiguo et claudus altero pede. Quae res etiam nonnullam afferebat deformitatem, atque ignoti, faciem eius cum intuerentur, contemnebant; qui autem virtutes noverant, non poterant admirari satis.
Quod ei usu venit, cum annorum octoginta subsidio Tacho in 2
Aegyptum iisset et in acta cum suis accubuisset sine ullo tecto stratumque haberet tale, ut terra tecta esset stramentis neque huc amplius quam pellis esset iniecta, eodem, quo comites omnes, vestitu humili atque obsoleto, ut eorum ornatus non modo in his regem neminem significaret, sed homines esse non
beatissimos suspicionem praeberet. Huius de adventu fama cum 3
ad regios esset perlata, celeriter munera eo cuiusvis generis sunt allata. His quaerentibus Agesilaum vix fides facta est unum
esse ex iis, qui tum accubabant. Qui cum regis verbis, quae attu- 4
lerant, dedissent, ille praeter vitulinam et eius modi genera

— *abstinentiae,* umjerenost. — *instructa,* uređen. — *nulla in re,* ni u čem. — *differret a,* dodaj: *domo*: razlikovati se od kuće.

VIII. 1. *hic tantus,* taj tako znamenit. — *naturam fautricem habere in . . .;* priroda mu je bila povoljna, milostiva u . . .; *maleficam nactus est,* upravo: dobio je, našao je neprijatnom, onda: bila mu je neprijatna. — *afferebat,* uzrokovati. — *ignoti,* aktivno: koji ga nijesu poznavali. — *faciem,* spoljašnost.

2. *usu venit,* desilo se. — *octoginta annorum,* gen. qualitatis, dodaj: kao starac ili u dobi od. — *Tachus*: kad su se Egipćani odmetnuli od perzijskoga kralja, proglasio se 361. g. Tah kraljem egipatskim. Egipćanima su pomagali Lakedemonci, Artakserku Atenjani. — *acta, ae,* iz grčkoga pozajmljena riječ (ἀκτή), u lat. *litus, ora*: morska obala. — *huc,* ovamo, t. j. povrh slame. — poređaj: *eodem vestitu humili atque obsoleto, quo comites omnes.* — *ornatus,* oprema. — *beatissimos,* imućan. — *suspicionem praebere,* pobuđivati misao.

3. *regios,* kraljevim (Tahovim) ljudima. — *fama . . . perlata est,* donijeti glas, dojaviti, u pasivu i: glas je došao. — *cuiusvis generis,* svake ruke, — *quaerentibus Ag.,* pitati za . . . — *fidem facere,* uvjeriti, osvjedočiti: jedva su ih uvjerili . . .

4. *regis verbis,* u ime kraljevo. — *vitulinam,* t. j. *carnem,* teletina. — *eiusmodi genera obsonii = eiusmodi (= talia) obsonia; obsonium,* smok. — *praesens tempus desiderabat,* koje je sadašnje vrijeme (stanje) zahtijevalo = koje je ono vrijeme (stanje) . . . — *secundam mensam,* odgovara onomu, što Francuzi zovu dessert: poslastice s voćem.

obsonii, quae praesens tempus desiderabat, nihil accepit; un-
guenta, coronas secundamque mensam servis dispertiit, cetera
5 referri iussit. Quo facto eum barbari magis etiam contempse-
runt, quod eum ignorantia bonarum rerum illa potissimum
sumpsisse arbitrabantur.
6 Hic, cum ex Aegypto reverteretur donatus a rege Nectana-
bide ducentis viginti talentis, quae ille muneri populo suo daret,
venissetque in portum, qui Menelai vocatur, iacens inter Cyre-
7 nas et Aegyptum in morbum implicitus decessit. Ibi eum amici,
quo Spartam facilius perferre possent, quod mel non habebant,
cera circumfuderunt atque ita domum rettulerunt.

IX. EUMENES.

1 I. Eumenēs Cardianus. Huius si virtuti par data esset for-
tuna, non ille quidem maior fuisset, quod magnos homines vir-
tute metimur, non fortuna, sed multo illustrior atque etiam ho-
2 noratior. Nam, cum aetas eius incidisset in ea tempora, quibus
Macedones florerent, multum ei detraxit inter eos viventi, quod
alienae erat civitatis, neque aliud huic defuit quam generosa
3 stirps. Etsi enim domestico summo genere erat, tamen Macedo-
nes eum sibi aliquando anteponi indigne ferebant; neque tamen
non patiebantur. Vincebat enim omnes cura, vigilantia, patien-
tia, calliditate et celeritate ingenii.

5. *quo facto,* zato, zbog toga. — *ignorantia bonarum rerum,* (gen. obiect.), od nepoznavanja . . . — *potissimum,* upravo, baš.
6. *quae . . . daret,* namjerna rel. rečenica. — *in morbum implicitus* razriješi: razboli se i . . . — *quo = ut eo.*
I. 1. *metiri,* mjeriti, prosuđivati.
2. *aetas incidit in ea tempora,* život pada u ona vremena. — *quibus,* kad. — *florerent,* moćan biti. — *multum detraxit ei viventi inter eos;* subjekt od *detraxit* je rečenica s *quod,* upravo: mnogo mu je oduzelo, onda: mnogo mu je škodilo, što . . .; *alienae civitatis erat,* gen. qualitatis; bio je iz . . . — *generosa stirps,* plemnit rod, razumije se u Macedoniji.
3. *domestico summo genere,* iz porodice u njegovoj domovini veoma ugledne. — *neque tamen non,* a ipak. — *vincebat,* nadvisivati. — *patientia,* ustrajnost. — *calliditate,* lukavština; *celeritate ingenii,* prisutnost duha, odlučnost. — *ad amicitiam accessit,* steći čije prijateljstvo. — *in intimam pervenit familiari-*

Hic peradulescentulus ad amicitiam accessit Philippi,
Amyntae filii, brevique tempore in intimam pervenit familiari-
tatem; fulgebat enim iam in adulescentulo indoles virtutis. Ita- 5
que eum habuit ad manum scribae loco, quod multo apud Graios
honorificentius est quam apud Romanos. Namque apud nos re
vera, sicut sunt, mercennarii scribae existimantur; at apud illos
e contrario nemo ad id officium admittitur nisi honesto loco, et
fide et industria cognita, quod necesse est omnium consiliorum
eum esse participem. Hunc locum tenuit amicitiae apud Phi- 6
lippum annos septem. Illo interfecto eodem gradu fuit apud Ale-
xandrum annos tredecim. Novissimo tempore praefuit etiam
alterae equitum alae, quae Hetaericē appellabatur. Utrique
autem in consilio semper affuit et omnium rerum habitus est
particeps.

II. Alexandro Babylone mortuo, cum regna singulis fami- 1
liaribus dispertirentur et summa rerum tradita esset tuenda
eidem, cui Alexander moriens anulum suum dederat, Perdiccae 2
(ex quo omnes coniecerant eum regnum ei commisisse, quoad li-

tatem, postao je najpouzdaniji prijatelj. — *fulgebat,* sjati se, onda: isticati se, pokazivati se. — *indoles virtutis,* upravo: prirođeno svojstvo za vrlinu, onda: prirođena vrlina.
5. *ad manum,* pri ruci. — *loco,* mjesto, kao. — *re vera,* zbilja, doista. — *scribae* je subjekt, *mercennarii,* predikatno ime. — *e contrario,* naprotiv. — *officium,* služba. — *honesto loco* t. j. *natus,* iz ugledne porodice. — *fide et industria cognita,* abl. qualitatis: dokazane, poznate vjernosti i marljivosti. — *participem,* biti dionik čega, znati što.
6. *locum . . . amicitiae,* prijateljski položaj, — *tenuit,* zadržati, — *eodem gradu fuit,* bio je u istom položaju, u istoj časti, u istom dostojanstvu, ugledu. — *novissimo tempore,* u posljednje vrijeme, t. j. u posljednjim godinama Aleksandrova života. — *praefuit,* bio je zapovjednik. — *alterae* rijedak oblik, redovno: *alteri.* — *in consilio affuit,* pomagao je u vijeću, bio je savjetnikom. — *habere aliquem participem omnium rerum,* povjeravati komu sve.
II. 1. *summa rerum,* najviša vlast, najviša državna uprava. — *tuenda* gerundiv uz *tradita esset*: da se za nju brine, ili kraće: a briga za najvišu državnu upravu dana.
2. *in suam tutelam pervenire,* doći do svojega skrbništva = punoljetan postati. — *antecedere aliquem,* biti prije koga na redu. — *unum,* v. Milt. I. 1. — *quod facile intellegi posset,* što se lako moglo razabrati, opaziti, t. j. stvar takova, te se (koja se)

beri eius in suam tutelam pervenissent; aberant enim Crateros
et Antipater, qui antecedere hunc videbantur; mortuus erat
Hephaestio, quem unum Alexander, quod facile intellegi posset,
plurimi fecerat), — hoc tempore data est Eumeni Cappadocia
3 sive potius dicta; nam tum in hostium erat potestate. Hunc sibi
Perdiccas adiunxerat magno studio, quod in homine fidem et
industriam magnam videbat, non dubitans, si eum pellexisset,
magno usui fore sibi in eis rebus, quas apparabat. Cogitabat
enim, quod fere omnes in magnis imperiis concupiscunt, omnium
4 partes corripere atque complecti. Neque vero hoc ille solus fecit,
sed ceteri quoque omnes, qui Alexandri fuerant amici. Primus
Leonnatus Macedoniam praeoccupare destinavit. Is multis
magnisque pollicitationibus persuadere Eumeni studuit, ut Per-
5 diccam desereret ac secum faceret societatem. Cum perducere
eum non posset, interficere conatus est; et fecisset, nisi ille clam
noctu ex praesidiis eius effugisset.

III. Interim conflata sunt illa bella, quae ad internecionem post Alexandri mortem gesta sunt, omnesque concurrerunt ad Perdiccam opprimendum. Quem etsi infirmum videbat, quod unus omnibus resistere cogebatur, tamen amicum non deseruit

lako mogla razabrati, opaziti, zato i konjunktiv. — *plurimi,* gen. pretii uz *facere* (cijeniti). — *hoc tempore,* t. j. *cum regna . . . dispertirentur,* kako je prije spomenuto. — *sive potius,* ili bolje. — *dicta,* obećana.

3. *sibi . . . adiunxerat,* pridobio je za sebe. — *in homine* = *in eo.* — *non dubitans* s acc. c. inf. mjesto *quin* obično u Nepota. — *magno usui esse,* biti na veliku korist. — *apparabat,* pripravljati, snovati. — *in magnis imperiis,* u hrv. sing.: u velikoj vlasti, moći. — *partes.* t. j. *imperii,* isp. II. 1. *cum regna singulis familiaribus dispertirentur.* — *corripere atque complecti,* oteti i prisvojiti.

4. *neque vero,* ali ne. — *praeoccupare,* prije, ranije zauzeti, t. j. da ga tko drugi ne preteče. — *destinavit,* odlučiti. — *secum faceret societatem,* učiniti s kim savez.

5. *perducere,* t. j. *ad se,* na svoju stranu dobiti. — *ex praesidiis,* iz područja njegovih četa.

III. 1. *conflata sunt bella*: *conflo* u akt.: uspiriti, potaknuti, u pas.: buknuti. — *ad internecionem,* na život i na smrt, do istrage. — *videbat,* t. j. *Eumenes.* — *neque salutis quam fidei fuit cupidior,* upravo: i nije bio željniji, onda: i nije više pazio na svoju sigurnost nego na dobar glas, t j. više je pazio na poštenje, dobar glas nego na svoju sigurnost.

neque salutis quam fidei fuit cupidior. Praefecerat hunc Per- 2
diccas ei parti Asiae, quae inter Taurum montem iacet atque
Hellespontum, et illum unum opposuerat Europaeis adversariis;
ipse Aegyptum oppugnatum adversus Ptolemaeum erat pro-
fectus. Eumenes, cum neque magnas copias neque firmas habe- 3
ret, quod et inexercitatae et non multo ante erant contractae,
adventare autem dicerentur Hellespontumque transisse Anti-
pater et Crateros magno cum exercitu Macedonum, viri cum
claritate tum usu belli praestantes (Macedones vero milites ea 4
tum erant fama, qua nunc Romani feruntur; etenim semper
habiti sunt fortissimi, qui summa imperii potirentur), — Eume-
nes intellegebat, si copiae suae cognossent, adversus quos duce-
rentur, non modo non ituras, sed simul cum nuntio dilapsuras.
Itaque hoc ei visum est prudentissimum consilium, ut deviis iti- 5
neribus milites duceret, in quibus vera audire non possent, et his
persuaderet se contra quosdam barbaros proficisci. Atque tenuit 6
hoc propositum et prius in aciem exercitum eduxit proeliumque
commisit, quam milites sui scirent, cum quibus arma conferrent.
Effecit etiam illud locorum praeoccupatione, ut equitatu potius
dimicaret, quo plus valebat, quam peditatu, quo erat deterior.

IV. Quorum acerrimo concursu cum magnam partem diei esset pugnatum, cadit Crateros dux et Neoptolemus, qui se-

2. *praeficere alicui aliquid,* dati komu upravu čega. — *opposuit . . . adversariis,* postavio protiv protivnika. — *oppugnatum,* supin.

3. *firmas,* jak, *pouzdan.* — *usu belli,* vojno iskustvo.

4. *ea . . . fama,* abl. qualitatis: na takvu glasu. — *qua feruntur,* na kakvom . . . . su . . . — poređaj: *Eumenes intelegebat suas copias, si cognossent, adversus quos ducerentur, non modo non ituras, sed . . .* — *simul cum nuntio,* na prvi glas.

5. *deviis itineribus,* stramputicama. — *vera,* plur. srednji rod: istina. — *persuaderet* s inf. = uvjeriti.

6. *tenuit propositum,* ostao je kod namjere. — *aciem,* bojni red. — *proelium commisit,* zametnuti boj. — *arma conferrent,* pobiti se. — *locorum praeoccupatione* metni na početak rečenice i prevedi: tim što je ranije zapremio mjesta. — *plus valebat,* biti jači; *deterior,* lošiji, *slabiji.*

IV. 1. *acerrimo concursu,* abl. modi gotovo za oznaku vremena: u najžešćem sukobu; *quorum,* misli obadvije vojske. — *secundum locum imperii tenebat,* imati drugo mjesto u glavnom zapovjedništvu, biti drugi zapovjednik.

2 cundum locum imperii tenebat. Cum hoc concurrit ipse Eumenes. Qui, cum inter se complexi in terram ex equis decidissent, ut facile intellegi possent inimica mente contendisse animoque magis etiam pugnasse quam corpore, non prius distracti sunt, quam alterum anima relinqueret. Ab hoc aliquot plagis Eumenes vulneratur, neque eo magis ex proelio excessit, sed acrius
3 hostes institit. Hic equitibus profligatis, interfecto duce Cratero, multis praeterea et maxime nobilibus captis pedester exercitus, quod in ea loca erat deductus, ut invito Eumene elabi non posset, pacem ab eo petiit. Quam cum impetrasset, in fide
4 non mansit et se, simulac potuit, ad Antipatrum recepit. Eumenes Craterum ex acie semivivum elatum recreare studuit; cum id non posset, pro hominis dignitate proque pristina amicitia (namque illi usus erat Alexandro vivo familiariter) amplo funere extulit ossaque in Macedoniam uxori eius ac liberis remisit.

1 V. Haec dum apud Hellespontum geruntur, Perdiccas apud Nilum flumen interficitur a Seleuco et Antigene, rerumque summa ad Antipatrum defertur. Hic, qui non deseruerant,

2. *concurrit*, pobiti se. — *inter se complexi*, obuhvativši jedan drugoga, uhvativši se u koštac. — *ut intellegi possent . . . contendisse* = *ut intellegi posset eos contendisse.* — *inimica mente*, a ne samo *hostili;* budući da je *inimicus* lični neprijatelj, prevedi to: kivna srca ili iz ličnog neprijateljstva. — *animo . . . magis etiam pugnasse quam corpore*, još više strašću nego tjelesnom snagom — *neque eo magis*, pa ipak ne. — *instare aliquem*, navaliti na koga.

3. *pedester exercitus*, pješadija. — *ea*, takav. — *invito Eumene*, protiv volje Eumenove. — *in fide non mansit*, ne držati riječ, prevrnuti vjerom. — *se recepit*, povući se.

4. *pro*, prema. — *hominis* = *eius.* — *Alexandro vivo*, abl. apsol.: za života Aleksandrova. — *illo usus erat familiariter*, živjeti s kim u prijateljstvu, prijateljovati s kim. — *amplo funere*, sjajnim pogrebom = sjajno. — *efferre*, pokopati, sahraniti.

V. 1. *rerum summa*, kao II. 1. — *deferre ad*, povjeriti, predati. — *hic*, ovdje, sada. — *deseruerant*, t. j. *Perdiccam.* — *exercitu suffragium ferente*, abl. apsol.: glasovanjem vojske, ratnim sudom. — *capitis damnare*, odsuditi na smrt. — *hac . . . perculsus plaga*, razriješi koncesivnom rečenicom: ma da ga je udario taj udarac. — *succumbere*, podleći, klonuti. — *neque eo setius*, nego ipak, nego sa svim tim. — *bellum administravit*, (dalje) voditi rat. — *exiles res*, malena, slaba sredstva. — *animi magnitudinem*, velika srčanost. — *minuebant*, umanjiti, slabiti.

exercitu suffragium ferente capitis absentes damnantur, in his Eumenes. Hac ille perculsus plaga non succubuit neque eo setius bellum administravit. Sed exiles res animi magnitudinem,
etsi non frangebant, tamen minuebant. Hunc persequens Anti- 2
gonus, cum omni genere copiarum abundaret, saepe in itineribus vexabatur, neque umquam ad manum accedere licebat nisi
iis locis, quibus pauci multis possent resistere. Sed extremo 3
tempore, cum consilio capi non posset, multitudine circumitus est. Hinc tamen multis suis amissis se expedivit et in castellum
Phrygiae, quod Nora appellatur, confugit. In quo cum circum- 4
sederetur et vereretur, ne uno loco manens equos militares perderet, quod spatium non esset agitandi, callidum fuit eius inventum, quem ad modum stans iumentum concalfieri exercerique posset, quo libentius et cibo uteretur et a corporis motu
non removeretur. Substringebat caput loro altius, quam ut 5
prioribus pedibus plane terram posset attingere; deinde posterioribus cogebat exsultare et calces remittere. Qui motus non
minus sudorem excutiebat, quam si in spatio decurreret. Quo 6

2. *cum*, koncesivno. — *omni genere copiarum*, četama svake ruke. — *vexabatur*, uznemirivati. — *neque ad manum accedere licebat*, nije mu se mogao približiti, blizu prikučiti, doći na dohvat.

3. *extremo tempore*, u posljednje vrijeme, najposlije. — *consilio*, lukavština; subjekt je *Eumenes.* — *hinc*, odavle, t. j. iz tog opasnog položaja. — *se expedire*, izbaviti se, iznijeti živu glavu.

4. *equos militares*, jahaći konji, opreka od konja za vožnju. — *agitandi*, t. j. *equos*, da ih igra, ili prema *concalfieri* još bolje: da ih izvoda. — *callidum . . . inventum*, domišljata . . . domisao. — *quem ad modum*, na koji način, kako. — *stans*, ne mičući se, mirujući. — *iumentum*, blago, stoka. — *concalfieri*, ugrijati se, oznojiti se. — *exerceri*, refleksivno: micati se, igrati. — *quo* = *ut eo.* — *cibo uteretur*, jesti. — *a corporis motu removeri*, upravo: biti maknut od čega, onda: biti bez tjelesnog kretanja.

5. *substringebat caput*, to treba ovako shvaćati: metnuo bi konjima remen oko tijela iza prednjih nogu, a onda bi ih tako digao u vis, da su im ipak stražnje noge bile na tlima; zato je tu *caput* u značenju prednjega dijela tijela: podvezao bi prednji dio tijela. — *posterioribus*, t. j. *pedibus.* — *exsultare*, poigravati. — *calces remittere*, pete natrag bacati = ritati se. — *non minus . . . quam*, isto tako . . . kao. — *sudorem excutiebat*, tjerati znoj. — *in spatio*, u trkalištu.

6. *quo factum est . . . ut*, v. Milt. VII. 4. — *aeque* (jednako) spoji s *nitida.* — *in obsidione esse*, biti podsjedan. — *ac si*, kao da. — *in campestribus locis*, u ravnom kraju, na ravnicama.

factum est, quod omnibus mirabile est visum, ut aeque iumenta nitida ex castello educeret, cum complures menses in obsidione
7 fuisset, ac si in campestribus ea locis habuisset. In hac conclusione, quotienscumque voluit, apparatum et munitiones Antigoni alias incendit, alias disiecit. Tenuit autem se uno loco, quamdiu hiems fuit, quod castra sub divo habere non poterat. Ver appropinquabat; simulata deditione, dum de condicionibus tractat, praefectis Antigoni imposuit seque ac suos omnes extraxit incolumes.

1 **VI.** Ad hunc Olympias, mater quae fuerat Alexandri, cum litteras et nuntios misisset in Asiam consultum, utrum regnum repetitum in Macedoniam veniret (nam tum in Epiro habitabat)
2 et eas res occuparet, huic ille primum suasit, ne se moveret et exspectaret, quoad Alexandri filius regnum adipisceretur; sin aliqua cupiditate raperetur in Macedoniam, oblivisceretur omnium iniuriarum et in neminem acerbiore uteretur imperio.
3 Horum illa nihil fecit; nam et in Macedoniam profecta est et ibi crudelissime se gessit. Petiit autem ab Eumene absente, ne pateretur Philippi domus ac familiae inimicissimos stirpem

7. *in hac conclusione,* kod te opsade. — *apparatus, us,* m., opsadne sprave. — *alias . . . alias,* čas . . . čas. — *disiecit,* porušiti. — *tenuit . . . se,* zadržavati se. — *sub divo,* pod vedrim nebom. — *imponere alicui,* namazati, prevariti koga. — *seque . . . extraxit incolumes,* izvuče sebe i sve svoje čitave, bez gubitka.

VI. 1. poređaj: *Cum Olympias, quae mater . . . Alexandri, litteras . . . ad hunc misisset.* — *consultum,* supin: pitati za savjet. — *utrum . . . veniret,* rastavno (ali ujedno i deliberativno) pitanje samo s prvim članom, a drugi (»ili ne«) je izostavljen. — *repetitum,* supin. — *veniret . . . occuparet,* subjekt je *Olympias; eas res occuparet,* prisvojiti sebi ondje vlast. — *se movere,* micati se. — *et exspectaret,* t. j. *et ut exspectaret,* nego neka . . . — *filius,* misli se Aleksandar, drugi je sin bio Heraklo. — *sin aliqua,* mjesto *qua,* jer je istaknuto, zato mjesto: *kakva* prevedi: *osobita.* — *cupiditate raperetur,* želja je vuče. — *oblivisceretur . . . uteretur* zavise od *suasit,* zato treba dodati *ut*: neka, ali mogu biti i adhortativni konjunktivi. — *acerbiore imperio uti in aliquem,* prestrogo upotrebljavati (vršiti) vlast prema komu.

3. *se gessit,* ponašati se, postupati. — *domus ac familiae* su genitivi zavisni od *inimicissimos* (najljući neprijatelji), a to je u acc. c. inf. subjektom. — *stirpem quoque,* t. j. *Philippi.* — *ferretque opem* = *et ut ferret opem*: nego neka pomogne.

quoque interimere ferretque opem liberis Alexandri. Quam veniam si daret, quam primum exercitus pararet, quos sibi subsidio adduceret. Id quo facilius faceret, se omnibus praefectis, qui in officio manebant, misisse litteras, ut ei parerent eiusque consiliis uterentur. His rebus Eumenes permotus satius duxit, si ita tulisset fortuna, perire bene meritis referentem gratiam quam ingratum vivere. 4
5

VII. Itaque copias contraxit, bellum adversus Antigonum comparavit. Quod una erant Macedones complures nobiles, in his Peucestes, qui corporis custos fuerat Alexandri, tum autem obtinebat Persidem, et Antigenes, cuius sub imperio phalanx erat Macedonum, invidiam verens (quam tamen effugere non potuit), si potius ipse alienigena summi imperii potiretur quam aliquis Macedonum, quorum ibi erat multitudo, in principiis Alexandri nomine tabernaculum statuit in eoque sellam auream 1
2

4. *quam* = *hanc.* — *veniam daret,* v. Them. X. 1. — *quam primum,* što prije. — *pararet,* konj. adhortativni u neupravnom govoru, ali može biti zavisan i od *petiit.* — *quos . . . adduceret,* namjerna relat. rečenica. — *quo* = *ut eo.* — *in officio manebant,* u pokornosti ostati, ostati vjeran. — *eius consiliis uterentur,* raditi po čijim savjetima.

5. *his rebus permotus,* particip razriješi rečenicom: nato se E. sklonio, je privolio i . . . — *satius* (bolje), dodaj: *esse.* — *si . . . tulisset fortuna,* ako sreća donese. — *bene meritis,* zapravo: dobro = veoma zaslužan za koga, onda: dobrotvor. — *referre gratiam,* vratiti ljubav, odužiti se, pokazati se zahvalan.

VII. 1. *bellum . . . comparavit,* spremati se na rat. — *una,* zajedno, t. j. s njim. — *corporis custos,* tjelesni stražar (visoka čast, kao danas otprilike kraljev prvi pobočnik). — *obtinebat Persidem,* upravljati Perzijom. — *cuius sub imperio,* pod čijim zapovjedništvom. — *potius ipse,* upravo on. — *alienigena,* apozicija: kao stranac. — *summi imperii potiretur,* posvojiti najveću vlast.

2. poređaj: *in principiis tabernaculum statuit nomine Alexandri invidiam verens, si potius ipse . . . quam . . . Macedonum, quorum . . . multitudo, et in eo sellam . . .* —*principia, orum* n., glavni stan. — *nomine,* u ime. — *eo,* uz glagole, koji znače sastajati se, u latinskom se pita: kamo? *(eo,* onamo), a u hrv. gdje? — *de summis rebus,* o najznatnijim stvarima. — *consilia capere,* odlučivati. — *minore invidia* (abl. qualitatis) *esse* zamjenjuje pasiv od *invidere*: biti manje omražen. — *specie imperii nominisque simulatione Alexandri*: *Alexandri* pripada i k *imperii* i k *nominis*: na oko *(specie)* pod vrhovnim zapovjedništvom Aleksandrovim i tobože *(simulatione)* u ime njegovo.

cum sceptro ac diademate iussit poni eoque omnes cotidie convenire, ut ibi de summis rebus consilia caperentur, credens minore se indivia fore, si specie imperii nominisque simulatione
3 Alexandri bellum videretur administrari. Quod effecit. Nam, cum non ad Eumenis principia, sed ad regia conveniretur atque ibi de rebus deliberaretur, quodam modo latebat, cum tamen per eum unum gererentur omnia.

VIII. Hic in Paraetacis cum Antigono conflixit, non acie instructa, sed in itinere, eumque male acceptum in Mediam hiematum coëgit redire. Ipse in finitima regione Persidis hiematum copias divisit, non ut voluit, sed ut militum cogebat voluntas.
2 Namque illa phalanx Alexandri Magni, quae Asiam peragrarat deviceratque Persas, inveterata cum gloria tum etiam licentia non parere se ducibus, sed imperare postulabat, ut nunc veterani faciunt nostri. Itaque periculum est, ne faciant, quod illi fecerunt, sua intemperantia nimiaque licentia ut omnia perdant neque minus eos, cum quibus steterint, quam adversus quos fe-
3 cerint. Quod si quis illorum veteranorum legat facta, paria horum cognoscat neque rem ullam nisi tempus interesse iudicet. Sed ad illos revertar.

3. *principia,* v. VII. 2. — *quodam modo,* na neki način. — *latebat,* biti sakriven, ne isticati se (kao vrhovni zapovjednik). — *cum . . . gererentur,* koncesivno: premda je samo on vršio, opravljao.

VIII. 1. *in Paraetacis,* ime naroda mjesto imena zemlje; Paretaci, stanovnici Paretakene, kraja u sjevernoj Perziji. — *acie instructa,* u otvorenoj bici, u redovnom boju. — *male accipere aliquem,* ružno koga dočekati, izdevetati, izlijemati koga. — *hiematum,* supin zavisan od *redire.* — poredaj: *ipse divisit copias hiematum* (supin) *in finitima regione P.*

2. *inveterata cum gloria tum etiam licentia,* abl. qualitatis, prevedi: u staroj nesamo slavi nego i rapuštenosti. — *postulabat,* htjeti, zato i stoji infinitiv: *parere, imperare,* dok se upotrebljava *ut* s konjunktivom, kad znači zahtijevati. — *ne faciant,* t. j. *veterani nostri.* — *intemperantia,* razuzdanost. — *neque minus . . . quam,* i isto tako . . . kao. — *cum quibus,* v. Milt. I. 2. — *steterint* i *fecerint* su fut. II. — *cum aliquo stare,* pristajati uz koga, biti na čijoj strani. — *facere adversus aliquem,* biti protiv koga.

3. *quod si,* ako dakle, v. Lat. gram. § 285. bilj. — *illorum,* t. j. Eumenovih; *horum* t. j. rimskih; *paria horum,* dodaj: *facta esse.* — *legat . . . cognoscat . . . iudicet,* konj. potencijalni — *neque rem ullam . . . interesse,* i da ništa ne čini razliku osim . . .

Hiberna sumpserant non ad usum belli, sed ad ipsorum luxuriam longeque inter se discesserant. Hoc Antigonus cum 4
comperisset intellegeretque se parem non esse paratis adversariis, statuit aliquid sibi consilii novi esse capiendum. Duae erant viae, qua ex Medis, ubi ille hiemabat, ad adversariorum hibernacula posset perveniri. Quarum brevior per loca deserta, 5
quae nemo incolebat propter aquae inopiam, ceterum dierum erat fere decem; illa autem, qua omnes commeabant, altero tanto longiorem habebat anfractum, sed erat copiosa omniumque rerum abundans. Hac si proficisceretur, intellegebat prius 6
adversarios rescituros de suo adventu, quam ipse tertiam partem confecisset itineris; sin per loca sola contenderet, sperabat se imprudentem hostem oppressurum. Ad hanc rem conficiendam 7
imperavit quam plurimos utres atque etiam culleos comparari, post haec pabulum, praeterea cibaria cocta dierum decem, ut quam minime fieret ignis in castris. Iter quo habeat, omnes celat. Sic paratus, qua constituerat, proficiscitur.

4. *non ad usum belli sed ad ipsorum luxuriam,* ne prema (po) ratnoj potrebi nego prema (po) svojoj raskošnosti, t. j. nijesu htjeli zimovati na mjestu, koje bi odgovaralo ratnim potrebama, nego koje će biti najpodesnije, da mogu raskošno živjeti. — *inter se . . . discesserant,* bijahu se jedni od drugih udaljili. — *paratus,* spreman na boj. — *aliquid . . . consilii novi capere,* smisliti kakvu novu osnovu. — *qua,* prilog: kuda. — *ex Medis,* narod mjesto zemlje. — *hibernacula* = *hiberna,* v. VIII. 4.

5. *brevior per . .* t. j. *erat,* išao je, vodio je preko. — *ceterum dierum erat fere decem,* gen. qualitatis: u ostalom imao je oko 10 dana hoda. — *altero tanto,* još za jednom toliko, s komparativom: dva puta duži, još jedamput tako dugačak. — *copiosa,* bogat hranom. — *omnium rerum abundans;* glagol *abundare* slaže se s ablativom, a particip *abundans* s genitivom, jer pokazuje trajno svojstvo, isp. Ep. III. 1. *veritatis diligens; omnium rerum* je genitiv mjesto samoga pridjeva u sred. rodu: *omnium.*

6. *rescituros,* od rescisco 3. īvi i ĭi, ĭtum, doznati. — *confecisset,* prevaliti. — *sola,* osamljen, pust. — *imprudentem,* nepripravan. — *oppressurum,* zateći.

7. *ad hanc rem conficiendam,* da bi tu namjeru izvršio. — *quam* uz superlativ u hrv. *što* s komparativom. — *atque etiam culleos,* pače i kožne vreće, jer se u njima obično nije nosila voda. — *post haec,* zatim. — *cibaria cocta dierum decem,* pečena hrana = kruh za 10 dana. — *iter quo habeat,* kuda ga put vodi, kuda će krenuti, zaputiti. — *proficiscitur,* t. j. *via, qua.*

1 **IX.** Dimidium fere spatium confecerat, cum ex fumo castrorum eius suspicio allata est ad Eumenem hostem appropinquare. Conveniunt duces; quaeritur, quid opus sit facto. Intellegebant omnes tam celeriter copias ipsorum contrahi non
2 posse, quam Antigonus affuturus videbatur. Hic omnibus titubantibus et de rebus summis desperantibus Eumenes ait, si celeritatem velint adhibere et imperata facere, quod ante non fecerint, se rem expediturum. Nam, quod diebus quinque hostis transisse posset, se effecturum, ut non minus totidem dierum spatio retardaretur; quare circumirent, suas quisque contra-
3 heret copias. Ad Antigoni autem refrenandum impetum tale capit consilium. Certos mittit homines ad infimos montes, qui obvii erant itineri adversariorum, hisque praecipit, ut prima nocte, quam latissime possint, ignes faciant quam maximos atque hos secunda vigilia minuant, tertia perexiguos reddant,
4 ut assimulata castrorum consuetudine suspicionem iniciant hostibus his locis esse castra ac de eorum adventu esse praenun-
5 tiatum; idemque postera nocte faciant. Quibus imperatum erat, diligenter praeceptum curant. Antigonus tenebris obortis ignes conspicatur; credit de suo adventu esse auditum et adversarios

IX. 1. *spatium,* prostor, put. — *confecerat,* v. VIII. 6. — *ex fumo castrorum eius,* poradi dima iz njegova okola. — *suspicio allata est ad Eumenem,* upravo: javljena je Eumenu slutnja, da . . ., onda malko slobodnije: jave Eumenu, da po dimu u njegovu okolu slute, da . . . — *facto,* ablativ participa pasiva uz *opus est* često mjesto infinitiva.

2. *de rebus summis desperare,* očajavati o spasenju. — *rem expedire,* upravo: stvar riješiti, ovdje: izbaviti iz neprilike. — *quod. . . posset*: što se toga tiče, da . . . ili kraće: ako. — *transisse,* t. j. *ad se.* — *spatio,* abl. mensurae na pitanje: za koliko? *za vrijeme;* od toga je zavisno *non minus (quam) totidem dierum.* — *circumirent, contraherent,* adhortativni konjunktivi u neupravnom govoru.

3. *impetum,* brzo napredovanje. — *certos,* pouzdan. — *ad infimos montes,* na podnožju brdâ. — *prima nocte = prima vigilia*: u početku noći ili za prve noćne straže; Grci su dijelili noć na tri jednake straže, Rimljani na četiri.

4. *assimulata castrorum consuetudine,* hineći običaj u taboru, t. j. da neprijatelji drže vatre za vatre u okolu. — *suspicionem iniciant hostibus,* u neprijatelja pobuditi sumnju.

5. *diligenter praeceptum curare,* točno izvršiti nalog.

illuc suas contraxisse copias. Mutat consilium et, quoniam im- 6
prudentes adoriri non posset, flectit iter suum et illum anfractum longiorem copiosae viae capit ibique diem unum opperitur ad lassitudinem sedandam militum ac reficienda iumenta, quo integriore exercitu decerneret.

X. Sic Eumenes callidum imperatorem vicit consilio cele- 1
ritatemque impedivit eius; neque tamen multum profecit. Nam 2
invidia ducum, cum quibus erat, perfidiaque Macedonum veteranorum, cum superior proelio discessisset, Antigono est deditus, cum exercitus ei ter ante separatis temporibus iurasset se eum defensurum neque umquam deserturum. Sed tanta fuit nonnullorum virtutis obtrectatio, ut fidem amittere mallent
quam eum non perdere. Atqui hunc Antigonus, cum ei fuisset 3
infestissimus, conservasset, si per suos esset licitum, quod ab nullo se plus adiuvari posse intellegebat in eis rebus, quas impendere iam apparebat omnibus. Imminebant enim Seleucus, Lysimachus, Ptolemaeus opibus iam valentes, cum quibus ei de
summis rebus erat dimicandum. Sed non passi sunt ii, qui circa 4
erant, quod videbant Eumene recepto omnes prae illo parvi

6. *imprudentes,* t. j. *hostes,* nepripravan. — *flectit iter,* udariti, krenuti drugim putem. — *illum,* t. j. spomenuti VIII. 5. — *ad lassitudinem sedandam militum,* da utiša umornost vojnikâ, onda: da odmori vojsku. — *reficere,* oporaviti se. — *quo = ut eo.* — *integer,* čil. odmoran. — *decerneret,* biti odlučan boj.

X. 1. *consilio,* v. Ages. III. 5.

2. *cum . . . discessisset, cum . . . iurasset* su koncesivne rečenice. — *superior proelio discessisset,* izići iz boja kao dobitnik, pobijediti. — *separatis temporibus,* u različno vrijeme. — *nonnullorum* je subjektivni genitiv, *virtutis* objektivni. — *fidem amittere,* izgubiti pošteno ime, poštenje. — *perdere,* upropastiti.

3. *cum . . . fuisset,* koncesivno. — *per suos,* od svojih ljudi. — *in eis rebus*: *rebus* ovdje: bojevi. — *apparebat* učini umetnutom rečenicom s: kako, a *impendere* učini samostalnim glagolom i prema tome promijeni *quas.* — *imminebant,* prijetiti komu, vrebati koga. — *de summis rebus,* vlast.

4. *qui circa erant,* koji su bili oko njega, njegovi drugovi. — *Eumene recepto,* ako bude Eumen primljen; prevedi aktivno. — *prae illo,* prema njemu. — *parvi esse,* malo vrijediti. — *erat incensus,* t. j. *ira*: bio je raspaljen, razdražen, ražestio se. — *nisi . . . non,* samo. — *magna spe maximarum rerum,* pouzdanom nadom na najveće uspjehe.

futuros. Ipse autem Antigonus adeo erat incensus, ut nisi magna spe maximarum rerum leniri non posset.

1 **XI.** Itaque, cum eum in custodiam dedisset et praefectus custodum quaesisset, quem ad modum servari vellet, »Ut acerrimum« inquit »leonem aut ferocissimum elephantum«. Nondum
2 enim statuerat, conservaret eum necne. Veniebat autem ad Eumenem utrumque genus hominum, et qui propter odium fructum oculis ex eius casu capere vellent, et qui propter veterem amicitiam colloqui consolarique cuperent: multi etiam, qui eius formam cognoscere studebant, qualis esset, quem tam diu tamque valde timuissent, cuius in pernicie positam spem habuissent vic-
3 toriae. At Eumenes, cum diutius in vinclis esset, ait Onomarcho, penes quem summa erat custodiae, se mirari, quare iam tertium diem sic teneretur; non enim hoc convenire Antigoni prudentiae, ut sic deuteretur victo; quin aut interfici aut missum fieri
4 iuberet. Hic cum ferocius Onomarcho loqui videretur, »Quid? tu« inquit »animo si isto eras, cur non in proelio cecidisti potius,
5 quam in potestatem inimici venires?« Huic Eumenes: »Utinam quidem istud evenisset! Sed eo non accidit, quod numquam cum fortiore sum congressus: non enim cum quoquam arma contuli, quin is mihi succubuerit«. Neque id erat falsum.

XI. 1. *servari,* dodaj: *Eumenem,* čuvati.

2. *conservaret* je prvi član dvostrukoga pitanja, koje se obično počinje s *utrum,* ali se *utrum* može i izostaviti. — *genus,* vrsta. — *et qui . . . vellent et qui . . . cuperent,* t. j. i takvi, koji, zato konjunktiv. — *capere fructum oculis* (dativ) *ex eius casu,* upravo: dobaviti očima nasladu iz čije nesreće, onda: pariti, naslađivati oči čijom nesrećom. — *colloqui,* t. j. *cum eo; consolari,* t. j. *eum.* — *forma,* spoljašnost. — *qualis esset,* kako izgleda. — *cuius* = *ut eius.* — *positam spem habuissent in aliqua re,* polagati nadu na što.

3. *penes,* prijedlog s akuz. samo uz lica: u (koga, u čijim rukama). — *summa,* vlast. — *deuteretur,* zlo postupati. — *quin* uz adhortativni konjunktiv nije potrebno prevesti ili se može dodati: stoga. — *missum facere,* pustiti (iz zatvora).

4. *isto animo,* tako junačkoga srca. — *quam,* dodaj: *ut.* — *eo,* zato. — *utinam evenisset,* kamo sreća da se to dogodilo; neispunljiva želja u prošlosti stoji u konj. pluskvamperfekta s *utinam.* — *arma conferre cum aliquo,* pobiti se s kim. — *quin* = *ut non,* a da ne.

XII. De hoc Antigonus cum solus constituere non auderet, 1
ad consilium rettulit. Hic cum omnes primo perturbati admirarentur non iam de eo sumptum esse supplicium, a quo tot annos adeo essent male habiti, ut saepe ad desperationem forent adducti, quique maximos duces interfecisset, denique in quo 2
uno tantum esset, ut, quoad ille viveret, ipsi securi esse non possent, interfecto nihil habituri negotii essent; — postremo, si illi redderet salutem, quaerebant, quibus amicis esset usurus; sese enim cum Eumene apud eum non futuros — hic cognita 3
consilii voluntate tamen usque ad septimum diem deliberandi sibi spatium reliquit. Tum autem, cum iam vereretur, ne qua seditio exercitus oreretur, vetuit quemquam ad eum admitti et cotidianum victum removeri iussit; nam negabat se ei vim allaturum, cui aliquando fuisset amicus. Hic tamen non amplius 4
quam triduum fame fatigatus, cum castra moverentur, insciente Antigono iugulatus est a custodibus.

XIII. Sic Eumenes annorum quinque et quadraginta, cum ab anno vicesimo, uti supra ostendimus, septem annos Philippo apparuisset, tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset, in his unum equitum alae praefuisset, post autem Alexandri Magni mortem imperator exercitus duxisset summosque

XII. 1. *ad consilium rettulit,* iznese pred ratno vijeće, predloži ratnom vijeću. — *supplicium sumere de aliquo,* pogubiti koga. — *male habere aliquem,* zlo postupati s kim, biti komu neprilićan, dodijavati komu. — *ad desperationem adducere,* dovesti do očajanja.

2. *denique,* ukratko. — *in quo uno tantum esset,* koji je sam bio tako moćan. — *interfecto* t. j. *illo,* abl. apsol. razriješi kondicionalnom rečenicom. — *nihil negotii,* nikakvih neprilika. — *reddere salutem,* pokloniti život. — *utor aliquo amico,* imam koga za prijatelja. — *sese . . . non futuros,* acc. c. inf. zavisan od glagola dicendi, koji se nadaje iz *quaerebant.*

3. *victum removere,* ukloniti, onda: uskratiti hranu. — *negabat* = *dicebat non.* — *vim afferre alicui,* učiniti komu nasilje.

4. *fatigatus* razriješi: *fatigatus est et* (= *sed*). — *castra movere,* dalje krenuti. — *insciente Antigono,* bez znanja Antigonova.

XIII. 1. *annorum quinque et quadraginta,* gen. qualitatis: star, v. Ages. VIII. 2. — *uti* = *ut,* kako. — *apparuisset,* služiti. — *eundem locum obtinere,* zauzimati isto mjesto, vršiti istu čast. — *unum* t. j. *annum.* — *praefuisset,* zapovijedati.

*

duces partim reppulisset, partim interfecisset, captus non Antigoni virtute, sed Macedonum periurio talem habuit exitum
2 vitae. In quo quanta omnium fuerit opinio eorum, qui post Alexandrum Magnum reges sunt appellati, ex hoc facillime
3 potest iudicari, quod nemo Eumene vivo rex appellatus est, sed praefectus, eidem post huius occasum statim regium ornatum nomenque sumpserunt neque, quod initio praedicarant se Alexandri liberis regnum servare, praestare voluerunt et hoc uno propugnatore sublato, quid sentirent, aperuerunt. Huius sceleris principes fuerunt Antigonus, Ptolemaeus, Seleucus,
4 Lysimachus, Cassandrus. Antigonus autem Eumenem mortuum propinquis eius sepeliundum tradidit. Hi militari honestoque funere, comitante toto exercitu, humaverunt ossaque eius in Cappadociam ad matrem atque uxorem liberosque eius deportanda curarunt.

X. HANNIBAL.

1 **I.** Hannibal, Hamilcăris filius, Carthaginiensis. Si verum est, quod nemo dubitat, ut populus Romanus omnes gentes virtute superarit, non est infitiandum Hannibălem tanto praestitisse ceteros imperatores prudentia, quanto populus Romanus
2 antecedat fortitudine cunctas nationes. Nam, quotienscumque

2. *in quo quanta* = *quanta autem in eo,* t. j. *Eumene,* upravo: kako je bilo o njemu lijepo mišljenje svih onih, onda: kako su lijepo o njem mislili svi oni, ili: kako je bio na dobru glasu kod svih onih . . . — *ex hoc,* potom, odatle. — *Eumene vivo,* abl. apsol.: za života Eumenova. — *eidem,* pred tim pomisli: *quod.* — *principes,* začetnici.

4. *sepeliundum tradidit,* predikatni gerundiv uz dati, predati i t. d., u hrv.: da ga pokopaju. — *militari honestoque funere,* s vojničkim sjajnim sprovodom. — *comitante . . . exercitu,* uz pratnju . . . vojske. — *deportanda curarunt,* kao sepeliundum tradidit.

I. 1. *verum est . . . ut,* poslije *verum est* redovno stoji acc. c. infin. — *superarit* = *superaverit,* nadvladati. — *praestitisse,* v. Epam. VI. 1.

2. *cum eo,* t. j. *populo Romano.* — *discessit superior,* otići (iz boja) kao pobjednik, onda: biti pobjednik, pobijediti. — *quod nisi*: *quod* je zato, da se rečenica nadoveže na pređašnju.

cum eo congressus est in Italia, semper discessit superior. Quod nisi domi civium suorum invidia debilitatus esset, Romanos videtur superare potuisse. Sed multorum obtrectatio devicit unius virtutem.

II. Hic autem velut hereditate relictum odium paternum 1
erga Romanos sic conservavit, ut prius animam quam id deposuerit, qui quidem, cum patria pulsus esset et alienarum opum indigeret, numquam destiterit animo bellare cum Romanis. Nam, ut omittam Philippum, quem absens hostem reddidit Romanis, omnium his temporibus potentissimus rex Antiochus fuit. Hunc tanta cupiditate incendit bellandi ,ut usque a Rubro mari arma conatus sit inferre Italiae. Ad quem cum legati 2
venissent Romani, qui de eius voluntate explorarent darentque operam, consiliis clandestinis ut Hannibalem in suspicionem regi adducerent, tamquam ab ipsis corruptus alia atque antea sentiret, neque id frustra fecissent idque Hannibal comperisset seque ab interioribus consiliis segregari vidisset, tempore dato 3
adiit ad regem, eique cum multa de fide sua et odio in Romanos commemorasset, hoc adiunxit: »Pater meus« inquit »Hamilcar puerulo me, utpote non amplius novem annos nato, in Hispaniam imperator proficiscens Carthagine Iovi optimo maximo hostias immolavit. Quae divina res dum conficiebatur, quae- 4

II. 1. *animam prius deponere quam id (odium),* prije pustiti dušu, nego se ostaviti mržnje, prije se odreći života nego mržnje. — *opes,* pomoć. — *animo,* umnom snagom, opreka: *corpore.* — *omittam,* izostaviti, ne spominjati. — *absens,* iz daljine (nije se sam s njim sastao). — *arma inferre alicui,* zavojštiti na koga.

2. *qui,* relat. namjerna rečenica. — *voluntas,* mišljenje, namjera. — *explorare,* razvidjeti što, — *dare operam,* nastojati. — *consiliis clandestinis,* potajne spletke. — *aliquem in suspicionem adducere,* učiniti sumnjivim. — *atque* poslije *alia* znači: nego. — *frustra,* uzalud, bez uspjeha. — *interiora consilia,* tajna vijećanja.

3. *tempore dato,* kad mu se dala prilika. — *puerulo me,* kad sam bio još dječarac. — *utpote non amplius (quam) . . . nato,* budući star ne više od . . . — *Iovi optimo maximo,* Jupiteru predobromu i svemožnomu, ali se misli fenički bog Baal.

4. *divina res,* služba božja, žrtva. — *conficiebatur,* vršiti se. — *in castra,* na vojsku, u rat. — *accepissem,* prihvatiti. — *ducere* t. j. *me secum.* — *fides,* obećanje, riječ. — *instituerat* = *coeperat.* — *iurare,* t. j. *me tenentem eam (aram)*; kad bi se za-

sivit a me, vellemne secum in castra proficisci. Id cum libenter accepissem atque ab eo petere coepissem, ne dubitaret ducere, tum ille: »Faciam«, inquit, »si mihi fidem, quam postulo, dederis«. Simul me ad aram adduxit, apud quam sacrificare instituerat, eamque ceteris remotis tenentem iurare iussit numquam
5 me in amicitia cum Romanis fore. Id ego ius iurandum patri datum usque ad hanc aetatem ita conservavi, ut nemini dubium esse debeat, quin reliquo tempore eadem mente sim futurus.
6 Quare, si quid amice de Romanis cogitabis, non imprudenter feceris, si me celaris; cum quidem bellum parabis, te ipsum frustraberis, si non me in eo principem posueris«.

1 **III.** Hac igitur, qua diximus, aetate cum patre in Hispaniam profectus est. Cuius post obitum Hasdrubale imperatore suffecto equitatui omni praefuit. Hoc quoque interfecto exercitus summam imperii ad eum detulit. Id Carthaginem delatum
2 publice comprobatum est. Sic Hannibal minor quinque et viginti annos natus imperator factus proximo triennio omnes gentes Hispaniae bello subegit; Saguntum, foederatam civitatem, vi
3 expugnavit; tres exercitus maximos comparavit. Ex his unum in Africam misit, alterum cum Hasdrubale fratre in Hispania reliquit, tertium in Italiam secum duxit. Saltum Pyrenaeum transiit. Quacumque iter fecit, cum omnibus incolis conflixit;
4 neminem nisi victum dimisit. Ad Alpes posteaquam venit, quae Italiam ab Gallia seiungunt, quas nemo umquam cum exercitu

klinjali, držali bi se oltara, kao što se često danas kod prisege meće ruka na evanđelje.

6. *si quid amice de Romanis cogitabis,* ako ćeš misliti na kakvo prijateljstvo s Rimljanima. — *celaris* = *celaveris.* — *bellum parare,* v. Alc. III. 2. — *in eo* = in bello parando, v. *in quo* Them. II. 3. — *principem,* glavni zapovjednik.

III. 1. *qua diximus,* mjesto *quam,* relativna se zamjenica i u padežu povela za riječju, na koju se odnosi. — *praefuit,* zapovijedati. — *summam imperii ad eum detulit,* predala je njemu vrhovno zapovjedništvo. — *delatum,* kad je to u Kartagu javljeno. — *publice,* upravo: u ime države, v. Them. VIII. 5., onda: od oblasti, službeno.

2. *minor,* upravo: mlađi, onda: koji je imao manje od 25 godina. — *factus* razriješi: *factus est et . . .* — *vi,* na juriš.

3. *neminem nisi victum dimisit,* nikoga nije pustio, ako nije bio pobijeđen, t. j. sve je pobijedio.

4. *quae . . . quas,* obadvije relativne rečenice spoji u hrv. s : i. — *Graium* = *Graecum.* — *quo facto,* zbog čega, zato. —

ante eum praeter Herculem Graium transierat (quo facto is hodie saltus Graius appellatur), Alpicos conantes prohibere transitu concidit; loca patefecit, itinera muniit, effecit, ut ea elephantus ornatus ire posset, qua antea unus homo inermis vix poterat repere. Hac copias traduxit in Italiamque pervenit.

IV. Conflixerat apud Rhodanum cum P. Cornelio Scipione 1
consule eumque pepulerat. Cum hoc eodem Clastidii apud Padum decernit sauciumque inde ac fugatum dimittit. Tertio idem 2
Scipio cum collega Ti. Longo apud Trebiam adversus eum venit. Cum his manum conseruit, utrosque profligavit. Inde per Ligures Apenninum transiit petens Etruriam. Hoc itinere adeo 3
gravi morbo afficitur oculorum, ut postea numquam dextro aeque bene usus sit. Qua valetudine cum etiamtum premeretur lecticaque ferretur, C. Flaminium consulem apud Trasumenum cum exercitu insidiis circumventum occidit neque multo post C. Centenium praetorem cum delecta manu saltus occupantem. Hinc in Apuliam pervenit. Ibi obviam ei venerunt duo consules, 4
C. Terentius et L. Aemilius. Utriusque exercitus uno proelio fugavit, Paulum consulem occidit et aliquot praeterea consulares, in his Cn. Servilium Geminum, qui superiore anno fuerat consul.

V. Hac pugna pugnata Romam profectus est nullo resi- 1
stente. In propinquis urbi montibus moratus est. Cum aliquot

prohibere, objekt mu je *se; prohibere aliquem transitu,* zapriječiti komu prijelaz. — *loca patefecit,* upravo: otvorio je one krajeve, onda: učinio je one krajeve pristupne. — *itinera muniit,* putove graditi, praviti. — *ea . . . qua,* onuda . . . kuda. — *ornatus,* opremljen, natovaren (nosili su kule na sebi). — *hac,* ovuda.

IV. 1. *pepulerat,* razbiti.

2. *tertio,* po treći put. — *manum conserere,* pobiti se. — *utrosque,* obično *utrumque.* — *per Ligures,* kroz Liguriju, ime naroda mjesto imena zemlje.

3. *hoc itinere,* na tom putu. — *adeo gravi morbo oculorum afficitur,* tako je teško obolio na očima. — *dextro aeque bene,* t. j. *atque sinistro usus sit,* na desno nije vidio tako dobro kao na lijevo; *uti* ovdje: vidjeti. — *qua valetudine (= morbo) cum premeretur,* kad ga je ta bolest mučila. — *lectica,* u lat. ablativ instrumenti, u hrv.: na nosiljci. — *circumventum* razriješi: *circumvenit et . . .*

4. *superiore anno,* pređašnje, prošle godine.

V. 1. *hac pugna pugnata,* abl. apsol.: poslije te bitke; *pugnam pugnare,* kao mi: boj biti. — *nullo resistente,* abl. apsol.:

ibi dies castra habuisset et Capuam reverteretur, Q. Fabius Ma-
2 ximus, dictator Romanus, in agro Falerno ei se obiecit. Hic
clausus locorum angustiis noctu sino ullo detrimento exercitus
se expedivit Fabioque, callidissimo imperatori, dedit verba.
Namque obducta nocte sarmenta in cornibus iuvencorum deli-
gata incendit eiusque generis multitudinem magnam dispalatam
immisit. Quo repentino obiecto visu tantum terrorem iniecit
exercitui Romanorum, ut egredi extra vallum nemo sit ausus.
3 Hanc post rem gestam non ita multis diebus M. Minucium
Rufum, magistrum equitum pari ac dictatorem imperio, dolo
productum in proelium fugavit. Ti. Sempronium Gracchum,
iterum consulem, in Lucanis absens in insidias inductum sustu-
lit. M. Claudium Marcellum, quinquiens consulem, apud Venu-
4 siam pari modo interfecit. Longum est omnia enumerare proelia.
Quare hoc unum satis erit dictum, ex quo intellegi possit, quan-
tus ille fuerit: quamdiu in Italia fuit, nemo ei in acie restitit,
nemo adversus eum post Cannensem pugnam in campo castra
posuit.
1 **VI.** Hinc invictus patriam defensum revocatus bellum
gessit adversus P. Scipionem, filium eius Scipionis, quem ipse

bez ičijega otpora, ili: a da mu se nije nitko opirao. — *ager*, kraj. — *ei se obiecit*, upravo: baci se preda nj, onda: stane mu nasuprot.

2. *hic*, prilog mjesta. — *locorum angustiis*, v. Dat. VIII. 4. — *verba dare alicui*, prevariti koga. — *obducta nocte*, t. j. *caelo*, upravo: kad se noć navukla (na nebo), onda: za tamne noći. — *deligata* = *deligavit et* . . . — *eius generis*, takvih junaca sa suhim granjem na rogovima. — *dispalatam*, rastrkan. — *immisit*, t. j. *in Romanos*, pusti na njih. — *quo repentino obiecto visu*, zapravo: kad se ta iznenadna pojava pokazala, onda kraće: tom nenadanom pojavom (abl. instr.). — *terrorem inicere*, zadati strah.

3. poredaj: *non ita* (ne baš tako) *multis diebus post hanc rem gestam; res gesta*, događaj. — *pari ac dictatorem imperio*: *pari imperio*, abl. qualitatis: koji je imao jednaku vlast kao i diktator. — *productum* = *in proelium produxit et* . . .: namamiti na boj. — *in Lucanis*, narod mjesto zemlje. — *in insidias inductum* = *in insidias induxit* (navesti u zasjedu) *et* . . . — *sustulit*, uništiti.

4. *longum est*, bilo bi preopširno. — *in campo*, na otvorenu polju. — *castra posuit*, utaboriti se.

VI. 1. *defensum* supin, zavisan od *revocatus*: da brani. — *fugarat* = *fugaverat*.

primo apud Rhodanum, iterum apud Padum, tertio apud Tre-
biam fugarat. Cum hoc exhaustis iam patriae facultatibus cupi- 2
vit impraesentiarum bellum componere, quo valentior postea
congrederetur. In colloquium convenit; condiciones non conve-
nerunt. Post id factum paucis diebus apud Zamam cum eodem 3
conflixit; pulsus (incredibile dictu) biduo et duabus noctibus
Hadrumentum pervenit, quod abest ab Zama circiter milia
passuum trecenta. In hac fuga Numidae, qui simul cum eo ex 4
acie excesserant, insidiati sunt ei; quos non solum effugit, sed
etiam ipsos oppressit. Hadrumenti reliquos ex fuga collegit;
novis dilectibus paucis diebus multos contraxit.
VII. Cum in apparando acerrime esset occupatus, Cartha- 1
ginienses bellum cum Romanis composuerunt. Ille nihilo setius
exercitui postea praefuit resque in Africa gessit usque ad P.
Sulpicium C. Aurelium consules. His enim magistratibus legati 2
Carthaginienses Romam venerunt, qui senatui populoque Ro-
mano gratias agerent, quod cum iis pacem fecissent, ob eamque
rem corona aurea eos donarent simulque peterent, ut obsides

2. *facultatibus*, sredstva. — *impraesentiarum* (= *in praesentia rerum*), u tim prilikama, za onaj čas. — *bellum componere*, v. Alc. VIII. 3. — *quo* = *ut eo*. — *in colloquium convenit*, sastane se, dođe na dogovor. — *condiciones non convenerunt*, t. j. *inter eos*: o uvjetima se ne pogodiše.

3. *factum*, događaj. — *incredibile dictu*, supin na — *u*: nevjerojatno je reći; to se tiče onoga, što odmah dalje kaže. — *milia passuum trecenta*, t. j. 300 rimskih milja = 450 klm.

4. *quos*, ali njima. — *multos*, t. j. *milites*.

VII. 1. *in apparando* . . . *occupatus*, zabavljen . . . oružanjem. — *bellum composuerunt*, v. Alc. VIII. 3. — *nihilo setius*, ipak. — *praefuit*, zapovijedati čim. — *res gessit*, voditi rat. — *usque ad P. Sulpicium C. Aurelium consules*: sve do konzula P. Sulpicija i K. Aurelija, sve do konzulata (t. j. 200. god.); imena konzula, po kojima su se u Rimljana brojile godine, obično se ne vežu veznikom *et*.

2. *his magistratibus* je abl. temporis, ali ujedno i abl. apsolutni: za tih oblasnika. — *qui* . . . *agerent* . . . *donarent* . . . *peterent*, konjunktiv u namjernoj relat. rečenici. — *gratias agere*, zahvaliti. — *cum iis*, t. j. *Carthaginiensibus*, zato bi bolje bilo *secum*; isto vrijedi i za *obsides eorum*. — *ob eam rem*, upravo: poradi te stvari, onda: zato. — *ut* . . . *essent*, da bi . . . bili, boravili.

3 eorum Fregellis essent captivique redderentur. His ex senatus
consulto responsum est: munus eorum gratum acceptumque
esse; obsides, quo loco rogarent, futuros; captivos non remissu-
ros, quod Hannibalem, cuius opera susceptum bellum foret, ini-
micissimum nomini Romano, etiamnunc cum imperio apud exer-
4 citum haberent itemque fratrem eius Magonem. Hoc responso
Carthaginienses cognito Hannibalem domum et Magonem revo-
carunt. Huc ut rediit, rex factus est, postquam praetor fuerat,
anno secundo et vicesimo; ut enim Romae consules, sic Cartha-
5 gine quotannis bini reges creabantur. In eo magistratu pari dili-
gentia se Hannibal praebuit, ac fuerat in bello. Namque effecit,
ex novis vectigalibus non solum ut esset pecunia, quae Romanis
ex foedere penderetur, sed etiam superesset, quae in aerario
6 reponeretur. Deinde M. Claudio L. Furio consulibus Roma le-
gati Carthaginem venerunt. Hos Hannibal ratus sui exposcendi
gratia missos, prius quam iis senatus daretur, navem ascendit
7 clam atque in Syriam ad Antiochum profugit. Hac re palam
facta Poeni naves duas, quae eum comprehenderent, si possent
consequi, miserunt; bona eius publicarunt, domum a fundamen-
tis disiecerunt, ipsum exsulem iudicarunt.

3. *ex . . . consulto,* po zaključku. — *obsides,* t. j. *obsides futuros esse eo loco, quo rogarent, ut essent.* — *remissuros,* dodaj: *se.* — *cuius opera,* v. Alc. VI. 4. — *foret* = *esset.* — *inimicissimum,* najljući neprijatelj. — *cum imperio,* zapravo: s vlašću, sa zapovjedništvom, onda: kao zapovjednika.

4. *rex,* sufet (sudac), najviša čast u Kartagi. — poređaj: *anno secundo et vicesimo, postquam praetor fuit; praetor,* v. Milt. IV. 4.

5. *pari diligentia,* abl. qualitatis, kako se prevodi uz *se praebuit,* v. Dat. II. 1. — *ac* poslije *par* znači *kao.* — *ex foedere,* po ugovoru.

6. *M. Claudio L. Furio,* bili su konzuli 196. g. pr. Kr. — *exposcere aliquem,* zahtijevati, da tko koga preda. — *senatus detur alicui,* pušta se tko pred senat. — *navem ascendit,* ukrcati se.

7. *hac re palam facta,* upravo: kad je to postalo javno, poznato, onda: kad se to pročulo, saznalo. — poređaj: *Poeni naves duas miserunt, quae . . . comprehenderent* (namjerna relat. rečenica), *si possent consequi.* — *a fundamentis disiecerunt,* iz (do) temelja, stubokom razoriti, porušiti. — *ipsum exsulem iudicarunt,* upravo: proglasiti koga prognanikom, onda: prognati koga.

VIII. At Hannibal anno quarto, postquam domo profuge- 1
rat, L. Cornelio Q. Minucio consulibus, cum quinque navibus
Africam accessit in finibus Cyrenaeorum, si forte Carthagi-
nienses ad bellum Antiochi spe fiduciaque possent induci, cui
iam persuaserat, ut cum exercitibus in Italiam proficisceretur.
Huc Magonem fratrem excivit. Id ubi Poeni resciverunt, Mago- 2
nem eadem, qua fratrem, absentem affecerunt poena. Illi despe-
ratis rebus cum solvissent naves ac vela ventis dedissent, Hanni-
bal ad Antiochum pervenit. De Magonis interitu duplex me-
moria prodita est; namque alii naufragio, alii a servulis ipsius
interfectum eum scriptum reliquerunt. Antiochus autem, si tam 3
in gerendo bello consiliis eius parere voluisset, quam in susci-
piendo instituerat, propius Tiberi quam Thermopylis de summa
imperii dimicasset. Quem etsi multa stulte conari videbat, tamen
nulla deseruit in re. Praefuit paucis navibus, quas ex Syria 4

VIII. 1. *anno quarto,* jer se po rimskom običaju broji i godina, od koje se računa (193. god.). — *Africam accessit,* uz *accedo* (doći u) redovno stoje imena gradova i zemalja u samom akuzativu, v. Milt. I. 4. Lemnum, Them. IV. 1. — *si forte,* pred tim treba pomisliti glagol, koji znači *pokušati,* a za takvim glagolom stoji u lat. redovno podložna rečenica sa *si* kao zavisno pitanje: ne bi li se mogli . . . — *Antiochi,* gen. objektivni zavisan od *spe fiduciaque*: nadom i uzdanjem u . . . — *inducere,* skloniti.

2. *eadem poena afficere,* jednako kazniti, a prema tome prevedi *qua* s: kao. — *desperatis rebus,* u očajanju, v. Dat. VI. 3. — *solvere naves,* dići sidra. — *vela ventis dare,* jedra predati vjetrovima = odjedriti. — *duplex memoria prodita est,* upravo: dvojako se pričanje pripovijeda o . . . onda: dvojaki se glasovi raznose o . . . — *interfectum* (t. j. *esse)* ne pristaje k *naufragio,* gdje treba da pomislimo *perisse.* — *scriptum reliquerunt,* ostaviše zapisano = zabilježiše.

3. *instituerat,* dodaj: *parere,* odlučiti, započeti. — *propius* s dativom nalazi se rijetko, obično je s akuzativom. — *de summa imperii,* vlast nad svijetom. — *multa stulte conari,* upravo: da ludo preduzima mnogo šta, onda: da se upušta u mnoga luda preduzeća.

4. *praefuit,* bio je zapovjednik. — *iussus erat ducere,* po nalogu, po zapovijedi dovesti. — *in quo,* pri tom. — *sui,* njegovi ljudi. — *quo cornu* = *eo cornu, quo;* Latinac često pomišlja vojsku, rat . . . kao oruđe, mi kao mjesto: na onom krilu, na kojem. — *rem gessit,* boriti se. — *fuit superior,* biti jači, biti pobjednik.

iussus erat in Asiam ducere, hisque adversus Rhodiorum classem in Pamphylio mari conflixit. In quo cum multitudine adversariorum sui superarentur, ipse, quo cornu rem gessit, fuit superior.

1 **IX.** Antiocho fugato verens, ne dederetur (quod sine dubio accidisset, si sui fecisset potestatem), Cretam ad Gortynios ve-
2 nit, ut ibi, quo se conferret, consideraret. Vidit autem vir omnium callidissimus magno se fore periculo, nisi quid providisset, propter avaritiam Cretensium. Magnam enim secum pe-
3 cuniam portabat, de qua sciebat exisse famam. Itaque capit tale consilium. Amphoras complures complet plumbo, summas operit auro et argento. Has praesentibus principibus deponit in templo Dianae simulans se suas fortunas illorum fidei credere. His in
4 errorem inductis statuas aëneas, quas secum portabat, omni sua pecunia complet easque in propatulo domi abicit. Gortynii templum magna cura custodiunt non tam a ceteris quam ab Hannibale, ne ille inscientibus iis tolleret secumque duceret.

1 **X.** Sic conservatis suis rebus Poenus illusis Cretensibus ad Prusiam in Pontum pervenit. Apud quem eodem animo fuit erga Italiam neque aliud quicquam egit quam regem armavit et ex-
2 acuit adversus Romanos. Quem cum videret domesticis opibus

IX. 1. *sui potestatem facere,* dati se uhvatiti.
2. *nisi quid providisset,* upravo: ako se za što ne postara, onda: ako ne bude oprezan. — *exisse famam,* glas se raznosi, širi.
3. *capit tale consilium,* smisli, odluči ovako. — *summas,* predikatno: povrh, ozgor. — *praesentibus principibus,* abl. apsol.: u nazočnosti prvih građana. — *deponit,* pohrani. — *illorum fidei credere,* povjeriti njihovoj zaštiti, predati im na čuvanje. — *his in errorem inductis,* abl. apsol.: kad ih je zaveo. — *in propatulo,* po dvorištu; *domi* nije zavisno od *in propatulo,* jer je to lokativ, a nije genitiv. — *abicit,* pobacati, dade pobacati.
4. *inscientibus iis,* abl. apsol.: bez njihova znanja. — *tolleret,* (dići, uzeti) i *duceret,* t. j. *fortunas* (blago).
X. 1. *conservatis suis rebus,* abl. apsol., učini ga samostalnom rečenicom: *conservavit suas res* (svoje imanje) *et* . . . — *eodem animo (fuit erga* . . ., bio je onakoga istoga (t. j. neprijateljskog) srca na . . .
2. *opes domesticae,* svoja vlastita snaga; *minus esse robustus,* da nije baš, dosta jak. — *conciliabat,* sprijateljiti; *adiungebat,* pridobiti; prevedi kao imperfectum de conatu: kušao je pridobiti. — *dissidebat ab eo,* (t. j. *Prusia),* ne slagati se s kim, biti s kim u zavadi, u neprijateljstvu.

minus esse robustum, conciliabat ceteros reges, adiungebat bellicosas nationes. Dissidebat ab eo Pergamenus rex Eumenes, Romanis amicissimus, bellumque inter eos gerebatur et mari et
terra; sed utrobique Eumenes plus valebat propter Romanorum 3
societatem. Quo magis cupiebat eum Hannibal opprimi, quem si removisset, faciliora sibi cetera fore arbitrabatur. Ad hunc inter-
ficiundum talem iniit rationem. Classe paucis diebus erant de- 4
creturi. Superabatur navium multitudine; dolo erat pugnandum, cum par non esset armis. Imperavit quam plurimas venenatas
serpentes vivas colligi easque in vasa fictilia conici. Harum cum 5
effecisset magnam multitudinem, die ipso, quo facturus erat navale proelium, classiarios convocat hisque praecipit, omnes ut in unam Eumenis regis concurrant navem, a ceteris tantum satis habeant se defendere. Id illos facile serpentium multitudine con-
secuturos. Rex autem in qua nave veheretur, ut scirent, se fac- 6
turum. Quem si aut cepissent aut interfecissent, magno iis pollicetur praemio fore.

XI. Tali cohortatione militum facta classis ab utrisque in 1
proelium deducitur. Quarum acie constituta, prius quam signum

3. *utrobique,* i ovdje i ondje, t. j. *et mari et terra.* — *plus valere,* biti jači. — *quo magis* = *eo magis igitur.* — *quem si* = *nam si eum.* — *talem (= hanc) iniit rationem (= viam, consilium),* udari ovim putem ili odabere ovaj način, smisli ovo.
4. *decernere,* biti odlučan boj. — *superabatur,* t. j. *Hannibal,* prevedi aktivno: Eumen je bio jači, prestizao je, natkriljivao je Hanibala brojem lađa, ili: Hanibal je bio slabiji brojem lađa. — *par* (ravan), t. j. *Eumeni.* — *imperavit* s infinitivom *(colligere)* nije običan, redovno je konstruiran s *ut.* — *quam plurimas,* što više.
5. *effecisset,* zapravo: izraditi, učiniti, ovdje: skupiti. — — *facere navale proelium,* biti boj na moru, zametnuti bitku na moru. — *unam,* samo, jedino. — *satis habeant,* zadovoljiti se.
6. poređaj: *se autem facturum esse, ut scirent, in qua nave rex veheretur.* — *magno iis praemio fore (= futurum esse),* upravo: bit će im na veliku nagradu, onda: to (ako ga uhvate ili ubiju) će im donijeti obilnu nagradu.
XI. 1. *cohortationem militum facere,* ohrabriti vojnike. — *ab utrisque,* prevedi aktivno: jedni i drugi. — *quarum* (t. j. *classium) acie constituta*: kad je i jedno i drugo brodovlje bilo postavljeno u bojni red. — *priusquam* . . . *daretur* pripada k *mittit.* — *palam facere,* pokazati. — *quo loco,* t. j. u neprijateljskom bojnom redu.

pugnae daretur, Hannibal, ut palam faceret suis, quo loco Eu-
2 menes esset, tabellarium in scapha cum caduceo mittit. Qui, ubi
ad naves adversariorum pervenit epistulamque ostendens se re-
gem professus est quaerere, statim ad Eumenem deductus est,
quod nemo dubitabat, quin aliquid de pace esset scriptum. Ta-
bellarius ducis nave declarata suis eodem, unde erat egressus,
3 se recepit. At Eumenes soluta epistula nihil in ea repperit, nisi
quae ad irridendum eum pertinerent. Cuius rei etsi causam mira-
batur neque reperiebat, tamen proelium statim committere non
4 dubitavit. Horum in concursu Bithynii Hannibalis praecepto
universi navem Eumenis adoriuntur. Quorum vim rex cum susti-
nere non posset, fuga salutem petit; quam consecutus non esset,
nisi intra sua praesidia se recepisset, quae in proximo litore
5 erant collocata. Reliquae Pergamenae naves cum adversarios
premerent acrius, repente in eas vasa fictilia, de quibus supra
mentionem fecimus, conici coepta sunt. Quae iacta initio risum
pugnantibus concitarunt, neque, quare id fieret, poterat in-
6 tellegi. Postquam autem naves suas oppletas conspexerunt ser-
pentibus, nova re perterriti, cum, quid potissimum vitarent, non
viderent, puppes verterunt seque ad sua castra nautica rettule-
7 runt. Sic Hannibal consilio arma Pergamenorum superavit,
neque tum solum, sed saepe alias pedestribus copiis pari pruden-
tia pepulit adversarios.

2. poređaj: *ducis nave declarata suis tabellarius eodem . . .*: kad je svojima pokazao lađu (neprijateljskog) vođa.

3. *soluta,* otvoriti. — *neque,* ali ne. — *dubitavit* s infinitivom: skanjivati se, ustezati se. — *proelium committere,* zametnuti, započeti boj, pobiti se.

4. *praecepto,* po zapovijedi. — *vim sustinere,* odoljeti navali, nasrtaju. — *fuga salutem petere,* tražiti spas u bijegu. — *se recipere,* uzmaći, skloniti se. — *praesidia* su kopnene čete, koje su bile kao *pričuva* u taboru na obali.

5. *premerent,* pritisnuti, zaokupiti, goniti. — *mentionem facere,* spomenuti. — *quae iacta,* zapravo: te (posude) bačene, onda: bacanje njihovo. — *risum concitare alicui,* pobuditi u koga smijeh.

6. *nova re,* v. Dat. VI. 6. — *potissimum,* najprije. — *vitarent (aliquid),* kloniti se čega, bježati od čega. — *castra nautica,* tabor na obali za zaštitu brodovlja. — *puppes vertere,* kaže Nepot o brodovlju, kao što se za kopnene čete kaže *terga vertere* = pobjeći, dati se u bijeg. — *se referre,* povući se.

7. *consilio,* lukavština. — *alias,* prilog: drugda.

XII. Quae dum in Asia geruntur, accidit casu, ut legati 1
Prusiae Romae apud T. Quintium Flamininum consularem cena-
rent atque ibi de Hannibale mentione facta ex his unus diceret
eum in Prusiae regno esse. Id postero die Flamininus senatui 2
detulit. Patres conscripti, qui Hannibale vivo numquam se sine
insidiis futuros existimarent, legatos in Bithyniam miserunt, in
his Flamininum, qui ab rege peterent, ne inimicissimum suum
secum haberet sibique dederet. His Prusia negare ausus non est; 3
illud recusavit, ne id a se fieri postularent, quod adversus ius
hospitii esset; ipsi, si possent, comprehenderent; locum, ubi
esset, facile inventuros. Hannibal enim uno loco se tenebat, in
castello, quod ei a rege datum erat muneri, idque sic aedificarat,
ut in omnibus partibus aedificii exitus haberet, scilicet verens,
ne usu veniret, quod accidit. Huc cum legati Romanorum ve- 4
nissent ac multitudine domum eius circumdedissent, puer ab
ianua prospiciens Hannibali dixit plures praeter consuetudinem
armatos apparere. Qui imperavit ei, ut omnes fores aedificii cir-
cumiret ac propere sibi nuntiaret, num eodem modo undique
obsideretur. Puer cum celeriter, quid esset, renuntiasset omnes- 5

XII. 1. *dum . . . geruntur,* u lat. uz *dum* prezent, u hrv. imperfekt. — *mentionem facere de aliqua re,* napomenuti što, govoriti o čem, povesti riječ o čem. — *ex his unus,* jedan od njih; uz *unus* se redovno meće prijedlog *ex, de* mjesto partitivnoga genitiva.

2. *postero die,* sjutradan. — *patres conscripti,* oci izabrani = senatori. — *Hannibale vivo,* abl. apsolutni: za života Hanibalova ili: dok bude Hanibal na životu. — *sine insidiis,* bez zasjede, bez opasnosti. — *in,* među. — *qui . . . peterent,* namjerna, relat. rečenica. — *inimicissimum,* najljući neprijatelj. — *secum,* kod sebe. — *haberet,* imati, držati. — *sibique,* iz *ne* treba ovdje pomisliti: *ut* a *et* prevedi: nego.

3. *negare,* odbiti. — *id fieri* uz *postulo* mjesto pravilne konstrukcije s *ut;* prevedi aktivno: da on učini (ono), što. — *comprehenderent,* konjunktiv u neupravnom govoru mjesto imperativa u upravnom. — *se tenebat,* zadržavati se, boraviti. — *muneri,* dativ svrhe: na dar. — *usu veniret,* v. Alc. IV. 5.

4. *puer,* rob (bez obzira na njegovu dob, kao i u nas: momak). — *ab ianua prospiciens,* s kućnih vrata gledati. — *plures praeter consuetudinem,* više nego obično. — *apparere,* pojaviti se, pokazati se, vidjeti se.

5. *ostendisset,* kazati. — *sensit,* t. j. *Hannibal.* — *se peti,* v. Them. II. 6. — *retinendam,* da ne može (ne smije) sačuvati. —

que exitus occupatos ostendisset, sensit id non fortuito factum, sed se peti neque sibi diutius vitam esse retinendam. Quam ne alieno arbitrio dimitteret, memor pristinarum virtutum venenum, quod semper secum habere consuerat, sumpsit.

1 **XIII.** Sic vir fortissimus multis variisque perfunctus laboribus anno acquievit septuagesimo. Quibus consulibus interierit, non convenit. Namque Atticus M. Claudio Marcello Q. Fabio Labeone consulibus mortuum in annali suo scriptum reliquit, at Polybius L. Aemilio Paulo Cn. Baebio Thamphilo, Sulpicius autem Blitho P. Cornelio Cethego M. Baebio Tamphilo.

2 Atque hic tantus vir tantisque bellis districtus nonnihil temporis tribuit litteris. Namque aliquot eius libri sunt, Graeco sermone confecti, in his ad Rhodios de Cn. Manlii Volsonis in
3 Asia rebus gestis. Huius belli gesta multi memoriae prodiderunt, sed ex his duo, qui cum eo in castris fuerunt simulque vixerunt, quamdiu fortuna passa est, Silenus et Sosylus Lacedaemonius. Atque hoc Sosylo Hannibal litterarum Graecarum usus est doctore.

4 Sed nos tempus est huius libri facere finem et Romanorum explicare imperatores, quo facilius collatis utrorumque factis, qui viri praeferendi sint, possit iudicari.

alieno arbitrio, po tuđoj volji. — *dimitteret,* odreći se. — *virtutum,* junačka djela. — *consuerat = consueverat.*

XIII. 1. *perfunctus laboribus,* pretrpjeti nevolje, muke. — *acquievit,* smiriti se = umrijeti. — *quibus consulibus,* zavisno pitanje: za kojih konzula, t. j. koje godine, jer su se godine bilježile po konzulima. Konzuli, što se odmah spominju, bili su 183. god. — *non convenit,* bezlično: u tom se ne slažu.

2. *tantus,* tako znamenit. — *districtus,* zapravo: rastegnut, onda: zabavljen. — *tribuit,* posvetiti. — *sunt,* ima. — *confecti,* napisane. — *in,* među, dodaj: *liber* (spis) *ad Rhodios.*

3. *huius,* t. j. *Hannibalis; belli gesta,* ratna djela. — *memoriae prodiderunt,* zabilježiti. — *ex his,* među njima osobito. — *aliquo uti doctore,* imati koga za učitelja.

4. *finem facere alicuius rei,* završiti što. — *explicare imperatores,* t. j. *vitas Romanorum imperatorum,* prikazati životopis r. vojskovođa ili prikazati rimske vojskovođe. — *quo = ut eo.* — *conferre,* porediti, isporediti.

XI. ATTICUS.

I. T. Pomponius Atticus, ab origine ultima stirpis Romanae generatus, perpetuo a maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatem. Patre usus est diligenti et, ut tum erant tem- 1
pora, diti in primisque studioso litterarum. Hic, prout ipse amabat litteras, omnibus doctrinis, quibus puerilis aetas impertiri debet, filium erudivit. Erat autem in puero praeter docilitatem 2
ingenii summa suavitas oris atque vocis, ut non solum celeriter acciperet, quae tradebantur, sed etiam excellenter pronuntiaret. Qua ex re in pueritia nobilis inter aequales ferebatur clariusque exsplendescebat, quam generosi condiscipuli animo aequo ferre possent. Itaque incitabat omnes studio suo. Quo in numero fue- 3
runt L. Torquatus, C. Marius filius, M. Cicero; quos consuetudine sua sic devinxit, ut nemo his perpetuo fuerit carior. 4

II. Pater mature decessit. Ipse adulescentulus propter affinitatem P. Sulpicii, qui tribunus plebei interfectus est, non 1

1. *ab origine ultima stirpis Romanae generatus,* potomak veoma stare porodice rimskoga podrijetla. — *perpetuo* pripada k *obtinuit* (zadržao je), t. j. nije težio na više časti. — *equestrem dignitatem,* viteška čast, vit. dostojanstvo.

2. *uti patre diligenti,* imati brižna oca. — *ut tum erant tempora,* zapravo: kakva su tada bila vremena, onda: za tadašnja vremena. — *diti = diviti.* — *in primis,* osobito. — *studioso litterarum,* prijatelj naukâ. — *prout,* kao što. — *doctrinis,* nauke, predmeti. — *quibus . . . impertiri debet,* upravo: kojima se mora nadijeliti, ali prevedi: s kojima se mora upoznati ili: koje treba podati.

3. *erat in puero . . .,* bijaše u dječaka . . . — *docilitas ingenii,* poučljivost. — *summa suavitas oris,* najveća ljupkost izgovora i glasa, veoma ljubak izgovor i glas. — *acciperet,* primati, shvaćati. — *tradere,* predavati, učiti. — *pronuntiaret,* kazivati. — *qua ex re,* stoga. — *nobilis . . . ferebatur,* govorilo se o njem kao o odličnom, držali su ga odličnim. — *clarius exsplendescebat,* upravo: svjetlije je sjao, onda: većma se odlikovao. — *quam = quam ut.* — *generosi,* plemenit, plemenita roda. — *aequo animo,* mirne duše, ravnodušno.

4. *studio,* revnost. — *quo in numero = quorum in numero,* među njima. — *quos = eos.* — *consuetudine,* drugovanje, druževnost. — *devinxit,* osvojiti, pridobiti.

II. 1. *mature,* rano. — *decessit,* prestaviti se, umrijeti. — *propter affinitatem P. Sulpicii,* poradi srodstva s P. Sulpicijem. — *non expers fuit,* bio je dionik. — *illius* (t. j. *Sulpicii*) zavisno

expers fuit illius periculi; namque Anicia, Pomponii consobrina,
2 nupserat Servio, fratri Sulpicii. Itaque interfecto Sulpicio, posteaquam vidit Cinnano tumultu civitatem esse perturbatam neque sibi dari facultatem pro dignitate vivendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis civium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis faverent partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis Athenas se contulit. Neque eo setius adulescentem Marium hostem iudicatum iuvit opibus suis, cuius fugam
3 pecunia sublevavit. Ac, ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traiecit suarum. Hic ita vixit, ut universis Atheniensibus merito esset
4 carissimus. Nam praeter gratiam, quae iam in adulescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiam eorum publicam levavit. Cum enim versuram facere publice necesse esset neque eius condicionem aequam haberent, semper se interposuit atque ita, ut neque usuram iniquam ab iis acceperit neque longius, quam
5 dictum esset, debere passus sit. Quod utrumquae erat iis salutare; nam neque indulgendo inveterascere eorum aes alienum

je od *periculi.* — *Cinnano tumultu,* Cinin građanski rat, što ga je 87. god. izazvao L. Kornelije Cina protiv Sule. — *perturbo,* pobuniti, u pas. i: biti u metežu. — *mihi datur facultas,* daje mi se mogućnost, mogu. — *pro dignitate,* prema svomu položaju. — *quin,* a da ne. — *dissociatis animis civium,* abl. apsol.: jer su se građani bili razdvojili. — *favere partibus,* pristajati uz stranku. — poredaj: *ratus* (držeći) *tempus idoneum* (predikatno: zgodnim) *obsequendi studiis suis . . .; obsequendi,* da se posveti, poda svojim naucima. — *se conferre,* zaputiti se. — *neque eo setius,* ali ipak. — *adulescentem Marium,* mladoga Marija, sina poznatoga vojskovođe. — *hostem,* t. j. *patriae.*

3. *peregrinatio,* boravljenje u tuđini. — *detrimentum afferre,* uzrokovati štetu. — *res familiaris,* imanje. — *fortunae* kao i *opes* (4), imutak.

4. *gratia,* ugled, što ga je uživao kod odličnih Rimljana i upotrebljavao na korist Atenjana. — *inopia publica,* državna novčana neprilika. — *cum,* kadgod. — *versuram publice facere,* učiniti državni zajam. — *condicio aequa,* (pravičan), povoljan uvjet (= kamatnjak). — *se interponere,* posredovati. — *atque,* i to. — *dictum esset,* ugovoriti. — *debere,* t. j. *Athenienses,* dugovati.

5. *indulgendo,* popuštajući, popuštanjem; spoji s *inveterascere,* (zastarjeti). — *aes alienum,* tuđi novac = dugovi. — *multiplicandis usuris,* množenjem kamata.

patiebatur neque multiplicandis usuris crescere. Auxit hoc offi- 6
cium alia quoque liberalitate; nam universos frumento donavit ita, ut singulis sex modii tritici darentur; qui modus mensurae medimnus Athenis appellatur.

III. Hic autem sic se gerebat, ut communis infimis, par 1
principibus videretur. Quo factum est, ut huic omnes honores, quos possent, publice haberent civemque facere studerent. Quo beneficio ille uti noluit. Quamdiu affuit, ne qua sibi statua po- 2
neretur, restitit; absens prohibere non potuit. Itaque aliquot ipsi et Phidiae locis sanctissimis posuerunt; hunc enim in omni procuratione rei publicae actorem auctoremque habebant. Igitur 3
primum illud munus fortunae, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem et patriam haberet et domum; hoc specimen prudentiae, quod, cum in eam se civitatem contulisset, quae antiquitate, humanitate doctrinaque praestaret omnes, unus ei fuit carissimus.

IV. Huc ex Asia Sulla decedens cum venisset, quamdiu ibi 1
fuit, secum habuit Pomponium, captus adulescentis et humani-

6. *officium,* usluga. — *qui modus mensurae,* upravo: a ta količina mjere, onda: a ta mjera.

III. 1. *se gerebat,* ponašati se. — *communis alicui,* prijazan prema . . — *par,* jednak, ravan. — *quo factum est ut,* v. Mit. VII. 4. — *publice,* javno, u ime države. — *honores haberent,* iskazivati časti, poštovanje. — *beneficio uti,* primiti počast, odlikovanje.

2. *aliquot,* t. j. *statuas.* — *Phidiae,* nije inače poznat, možda je bio savremenik Atikov, koji je stekao zasluga za Atenu. — *sanctissimis,* ovdje: veoma častan. — *hunc,* t. j. *Phidiam.* — *in omni procuratione rei publicae,* u svakoj grani državne uprave. — *actor,* zapravo: izvršitelj, onda: pomagač; *auctor,* savjetnik; oboje bi se moglo i ovako prevesti: u njemu su imali pomagača i zborom i tvorom.

3. *primum,* prilog. — *illud* dodaj: *fuit,* predikat je *munus fortunae.* — *potissimum,* upravo. — *domicilium imperii orbis terrarum,* sjedište svjetske vlasti. — *eandem,* t. j. *urbem.* — *patriam* i *domum* predikatno: rodno mjesto i boravište. — *hoc,* dodaj: *fuit.* — *humanitate,* obrazovanost; *doctrina,* učenost. — *praestaret omnes,* v. Epam. VI. 1. — *unus,* v. Milt. I. 1. — *ei,* t. j. *civitati Atheniensium.*

IV. 1. *captus,* očaran. — *in eo,* t. j. *Attico.* — *nativum,* prirođen, — *ascitum,* stečen (t. j. učenjem). — *pronuntiabat,* kazivati, deklamovati. — *ut supra nihil posset addi,* zapravo: da se nije ništa više moglo dodati, onda: da već nije moglo biti savršenije.

*

tate et doctrina. Sic enim Graece loquebatur, ut Athenis natus
videretur; tanta autem suavitas erat sermonis Latini, ut appare-
ret in eo nativum quendam leporem esse, non ascitum. Item poë-
mata pronuntiabat et Graece et Latine sic, ut supra nihil posset
2 addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquam eum ab se di-
mitteret cuperetque secum deducere. Qui cum persuadere ten-
taret, »Noli, oro te«, inquit Pomponius »adversum eos me velle
ducere, cum quibus ne contra te arma ferrem, Italiam reliqui«.
At Sulla adulescentis officio collaudato omnia munera ei, quae
Athenis acceperat, proficiscens iussit deferri.
3 Hic complures annos moratus, cum et rei familiari tantum
operae daret, quantum non indiligens deberet pater familias, et
omnia reliqua tempora aut litteris aut Atheniensium rei publicae
4 tribueret, nihilo minus amicis urbana officia praestitit. Nam et
ad comitia eorum ventitavit et, si qua res maior acta est, non
defuit. Sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem
fidem praebuit; cui ex patria fugienti sestertium ducenta et
5 quinquaginta milia donavit. Tranquillatis autem rebus Romanis
remigravit Romam, ut opinor, L. Cotta L. Torquato consulibus.
Quem discedentem sic universa civitas Atheniensium prosecuta
est, ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret.

2. *quibus rebus factum est ut,* v. Milt. VII. 4. — *persuadere,* (nagovoriti), t. j. *Attico.* — *noli . . . velle; velle* je uz *noli* izlišno, a upotrebljavalo se u običnom govoru. — *eos,* t. j. Marijevci. — *cum quibus ne . . . ferrem* mjesto: *nam ne cum iis . . . ferrem.* — *arma ferre adversus aliquem,* boriti se protiv koga. — *officio,* vjernost, t. j. da se nije htio boriti protiv svojih prijatelja. — *deferre,* predati.

3. *tantum* je u svezi s *quantum.* — *non indiligens = diligens,* v. I. 2. — *urbana officia praestare,* činiti usluge u gradu (Rimu).

4. *ad comitia,* na izbor; *comitia, orum* je narodna skupština, koja je među ostalim pravima imala i izbor oblasnikâ (magistrata). U tom je slučaju možemo zvati narodna skupština. Kad bi se Atikovi prijatelji natjecali za časti, dolazio bi i on u Rim, da im svojim ličnim utjecajem pridobije što više glasova. — *maior,* znatnija. — *agitur res,* radi se o stvari. — *defuit,* uskratiti pomoć. — *sicut,* tako na primjer. — *singularem fidem praebuit,* osobitu vjernost sačuvati, biti osobito vjeran. — *sestertium* je genitiv plur. od *sestertius,* a vrijedio je otprilike 20 fil.

5. *tranquillatis rebus Romanis,* abl. apsol., upravo: kad su se prilike u Rimu umirile, onda: kad je u Rimu nastao mir. —

V. Habebat avunculum Q. Caecilium, equitem Romanum, 1
familiarem L. Luculli, divitem, difficillima natura. Cuius sic
asperitatem veritus est, ut, quem nemo ferre posset, huius sine
offensione ad summam senectutem retinuerit benevolentiam.
Quo facto tulit pietatis fructum. Caecilius enim moriens testa- 2
mento adoptavit eum heredemque fecit ex dodrante; ex qua he-
reditate accepit circiter centies sestertium. Erat nupta soror 3
Attici Q. Tullio Ciceroni, easque nuptias M. Cicero conciliarat,
cum quo a condiscipulatu vivebat coniunctissime, multo etiam
familiarius quam cum Quinto, ut iudicari possit plus in amicitia
valere similitudinem morum quam affinitatem. Utebatur autem 4
intime Q. Hortensio, qui his temporibus principatum eloquentiae
tenebat, ut intellegi non posset, uter eum plus diligeret, Cicero
an Hortensius, et (id quod erat difficillimum) efficiebat, ut,
inter quos tantae laudis esset aemulatio, nulla intercederet ob-
trectatio essetque talium virorum copula.

consulibus, t. j. 65. god. — *discedentem,* kad je odlazio, na odlasku. — *civitas,* građanstvo. — *lacrimis desiderii futuri dolorem indicare,* zapravo: suzama pokazivati bol buduće čežnje, onda: suzama pokazivati bol za njim, za kojim će čeznuti, ili: zbog gubitka ili što su ga izgubili.

V. 1. *difficillima natura,* abl. qualitatis: vrlo čangrizave, tvrdoglave ćudi, vrlo čangrizav, tvrdoglav. — *asperitatem,* surovost, strogost. — *vereri aliquid,* od straha što poštovati, ovdje: oprezno postupati s čim. — *ferre,* podnositi, trpjeti. — poredaj: *ut sine offensione ad summam senectutem* (t. j. *avunculi*) *retinuerit benevolentiam huius, quem . . . posset.* — *sine offensione,* ne vrijeđajući ga. — *quo facto,* stoga. — *tulit fructum pietatis,* dobiti nagradu za privrženost.

2. *moriens,* na smrti. — *heres ex dodrante (dodrans* $= 3/4$*),* baštinik triju četvrtina imetka. — *centies sestertium;* 100 puta 100 hiljada sestercija = 10 milijuna sestercija: zapravo bi se imalo reći: *centies centena milia sestertium,* ali kad se radi o milijunima, onda se *centena milia* izostavlja, a *sestertium* se drži za imenicu sred. roda = 100.000 sestercija.

3. *Q. Tullius Cicero* je brat znamenitog govornika M. Tulija Cicerona. — *nuptias conciliarat (= conciliaverat),* sklopiti brak. — *coniunctissime,* u najvećem prijateljstvu. — *etiam,* još.

4. *utor intime aliquo,* najiskrenije drugovati s kim. — *principatum eloquentiae tenere,* zauzimati prvenstvo u govorništvu, biti prvi govornik. — *intellegere,* razabrati. — *id quod,* što. — *ut,* dodaj: *inter eos:* — *intercedere,* biti među, postojati među. — *essetque,* subjekt je: on, t. j. *Atticus.*

1 **VI.** In re publica ita est versatus, ut semper optimarum partium et esset et existimaretur, neque tamen se civilibus fluctibus committeret, quod non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, quam qui maritimis iactarentur.
2 Honores non petiit, cum ei paterent propter vel gratiam vel dignitatem, quod neque peti more maiorum neque capi possent conservatis legibus in tam effusi ambitus largitionibus neque
3 geri e re publica sine periculo corruptis civitatis moribus. Ad hastam publicam numquam accessit. Nullius rei neque praes

VI. 1. *in re publica ita versari,* u javnom životu tako se vladati. — *optimarum partium,* aristokratska stranka (opreka: pučka). — *neque tamen,* a ipak ne. — *civilibus fluctibus se committere,* predati se valovima političkog života. — *non magis . . . quam,* ne više . . . nego, t. j. isto tako ne . . . kao što ni ili tako malo . . . kao što i. — *in sua potestate esse,* biti svoj gospodar. — *maritimis* (t. j. *fluctibus*) *iactarentur,* prevedi aktivno: koje ovamo onamo bacaju morski valovi.

2. *cum,* koncesivno: premda. — *paterent,* biti pristupačan, ili: bio mu je otvoren put k njima. — *gratia,* utjecaj, ugled. — *dignitas,* čast, dostojanstvo (t. j. viteško). — *capere,* dobiti, postići. — *conservatis legibus,* abl. apsol.: ako se drže zakoni ili bez prestupka, kršenja zakonâ. Po Atikovu mišljenju časti se nijesu mogle postići, ako onaj, koji se za njih natječe, radi po zakonima, jer su za njegovo vrijeme natjecatelji trošili silan novac, pa tako nijesu bili birani najvrsniji, nego koji je davao najviše novca. — *in largitionibus tam effusi ambitus,* kod podmićivanja . . ., *effusus ambitus,* prekomjerno kortešovanje; *ambitus* znači isprva: obilaženje, da onaj, koji se natječe za koju čast, zadobije glasove, a jer su se osobito kasnije kod toga upotrebljavala nezakonita sredstva, znači u zlu smislu: kortešovanje. — *gerere,* vršiti. — *e re publica,* na korist državi. — *corruptis civitatis moribus,* abl. apsol., kojim se kazuje razlog za *geri sine periculo.*

3. *ad hastam publicam accedere,* doći na javnu dražbu; *hasta* znači upravo: koplje, a kako bi se kod javne dražbe udarilo koplje u zemlju, da se zna i vidi, gdje je dražba, znači onda: dražbu. Ovdje se misli dražba dobara, koja su bila zaplijenjena politički nepoćudnim građanima i često se u bescjenje prodavala. Takvim kupovanjem su se vrlo mnogi u doba građanskih ratova obogatili. Bit će zgodno, da to prevedeš: doći na javnu dražbu zaplijenjenih dobara. — *nullius rei:* u Rimu nije financijalne poslove (gradnje, pobiranje daća, carina i t. d.) vršila država sama nego po poduzetnicima *(mancipes),* koji su morali dati jamce *(praedes),* kojima bi zato dali dio dobitka. Prevedi: ni kod kojega državnoga posla nije bio ni jamac ni poduzetnik. — *subscribens;* pored pravoga tužitelja *(suo nomine)* često bi potpisali *(subscribere)* tužbu

neque manceps factus est. Neminem neque suo nomine neque subscribens accusavit; in ius de sua re numquam iit; iudicium nullum habuit. Multorum consulum praetorumque praefecturas 4
delatas sic accepit, ut neminem in provinciam sit secutus, honore fuerit contentus, rei familiaris despexerit fructum; qui ne cum Quinto quidem Cicerone voluerit ire in Asiam, cum apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cum praeturam gerere noluisset, asseclam esse praetoris. Qua in 5
re non solum dignitati serviebat, sed etiam tranquillitati, cum suspiciones quoque vitaret criminum. Quo fiebat, ut eius observantia omnibus esset carior, cum eam officio, non timori neque spei tribui viderent.

VII. Incidit Caesarianum civile bellum. Cum haberet annos 1
circiter sexaginta, usus est aetatis vacatione neque se quoquam movit ex urbe. Quae amicis suis opus fuerant ad Pompeium proficiscentibus, omnia ex sua re familiari dedit; ipsum Pompeium coniunctum non offendit. Nullum ab eo habebat orna- 2

i drugi, koji bi glavnomu tužitelju pomagali: *sutužitelji;* prevedi: ni kao glavni tužitelj ni kao sutužitelj, ili kraće: ni sam ni s kim drugim. — *in ius de sua re,* na sud zbog svoje stvari, t. j. nije nikoga tužio u privatnoj parnici. — *iudicium nullum habuit,* nije nikada sudio, bio sudac; za svaku parnicu ili bi pretor odredio jednoga ili više sudaca ili bi se ždrijebom odredili; Atik nije nikada vršio takvu sudačku službu.

4. *praefecturae* su viša časnička ili činovnička mjesta, koja su podjeljivali konzuli ili pretori prije, nego što su išli u provincije. Takva su mjesta ljudi rado primali, da se u provinciji obogate. — *deferre,* ponuditi. — *rei familiaris fructum,* dobitak za svoj imetak. — *qui . . . voluerit,* uzročna relat. rečenica. — *cum,* koncesivno. — *legati locum obtinere,* imati, zauzimati mjesto legata; za prokonzulom ili propretorom bila je prva čast legatova.

5. *qua in re* kao *in quo* Them. II. 3. — *serviebat,* brinuti se za što. — *criminum,* misli u prvom redu globljenje pa podmitljivost, jer su to bili najobičniji prestupci magistratâ u provincijama. — *quo fiebat ut,* v. *quibus rebus fiebat ut,* Milt. II. 3. — *observantia eius* (gen. objektivni), pažnja prema njemu, poštovanje. — *officio tribui,* da se iskazuje uslužnosti.

VII. 1. *incidit,* nastane, bukne. — *Caesarianus,* Cezarov, t. j. što ga je Cezar vodio protiv optimatske stranke i Pompeja. — *aetatis vacatione,* oslobođenje (od ratne službe) zbog dobi, starosti. — *coniunctum,* s kojim je bio prijatelj. — *non offendit,* t. j. tim, što je ostao u Rimu.

2. *ornamentum,* odlikovanje. — *honores aut divitias,* kako je spomenuo VI. 2. — *partim . . . partim,* mjesto priloga u hrvat-

mentum, ut ceteri, qui per eum aut honores aut divitias cepe-
rant; quorum partim invitissimi castra sunt secuti, partim
3 summa cum eius offensione domi remanserunt. Caesari autem
Attici quies tanto opere fuit grata, ut victor, cum privatis pecu-
nias per epistulas imperaret, huic non solum molestus non fuerit,
sed etiam sororis filium et Q. Ciceronem ex Pompeii castris con-
cesserit. Sic vetere instituto vitae effugit nova pericula.
1 **VIII.** Secutum est illud tempus occiso Caesare, cum res
publica penes Brutos videretur esse et Cassium ac tota civitas
2 se ad eos convertisset. Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adu-
lescens aequali familiarius quam hoc sene neque solum eum prin-
3 cipem consilii haberet, sed etiam in convictu. Excogitatum est a
quibusdam, ut privatum aerarium Caesaris interfectoribus ab
equitibus Romanis constitueretur. Id facile effici posse arbitrati
sunt, si principes eius ordinis pecunias contulissent. Itaque

skom, kaže: jedni . . . drugi. — *castra alicuius sequi,* ići s kim na vojnu. — *offensione eius* (t. j. *Pompei),* v. Milt. VII. 4.

3. *quies,* mirovanje, *neutralnost,* t. j. što je ostao u Rimu. — *tanto opere* ili *tantopere,* toliko, tako. — *pecunias per epistulas imperaret,* pismeno naložiti, da tko što dade, pismeno zahtijevati od koga novac. — *sororis filium,* t. j. sina Kvinta Cicerona. — *concedere aliquem alicui,* komu za volju pomilovati koga. — *institutum,* načelo, nazivlje ga *vetus,* jer se Atik već prije mnogo godina pa i onda po njem vladao, a *antiquum* bi značilo, da se prije po njem vladao, ali ga se onda ostavio, *pristinum* pak, da ga je neko vrijeme bio zapustio, ali se opet po njem vlada.

VIII. 1. *occiso Caesare,* abl. apsol.: poslije ubistva Cezarova. — *penes,* u, u rukama, u vlasti Brutâ, t. j. M. Junija i D. Junija Bruta, koji su s Kasijem skovali urotu protiv Cezara. — *se ad aliquem convertere,* pristati uz koga.

2. *usus est,* drugovati. — *sene,* dodaj glagol *uteretur,* a *familiarius uti aliquo* v. Ages. I. 1. — *aliquem principem consilii et in convictu habere,* imati koga za prvog savjetnika i glavnoga druga, jer *princeps* pripada i k *consilii* i k *in convictu (convictus, us,* drugovanje).

3. *Caesaris* zavisi od *interfectoribus.* — *excogitare,* smisliti; *excogitatum est a quibusdam,* neki su smislili, neki su došli na misao, neka (zato *ut).* — *privātum aerarium*: neka se ubojicama Cezarovim osnuje privatna blagajnica, jer je i privatna imovina Cezarova i državna blagajnica bila u rukama Antonijevima. — *principes eius ordinis,* prvaci toga staleža. — *conferre,* prilagati, priložiti. — *appellatus est*: *appellare,* pozvati, zamoliti koga. — *eius rei princeps esse,* biti prvi, prednjačiti u toj stvari.

appellatus est a C. Flavio, Bruti familiari, Atticus, ut eius rei
princeps esse vellet. At ille, qui officia amicis praestanda sine 4
factione existimaret semperque a talibus se consiliis removisset,
respondit: si quid Brutus de suis facultatibus uti voluisset, usu-
rum, quantum hae paterentur; se neque cum quoquam de ea re
collocuturum neque coiturum. Sic ille consensionis globus huius
unius dissensione disiectus est. Neque multo post superior esse 5
coepit Antonius ita, ut Brutus et Cassius omissa cura provincia-
rum, quae iis dicis causa datae erant a consule, desperatis rebus
in exsilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum 6
ceteris conferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto Italia-
que cedenti sestertium centum milia muneri misit. Eidem in
Epiro absens trecenta iussit dari, neque eo magis potenti adula-
tus est Antonio neque desperatos reliquit.

4. *qui,* kauzalno: *cum is.* — *officia praestare,* činiti usluge. — *sine factione,* bez strančarstva, bez razlike stranaka. — *a talibus consiliis se removisset,* ne upuštati se u takve (strančarske) pletke, kloniti se takvih pletki. — *quid,* akuzativ zamjenice u sred. rodu uz *uti* upotrebljavao se i u starom lat. jeziku; od *quid* zavisno je *de suis facultatibus* mjesto genitiva partitivnoga. — *voluisset,* konjunktiv fut. II. — *usurum,* dodaj: *illum* (t. j. *Brutum) esse.* — *quantum hae* (t. j. *facultates) paterentur,* koliko (imovina) dopušta. — *colloqui,* dogovarati se. — *coire,* ujediniti se, udružiti se. — *consensionis globus dissensione disiectus est,* društvo (klub) jednomislenika razvrglo se nepristajanjem, t. j. jer nije pristao.

5. *neque,* ali ne. — *superior esse,* biti jači, moćniji. — *omissa cura,* ostaviti brigu, ne brinuti se. — *provinciarum,* isprva ne znači: pokrajina, nego: služba, posao, nalog, koji se daje magistratu. Poslije smrti Cezarove Antonije je nadražio narod i vojsku na ubojice, koji su se poradi nesigurnosti morali ukloniti iz Rima. Ali budući da su bili pretori, to se po zakonu ne bi bili smjeli udaljiti iz grada za više od 10 dana. No da njihovo izbivanje bude *forme radi, na oko (dicis causa)* opravdano, dade im senat na prijedlog Antonijev *(a consule)* nalog *(provincia),* da iz provincija pribavljaju žito za Rim, i to Brut iz Azije, Kasije iz Sicilije. Ali oni su iznajprije ostali u Italiji *ne mareći za nalog (omissa cura provinciarum),* a onda su ediktom izjavili, da idu u prognanstvo, a zapravo su pošli u provincije Macedoniju i Siriju, da se spremaju na rat protiv Antonija. — *desperatis rebus,* v. Dat. VI. 3.

6. *conferre,* v. 3. — *florenti illi parti,* onoj stranci, dok je bila moćna. — *abiecto,* kad je pao, kad je bio oboren, skršen. —

1 **IX.** Secutum est bellum gestum apud Mutinam. In quo si
tantum eum prudentem dicam, minus, quam debeam, praedicem,
cum ille potius divinus fuerit, si divinatio appellanda est per-
petua naturalis bonitas, quae nullis casibus agitur neque minui-
2 tur. Hostis Antonius iudicatus Italia cesserat; spes restituendi
nulla erat. Non solum inimici, qui tum erant potentissimi et plu-
rimi, sed etiam, qui adversariis eius se dabant et in eo laedendo
aliquam consecuturos sperabant commoditatem, Antonii fami-
liares insequebantur, uxorem Fulviam omnibus rebus spoliare
3 cupiebant, liberos etiam exstinguere parabant. Atticus, cum
Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto,
non modo nihil his indulsit ad Antonium violandum, sed e con-
trario familiares eius ex urbe profugientes, quantum potuit,
4 texit, quibus rebus indiguerunt, adiuvit. Publio vero Volumnio

sestertium, v. IV. 4. — *in Epiro,* pripada k *iussit dari,* t. j. naložio je upraviteljima velikih imanja svojih u Epiru. — *absens,* jer sam nije bio u Epiru, nego u Rimu. — *neque . . . neque,* niti . . . niti. — *adulatus est,* obično se slaže s akuzativom, ovdje s dativom.

IX. 1. *secutum est,* zatim je nastao. — *in quo,* t. j. *bello.* — *dicam . . . debeam . . . praedicem,* konjunktivi potencijalni. — *divinus,* bogom nadahnut, ovdje: prorok. — *divinatio,* dar proricanja. — *agitur* = *agitatur,* uzdrmati se, pokolebati se.

2. *hostem aliquem iudicare,* proglasiti koga za neprijatelja (domovine). — *Italia cesserat,* t. j. u transalpinsku Galiju k Lepidu. — *restituendi,* t. j. *Antonii,* da se vrati, da bude natrag pozvan. — *se dare alicui,* pridružiti se komu. — *in eo laedendo,* vrijeđajući ga ili tim, što ga vrijeđaju. — *commoditas (= commodum),* korist. — *Antonii familiares* je objekt, subjekt glagolu *insequebantur* su *inimici* i *ii, qui . . . se dabant; insequi,* navaljivati na koga. — *spoliare alquem alqua re,* oteti komu što, lišiti koga čega. — *etiam* pripada k *exstinguere,* uništiti, pogubiti. — *parabant,* smjerati.

3. *cum,* koncesivno. — *intima familiaritate alicuius uti,* živjeti s kim u najiskrenijem prijateljstvu. — *amicissimus* (najveći prijatelj), asindet; Nepot rado izostavlja, osobito u oprekama, veznik, dok ga mi mećemo: a. — *indulsit ad violandum,* pokazati se sklon, da vrijeđa. — *e contrario,* nasuprot. — *texit,* zaštititi. — *quibus rebus* = *et iis rebus, quibus indiguerunt, adiuvit.*

4. *ea tribuit,* dao je toliko. — *proficisci,* zapravo: doći, poteći; onda: *dobiti se,* ali prevedi aktivno, kao da je latinski: *ut plura a parente accipere non potuerit.* — *distinere,* koga mnogo

ea tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ipsi autem
Fulviae, cum litibus distineretur magnisque terroribus vexare-
tur, tanta diligentia officium suum praestitit, ut nullum illa sti-
terit vadimonium sine Attico, Atticus sponsor omnium rerum
fuerit. Quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset 5
in diem neque post calamitatem versuram facere potuisset, ille
se interposuit pecuniamque sine faenore sineque ulla stipula-
tione credidit maximum existimans quaestum memorem gratum-
que cognosci simulque aperiens se non fortunae, sed hominibus
solere esse amicum. Quae cum faciebat, nemo eum temporis 6
causa facere poterat existimare; nemini enim in opinionem
veniebat Antonium rerum potiturum. Sed sensim is a nonnul- 7
lis optimatibus reprehendebatur, quod parum odisse malos cives
videretur. Ille autem sui iudicii potius, quid se facere par esset,
intuebatur, quam quid alii laudaturi forent.

X. Conversa subito fortuna est. Ut Antonius rediit in 1
Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter

zabaviti čim. — *terror,* strah, plur. *terrores,* zastrašivanja, prijetnje. — *vexare,* napastovati, uznemirivati. — *officium praestare,* činiti uslugu. — *sistere vadimonium; vadimonium* je jamstvo, da će netko na određeni rok doći na sud, a *vad. sistere,* postaviti jamstvo, onda: doći na sud. — *sponsor omnium rerum,* jamac za sve.

5. *quin etiam,* što više, dapače. — *secunda fortuna,* abl. apsol.: još za srećnih dana, t. j. prije negoli je Antonije bio proglašen za neprijatelja domovine, v. VIII. 5. — *in diem,* upravo: na platežni dan, t. j. s određenim platežnim danom. — *neque,* ali ne. — *versuram facere,* v. II. 4. — *se interposuit,* v. II. 4. — *credere,* pozajmiti. — *memorem gratumque cognosci,* da ga poznadu kao harna i zahvalna (čovjeka); ne zna se, zašto bi Atik imao biti zahvalan Antoniju i njegovima. — *aperiens,* pokazujući.

6. *temporis causa,* poradi prilika, prema prilikama. — *nemini in opinionem veniebat,* nikomu ne dolazi na pamet, nitko ne pomišlja. — *rerum potiri,* posvojiti najveću vlast, stati na vladu.

7. *sensim . . . reprehendebatur,* malo pomalo stali su ga koriti. — *is* = *Atticus.* — *sui iudicii* je genitiv qualitatis i pripada k *ille,* on, čovjek svojega osvjedočenja, samostalnoga suda. — *potius* spoji s *intuebatur.* — *par est,* pravo je, dolikuje.

X. 1. *conversa fortuna est,* sreća se okrenula, promijenila, jer su mjeseca listopada 43. god. pr. Kr. Antonije, Oktavijan i

2 intimam familiaritatem Ciceronis et Bruti. Itaque ad adventum
imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem latebat-
que apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus, paulo ante opem
tulerat (tanta varietas his temporibus fuit fortunae, ut modo
hi, modo illi in summo essent aut fastigio aut periculo), habe-
batque secum Q. Gellium Canum, aequalem simillimumque sui.
3 Hoc quoque Attici bonitatis exemplum, quod cum eo, quem
puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte vixit, ut ad extremam
4 aetatem amicitia eorum creverit. Antonius autem, etsi tanto
odio ferebatur in Ciceronem, ut non solum ei, sed etiam omnibus
eius amicis esset inimicus eosque vellet proscribere multis hor-
tantibus, tamen Attici memor fuit officii et ei, cum requisisset,
ubinam esset, sua manu scripsit, ne timeret statimque ad se
veniret; se eum et illius causa Canum de proscriptorum numero
5 exemisse. Ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat,
praesidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum
sibi, sed etiam ei, quem carissimum habebat, praesidio fuit, ut
6 appareret nullam seiunctam sibi ab eo velle fortunam. Quod si

Lepid sklopili triumvirat. — *nemo non* = svatko. — *putarat* = *putaverat,* bio bi držao. — *magno in periculo,* dodaj: *futurum esse.*

2. *ad adventum,* pred dolazak. — *imperatorum,* t. j. triumvira. — *de foro decesserat,* zapravo: otići s fora, ostaviti for, koji je bio središte političkoga života, onda: povući se iz javnoga života. — *in summo fastigio esse,* biti na najvećoj visini, biti u najvećoj časti.

3. *bonitatis,* čestitost, dobrota. — *in ludo,* u školi. — *cognorat* = *cognoverat.* — *coniuncte vixit,* u prijateljstvu živjeti. — *extrema aetas,* posljednja dob života, starost.

4. *tanto odio ferri,* zanositi se tolikom mržnjom, tako mrziti na koga. — *multis hortantibus,* abl. apsol. u koncesivnom značenju: na poticanje mnogih. — *officii,* usluga, spomenuta u glavi IX. — *sua manu,* vlastoručno. — *veniret* u svezi s *ut,* koji treba iz *ne* dopuniti. — *illius causa,* poradi njega, njemu za ljubav. — *ne quod periculum incideret,* da ga ne bi zadesila kakva pogibao. — *praesidium,* v. Them. VIII. 5.

5. *in summo timore* (koncesivno), u najvećoj nevolji. — *carum aliquem habere,* imati koga rado, voljeti koga. — *praesidio fuit,* dativ svrhe: na zaštitu biti. — *ab eo,* t. j. *ab eius (Cani) fortuna.* — *velle,* t. j. *Atticum.* — *seiungere,* razlučiti, razdvojiti.

6. *praecipua laude ferri,* osobito se slaviti, hvaliti. — *hiems,* oluja. — *scopulosus,* kršan, loman. — *singularis* predikatno: oso-

gubernator praecipua laude fertur, qui navem ex hieme marique
scopuloso servat, cur non singularis eius existimetur prudentia,
qui ex tot tamque gravibus procellis civilibus ad incolumitatem
pervenit?
XI. Quibus ex malis ut se emersit, nihil aliud egit, quam 1
ut quam plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. Cum pro-
scriptos praemiis imperatorum vulgus conquireret, nemo in Epi-
rum venit, cui res ulla defuerit; nemini non ibi perpetuo ma-
nendi potestas facta est. Quin etiam post proelium Philippense 2
interitumque C. Cassii et M. Bruti L. Iulium Mocillam prae-
torium et filium eius Aulumque Torquatum ceterosque pari
fortuna perculsos instituit tueri atque ex Epiro his omnia Sa-
mothraciam supportari iussit. Difficile est omnia persequi et 3
non necessarium. Illud unum intellegi volumus, illius liberali-
tatem neque temporariam neque callidam fuisse. Id ex ipsis 4
rebus ac temporibus iudicari potest, quod non florentibus se
venditavit, sed afflictis semper succurrit; qui quidem Serviliam,
Bruti matrem, non minus post mortem eius quam florentem

bit. — *procellae civiles,* političke oluje, t. j. nemiri, bune. — *incolumitas,* sigurnost.

XI. 1. *ex malis se emergere,* upravo: izroniti, izaći, onda: iskopati se, izvući se iz neprilika, opasnosti. — *praemiis imperatorum,* abl. causae: zbog nagrada obećanih od triumvira. — *cui res ulla defuerit,* da bi mu išto nedostalo, t. j. da bi mu uskratio pomoć; u Epir su došli mnogi prognanici, jer je bio u vlasti Brutovoj i Kasijevoj. Pomoć su dobili na imanjima Atikovim u Epiru. — *nemo non,* svatko. — *potestatem facere manendi,* dati priliku, da ostane.

2. *quin etiam,* v. IX. 5. — *proelium Philippense,* bitka kod Filipa u Macedoniji, u kojoj su 42. god. pr. Kr. nadjačane republikanske čete, na što su se Brut i Kasije usmrtili. — *percellere,* udariti, onda: koje je zadesila jednaka nesreća. — *instituit tueri,* stane zaštićivati.

3. *difficile est,* bilo bi preteško. — *persequi,* nabrojiti, ispripovijedati, — *intellegi,* da se zna. — *temporarius,* udešen prema prilikama; *callidus,* lukavo proračunan, sebičan.

4. *ex . . . rebus,* po događajima; *temporibus,* prilike. — *florentibus se venditavit,* zapravo: prodavati se onima, koji su sretni, moćni, onda, udvarati se mogućnicima. — *qui quidem . . . coluerit,* tako je pazio, poštovao; *coluerit,* uzročan konjunktiv. — *non minus . . . quam,* v. Milt. II. 2. — *florentem,* kad je bila sretna.

5 coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, quod
neque laedebat quemquam neque, si quam iniuriam acceperat,
non malebat oblivisci quam ulcisci. Idem immortali memoria
percepta retinebat beneficia; quae autem ipse tribuerat, tam diu
6 meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaque hic
fecit, ut vere dictum videatur:

Sui cuíque mores fíngunt fortunam hóminibus.

Neque tamen ille prius fortunam quam se ipse finxit, qui cavit,
ne qua in re iure plecteretur.

1 **XII.** His igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa,
intima familiaritate coniunctus adulescenti Caesari, cum propter
suam gratiam et Caesaris potentiam nullius condicionis non ha-
beret potestatem, potissimum eius deligeret affinitatem praeop-
2 taretque equitis Romani filiam generosarum nuptiis. Atque
harum nuptiarum conciliator fuit (non est enim celandum) M.

5. *liberalitate utens,* upravo: vršiti darežljivost, onda: pokazivati se darežljiv, ili samo: darežljiv — *nullas inimicitias gerere,* nije gojio neprijateljstva ni s kim, nije živio u neprijateljstvu ni s kim. — *neque quemquam . . . neque non,* u jednu ruku nije nikoga . . . a u drugu je . . . — *iniuriam accipere,* pretrpjeti nepravdu. — *idem,* nasuprot. — *immortali memoria . . . retinere,* vječno pamtiti, sjećati se. — *percepta* pripada k *beneficia.*

6. *sui cuique mores . . .,* svakomu čovjeku gradi (stvara) sreću njegov značaj, ili mi: svatko je svoje sreće kovač; *cuique* je zapravo apozicija od *hominibus.* — *neque tamen,* ali ipak ne. — *plecti,* biti bijen, onda: biti prikoren.

XII. 1. *rebus,* ovdje: svojstva. — *intima familiaritate coniunctus,* vezan najiskrenijim prijateljstvom. — *Caesari,* t. j. *C. Julius Caesar Octavianus,* posinak diktatora K. Julija Cezara, koji je 44. god. pao od urotničke ruke, i kasnije car August. — *cum,* koncesivno. — *gratia,* v. II. 4. — *nullius condicionis non habere potestatem,* imati priliku za svaku ženidbu, partiju. — *nuptiis generosarum* t. j. *filiarum,* od udaje s kćerima iz plemenitih kuća.

2. *conciliator,* posrednik. — *non est celandum,* ne može se tajiti; to dodaje Nepot zato, jer su se onda, kad je to pisao, Antonije i Oktavijan bili zavadili. — *triumvirum* je genitiv partitivni: jedan od triumvira; *rei publicae constituendae* je dativ, jer se posao, koji je kojemu magistratu određen, meće u dativ: za uređenje države. — *cuius gratia,* njegovim (zetovim) utjecajem. — *cum,* v. XII. 1. — *abesse ab aliqua re,* biti bez čega, biti prost od čega. — *ea,* t. j. *gratia.* — *nulla in re . . . nisi,* samo. — *deprecari,* odmoliti što.

Antonius, triumvirum rei publicae constituendae. Cuius gratia
cum augere possessiones posset suas, tantum afuit a cupiditate
pecuniae, ut nulla in re usus sit ea nisi in deprecandis amicorum
aut periculis aut incommodis. Quod quidem sub ipsa proscrip- 3
tione perillustre fuit. Nam, cum L. Saufeii, equitis Romani,
aequalis sui, qui complures annos studio ductus philosophiae
habitabat Athenis habebatque in Italia pretiosas possessiones,
tresviri bona vendidissent consuetudine ea, qua tum res gere-
bantur, Attici labore atque industria factum est, ut eodem
nuntio Saufeius fieret certior se patrimonium amisisse et recu-
perasse. Idem L. Iulium Calidum, quem post Lucretii Catullique 4
mortem multo elegantissimum poëtam nostram tulisse aetatem
vere videor posse contendere, neque minus virum bonum opti-
misque artibus eruditum, post proscriptionem equitum propter
magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum
a P. Volumnio, praefecto fabrum Antonii, absentem relatum
expedivit. Quod in praesenti utrum ei laboriosius an gloriosius 5
fuerit, difficile est iudicare, quod in eorum periculis non
secus absentes quam praesentes amicos Attico esse curae co-
gnitum est.

3. *sub ipsa proscriptione,* baš za vrijeme proskripcije. — *quod . . . perillustre fuit,* a to se sasvijem jasno vidjelo. — *studio philosophiae ductus,* zbog učenja filozofije, da uči filozofiju. — *bona* je objekt, a od njega je zavisan genitiv *Saufeii.* — *consuetudine ea, qua tum res gerebatur,* po onom običaju, po kojem se tada postupalo, t. j. da su mnogi bili proskribirani samo zato, da im se imanja zaplijene i prodadu. — *certior fieri,* biti obaviješten.

4. *idem,* isto tako. — *Lucretius* i *Catullus* su slavni pjesnici, koji su umrli nešto prije građanskoga rata između Cezara i Pompeja. — *quem . . . videor posse contendere* razriješi: *quem, ut vere videor posse . . . contendere, post . . . mortem multo elegantissimum poetam nostra tulit aetas*: kud i kamo najodličnijega pjesnika, što ga je, kako držim da mogu s pravom ustvrditi, rodilo naše doba. — *post proscriptionem equitum* pripada k *relatum;* on je bio uvršten, kad je proskripcija vitezova bila već svršena, dakle naknadno; vitezovi su bili triumvirima osobito mrski, jer su bili pristalice ubojica Cezarovih. — *absentem relatum,* koji je bio u odsutnosti uvršten među proskribirane. — *praefectus fabrum (= fabrorum),* zapovjednik pionira. — *expedivit,* izbaviti.

5. *quod,* to, što se zauzeo za Saufeja i Kalida. — *in praesenti,* u onaj čas. — *eorum,* t. j. Saufeja, Kalida. — *in eorum pe-*

1 **XIII.** Neque vero ille vir minus bonus pater familias habitus est quam civis. Nam, cum esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus aedificator. Neque tamen non in primis
2 bene habitavit omnibusque optimis rebus usus est. Nam domum habuit in colle Quirinali Tamphilianam ab avunculo hereditate relictam; cuius amoenitas non aedificio, sed silva constabat. Ipsum enim tectum antiquitus constitutum plus salis quam sumptus habebat. In quo nihil commutavit, nisi si quid vetustate
3 coactus est. Usus est familia, si utilitate iudicandum est, optima, si forma, vix mediocri. Namque in ea erant pueri litteratissimi, anagnostae optimi et plurimi librarii, ut ne pedisequus quidem quisquam esset, qui non utrumque horum pulchre facere posset, pari modo artifices ceteri, quos cultus domesticus desiderat,

riculis spoji s *cognitum est.* — *non secus . . . quam,* zapravo: ne drukčije . . . nego, onda: isto tako . . . kao. — *mihi curae aliquis est,* na srcu mi je netko, brinem se za nekoga.

XIII. 1. *neque vero . . . minus . . . quam,* ali isto tako . . . kao. — *cum,* koncesivno. — *emax,* željan kupovanja; *minus emax fuit,* neradije kupovati; *minus aedificator,* neradije graditi; u ono su vrijeme bogati Rimljani pohlepno kupovali umjetnine i gradili sjajne kuće. — *neque tamen non,* ali ipak. — *in primis bene,* osobito udobno. — *omnibus optimis rebus usus est,* uživati sve, što je najbolje.

2. *Tamphilianam,* pridjev od *Tamphilus,* Tamfil, koji je bio kuću sagradio. — *ab avunculo,* v. V. 1. — *amoenitas,* prijatnost. ugodnost. — *non aedificio, sed silva constabat,* nije se sastojala u građevini nego u perivoju, parku. — *tectum antiquitus constitutum,* zgrada u drevno vrijeme sagrađena, onda: starinska kuća. — *sal,* ukus. — *sumptus,* raskošni trošak, onda: sjaj, raskoš. — *in quo,* t. j. *tecto,* relativno nadovezano na pređašnje. — *coactus est,* t. j. *commutare.*

3. *usus est familia,* imao je služinčad. — *forma,* t. j. *iudicandum est,* po spoljašnosti, jer je bogatim Rimljanima bilo mnogo stalo do toga, da su im robovi lijepi, pa su za njih plaćali goleme svote. — *pueri,* robovi: *litteratissimi,* znanstveno veoma obrazovani. — *anagnostes, ae,* čitalac, grčka riječ: ἀναγνώστης latinska je *lector.* — *librarii,* prepisivači knjiga. — *pedissequus,* pristalica, lakaj, sluga, koji ide za gospodarom, obično manje vrijedan rob. — *utrumque horum,* to obadvoje, t. j. čitati i prepisivati. — *pari modo,* t. j. *in ea erant.* — *artifices,* rukotvorci, majstori. — *cultus domesticus,* domaći život, domaća udobnost. — *apprime,* stara latinska riječ: osobito.

apprime boni. Neque tamen horum quemquam nisi domi natum 4
domique factum habuit; quod est signum non solum continentiae, sed etiam diligentiae. Nam et non intemperanter concupiscere, quod a plurimis videas, continentis debet duci, et potius industria quam pretio parare non mediocris est diligentiae. Elegans, non magnificus, splendidus, non sumptuosus; 5
omnisque diligentia munditiam, non affluentiam affectabat. Supellex modica, non multa, ut in neutram partem conspici posset. Nec praeteribo (quamquam nonnullis leve visum iri pu- 6
tem), cum in primis lautus esset eques Romanus et non parum liberaliter domum suam omnium ordinum homines invitaret, non amplius quam terna milia peraeque in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum. Atque hoc 7
non auditum, sed cognitum praedicamus; saepe enim propter familiaritatem domesticis rebus interfuimus.

XIV. Nemo in convivio eius aliud acroama audivit quam 1
anagnosten, quod nos quidem iucundissimum arbitramur; neque

4. *factum,* uzgojen, obrazovan. — *quod,* a to. — *concupiscere* dodaj: *id.* — *a plurimis,* dodaj: *concupisci; videas,* konj. potencijalni. — *continentis debet duci,* treba držati osobinom čovjeka uzdržljiva, umjerena. — *industria,* radinost. — *pretio,* zapravo: cijena, onda: za novac. — *parare,* nabaviti, namaknuti. — *non mediocris est diligentiae,* gen. posesivni: znak je neobične, osobite brižljivosti.

5. *elegans,* t. j. *erat,* ukusan, fin. — *magnificus,* gizdav; *splendidus,* rad sjajnosti; *sumptuosus,* rastrošan. — *munditia,* pristalost, čistoća. — *affluentia,* izobilje. — *affectabat,* ići za čim. — *ut in neutram partem conspici posset,* da nije moglo udariti u oči ni na jednu ni na drugu stranu, t. j. ni kao raskošno ni kao prosto.

6. *leve,* neznatno. — *cum,* koncesivno. — *in primis,* v. XIII. 1. — *lautus,* odličan, ugledan, t. j. po načinu života, dakle znači otprilike isto što i *splendidus.* — *non parum liberaliter,* ne malo = veoma gostoljubivo. — *domum suam,* k sebi. — *ordines,* staleži. — *milia,* t. j. *sestertium.* — *peraeque,* sasvijem jednako. — *ex ephemeride,* prema dnevniku. — *expensum sumptui ferre,* zaračunati u trošak.

7. *non auditum sed cognitum,* ne po čuvenju nego po svom znanju. — *res domesticae,* domaće prilike, domaći poslovi.

XIV. 1. *acroama,* (grč. ἀκρόαμα), u grčkom znači, zabava i naslada za uho pjevanjem, glazbom, čitanjem, lakrdijama, u Rimljana lice, koje takvu zabavu pruža: zabavljač. — *anagno-*

umquam sine aliqua lectione apud eum cenatum est, ut non
2 minus animo quam ventre convivae delectarentur. Namque eos
vocabat, quorum mores a suis non abhorrerent. Cum tanta
pecuniae facta esset accessio, nihil de cotidiano cultu mutavit,
nihil de vitae consuetudine, tantaque usus est moderatione, ut
neque in sestertio vicies, quod a patre acceperat, parum se
splendide gesserit neque in sestertio centies affluentius vi-
xerit, quam instituerat, parique fastigio steterit in utraque
3 fortuna. Nullos habuit hortos, nullam suburbanam aut mariti-
mam sumptuosam villam, neque in Italia, praeter Arretinum
et Nomentanum, rusticum praedium, omnisque eius pecuniae
reditus constabat in Epiroticis et urbanis possessionibus. Ex

sten, grč. akuzativ, v. XIII. 3. — *nos quidem,* bar ja. — *non minus animo quam ventre delectarentur,* da su gosti uživali isto tako duhom kao i trbuhom ili duševno kao i tjelesno.

2. *eos,* one, t. j. onakove ljude, zato i konjunktiv u relativnoj rečenici. — *vocabat,* pozivati. — *mores,* ćud, značaj. — *abhorrere ab aliqua re,* razlikovati se, biti protivan. — *cum,* koncesivno. — *facta est accessio,* nastao je prirast novca, onda: novac se umnožio. — *de cotidiano cultu,* od svakidašnjega načina života. — *usus est moderatione,* bio je umjeren. — *in sestertio vicies,* kod 2,000.000 sestercija ili imajući 2,000.000 sestercija; prema tome i *in sestertio centies,* o *sestertium* v. V. 2. — *splendide se gerere,* sjajno = gospodski živjeti. — *affluentius,* raskošnije. — *instituerat,* započeti, onda: biti navikao. — *pari fastigio steterit in utraque forruna,* i u jednom i u drugom imovnom stanju držao se na istoj visini, t. j. jednako se vladao, nije više trošio.

3. *hortos,* i u vrtovima kao i u vilama bili su Rimljani raskošni; Atik nije htio na to trošiti, premda je imao odakle. — *suburbanam aut maritimam sumptuosam villam,* ni jednu raskošnu vilu blizu grada ili kod mora. — *rusticum praedium,* seosko dobro, imanje; Rimljani su nadijevali imanjima imena po gradovima, blizu kojih su se nalazila; oblik je imenu srednji rod pridjeva, načinjena od imena grada, dakle: *Arretinum, Nomentanum* (t. j. *praedium*) po *Arretium,* gradu u Etruriji, i *Nomentum,* gradu u sabinskoj zemlji. — *eius,* t. j. *Attici.* — *reditus pecuniae,* novčani dohodak, k tomu pripada *omnis.* — *constabat,* sastojati se u . . . osnivati se na . . . a ovdje: dolazio je, tekao je od . . . — *urbanis,* u gradu su mu mnogo nosile kuće, dućani, radionice, koje je iznajmljivao. — *usum,* korist, vrijednost. — *magnitudine,* po množini; *ratione,* po razumnoj upotrebi; *metiri,* mjeriti, ovdje: prosuđivati.

quo cognosci potest usum eum pecuniae non magnitudine, sed ratione metiri solitum.

XV. Mendacium neque dicebat neque pati poterat. Itaque 1
eius comitas non sine severitate erat neque gravitas sine facili-
tate, ut difficile esset intellectu, utrum eum amici magis vere-
rentur an amarent. Quidquid rogabatur, religiose promittebat, 2
quod non liberalis, sed levis arbitrabatur polliceri, quod prae-
stare non posset. Idem in nitendo, quod semel annuisset, tanta 3
erat cura, ut non mandatam, sed suam rem videretur agere.
Numquam suscepti negotii eum pertaesum est; suam enim exi-
stimationem in ea re agi putabat, qua nihil habebat carius. Quo 4
fiebat, ut omnia Ciceronum, M. Catonis, Q. Hortensii, A. Tor-
quati, multorum praeterea equitum Romanorum negotia procu-
raret. Ex quo iudicari poterat non inertia, sed iudicio fugisse
rei publicae procurationem.

XVI. Humanitatis vero nullum afferre maius testimonium 1
possum, quam quod adulescens idem seni Sullae fuit iucundis-
simus, senex adulescenti M. Bruto, cum aequalibus autem suis
Q. Hortensio et M. Cicerone sic vixit, ut iudicare difficile sit,
cui aetati fuerit aptissimus. Quamquam eum praecipue dilexit 2
Cicero, ut ne frater quidem ei Quintus carior fuerit aut fami-

XV. 1. *facilitas,* blagost. — *rogabatur,* prevedi aktivno: *quidquid eum rogabant,* ali to nije objekt od *promittebat,* nego stoji samostalno, kao da je: *si quid* . . .

2. *religiose* znači: zdušno i savjesno, t. j. obećao bi, ako bi *poslije zdušna razmišljanja* došao do uvjerenja, da će to moći i učiniti *(praestare).* — poređaj: *quod* (jer) *arbitrabatur (esse) non liberalis, sed levis polliceri, quod* . . .; *liberalis* i *levis* su genitivi posesivni: osobina je čovjeka ne uslužna nego lakoumna.

3. *idem,* isto tako. — *in nitendo,* u nastojanju, t. j. da ispuni, što je obećao, prevedi: nastojeći oko onoga, što . . . — *tanta cura,* abl. qualitatis. — *suam existimationem in ea re agi,* da se kod toga radi o njegovu dobru glasu.

4. *quo fiebat, ut,* v. Milt. II. 3. — *Ciceronum,* t. j. Marka i Kvinta, v. V. 3. — *inertia,* ablativ: zbog. — *iudicio,* iz uvjerenja. — *fugisse,* t. j. *eum.* — *procuratio rei publicae,* državna uprava.

XVI. 1. *humanitas,* prijaznost, fin način vladanja. — *idem,* zapravo: isti čovjek, onda: ujedno. — *iudicare,* odlučiti, prosuditi.

2. *quamquam,* nadovezuje kadšto samostalnu rečenicu na predašnju: međutim, pa ipak. — *ei,* t. j. *Ciceroni.*

*

3 liarior. Ei rei sunt indicio praeter eos libros, in quibus de eo
facit mentionem, qui in vulgus sunt editi, sedecim volumina
epistularum ab consulatu eius usque ad extremum tempus ad
Atticum missarum; quae qui legat, non multum desideret hi-
4 storiam contextam eorum temporum. Sic enim omnia de studiis
principum, vitiis ducum, mutationibus rei publicae perscripta
sunt, ut nihil in his non appareat et facile existimari possit
prudentiam quodam modo esse divinationem. Non enim Cicero
ea solum, quae vivo se acciderunt, futura praedixit, sed etiam,
quae nunc usu veniunt, cecinit ut vates.

1 **XVII.** De pietate autem Attici quid plura commemorem?
cum hoc ipsum vere gloriantem audierim in funere matris suae,
quam extulit annorum nonaginta, cum ipse esset septem et

3. *ei rei indicio sunt,* tomu su dokaz. — *de aliquo facere mentionem,* spominjati koga. — *de eo,* t. j. *Attico.* — pred *qui* metni u hrvatskom: i. — *in vulgus edere,* izdati na svijet. — *volumen* je zapravo: svitak, onda: knjiga. — *ab consulatu . . .,* ta je zbirka listova sačuvana, ali nekoliko je listova još iz vremena prije konzulata Ciceronova, najstariji je iz 68. god., dakle za pet godina raniji od njegova konzulata; iz godine njegova konzulata (63. god.), pa iz 62. i 61. god. nema nijednoga lista, posljednji je iz 44. god. — *ad extremum tempus,* t. j. *eius vitae.* — *missarum,* pisanih. — *legat* i *desideret,* su konj. potencijalni. — *desideret,* ne bi mnogo čeznuo za . . ., jer bi je našao u tim listovima; možeš prevesti: ne bi osjećao potrebu čega. — *contextam,* suvislom (suvisle).

4. *studiis,* stranačka nastojanja. — *principes,* prvaci. — *nihil non,* sve. — *appareat,* jasno je. — *existimare,* prosuditi. — *prudentiam,* t. j. *Ciceronis.* — *divinationem,* v. IX. 1. — *vivo se,* abl. apsol.: za njegova života. — *futura,* t. j. *esse,* da će se zbiti. — *cecinit,* zapravo: pjevati, onda: proreći. — *usu veniunt,* v. Alc. IV. 5.

XVII. 1. *pietas,* ljubav prema roditeljima i braći. — *hoc,* akuzativ zamjenice uz *glorior.* — *ipsum,* t. j. *Atticum,* — *vere,* s pravom. — *gloriantem,* uz *audio* stoji particip prezenta, mi ga prevodimo s: gdje (se diči). — *extulit,* zapravo: iznijeti, onda: sahraniti. — *annorum nonaginta* je genitiv qualitatis zavisan od *quam*: u dobi od . . . — *esset,* (imao je, bilo mu je) *septem et sexaginta,* t. j. *annorum.* — *in gratiam redisse,* pomiriti se, a to nije Atik ni trebao, jer se nije nikada ni zavadio bio; zato prevedi: nikad se nije trebao ni miriti s majkom. — *esse in simultate,* živjeti u mržnji, neprijateljstvu. — *prope aequalem,* gotovo jednih godina.

sexaginta, se numquam cum matre in gratiam redisse, numquam
cum sorore fuisse in simultate, quam prope aequalem habebat.
Quod est signum aut nullam umquam inter eos querimoniam 2
intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut, quos
amare deberet, irasci eis nefas duceret. Neque id fecit natura 3
solum, quamquam omnes ei paremus, sed etiam doctrina; nam
principum philosophorum ita percepta habuit praecepta, ut his
ad vitam agendam, non ad ostentationem uteretur.

XVIII. Moris etiam maiorum summus imitator fuit anti- 1
quitatisque amator; quam adeo diligenter habuit cognitam, ut
eam totam in eo volumine exposuerit, quo magistratus ordi-
navit. Nulla enim lex neque pax neque bellum neque res 2
illustris est populi Romani, quae non in eo suo tempore sit
notata, et, quod difficillimum fuit, sic familiarum originem
subtexuit, ut ex eo clarorum virorum propagines possimus
cognoscere. Fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut M. Bruti 3
rogatu Iuniam familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine enume-
raverit notans, quis a quoque ortus, quos honores quibusque

2. *quod,* a to. — *querimoniam intercessisse,* nastala je, postojala je žalba, tužba. — *eā indulgentiā.* takve popustljivosti, dobrote. — *nefas ducere,* držati za grijeh. — poređaj: *irasci eis, quos amare deberet.*

3. *natura,* po svojoj naravi, zbog svoje ćudi. — *doctrina,* po svojoj filozofskoj obrazovanosti. — *princeps,* prvi. — *percepta habuit,* jače nego *percepit*: temeljito naučiti. — *praecepta,* nauke. — *ad vitam agendam, non ad ostentationem,* da ih je upotrebljavao za praktički život, ne za hvastanje, ili: da se njima hvasta, razmeće.

XVIII. 1. *summus,* veoma revnostan. — *quam,* a nju (t. j. starinu). — *diligenter habuit cognitam,* točno znati. — *exposuerit,* prikazati. — *quo . . . ordinavit,* u kojoj je . . . redom naveo; *magistratus,* oblasnici, ne svi, nego viši; knjiga se zvala *liber annalis* (v. Hann. XIII. 1.), koja je obuhvatala rimsku povjesnicu do 54. god. pr. Kr.

2. *res illustris,* znamenit događaj. — *in eo,* t. j. *volumine.* — *suo tempore,* u pravo vrijeme, u vrijeme, koje mu pripada. — *subtexere,* uplesti.

3. *propagines,* loza, potomci. — *hoc idem,* t. j. da je prikazao lozu nekih obitelji. — *rogatu,* na molbu. — *a stirpe,* od podrijetla. — *a quoque* = *et a quo.* — *quibusque* = *et quibus.* — *honores capere,* v. VI. 2.

4 temporibus cepisset; pari modo Marcelli Claudii de Marcellorum, Scipionis Cornelii et Fabii Maximi Fabiorum et Aemiliorum. Quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquam cupiditatem habent notitiae clarorum virorum.

5 Attigit quoque poëticen, credimus, ne eius expers esset suavitatis. Namque versibus de iis, qui honore rerumque gestarum amplitudine ceteros populi Romani praestiterunt, exposuit ita, ut sub singulorum imaginibus facta magistratusque
6 eorum non amplius quaternis quinisve versibus descripserit; quod vix credendum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Est etiam unus liber Graece confectus, de consulatu Ciceronis.

1 **XIX.** Haec hactenus Attico vivo edita a nobis sunt. Nunc, quoniam fortuna nos superstites ei esse voluit, reliqua persequemur et, quantum potuerimus, rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significavimus, suos cuique mores plerumque
2 conciliare fortunam. Namque hic contentus ordine equestri, quo

4. *pari modo,* potpuni: *Marcelli Claudii rogatu hoc idem fecit de Marcellorum familia, Scipionis Cornelii et Fabii Maximi rogatu de familia Aemiliorum et Fabiorum.* — *iis,* za one.

5. *attingere,* zapravo: dotaći se, onda: baviti se čim, ogledati se u čem. — *ne expers esset,* zapravo: da ne bude bez slasti njegove (t. j. pjesništva), onda: da uživa slast njegovu. — *praestiterunt ceteros,* v. Epam. VI. 1. — *non amplius quaternis quinisve versibus, s* ne više od po 4 ili po 5 stihova. — *sit,* konj. potencijalan. — *tantas res,* tako znatni događaji. — *declarare,* opisati. — *conficere,* sastaviti, napisati. — *Graece,* u grčkom jeziku.

XIX. 1. *Attico vivo,* abl. apsolutni: za života Atikova. — *edita sunt,* izdati. — *superstitem esse alicui,* preživjeti koga. — *persequemur,* ispripovijedati. — *rerum exemplis,* primjerima činjenica, onda: stvarnim, zbiljskim primjerima. — *supra,* v. XI. 6. — *conciliare,* pribaviti.

2. *ordo equester,* viteški stalež. — *imperatoris,* cara, t. j. Oktavijana, koji je taj naslov dobio 29. god. pr. Kr. — *Divus,* Božanstveni, nadimak K. Julija Cezara, kojega su poslije smrti obožavali. — *filii,* jer je Cezar bio posinio Oktavijana. — *ante* = *antea,* prije. — *elegantia vitae* = *eleganti vita,* finim načinom života. — *ceperat,* osvojiti, pridobiti. — *principes civitatis,* prvi ljudi u državi. — *dignitate pari, fortuna humiliores* su atributi k *principes,* u hrvatskom razriješi relativnom rečenicom: koji su bili jednakog dostojanstva (t. j. visokog položaja), ali po

erat ortus, in affinitatem pervenit imperatoris, Divi filii, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re quam elegantia vitae, qua ceteros ceperat principes civitatis dignitate pari, fortuna humiliores. Tanta enim prosperitas Caesarem est 3
consecuta, ut nihil ei non tribuerit fortuna, quod cuiquam ante detulerat, et conciliarit, quod nemo adhuc civis Romanus quivit consequi. Nata est autem Attico neptis ex Agrippa, cui vir- 4
ginem filiam collocarat. Hanc Caesar vix anniculam Ti. Claudio Neroni, Drusilla nato, privigno suo, despondit; quae coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequentiorem.

XX. Quamquam ante haec sponsalia non solum, cum ab 1
urbe abesset, numquam ad suorum quemquam litteras misit, quin Attico mitteret, quid ageret, in primis, quid legeret quibusque in locis et quamdiu esset moraturus, sed etiam, cum
esset in urbe et propter infinitas suas occupationes minus saepe, 2
quam vellet, Attico frueretur, nullus dies temere intercessit, quo non ad eum scriberet, cum modo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quaestionem poëticam ei proponeret,
interdum iocans eius verbosiores eliceret epistulas. Ex quo 3

sreći manji, t. j. manje sreće, jer nijesu kao Oktavijan postali samodršci.

3. *prosperitas,* sreća; *est consecuta,* pratiti. — *ante* = *antea,* v. XIX. 2. — *deferre,* dati. — *nemo civis R.,* nijedan građanin rimski.

4. *ex Agrippa,* t. j. kao dijete Agripino. — *virginem* je apozicija k *filiam*: neudata kći. — *collocare alicui,* udati za koga. — *Drusilla nato,* sinu Dr. — *despondere alicui,* vjeriti, zaručiti s kim. — *familiaritatem reddidit frequentiorem,* prijateljsko drugovanje učiniti češćim.

XX. 1. *cum,* kad, kad god. — *ab urbe* = *Roma.* — *litteras misit,* poslati, pisati pismo; subjekt je i tu u čitavom periodu: Oktavijan. — *quin,* da ne. — *mitteret,* (t. j. *litteras*) = *scriberet.*

2. *minus saepe,* rjeđe. — *fruor,* uživati, ovdje: družiti se. — *nullus dies temere intercessit*: *temere* (slučajno) uz negaciju znači: ne lako, teško: teško je koji dan prošao, gotovo nijedan dan nije prošao. — *quaestionem poëticam,* pitanje iz pjesništva, t. j. o kojem pjesničkom mjestu. — *verbosus,* pun riječi, ovdje: opširan.

3. *ex quo,* stoga. — *aedis,* stari nominativ mjesto *aedes,* hram. — *constituta,* sagrađen. — *detecta,* otkrit, bez krova; *vetustate atque incuria* pripada k *detecta.* — *prolaberetur,* htio se

accidit, cum aedis Iovis Feretrii in Capitolio, ab Romulo constituta, vetustate atque incuria detecta prolaberetur, ut Attici
4 admonitu Caesar eam reficiendam curaret. Neque vero a M. Antonio minus absens litteris colebatur adeo, ut accurate ille ex ultimis terris, quid ageret, curae sibi haberet certiorem facere
5 Atticum. Hoc quale sit, facilius existimabit is, qui iudicare poterit, quantae sit sapientiae eorum retinere usum benevolentiamque, inter quos maximarum rerum non solum aemulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit necesse inter Caesarem atque Antonium, cum se uterque principem non solum urbis Romae, sed orbis terrarum esse cuperet.

1 **XXI.** Tali modo cum septem et septuaginta annos complesset atque ad extremam senectutem non minus dignitate quam gratia fortunaque crevisset (multas enim hereditates nulla alia re quam bonitate consecutus est) tantaque prosperitate usus esset valetudinis, ut annis triginta medicina non indiguisset,
2 nactus est morbum, quem initio et ipse et medici contempserunt.

porušiti. — *Attici admonitu,* po nagovoru Atikovu. — *reficiendam curaret;* uz *curo* stoji redovno gerundiv, u hrv.: dao ga popraviti.

4. *neque vero,* ali ipak ne. — *minus* pripada k *colebatur.* — *absens,* v. Dat. X. 2.; Atik je bio u Rimu, a Antonije ponajviše u Egiptu. — *litteris aliquem colere,* počastiti koga pismom, t. j. pišući mu pisma. — poredaj: *adeo ut ille curae sibi haberet ex ultimis terris accurate certiorem facere Atticum, quid ageret.* — *ultimis,* iz najdaljih. — *curae mihi habeo,* skrbim se za što, stalo mi je do čega. — *certiorem facere,* obavijestiti.

5. *hoc quale sit,* što to znači. — *existimabit,* odlučiti. — *iudicare,* prosuditi. — *quantae sit sapientiae,* koliko treba mudrosti. — *eorum usum,* drugovanje s onima. — *maximarum rerum aemulatio,* natjecanje, borba za vrhovnu vlast. — *obtrectatio,* zavist, opadanje. — *quantam,* dodaj: *intercedere.*

XXI. 1. *complere,* navršiti, živjeti punih . . . — *non minus . . . quam,* v. Milt. II. 2. — *gratia,* umilje. — *fortuna,* imutak — *crescere,* rasti, onda: podići se. — *bonitate,* zbog dobrote, jer je u Rimljana bio običaj, da su ljudi ostavljali zapise i onima, koji im nijesu bili bliski, da bi im tim iskazali svoje poštovanje. — *prosperirate valetudinis uti,* biti povoljna zdravlja.

2. *nactus est,* dobio je. — *quem . . . contempserunt,* ne mariti za što, držati što neznatnim. — *tenesmon,* akuzativ grčke riječi: *tenesmos, i,* natezavica (kad čovjek ide teško napolje); *cui,* dativ commodi: za. — *remedia,* lijekovi. — *celeria faciliaque,* koji brzo i lako djeluju. — *proponere,* propisati, odrediti.

Nam putarunt esse tenesmon, cui remedia celeria faciliaque proponebantur. In hoc cum tres menses sine ullis doloribus, 3
praeterquam quos ex curatione capiebat, consumpsisset, subito tanta vis morbi in imum intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistulae puris eruperint. Atque hoc prius quam 4
ei accideret, postquam in dies dolores accrescere febresque accessisse sensit, Agrippam generum ad se arcessi iussit et cum eo L. Cornelium Balbum Sextumque Peducaeum. Hos ut ve- 5
nisse vidit, in cubitum innixus: »Quantam« inquit »curam diligentiamque in valetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum vos testes habeam, nihil necesse est pluribus verbis commemorare. Quibus quoniam, ut spero, satisfeci me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret, reliquum est, ut egomet mihi consulam. Id vos ignorare nolui; nam mihi stat alere morbum desinere. Namque his diebus, quidquid cibi sumpsi, ita pro- 6
duxi vitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare a vobis peto primum, ut consilium probetis meum, deinde, ne frustra dehortando impedire conemini.

3. *in hoc,* t. j. *morbo.* — *capiebat,* osjećati. — *consumpsisset,* zapravo: potrošiti, o vremenu: provesti. — *tanta vis morbi prorupit* = *morbus tanta vi prorupit,* bolest bukne tako jako u čem, baci se, slegne se na što. — *imum intestinum,* zapravo: najdonje crijevo, onda: čmar. — *extremo tempore,* u posljednje vrijeme, potkraj. — *fistulae puris* (od *pus, ris),* upravo: čirovi gnoja, onda: gnojavi čirovi. — *eruperint,* izbiti, onda: *otvoriti se.*

4. *hoc,* t. j. *ut per lumbos fistulae puris erumperent.* — *in dies,* od dana do dana, svaki dan. — *accessisse,* dolaziti.

5. *quantam . . . adhibuerim* zavisno je od *cum vos testes habeam,* ali treba to u misli dodati i poslije *commemorare.* — *in valetudine tuenda,* u čuvanju zdravlja, da čuvam zdravlje. — *quibus* odnosi se na *vos* = *vobis.* — *satisfeci,* dovoljno sam razložio. — *nihil reliqui facere,* ništa ne propustiti. — *pertineret,* smjerati, valjati za moje liječenje ili da se izliječim. — *egomet,* pojačano *ego.* — *mihi consulam,* brinuti se za sebe, misliti na sebe. — *mihi stat,* odlučio sam, s tim je u svezi *desinere,* a od toga je zavisno *alere morbum; desino alere,* prestajem gojiti, povećavati, onda: ne povećavati više, dulje.

6. *vitam producere,* produljiti život. — *consilium,* odluka. — *frustra* pripada k *dehortando.* — *impedire,* t. j. *consilium meum.*

1 **XXII.** Hac oratione habita tanta constantia vocis atque
vultus, ut non ex vita, sed ex domo in domum videretur migrare,
cum quidem Agrippa eum flens atque osculans oraret atque ob-
2 secraret, ne id, quod natura cogeret, ipse sibi acceleraret, et,
quoniam tum quoque posset temporibus superesse, se sibi suisque
3 reservaret, preces eius taciturna sua obstinatione depressit. Sic
cum biduum cibo se abstinuisset, subito febris decessit leviorque
morbus esse coepit. Tamen propositum nihilo setius peregit itaque
die quinto, postquam id consilium inierat, pridie cal. Apriles
4 Cn. Domitio C. Sosio consulibus decessit. Elatus est in lecticula,
ut ipse praescripserat, sine ulla pompa funeris comitantibus
omnibus bonis, maxima vulgi frequentia. Sepultus est iuxta
viam Appiam ad quintum lapidem in monumento Q. Caecilii,
avunculi sui.

XXII. 1. *hac oratione habita,* pošto je te riječi izgovorio. — *constantia,* postojanost, nepromjenljivost. — *cum quidem,* koncesivno. —

2. *quod . . . cogeret,* na što . . . sili, prinuđava. — *tum quoque,* još i sada. — *temporibus superesse,* preživjeti nepovoljne dane (t. j. bolesti), nevolje, muke. — *sibi suisque,* za sebe i za svoje. — *taciturna obstinatione,* mi obrnuto: tvrdokornom šutnjom. — *deprimere,* pritiskati, ovdje: ušutkati.

3. *cibo se abstinere,* uzdržavati se od hrane, gladovati. — *nihilo setius,* sa svim tim. — *propositum peregit,* izvrši nakanu. — *consilium inire,* stvoriti odluku. — *pridie calendas Apriles* = 31. ožujka. — *Cn. Domitio C. Sosio consulibus,* t. j. 32. god. pr. Kr.

4. *elatus est*: *efferre,* kad se radi o mrtvacima, znači najprije: iznijeti, onda: sahraniti. — *lecticula,* mala nosiljka. — *pompa funeris,* svečan sprovod. — *comitantibus omnibus bonis,* abl. apsol.: uz pratnju svih odličnih ljudi i uz najveću navalu naroda. — *lapidem,* miljokaz. — *in monumento,* u grobnici.

Rječnik.[1]

Kratice.

abl. = ablativ.
abl. apsol. (abs.) = ablativ apsolutni.
acc. c. inf. = accusativus cum infinitivo.
adi. = adiectivum.
adv. = adverbium.
akuz. = akuzativ.
c. = commune.
coni. = coniunctio.
dat. = dativ.
def. = defectivum.
demonstr. = demonstrativum.
distrib. = distributivum.
f. = femininum.
fut. = futurum.
gen. = genitiv.
impers. = impersonale.
indecl. = indeclinabile.
indef. = indefinitum.
inf. = infinitivus.
komp. = komparativ.
konj. = konjunktiv.
m. = masculinum.
n. = neutrum.
nom. = nominativ.
nom. c. inf. = nominativus cum infinitivo.
num. = numerale.
part. ili partic. = particip.
pas. ili pass. = pasiv.
pl. ili plur. = plural.
praep. = praepositio.
praes. = praesens.
pren. = preneseno.
pron. = pronomen.
subst. = substantivum.
superl. = superlativus.
v. = vidi.
ver. = verbum.

A.

ā (nikad ispred samoglasnika i ispred h), *ab* praep. s abl., *od.*

ab-do, *didi, dĭtum* 3. ukloniti; *se abdere* ukloniti se, povući se, sakriti se.

ab-horreo, *ui* 2. zgražati se; *ab aliqua re* protiviti se čemu, ne slagati se s čim.

abrĭpĭo, *pŭi, reptum* 3. odvući, odnijeti, oteti.

ab-rŏgo, 1. ukinuti, *imperium alicui* oduzeti komu glavno zapovjedništvo.

abs-cēdo, *cēssi, cēssum* 3, otići; pren. odustati, okaniti se.

absens, v. *absum.*

[1] Upotrijebio sam i Turomanov rječnik za Kornelija Nepota (Beograd 1908.)

ab-solvo, *solvi, solūtum* 3. s gen. criminis: osloboditi, nekrivim proglasiti.

abstinentia, *ae, f.* uzdržljivost, nesebičnost, umjerenost.

abstineo, *tĭnui, tentum* 2. zadržavati, *se abstinere aliqua re* uzdržavati se od čega,

abs-trăho, *traxi, tractum* 3. odvući, odvratiti.

ab-sum, *abfui i āfui, abesse* ne biti tu, biti udaljen, biti nenazočan, izbivati, biti prost od čega, biti bez čega; ne dolikovati komu. Part. praes. *absens, absentis* nenazočan, odsutan, u odsutstvu; iz daljine.

abundo 1. *aliqua re,* obilovati čim, imati čega izobila; part. *abundans* s gen. izobilan čim, imajući izobila.

ac (nikad ispred samoglasnika i ispred h), *atque,* coni. i, i k tomu; na početku rečenice: i, i tako; za izrazima jednakosti i razlike: kao, nego; poslije negativnih rečenica: već, nego (Milt. II. 5.

Acarnāna, *ae, f.* Akarnanka, žena iz grčke pokrajine Akarnanije; *Ac. civis,* Akarnanka građanka.

accēdo, *cēssi, cēssum* 3. pristupati, primicati se, doći k..; *ad consilium accedere,* pristati uz prijedlog, prihvatiti, usvojiti prijedlog.

accĕlĕro, 1. uskoriti, pospješiti.

accĭdo, *cĭdi,* 3. pasti na što; pren. događati se, desiti se, zbivati se; s dat. lica: zadesiti koga, desiti se komu; *accidit, ut* događa se, zbiva se.

accĭpio, *cēpi, ceptum* 3. primiti, dobiti; pretrpjeti; primiti, dočekati; o duševnom radu: shvatiti.

accrēdo, *dĭdi, dĭtum* 3. vjerovati, povjerovati.

accresco, *crēvi, crētum* 3. prirasti, narasti, rasti, množiti se, biti veći.

accŭbo, *bui, bĭtum* 1. ležati s kim.

accumbo, *cubui, cubĭtum,* 3. leći, perf. *accubui,* legao sam *(in acta).*

accūso, 1. tužiti, optužiti, s gen. criminis: zbog. za, poradi.

ācer, *acris, acre,* oštar, smion, srčan; žestok, divlji, ljut.

acerbĭtas, *ātis, f.* grčina, jad, nevolja.

acies, *ēi, f.* oštrina; bojni red; boj, bitka.

acquiesco, *quiēvi, quiētum,* 3. odmarati se; pren. preminuti, umrijeti.

acriter, adv., komp. *acrius,* superl. *acerrime* žestoko, živo.

acta, *ae, f.* obala.

acūtus, 3. oštar, oštrouman.

ad praep. s akuz., k, do, za, kod; u neprijateljskom smislu: protiv; o vremenu: do pri; o svrsi: na, za; o načinu: po, prema.

ad-do, *dĭdi, dĭtum* 3. dodati, umnožiti.

ad-dūco, *dūxi, ductum* 3. dovesti; navesti, potaći; skloniti, privoljeti; o kakvom stanju: dovesti, na pr. *in opinionem* na misao, *in suspicionem* u sumnju, osumnjičiti, *ad finem* dovršiti.

ad-ĕo, *ii, ĭtum, īre,* doći k, otići k.

ad-ĕo, adv. dotle; uz glagole: tako, toliko; uz pridjeve: tako.

adhĭbeo, *ŭi, ĭtum* 2. upotrijebiti, uložiti što u što, na pr. *curam, diligentiam.*

ad-hūc, adv. dosada, uz negaciju: dosada još ne, još ne; o prošlosti: dotada.

Adimantus, *i, m.* Adimant, atenski vojskovođa.

adĭmo, *ēmi, emptum* 3. oduzeti, oteti.

adĭpiscor, *adeptus sum* 3. zadobiti, postići.

adĭtus, *ūs, m.* pristup.

adiungo, *nxi, nctum* 3. dodati, pren. zadobiti, pridružiti.

ad-iŭvo, *iūvi, iūtum* 1. pomagati, potpomagati *aliquem.*

Admētus, *i, m.* Admet, kralj moloski (u Epiru).

ad-ministro, 1. *aliquid* upravljati čim; o poslovima: vršiti, izvršiti, *bellum* voditi rat.

admīrābĭlis, *e* divan.

ad-mīror 1. *aliquem* diviti se, čuditi se komu.

ad-mitto, *mīsi, missum* 3, *aliliquem ad aliquem* pustiti koga pred koga ili k, *ad aliquid* puštati k, primati u; o licima: dozvati, dovesti; u moralnom pogledu: počiniti što, skriviti.

admŏdum, adv. veoma, sasvim, posve.

admonĭtus, *m. ūs,* opomena, samo u abl. *admonitū alicuius* po čijem nagovoru, na čiju opomenu.

ad-opto 1. posiniti, uzeti za svoje,

ad-ŏrior, *ortus sum* 4. *aliquem* napasti koga, navaliti na koga; s inf. latiti se, započeti, pokušati.

ad-sum, *adfui i affui, adesse* biti tu, nazočan biti; doći, prispjeti; *alicui* biti u pomoć (kao savjetnik).

adulescens, *entis* 1. adi. mlad, 2. subst. mladić, mlad čovjek.

adulescentia, *ae, f.* mladost.

adulescentŭlus, *i, m.* momčić, momak.

adūlor 1. umiljavati se, ulagivati se, laskati.

adulterium, *i, n.* preljub.

ad-vĕnio, *vēni, ventum* 4. doći.

advento 1. dolaziti, primicati se.

adventus, *ūs, m.* dolazak, primicanje.

adversarius, 3. suprotan, neprijateljski, protivan; subst. *adversarius, i, m.* protivnik; neprijatelj.

adversum, adv. i praep. nasuprot; protiv.

adversus, adv. i praep. nasuprot, protiv.

ad-vŏco 1. sazvati,

aedificium, *i, n.* zgrada.

aedifĭco 1. graditi, sagraditi.

Aegos flumen *(ĭnis)* (Αἰγὸς ποταμός kozja rijeka), Egospotam, rijeka i grad na tračkom Herzo-

nezu, znamenit s boja 405. god. pr. Kr.

Aegyptius 3. egipatski.

Aegyptus, *i, f.* Egipat, zemlja u Africi.

Aemilii, *ōrum, m.* Emiliji, članovi plemena Emilijeva: 1. *L. Aemilius Paulus,* Lucije Emilije Paul, konzul 216. god. pr. Kr, koji je pao kod Kana, Hann. IV. 4.; 2) njegov sin *L. Aemilius Paulus,* konzul 182. god., god. 168. pobijedio je kod Pidne kralja Perzeja, Hann, XIII. 1.

aemulātio, *ōnis, f.* natjecanje, nadmetanje, borba.

aemŭlor 1, natjecati se, nadmetati se, takmiti se.

aëneus 3. mjeden, tučan.

Aeolia, *ae,* ili ***Aeŏlis,*** *ĭdis, f.* Eolija, primorski kraj Male Azije na sjeveru egejskom moru, gdje je obitavalo grčko pleme eolsko, koje se doselilo iz Beocije.

aequālis, *e,* jednih godina, subst. *aequalis, is, m.* vršnjak, savremenik.

aeque, adv. jednako, isto tako.

aequĭtas, *ātis, f.* jednakost, pravičnost; zadovoljstvo.

aequus 3. jednak, pren. zgodan *(locus),* miran, *aequo animo* mirne duše; pravedan, pravičan.

aerarium, *i, n.* blagajnica; *cŏmmune aer.* zajednička, savezna blagajnica.

aetas, *ātis, f.* dob (života), doba, vrijeme, vijek; život.

affabĭlis, *e,* prijazan, uljudan.

affĕro, *attŭli, allātum, afferre,* donositi, javljati, uzrokovati.

afficio, *fēci, fectum* 3. djelovati na koga; *aliquem aliqua re* obično se prevodi glagolom, koji ima značenje imenice u ablativu, na pr. *muneribus afficere* nagraditi, *poenis aff.* kazniti, pass. *affici exsilio* biti prognan, *morbo* oboljeti.

affinĭtas, *ātis, f.* srodstvo, svojta.

affirmo 1. potvrđivati, tvrditi, uvjeravati.

afflictus 3. bijedan, jadan, nesrećan.

Afrĭca, *ae, f.* Afrika.

Africānus 3. afrički.

Agamemnon, *ŏnis, f.* Agamemnon, brat Menelajev, kralj mikenski i vrhovi zapovjednik grčke vojske u trojanskom ratu.

ager, *agri, m.* polje, zemlja, kraj; plur. *ăgri* selo, ladanje (opreka grad).

Agesilāus, *i, m.* Agezilaj, spartanski kralj od 397.—361. god. pr. Kr.

aggrĕdior, *gressus sum* 3. *aliquem* napasti na koga, navaliti; sudbeno: tjerati na sud, optužiti.

Agis, *ĭdis, m.* Agid, spartanski kralj od 426.—397. godine pr. Kr.

agĭto 1. tjerati, goniti.

agmen, *ĭnis, n.* vojska.

agnosco, *nōvi, nĭtum* 3. priznati poznati, prepoznati.

ăgo, *ēgi, actum* 3. a) tjerati, goniti; činiti, raditi, vršiti, *id agere ut* raditi, nastojati oko toga, da; *agitur aliquid* radi se o čemu; b) govoriti, raspravljati; pogađati se, pregovarati.

Agrippa, *ae, m. M. Vipsanius,* M. Vipsanije Agripa, prijatelj i zet cara Augusta, znamenit državnik, vojskovođa i doglavnik carev.

āio, verb. def. samo *ait* kaže, tvrdi.

āla, *ae, f.* krilo, četa.

Alcibiădes, *is, m.* Alkibijad, slavni atenski vojskovođa u peleponeskom ratu, ubijen 404. god. pr. Kr.

Alcmaeon, *ŏnis, m.* Alkmeon, sin Amfiarajev, koji je ubio majku Erifilu, pa su ga zato Furije gonile.

Alexander, *dri, m.* Aleksandar Veliki, kralj macedonski, umr'o 323. god. pr. Kr. u Babilonu u dobi od 33. godine.

alias, adv. drugdje; inače, drukčije; *alias* ... *alias* čas ... čas, jednom ... a drugi put.

alienigĕna, *ae, m.* stranac.

aliēno 1. otuđiti, pass. *alienari ab aliquo* otuđiti se, odmetnuti se, otpasti od koga.

aliēnus 3. tuđ; pren. nepriličan, nezgodan.

alio, adv. drugamo.

aliquamdiu, adverb. neko vrijeme.

ăliquando, adv. jednom, nekad, katkad.

aliquanto adv. nešto (uz komparativ).

aliquantum, adv. prilično, dobrano.

alĭqui, *alĭqua, alĭquod,* pron. indef. adi. ikoji, neki, ma kakav.

alĭquis, *alĭquid,* pron. indef. subst. netko, nešto; tko god, ma tko.

aliquot adi. indecl. nekoliko.

alĭter, adv. drukčije, inače,

alius, *a, ud* drugi (između mnogih); *alii* ... *alii* jedni ... drugi; *alius* ... *atque (ac)* drugi ... nego.

ălo, *alui, altum* 3. a) hraniti, izdržavati; b) gojiti, povećavati.

Alpes, *ium, f.* Alpe.

Alpici, *ōrum, m.* Alpinci.

altē, adv. visoko, comp. *altius.*

alter, *altĕra, altĕrum* jedan (od dvojice), drugi; *alter* . . . *alter* jedan . . . drugi.

alterŭter, — *ŭtra,* — *ŭtrum* jedan ili drugi.

altitūdo, *ĭnis f.* visina.

amātor, *ōris m.* ljubitelj, štovalac, prijatelj.

amicitia, *ae, f.* prijateljstvo; prijateljski savez; *amicitiam petere* tražiti prijateljstvo.

amīcus 3. adi. prijateljski, odan, *amicior* veći prijatelj, *amicissimus* najveći prijatelj; subst. *amīcus, i, m.* prijatelj; pristalica, savjetnik.

amĭta, *ae, f.* tetka.

amitto, *misi, missum* 3. izgubiti.

ămo 1. ljubiti.

amor, *ōris, m.* ljubav.

amphŏra, *ae, f.* amfora (sud od zemlje sa dvije ručice, dolje šiljast), krčag.
amplitūdo, *ĭnis, f.* veličina, znamenitost.
amplius, (komp. od ample), više,
amplus 3. velik, sjajan, odličan, slavan, ugledan.
Amyntas, *ae, m.* Aminta, macedonski kralj, otac Filipov, a djed Aleksandra Velikoga.
an, upitna riječca, 1. u disjunktivnom pitanju u drugom članu: ili; 2. poslije *dubito:* da li, ne-li.
anagnostes, *ae, m.* čitalac.
anceps, *cipĭtis,* adi. dvoglav, s dvije strane, na obje strane.
ancŏra, *ae, f.* sidro.
Andocīdes, *is, m.* Andokid, atenski govornik, državnik i vojskovođa.
anfractus, *ūs, m.* zavoj.
angustiae, *ārum, f.* tjesnac, klanac.
angustus 3. uzak, tijesan.
Anicia, *ae, f.* Anicija, Atikova rođaka.
animadverto, *verti, versum* 3. opaziti, vidjeti.
anĭmus, *i, m.* duh, duša; duh, pamet, um; volja, želja, naum, namjera; ćud, duša, srce; srčanost, hrabrost.
annālis, *is, (t. j. liber), m.* ljetopis.
annicŭlus, 3. jednogodišnji.
annuo, *ui,* 3. obećati, obreći.
annus, *i, m.* godina.
annuus, 3. jednogodišnji, godinu dana, od godine dana.
ante, adv. prije.
ante, praep. s akuz. pred, ispred; temporalno: prije, do.
antĕa, adv. prije.
ante-cēdo, *cessi, cessum* 3. ići pred kim; preteći, prestići, nadvisiti, nadmašiti.
ante-eo, *ii, īre* naprijed ići pred kim; nadilaziti, nadvisiti.
ante-fĕro, *tŭli, lātum, ferre* nositi pred kim, *aliquem* ili *aliquid alicui* više cijeniti, voljeti, pretpostavljati.
ante-pōno, *sŭi, posĭtum* 3. metnuti što pred koga; *aliquem alicui* više cijeniti, voljeti, pretpostavljati.
ante-sto, *stĕti* 1 sprijeda stajati; nadilaziti, nadvisivati, biti moćniji.
Antigĕnes, *is, m.* Antigen, vojskovođa Aleksandra Velikoga.
Antigŏnus, *i, m.* Antigon, vojskovođa Aleksandra Velikoga; po njegovoj smrti vladao je u prednjoj Aziji; kasnije izgubi vlast i život pobijeđen od svojih suparnika.
Antiŏchus, *i, m.* Antioh III. kralj u Maloj Aziji, koji je ratovao s Rimljanima; k njemu se skloni Hanibal 196. god. pr. Krista.
Antipăter, *tri, m.* Antipatar, vojskovođa Aleksandra Velikoga, koji je poslije Perdikine smrti dobio vrhovnu vlast.

antiquĭtas, *ātis, f.* starina; stara povijest, davnina.
antīquus, 3. starodrevan, star.
Antonius, *i, m.* Antonije (*M. Antonius,* Marko Antonije), triumvir, Ciceronov neprijatelj, pobijeđen od Oktavijana kod Akcija 31. godine pr. Kr.
anŭlus *i, m.* prsten, pečatni prsten.
Apennīnus, *i, m,* Apenin, gorski lanac u Italiji.
apĕrio, *pĕrui, pertum* 4. otvoriti; otkriti, obznaniti, odati; pokazati.
Apollo, *ĭnis, m.* Apolon, bog proricanja, pjesništva, glazbe i sunca, kojemu je bilo posvećeno glasovito proročište u Delfima.
appāreo, *ui,* 2. pomoliti se. pojaviti se, pokazati se, jasan biti; bezlično *apparet* s acc. c. inf. jasno, očevidno je; *alicui apparere* dvoriti, služiti koga.
appăro, 1. pripravljati, spremati; *bellum* spremati se za rat.
appello, 1. a) *aliquem* progovoriti komu; obratiti se na koga, moliti koga; b) s dva akuz. nazvati, nazivati, u pass. s dva nom.
Appius, 3. Apijev, *via Appia* Apijeva cesta, sagradio ju je 312. god. pr. Kr. cenzor Appius Claudius Caecus, a vodila je iz Rima u Kapuu, kasnije do Brundizija; to je jedna od najljepših cesta te je često zovu *regina viarum,* kraljicom cestâ.
apporto, 1. donijeti, sa sobom ponijeti.
apprīme, adv. osobito.
appropinquo, 1. približavati se.
Aprīlis, *e,* aprilski, *calendae Apriles* aprilske kalende, 1. aprila.
aptus 3. zgodan, prikladan, pristao, podoban.
apud, praep. s akuz. kod, pred.
Apŭlia, *ae, f.* Apulija, zemlja u donjoj Italiji.
ăqua, *ae, f.* voda.
aquĭlo, *ōnis, m.* sjever, sjeverni vjetar.
āra, *ae, f.* žrtvenik.
arbitrium, *i, n.* presuda, odluka; volja; neograničena vlast, samovolja.
arbitror 1. misliti, s dva akuz. držati, smatrati.
arbor, *ŏris, f.* drvo.
Arcădia, *ae, f.* Arkadija; pokrajina u Peloponezu.
Arcas, *ădis, m.* Arkađanin, stanovnik Arkadije.
arcesso, *īvi, ītum* 3. pozvati, dozvati, poslati po koga.
argentum, *i, n.* srebro, novac.
Argi, *ōrum,* m. Argos, glavni grad pokrajine Argolide u Peloponezu, v. *Argos.*
Argīvus, *i, m.* Argivac, stanovnik Argolide.
Argos, (samo u nom. i akuzativu), inače *Argi,* gdje pogledaj.
argŭo, *ui, ūtum* 3. okrivljivati, optuživati.
Ariobarzănes, *is, m.* Ariobarzan, perzijski satrap.
Aristīdes, *is, m.* Aristid, atenski državnik i vojskovođa.

arma, *ōrum*, *n.* (plur. tantum) oružje; oružana sila.

armāti, *ōrum*, *m.* oružanici, ratnici.

armātūra, *ae*, *f.* oružje, *levis armaturae* t. j. *milites*, lako oružani.

Armenĭus, *i*, *m.* Armenac, stanovnik Armenije, pokrajine u Maloj Aziji.

armilla, *ae*, *f.* grivna, narukvica.

armo 1. opremiti, spremnim učiniti za boj, oružati, naoružati.

arripio, *ripui*, *reptum* 3. pograbiti, zgrabiti.

ars, *tis*, *f.* umjetnost, vještina, plur. znanosti; *artes optimae* plemenite znanosti, više obrazovanje; lukavština, pletka.

Arsidĕus, *i*, *m.* Arsidej, sin Datamov.

Artaphernes, *is*, *m.* Artaferne, vojskovođa Darija I.

Artaxerxes, *is*, *m.* Artakserks: a) Artakserks I. nazvan Μακρόχειρ (Dugoruki), perzijski kralj (u životopisu Temistoklovu); b) Artakserks II, nazvan Mnemon (Pamtilo), perzijski kralj (u ostalim životopisima).

Artemisium, *i*, *n.* Artemizij, rt i kraj na otoku Eubeji.

arx, *cis*, *f.* tvrđava, u Ateni: akropola.

ăscendo, *di*, *sum* 3. popeti se, *navem* ukrcati se.

ăscisco, *īvi*, *ītum* 3. primiti, dobiti; steći, prisvojiti.

Aspendius, *i*, *m.* Aspenđanin, stanovnik grada Aspenda u Pamfiliji, zemlji u maloj Aziji.

aspicio, *spexi*, *spectum* 3. pogledati; u oči komu gledati.

Aspis, *is* i *ĭdis*, *m.* Aspis, knez kataonski.

assĕcla, *ae*, *m.* pratilac, prijekorno: pripuz, prišipetlja.

at, coni, ali, ali međutim.

Athēnae, *ārum*, *f.* Atena, glavni grad Atike.

Atheniensis, *e*, atenski; subst. *Atheniensis*, *is*, *m.* Atenjanin.

athlēta, *ae*, *m.* atlet, rvač, borac.

atque, v. *ac.*

atqui, coni. no ipak, ali sa svim tim.

Attica, *ae*, *f.* Atika, pokrajina u srednjoj Grčkoj.

Atticus, 3. atički; subst. *Atticus* *i*, *m.* Atičanin = Atenjanin.

Attĭcus, *T. Pomponius Atticus*, Atik, rimski vitez, prijatelj Ciceronov, znatan knjižar.

attingo, *attĭgi*, *attactum* 3. dotaći, dotaći se; uzeti, prisvojiti; dotaći se (u govoru), napomenuti, govoriti o čem; baviti se čim.

auctorĭtas, *ātis*, *f.* ugled, utjecaj; savjet, ponuka, nagovor.

audacter. adv. komp. *audacius*, smjelo, srčano, hrabro.

audeo, *ausus sum* 2. usuditi se, smjeti.

audio 4. čuti, slušati; biti poslušan, *dicto audiens* slušajući zapovijed, pokoran.

aufĕro, *abstŭli*, *ablātum*, *auferre* odnijeti, oteti, ugrabiti.

augeo, *auxi*, *auctum* 3. umnožiti, povećati, pass. *augeri* povećati se, porasti.

aulĭcus 3. dvorski; subst. *aulĭcus*, *i*, *m.* dvoranin.

Aurelius, *i*, *m.*: 1. *C. Aurelius Cotta*, K. Aurelije Kota, konzul 200. g. pr. Kr.; 2. *L. Aurelius Cotta*, L. Aurelije Kota, konzul 65. god. pr. Kr.

aureus 3. zlatan.

auris, *is*, *f.* uho.

aurum, *i*, *n.* zlato.

aut, coni. ili, *aut* ... *aut* ili ... ili.

autem, coni. a, pak, no.

Autophradātes, *is*, *m.* Autofradat, lidijski satrap.

auxilium, *i*, *n.* pomoć.

avaritia, *ae*, *f.* lakomost.

averto, *ti*, *sum* 3. odvratiti; partic. perf. *aversus* obrnut, ostraga, straga, s leđa.

avuncŭlus, *i*, *m.* ujak.

B.

Babylon, *ōnis*, *f.* Babilon, glavni grad Babilonije.

Baebius, *i*, *m.* ime rimskomu plemenu: a) *Cn. Baebius Tamphĭlus* Gnej Bebije Tamfil, konzul 182. g. pr. Kr.; b) njegov brat *M. Baebius Tamphĭlus*, Marko Bebije Tamfil, konzul 181. g. pr. Kr.

Bagaeus, *i*, *m.* Bagej. neki Perzijanac.

Balbus, *i*, *m.* *L. Cornelius Balbus* Lucije Kornelije Balbo, Atikov prijatelj.

barbarus 3. barbarski; tuđinski, strani; subst. *barbarus*, *i*, *m.* barbarin, tuđin, stranac. Tako su Grci zvali sve ljude, koji nijesu bili Grci, osobito Perzijance; pl. *barbari* znači i: stranci, strani narodi.

beātus 3. srećan, bogat, imućan.

bellicōsus 3. ratoboran.

bellĭcus 3. ratni, bojni.

bello 1. ratovati, voditi rat; *cupiditas bellandi* ratobornost.

bellum, *i*, *n.* rat, *bellum inferre alicui* zavojštiti na koga.

bĕne, adv. dobro.

beneficium, *i*, *n.* dobročinstvo, usluga; u držav. životu: odlikovanje, počast.

benevolentia, *ae*, *f.* dobrohotnost, ljubav, odanost.

bestia, *ae*, *f.* životinja, *fera b.* divlja životinja, zvijer.

bĭduum, *i*, *n.* vrijeme od dva dana, akuz. *biduum* dva dana, *biduo* za dva dana.

bini, *ae*, *a.* num. distrib. po dva.

bis, adv. num. dva puta.

Bithynia, *ae*, *f.* Bitinija, pokrajina na sjeveru Male Azije.

Bithynius, *i*, *m.* Bitinjanin, stanovnik Bitinije.

Bizanthe, *es*, *f.* Bizanta, gradić na Propontidi.

blandus, 3. laskav, umiljat.

Blītho, *ōnis*, *m.* *Sulpicius Bl.*, inače nepoznat rimski ljetopisac (analist).

*

Boeotius i ***Boeotus,*** *i, m.* Beoćanin, stanovnik Beocije, zemlje u srednjoj Grčkoj.
bonĭtas, *ātis, f.* dobrota.
bonum, *i, n.* dobro, dar; plur. *bona, ōrum, n.* dobra, imanje; dobra svojstva, vrline; dobra, dodobročinstva.
bonus, 3. dobar, valjan, pošten; u političkom pogledu: dobar, plemenit, gospodski, rodoljuban.
Borĕas, *ae, m.* sjeverni vjetar, sjever (lat. *aquilo).*
brevis, *e,* kratak; *brevi tempore* ili samo *brevi* za kratko vrijeme, naskoro.
breviter, adv. kratko, ukratko.
Brūtus, *i, m.* a) *M. Junius Br.* Marko Junije Brut, prijatelj Atikov, ubojica Cezarov; b) *Decimus Junius Br.* brat Markov.
Byzantium, *i, n.* Bizant, grad na Bosporu (danas Carigrad).

C.

Cadmēa, *ae, f.* Kadmeja, tvrđava u Tebi, po priči osnovana od Kadma.
cădo, *cecĭdi, cāsum* 3. pasti, poginuti; dogoditi se, zbiti se.
cadūcĕus, *i, m.* glasnički štap.
Cadusii, *ōrum, m.* Kadušani, narod na jugozapadnoj strani Kaspijskoga mora.
Caecilius, *i, m.* Cecilije, *Q. Caecilius* bogat vitez rimski, ujak Atikov.
caedes, *is, f.* ubivstvo, pokolj, krvoproliće; *caedem facere* poubijati; abl. apsol. *magna caede* (t. j. *facta)* poslije velikog krvoprolića, pokolja.
caedo, *cecīdi, caesum* 3. sjeći, ubijati.
Caesar, *ăris, m.* a) *C. Julius Caesar* Gaj Julije Cezar, najznatniji rimski državnik i vojskovođa, odličan povjesnik, pao kao diktator od urotničke ruke 44. god. pr. Kr.; b) *C. Julius Caesar Octavianus,* posinak Cezarov, triumvir s Antonijem i Lepidom, kasnije car, nazvan August (od 31. pr. Kr. do 14. g. posl. Kr.).
calamĭtas, *ātis, f.* nesreća, šteta, propast, poraz.
Calĭdus, *i, m. L. Julius C.* Lucije Julije Kalid, inače nepoznat rimski pjesnik.
callĭde, adv. pametno, mudro, lukavo.
callĭdus 3. pametan, oprezan, okretan, razborit, u zlu smislu: lukav, previjan, *c. liberalitas* lukavo proračunana, sebična darežljivost.
Callĭphron, *ōnis, m.* Kalifron, Epaminondin učitelj.
Callistrătus, *i, m.* Kalistrat, znamenit atenski govornik.
Camisăres, *is, m.* Kamisar, otac Datamov.

campus, *i, m.* polje, ravnica.
Cannensis, *e,* adi. Kanski, *pūgna C.* bitka kod Kana, poznata s poraza Rimljana 216. god. pr. Kr.
căno, *cecĭni* 3. pjevati, proricati (jer su se proročanstva davala u stihovima).
canto, 1. pjevati, svirati, igrati, *tibiis* u frulu, sviralu.
Cānus, *i, m. Q. Gellius Canus,* Kv. Gelije Kan, prijatelj Atikov.
capillus, *i, m.* kosa.
căpio, *cēpi, captum* 3. uhvatiti, uzeti; dobiti; postići; osvojiti; predobiti za sebe; zarobiti, zasužnjiti; zauzeti, osvojiti; pass. *capi aliqua re* biti prevaren, biti premamljen; partic. *captus* uz abl. causae može se izostaviti (Milt. II. 5) ili prevesti: natjeran u tjesnac; sust. *captus, i, m.* zarobljenik.
Capitōlium, *i, n.* Kapitol, brežuljak u Rimu, na kojem je bio hram Jupitera Kapitolskoga i tvrđava.
Cappadocia, *ae, f.* Kapadocija, zemlja u Maloj Aziji.
Cappădox, *ŏcis, m.* Kapadočanin, stanovnik Kapadocije.
Captiāni, *ōrum, m.* Kaptijanci, nepoznat narod u Aziji.
captīvus 3. uhvaćen, zarobljen, subst. *captīvus, i, m* zarobljenik.
Capua, *ae, f.* Kapua, grad u Kampaniji.
caput, *ĭtis, n.* glava, pren. glava, poglavar; život.
Cār, *Cāris, m.* Karanin, stanovnik Karije u Maloj Aziji.
Cardiānus, *i, m.* Kardijanac, stanovnik grada Kardije na tračkom Herzonezu.
Caria, *ae, f.* Karija, pokrajina u Maloj Aziji.
carĭtas, *ātis, f.* ljubav.
carmen, *ĭnis, n.* pjesma.
Carthaginiensis, *e,* kartaški; subst. *Carthaginiensis, is, m.* Kartažanin.
Carthāgo, *ĭnis, f.* Kartaga, grad u Africi.
cārus 3. mio, drag.
casa, *ae, f.* koliba, kućica.
Cassander, *dri* i ***Cassandrus,*** *i, m.* Kasandar, vojskovođa Aleksandra Velikoga i kasnije kralj maćedonski.
Cassius, *i, m. C. Cassius* Gaj Kasije, zasnovao je zajedno s Brutom urotu protiv Cezara.
castellum, *i, n.* tvrđavica, kula, dvorac; *castella communire* sagraditi utvrđene dvorce.
castrum, *i, n.* tvrđava, pl. *castra, ōrum,* tabor, oko.
cāsus, *ūs, m.* pad; slučaj, *cāsu* slučajem, slučajno; nezgoda, nesreća; smrt; pl. *cāsus* slučajevi, slučajni događaji.
Cataŏnia, *ae, f.* Kataonija, zemlja u Maloj Aziji na sjeveru Ciliciji.
Căto, *ōnis, m. M. Porcius Cato Uticensis* Marko Porcije Katon Utički, Cezarov protivnik; kad je

vidio, da se republika ne će protiv Cezara braniti, sam se usmrti u Utici, zato i *Uticensis*.

Catullus, *i, m. C. Valerius Catullus* Gaj Valerije Katul, jedan od prvih rimskih pjesnika u doba Ciceronovo.

causa, *ae, f.* uzrok, povod, razlog, *ob eam causam* zbog toga, *quam ob causam,* zbog toga, stoga; izgovor, izlika; stvar, parnica; *causā* (abl.) kao prijedlog s gen. *zbog, poradi* stoji iza genitiva, ali *meā, tuā causā* zbog mene, tebe; mene, tebe radi i t. d.

căveo, *cāvi, cautum* 2. čuvati se.

cēdo, *cēssi, cessum* 3. otići.

celer, *ĕris, ĕre* brz.

celerĭtas, *ātis, f.* brzina, *celeritatem adhibere,* brzo raditi.

celerĭter, adv. brzo.

cēlo 1. tajiti, kriti, sakriti, *aliquem aliquid* i *aliquem de aliqua re* što od koga: pass. *celor aliquid* (akuz.) od mene se što taji.

cēna, *ae, f.* ručak, objed.

cēno 1. ručati, objedovati.

censeo, *censui, censum* 2. procijeniti; misliti, držati, smatrati za.

Centēnius, *i, m. C. Centenius* Gaj Centenije, propretor 217. god. pr. Kr.

centies, adv. num. stoputa.

cēra, *ae, f.* vosak.

cerno, *crēvi, crētum* 3. vidjeti, opažati.

certus 3. određen, urečen; pouzdan, siguran; *certiorem aliquem facere* obavijestiti koga, dati komu na znanje.

cetĕrus 3. ostali, obično pl. ostali, *cetera* ostalo, ostale stvari.

Cethēgus, *i, m. P. Cornelius Cethegus* Publije Kornelije Ceteg, konzul 181. god. pr. Kr.

Chabrias, *ae, m.* Habrija, atenski vojskovođa.

chorda, *ae, f.* žica.

cibāria, *ōrum, n.* hrana, žitak.

cibus, *i, m.* jelo, hrana; krma.

Cicĕro, *ōnis, m.* a) *M. Tullius Cicero* Marko Tulije Ciceron, slavni govornik rimski i pisac, Atikov prijatelj, b) *Q. Tullius Cicero*, Kvint Tulije Ciceron, Markov brat i Atikov zet; plur. *Cicerones,* Marko i Kvint zajedno.

Cilicia, *ae, f.* Cilicija, zemlja u jugoistočnom primorju Male Azije.

Cilicius 3. cilicijski.

Cilix, *ĭcis, m.* Ciličanin, stanovnik Cilicije.

Cimon, *ōnis, m.* Cimon, otac Miltijadov.

Cinnānus 3. Cinin, t. j. Lucija Kornelija Cine, koji je kao pristaša Marijev 87. god. pr. Kr. izazvao građanski rat protiv Sule.

circa 1. adv. okolo, naokolo; 2. praep. s akuz. oko.

circĭter adv. oko, otprilike.

circum-do, *dĕdi, dătum* 1. opkoliti, opasati; oko čega što sagraditi, podići.

circum-eo, *ii, ĭtum, īre* obići, opkoliti, opasati; obilaziti, zarediti po, ići naokolo po.

circum-fundo, *fūdi, fūsum* 3. obliti, obložiti.

circum-sĕdeo, *sēdi, sessum* 2. sjedjeti naokolo, opsjedati, podsjedati.

circum-vĕnio, *vēni, ventum* 4. opkoliti, *insidiis circumvenīre* namamiti u zasjedu, zamku.

citharīzo 1. svirati u citru.

civīlis, *e,* građanski.

cīvis, *is, c* građanin, građanka, sugrađanin, sugrađanka; *civem aliquem facere* učiniti koga građaninom, dati mu građansko pravo.

civĭtas, *ātis, f.* građanstvo, država; pravo građanstva.

clam, adv. tajno, potajno.

clandestīnus 3. tajni, potajni.

clāre, adv. jasno.

clarĭtas, *ātis, f.* jasnoća, glasovitost, slava.

clārus 3. slavan, znamenit, glasovit.

classiarĭus 3. pomorski; subst. *classiarii (t. j. milites), ōrum, m.* vojnici od mornarice.

classis, *is, f.* brodovlje, flota.

Clastidium, *i, n.* Klastidij, gradić u Gornjoj Italiji blizu Pada.

Claudius, *i, m.* a) *M. Claudius Marcellus* Marko Klaudije Marcel, znameniti rimski vojskovođa u 2. punskom ratu; b) *M. Claudius Marcellus,* konzul 183. god. pr. Kr. c) *C. Claudius Marcellus,* konzul 50. god. pr. Kr.; d) *Tiberius Claudius Nero,* pastorak cara Augusta, kasnije car (od 14.—37. god. posl. Kr.)

claudo, *si, sum* 3. zatvoriti, opkoliti.

claudus 3. hrom, *altero pede* na jednu nogu.

clāva, *ae, f.* toljaga, batina.

clemens, *tis,* blag, umiljat, milostiv, dobar.

clementia, *ae, f.* blagost; milosrdnost, čovječnost.

Clinias, *ae, m.* Klinija, otac Alkibijadov.

coarguo, *ui, ūtum* 3. jasno dokazati.

coĕo, *ii, ĭtum, īre* ići zajedno; ujediniti se, udružiti se.

coepi, *coepisse,* verb. def. počeo sam, uz pasivni infinitiv *coeptus sum* počeo sam.

cogĭto 1. misliti, razmišljati; smisliti, izmisliti, subst. *cogitatum, i, n.* misao; snovati, namjeravati, kaniti, naumiti,

cognōmen, *ĭnis, n.* nadimak, pridjev.

cognosco, *nōvi, nĭtum* 3. poznati; doznati, čuti, znati, spoznati, opaziti; sudbeno: ispitati, istražiti; pass. *cognosci* biti poznat, vidjeti se.

cōgo, *coēgi, coactum* 3. prinuditi, prisiliti, primorati, pass. prinuđen sam, moram.

cohortātio, *ōnis, f.* hrabrenje, sokolenje; *cohortationem facere* sokoliti.

collabefio, *factus sum, fĭĕri,* kolebati se, o ljudima: biti strmoglavljen, srušen, pasti.

collaudo 1. pohvaliti.

collēga, *ae, m.* drug (u službi), kolega.

collĭgo, *lēgi, lectum* 3. skupiti.

collis, *is, m.* brežuljak.

collŏco 1. namjestiti, postaviti; nastaniti, naseliti; udati, udomiti.

colloquium, *i, n.* razgovor, dogovor, *in colloquium venire* doći na dogovor, *in colloquio esse* dogovarati se.

collŏquor, *locūtus sum* 3. razgovarati se, *c. aliquid cum aliquo* dogovarati se, govoriti s kim o čem; pregovarati.

cŏlo, *cŏlui, cultum* 3. njegovati, poštovati.

cŏmĕs, *ĭtis, c.* pratilac, pratilica.

comĭtas, *ātis, f.* ljubeznost, uslužnost, uljudnost.

comĭtor 1. pratiti; o mrtvacu: sprovoditi, ići na sprovod.

commeātus, *ūs, m.* dovoz hrane; hrana, zaira.

commemŏro 1 napominjati, pripovijedati, govoriti o čem.

commendo 1. povjeriti, predati.

commĕo 1. ići, putovati.

comminiscor, *mentus sum* 3. izmisliti.

commisĕror 1. sažaljavati, žaliti.

com-mitto, *mīsi, missum* 3. a) zajedno poslati, *com. proelium* zametnuti bitku, pobiti se; b) predati, povjeriti, partic. perf. pass. neut. kao subst. *commissa, ōrum* tajne; c) skriviti, učiniti.

com-moveo, *mōvi, mōtum* 2. kretati, micati, *se commovere* maći se; *aliquem* skloniti koga; part. *commotus* uznemiren, smeten, iznenađen.

com-mūnio 4. utvrditi.

commūnis, *e* zajednički, opći, *com. classis* zajedničko, savezno brodovlje; o ljudima: prijazan, druževan.

commūto 1. promijeniti.

compăro 1. pripraviti, spremati, naoružati; spremati se, oružati se.

compăro 1. porediti.

compello, *pŭli, pulsum* 3. stjerati, natjerati.

compĕrio, *pĕri, pertum* 4. doznati, saznati, dočuti.

com-pleo, *plēvi, plētum* 2. a) napuniti, b) potpuniti, c) o godinama: navršiti, doživjeti.

complūres, *a,* gen. *-ium* adi. više, mnogi.

com-pōno, *pŏsui, pŏsĭtum* 3. složiti; ugovoriti, *ex composito* po dogovoru, dogovorno; urediti, svršiti *bellum.*

com-prehendo, *di, sum,* 3. uhvatiti.

com-prŏbo 1. odobriti, potvrditi.

conātus, *ūs, m.* pokušaj, namjera.

con-cēdo, *cessi, cessum* 3. neprelazno: otići; prelazno: dati, predati, dopustiti.

concĭdo, *cĭdi* 3. pasti, poginuti.

concīdo, *cīdi, cīsum* 3. sasjeći, posjeći.

concilio 1. sastaviti, pren. sprijateljiti s kim, učiniti naklonjenim; pridobiti, *sibi* za sebe; sklopiti *nuptias;* dobaviti, priskrbiti.

concĭto 1. nagnati, podbosti; razdražiti, razjariti; izazvati.

concupisco, *pīvi, pītum* 3. vruće žudjeti, težiti na što.

con-curro, *curri, cursum* 3. strčati se, zgrnuti se, sleći se; pobiti se, udariti jedan na drugoga.

concursus, *ūs, m.* strka, naloga; sukob.

concŭtio, *cussi, cussum* 3. potresti, uzdrmati, oslabiti.

condicio, *ōnis, f.* pogodba, uvjet; prijedlog, ponuda; ženidba.

cōndiscipulātus, *ūs, m.* saučeništvo.

condiscipŭlus, *i, m.* saučenik.

con-fĕro, *contŭli, collātum, conferre,* a) snositi, snijeti; b) skupiti, sabrati, c) o novcu: prinositi, prilagati; d) nositi, donositi; e) porediti; poređivati; f) upotrijebiti *(legem);* g) vojnički: *arma conferre cum aliquo* boriti se, pobiti se s kim; h) *se conferre* skloniti se, otići, pobjeći.

confestim, adv. odmah, smjesta.

conficio, *fēci, fectum* 3. sastaviti, skupiti, učiniti, svršiti *(bellum);* pogubiti, uništiti *(incendio).*

con-fīdo, *fīsus sum* 3. uzdati se.

con-fīgo, *fixi, fictum* 3. probosti.

con-finis, *e,* susjedni, međaš *alicui.*

con-firmo 1. utvrditi, potvrditi; hrabriti, sokoliti; dokazati.

confiteor, *fessus sum* 2. priznati.

con-flīgo, *xi, ctum* 3. sukobiti se, pobiti se, boriti se.

con-fugio, *fūgi, fugĭtum* 3. pobjeći, uteći, skloniti se.

con-gĕro, *gessi, gestum* 3. snositi, nanositi, zgrtati.

congredior, *gressus sum* 3. sastati se, pobiti se, boriti se, apsolutno: zametnuti, započeti boj.

conicio, *iēci, iectum* 3. baciti, metnuti; suditi, zaključivati; *se conicere* pobjeći, skloniti se.

coniuncte adv. prijateljski, u prijateljstvu.

coniunctio, *ōnis, f.* srodstvo.

coniunctus 3. spojen, o zemljama: susjedni, držeći se čega; vezan, sprijateljen, prijateljski; subst. *coniunctus* prijatelj.

coniuratio, *ōnis, f.* urota, zavjera.

cōnor 1. kušati, odlučiti se, pothvatiti se čega.

conquīro, *quisīvi, quisītum* 3. skupiti, potražiti.

conscendo, *di, sum,* 3. popeti se, *navem* ukrcati se.

con-scrībo. *scripsi, scrīptum* 3. upisati, izabrati.

consector 1. progoniti, ići u potjeru za kim, tjerati, goniti.

consensio, *ōnis, f.* sloga, sklad, sporazum, *consensionis globus* = *gl. consentientium* jednomislenika.

con-sequŏr, *secūtus sum* 3. pratiti; stići, dobiti, zadobiti, postići; apsolutno: prispjeti, stići.

consĕro, *serui, sertum* 4. spojiti, *manum* zametnuti boj, pobiti se.

con-servo 1. sačuvati, spasti, izbaviti; ostati u životu, poštedjeti, pomilovati; držati, ne povrijediti.

considero 1. razmisliti.

consilium, *i, n.* savjet, vijeće, vijećanje; odluka, namjera, osnova; savjet, prijedlog, *ad consilium accedere* pristati uz prijedlog, usvojiti, prihvatiti prijedlog; promišljenost, razboritost; lukavstvo.

con-sisto, *stĭti* 3. postaviti se; stati, biti.

consobrīna, *ae, f.* bratučeda, sestrična.

consōlor 1. tješiti.

conspectus, *ūs, m.* pogled, oči, *venire in conspectum* doći pred (na) oči, pred koga; *in conspectu esse* biti na pogledu, vidjeti se.

conspicio, *spexi, spectum* 3. pogledati, opaziti, vidjeti, ugledati.

conspīcor 1. opaziti, ugledati.

constantia, *ae, f.* postojanost, nepromjenljivost; ustrajnost, značajnost.

constituo, *ui, ūtum* 3. postaviti, namjestiti; podići, osnovati, sagraditi, načiniti; urediti; sa zavisnim pitanjem: odrediti, s inf. odlučiti.

con-sto, *stĭti* 1. stajati, sastojati se od čega; bezlično *constat* poznato je, *c. inter omnes* svima, uopće je poznato, svi se slažu u tome.

consuesco, *suēvi, suētum* 3. obiknuti, priviknuti se, perf. *consuēvi* navikao sam, običavam, u hrv. često: obično, a infinitiv postane određen glagol.

consuētūdo, *ĭnis, f.* običaj, navika; način života.

consul, *ŭlis, m.* konzul, najviši poglavar u rimskoj republici; svake su se godine birala po dva konzula, a po njihovim imenima naznačivale su se godine, zato na pr. *quibus consulibus* za njihova konzulovanja, koje godine.

consulāris, *is, m.* bivši konzul, konzular.

consulātus, *ūs, m.* konzulat, konzulska čast.

consŭlo, *sului, sultum* 3. s dat.: brinuti se za koga ili za što, s akuz.: pitati koga za savjet, pitati.

consultum, *i, n.* odluka, zaključak.

con-tĕgo, *xi, ctum* 3. pokriti, zastirati.

con-temno, *tempsi, temptum* 3. prezirati, ne cijeniti, ne hajati, ne mariti za koga; *contemnendus* vrijedan prezira, preziran.

con-tendo, *di, tum* 3. poći, krenuti, pohitjeti; boriti se, ogledati se, otimati se o što; tvrditi, uvjeravati.

contentio, *ōnis, f.* prepiranje, borba.

contentus 3. zadovoljan.

contĭnens, *ntis* (part. prez. od *contineo*) a) spojen, *terra continens* ili subst. *continens, ntis, f.* kopno) b) uzdržljiv, umjeren, nekoristoljubiv.

continentia, *ae, f.* uzdržljivost, umjerenost, trijeznost.

contingo, *tĭgi, tactum* 3. dod'rnuti, neprelazno: dogoditi se, slučiti se, desiti se, snaći.

contio, *ōnis f.* narodna skupština.

contra a) adv. naprotiv, nasuprot, b) praep. s akuz. protiv, na; *contra ea* naprotiv.

con-trăho, *xi, ctum* 3. skupiti, sabrati.

contrārius 3. protivan, *e contrario* nasuprot; pl. sr. rod *contraria* protivno, štetno, škodljivo.

contumēlia *ae, f.* poruga, sramota.

con-vĕnio, *vēni, ventum* 4. skupiti se, doći; *aliquem* sastati se s kim; *convenit aliquid* ili bezlično: pogode se, slože se, uglavljeno je što; *convenit alicui* ili *aliquid* dolikuje, pristoji se komu što.

conventus, *ūs, m.* sastanak, skupština.

con-verto, *ti, sum* 3. obrnuti, okrenuti, promijeniti; *se convertere in* okrenuti, otići u; *se convertere ad* pristati uz koga.

convictus, *ūs, m.* drugovanje.

convīva, *ae, m.* gost.

convivium, *i, n.* gozba.

convŏco 1. sazvati, pozvati.

coŏrior, *ortus sum* 4. nastati, dići se, poroditi se.

cōpia, *ae, f.* mnoštvo, izobilje; pl. *copiae, ārum* vojska, čete.

copŭla, *ae, f.* uže, remen, konopac; veza.

cŏquo, *coxi, ctum* 3. kuhati, peći.

cōram a) adv. na oči, b) praep. s abl. pred.

Corcȳra, *ae, f.* Korcira, otok u jonskom moru, danas Krf.

Corcyraeus 3, Korcirski; subst. *Corcyraeus, i* Korciranin, stanovn'k otoka Korcire.

Corinthius 3. korintski.

Corinthus, *i, f.* Korint, znamenit grad na Istmu (između srednje Grčke i Peloponeza).

Cornelius, *i, m.* Kornelije, ime jednoga od najznatnijih plemena rimskih: a) *P. Corn. Scipio,* Publije Korn. Scipion, konzul 218. god. pr. Kr., pobijeđen od Hanibala kod Ticina, poginuo 212. god. sa svojim bratom u Španiji; b) njegov sin: *P. Corn. Scipio Africanus maior,* koji je pobijedio Hanibala kod Zame; c) njegov brat: *L. Corn. Scipio,* konzul 193. god.; d) *Cornelius Scipio,* konzul 52. god., prijatelj Atikov, tast Pompejev; e) *P. Corn. Cethegus,* P. Korn. Ceteg, konzul 181. god.; f) *L. Corn. Cinna,* konzul 87. i 86. god., drug Marijev u građanskom ratu; g) *L. Corn. Sulla,* pobjednik pontskoga

kralja Mitridata, diktator, protivnik Marijev, umr'o 87. god. pr. Kr.; h) *L. Corn. Balbus*, konzul 40. god., prijatelj Atikov, pristalica Cezarov i Oktavijanov.

cornu, *ūs, n.* rog; vojnički: krilo (vojske).

corōna, *ae, f.* vijenac.

Coronēa, *ae, f.* Koroneja, grad u Beociji.

corpus, *ŏris, n.* tijelo, *vires corporis* tjelesna snaga.

corrumpo, *rūpi, ruptum* 3. pokvariti; podmititi.

cotidiānus 3. svakidašnji.

cotidie adv. svaki dan.

Cotta, *ae, m.* Kota, *L. Cotta,* konzul 65. god. pr. Kr.

Cratĕros, *i, m.* Krater, vojskovođa Aleksandra Velikoga.

crēber, *bra, brum* čest, mnogi, mnogobrojan.

crēdo, *dĭdi, dĭtum* 3. predati, povjeriti; vjerovati; misliti, držati.

crĕmo 1. spaliti.

creo 1. stvoriti; izabrati.

crēsco, *crēvi, crētum* 3. rasti, o ljudima: porasti, biti moćniji. podići se, visoko se popeti.

Creta, *ae, f.* Kreta, otok u Sredozemnom moru.

Cretensis, *is, m.* Krećanin, stanovnik otoka Krete.

crīmen, *ĭnis, n.* tužba, osvada, optužba, potvora; krivnja, prekršaj, zločin.

Critias, *ae, m.* Kritija, jedan od tridesetorice tiranâ u Ateni.

crūdēlĭtas, *ātis, f.* okrutnost, nesmiljenost.

crūdēlĭter, adv. okrutno, grozno, superl. *crudelissime.*

cruento 1. okrvaviti.

cubĭtus, *i, m.* lakat.

culleus, *i, m.* mješina, mijeh.

cultus, *ūs, m.* način života, život; odijelo, nošnja.

cum, praep. s abl. s, sa, uz glagole boriti se sa = protiv.

cŭm, coni. temporalno: kad, kadgod; kauzalno: kako, budući da; koncesivno: premda, ma da.

cum-tum, ne samo — nego i, kao što — tako osobito.

cŭnctus 3. cio, sav; subst. *cuncti* svi.

cupĭde, adv. željno, strasno.

cupidĭtas, *ātis, f.* želja, požuda; *cup. pugnandi* ili *bellandi* ratobornost; pohlepa, gramženje, strast, *c. pecuniae* pohlepa za novcima.

cupio, *īvi* i *ii, ītum* 3. željeti, žudjeti, rad biti.

cur, adv, zašto; rašta.

cūra, *ae, f.* briga, skrb, staranje, *curam adhiberè* upotrijebiti brigu, dati se u brigu, dati se brizi, brinuti se.

curātio, *ōnis, f.* liječenje.

cūro 1. brinuti se, skrbiti; izvršiti; s gerundivom: pobrinuti se (da se što učini), *dati* (što učiniti.

curro, *cucurri, cursum* 3. trčati, hrliti.

cursor, *ōris, m.* ulak, teklić.

custōdia, *ae, f.* čuvanje, straža; zatvor, tamnica.

custōdio 4. čuvati.

custos, *ōdis, m.* stražar, čuvar.

Cyclădes, *um, f.* Ciklade, otoci u egejskom moru, koji leže kao u krugu (κύκλος, cyclus) oko otoka Dela.

Cyme, *es, f.* Cima, grad u Eolidi (u Maloj Aziji).

Cyrēnae, *ārum, f.* Cirena, grčka naseobina u sjevernoj Africi.

Cyrēnaeus, *i, m.* Cirenac, stanovnik grada Cirene.

Cyrus, *i, m.* Cir mlađi, brat kralja Artakserksa II., poginuo u bici kod Kunakse 401. god. pr. Kr.

Cyzicēnus, *i, m.* Cizičanin, stanovnik grada Cizika na Propontidi.

D.

damnātio, *ōnis, f.* osuda.

damno 1. osuditi (s gen. criminis).

Damon, *ōnis, m.* Damon, slavan glazbenik iz Atene.

Darīus (i *Darēus), i, m.* Darije: a) Darije I., sin Histaspov (521. do 485. g. pr. Kr.), koji je vodio ratove na Grčku; b) Darije II. nazvan Nothus (lažni), od 424.—405. g. pr. Kr., otac Artakserksa II. i mlađega Cira.

Datămes, *is,* i *i, m.* Datam, satrap i vojskovođa Artakserksa II.

Datis, *ĭdis, m.* akuz. *Datim,* Datis, vojvoda Darija I., koji je bio pobijeđen kod Maratona 490. g. pr. Kr.

dē, praep. s abl. o, s, iz, od, za, partitivno: od, između.

debeo, *ui, ĭtum* 2. dužan biti, dugovati; dužan biti, morati; treba, valja da; dužan biti, zahvaliti.

debilĭto 1. slabiti, skršiti, slomiti.

de-cēdo, *cessi, cessum* 3. a) otići, ostaviti, *de foro* ili *foro decedere* ostaviti for, povući se iz javnoga života; b) prestaviti se, preminuti, umrijeti; o bolestima: prestati, nestati, popustiti,

Decelēa, *ae, f.* Deceleja, mjesto u Atici na beotskoj granici.

dĕcem, num. card. a) deset, b) = οἱ δέκα desetorica oblasnika postavljenih poslije pada tridesetorice tiranâ u Ateni.

decemplex, *ĭcis,* adi. deseterostruk.

de-cerno, *crēvi, crētum* 3. odlučiti, odrediti; biti odlučan boj.

decet, *uit* 2. verb. impers. dolikuje, pristoji se.

decĭdo, *di* 3. pasti s, spasti; pasti,. biti strmoglavljen, upropašćen.

decipio, *cēpi, ceptum* 3. prevariti.

de-clāro 1. pokazati, označiti; prikazati, razložiti, razjasniti.

de-curro, *cucurri* i *curri, cursum* 3. strčati, trčati.

dedĭtio, *ōnis, f.* predaja, kapitulacija.

dēdo, *dĭdi, dĭtum* 3. predati; posvetiti, *dedere alicui rei* odati se, posvetiti se čemu, part. *dedĭtus,* odan.

de-dūco, *xi, ctum* 3. odvesti, dovesti.

defectio, *ōnis, f.* otpadanje, odmetništvo.

defendo, *ndi, nsum* 3. braniti.

defensio, *ōnis, f.* obrana.

de-fĕro, *tŭli, lātum, ferre* donijeti, predati; dati, ponuditi; povjeriti; predati, javiti.

deficio, *fēci, fectum* 3. odmetnuti se, otpasti.

deformĭtas, *ātis, f.* nagrda, rugoba.

dehortor 1. odvraćati.

deicio, *iēci, iectum* 3. zbaciti, oboriti, srušiti; oboriti, ubiti.

dein, adv. zatim, onda.

deinde, adv. zatim, onda.

delecto 1. naslađivati, veseliti, pass. *delectari* naslađivati se čim, uživati u čem.

deleo, *ēvi, ētum* 2. razoriti, satrti; *bellum d.* rat sasvijem dovršiti.

delibero 1. razmišljati, promišljati, vijećati.

de-lĭgo 1. privezati, *aliquid in aliqua re* nešto za nešto.

delĭgo *lēgi, lectum* 3. izabrati; s dva akuz.: koga za što; part. *delectus* odabran.

Delphi *ōrum, m.* Delfi, grad u Fokidi na glasu poradi Apolonova proročišta.

Dēlus, *i, f.* Del, jedan od cikladskih otoka u egejskom moru.

Demetrius, *i, m.* Demetrije, Phalereus iz Falerona, govornik, učenik Teofrastov, Kasandrov namjesnik u Ateni.

de-mĭgro 1. iseliti se, preseliti se.

de-monstro 1. pokazivati.

denĭque, adv. uopće, ukratko, jednom riječju.

de-pello, *pŭli, pulsum* 3. otjerati, potjerati.

de-pingo, *pinxi, pictum* 3. naslikati.

de-pōno, *pŏsui, posĭtum* 3. postaviti, ostaviti, sakriti, predati na čuvanje; ostaviti, odreći se.

dēpopŭlor 1. poharati, opustošiti.

de-porto 1. odnijeti, odvesti; donijeti, dovesti.

de-scīsco, *scīvi* i *scii, scītum* 3. otpasti, odmetnuti se.

de-scrībo, *psi, ptum* 3. opisati.

de-sĕro, *sĕrui, sertum* 3. ostaviti, ostaviti na cjedilu, izdati, iznevjeriti.

desertus 3. ostavljen, pust.

desidĕro 1. težiti, čeznuti za čim; iskati, zahtijevati.

de-sĭno, *sii, sĭtum* 3. prestati.

de-sisto, *stĭti* 3. s inf. prestati.

desperātio, *ōnis, f.* očajanje.

de-spēro 1. očajavati, nemati nade, part. *desperātus* kao adi. očajao, propao izgubljen, u očajnom stanju.

despicio, *spexi, spectum* 3. dolje gledati; prezirati, ne cijeniti.

dē-sum, *fui, esse* ne biti tu, biti nenazočan, izbivati, faliti; uzmanjkati, nedostajati, nemati, biti bez čega.

deterior, *ius* lošiji, slabiji.

de-terreo, *ui, ĭtum* 2. odvratiti. pass. *deterreor* dajem se odvratiti.

detrimentum, *i, n.* gubitak, šteta.

dĕus, *i, m.* bog.

de-vincio, *nxi, nctum* 4. pridobiti, osvojiti.

dēvinco, *vīci, victum* 3. pobijediti, potući, nadvladati.

devōtio, *ōnis, f.* kletva, proklinjanje.

de-vŏveo, *vōvī, vōtum* 2. prokleti.

dexter, *tra, trum* desni, subst. *dextra, ae, f.* desnica, desna ruka.

diadēma, *ătĭs, n.* dijadem (vrpca na turbanu perzijskih kraljeva, znak kraljevskoga dostojanstva).

Diāna, *ae, f.* Dijana, kći Jupiterova i Latonina, sestra Apolonova, božica lova i mjeseca.

dĭcis, samo genitiv u svezi *dicis causā* načina ili forme radi, na oko, prividno.

dīco, *xi, ctum* 3. reći, kazati, govoriti, izjaviti.

dictātor, *ōris, m.* diktator, vanredan oblasnik, koji se birao u teškim vremenima, da sva vlast bude u jednim rukama.

dictum, *i, n.* riječ, izjava, Milt. II. 5. zadana riječ, obećanje, Dat. II. 3. zapovijed.

dies, *ēi, m.* dan; određeni dan, rok; *diem obire* ili *diem supremum obire* navršiti posljednji dan života = umrijeti.

difficilis, *e* težak.

digĭtus, *i, m.* prst.

dignĭtas, *ātis, f.* dostojanstvo, čast; ugled, poštovanje; politički: čast, dostojanstvo, služba, o tijelu: dostojanstvena, ugledna ljepota, o zgradama: krasota, veličanstvenost, sjajnost.

dignus 3. *aliqua re* vrijedan, dostojan čega.

digrĕdior, *gressus sum* 3. odilaziti, rastajati se, udaljiti se.

dilābor, *lapsus sum* 3. razići se, raspršati se, razbjeći se.

dilectus, *ūs, m.* novačenje.

dilĭgens, *tis,* pažljiv, brižljiv, tačan, marljiv; oprezan, zdušan; štedljiv, dobar gospodar.

diligenter, adv. pažljivo, brižljivo, tačno, zdušno.

diligentia, *ae, f.* pažljivost, brižljivost, pomnja, tačnost, zdušnost, opreznost; štedljivost.

dilĭgo, *lexi, lectum* 3. štovati, cijeniti, voljeti, ljubiti.

dimĭco 1. boriti se.

dimidius 3. pol, polovica, *dim. spatium* pola puta.

dimitto, *mīsi, missum* 3. poslati; otpustiti, propustiti.

Diomĕdon, *ntis, m.* Diomedon,

poslanik kralja Artakserksa II. k Epaminondi.

Dionysius, *i, m.* Dionizije, Epaminondin učitelj muzike,

dīs, *dītis* (od *dives*) bogat; superl. *ditissimus.*

dis-cēdo, *cessi, cessum* 3. razići se, raštrkati se, razbjeći se; otići, udaljiti se; krenuti.

dīsco, *didĭci,* 3. učiti, učiti se, spoznati.

discrīmen, *ĭnis, n.* prekret, pogibao.

diserte, adv. rječito.

disertus 3. rječit.

disicio, *iēci, iectum* 3. razbacati; razbiti, raspršiti, rastjerati; razvaliti, razoriti, razrušiti.

dispergo, *spersī, spersum* 3. razasuti, raspršati; part. *dispersi* raspršani, pojedince.

dispertio 4. razdijeliti, podijeliti.

displicĕo, *ui, ĭtum* 2. ne dopadati se, ne militi se, ne biti po ćudi.

dispŭto 1. raspravljati.

dis-solūtus 3. razuzdan, lakouman, nemaran.

dis-solvo, *solvi, solūtum* 3. uništiti, razmetnuti.

dĭs-traho, *xi, ctum* 3. razvući, rastaviti.

distringo, *strinxi, strictum* 3. rastegnuti, razapeti, silno zabavljati, *districtus* silno zabavljen čim.

diū adv, dugo, komp. *diutius* duže, superl. *diutissime.*

diutĭnŭs 3. dugotrajan, dug; trajan.

diuturnus 3. dugotrajan, dug.

diversus 3. različan; protivan, sasvim različan; *diversi discedunt* na razne strane.

dīves, *ĭtis* bogat, superl. *ditissimus* v. *dīs.*

dīvĭdo, *vīsi, vīsum* 3. podijeliti, razdijeliti; porazdijeliti, ponamjestiti.

divinātio, *ōnis, f.* dar proricanja, proricanje.

divīno 1. naslućivati, slutiti što *de aliqua re.*

divīnus 3. božanski, *res divina* služba božja; bogom nadahnut, proročanski; subst. *divinus, i, m.* prorok.

divitiae, *ārum, f.* bogatstvo.

dīvum, *i, n.* vedro nebo, *sub divo* pod vedrim nebom, napolju.

dīvus 3. božanski, atribut Julija Cezara i kasnije careva.

do, *dĕdi, dătum, dăre* dati; *operam dare ut* nastojati, truditi se da.

doceo, *cui, ctum* 2. učiti koga što; razložiti, dokazivati.

doctor, *ōris, m.* učitelj.

doctrīna, *ae, f.* nastava; učenost, znanje, u pl. učevni predmeti, znanosti; naučno obrazovanje, nauka.

dŏlor, *ōris, m.* bol.

dolus, *i, m.* prijevara, lukavština,

domestĭcus 3. domaći, kućni.

domicilium, *i, n.* stan, prebivalište, naselje; sjedište.

dominātio, *ōnis, f.* gospodstvo, vlast.

domĭnus, *i, m.* gospodar, vlasnik.

Domitius, *i, m.* Domicije, *Cn.* Knej, rimski konzul 32. g. pr. Kr.

domus, *ūs, f.* kuća; zavičaj; boravište; *domi* kod kuće, u domovini, u zavičaju; *domi bellique* u miru i u ratu; *domum* kući, u zavičaj; *domo* od kuće, iz zavičaja.

dōno 1. darovati, nadariti.

dōs, *dōtis, f.* miraz.

Drusilla, *ae, f. Livia,* Livija Druzila, žena Tiberija Klaudija Nerona, majka kasnijega cara Tiberija i Druza, pobjednika Germanâ; od g. 38. udata za Oktavijana, kasnije cara Augusta.

dubito 1. sumnjati (se), *non dubito* s inf. ne oklijevati, ne ustezati se.

dŭbĭus 3. sumnjiv, nesiguran, sr. rod *dubium* gotovo imenički: dvojba, sumnja, *sine dubio* bez sumnje, bez ustezanja.

dūco, *xi, ctum* 3. voditi; misliti, s dva akuz. držati, smatrati za; part. *ductus* uz abl. imenice obično se ne prevodi ili: potaknut, zaveden i t. d.

dulcis, *e* sladak, ugodan.

dum, coni. dok.

duplex, *ĭcis,* dvostruk, dvojak.

dux, *dŭcis* vođ, zapovjednik, vojskovođa.

dynastes, *ae, m.* gospodar, knez (zavisan od perzijskog kralja).

E.

e, v. *ex.*

eā adv. tuda, onuda,

eādem adv. istim putem, upravo onuda.

ēdo, *dĭdi, dĭtum* 3. izdati.

edŭco 1. odgojiti, othraniti.

e-dūco, *xi, ctum* 3. izvesti.

ef-fĕro, *extŭli, elātum, efferre* iznijeti, odnijeti; o mrtvacima: sahraniti, pokopati; raznositi, razglasiti, objaviti; pas. *efferri* i: ponijeti se, uzobijestiti se.

efficio, *fēci, fectum* 3. učiniti, izraditi, stvoriti.

ef-fugio, *fūgi, fugĭtum* 3. pobjeći. uteći, ukloniti se.

egredior, *egressus sum* 3. izići, otići.

egregĭus 3. odličan, izvanredan, osobit.

eicio, *eiēci, eiectum* 3. izbaciti, istjerati, izagnati, prognati.

eiusmŏdi adv. takav.

elābor, *lapsus sum* 3. uteći, umaknuti.

elephantus, *i, m.* slon.

elicio, *cui, cĭtum* 3. izmamiti.

elĭgo, *lēgi, lectum* 3. izabrati.

Elis, *ĭdis, f.* Elida, pokrajina na zapadnoj obali peloponeskoj.

eloquentia, *ae, f.* rječitost.

emendo 1. popraviti.

emĭnus adv. izdaleka.
e-mitto, *mīsi, missum* 3. izaslati, poslati; pustiti, *animam em.* dušu pustiti, izdahnuti.
emo, *ēmi, emptum* 3. kupiti.
enim, coni, jer, ta, Epam I. 2. na primjer.
e-numĕro 1. nabrojiti, navesti.
eo, *īvi (ii), ĭtum, īre* ići.
eō adv. 1. mjesno: onamo, tamo; dotle; 2. uzročno: stoga, zato; 3. uz komparativ: to.
eōdem, adv. upravo tamo, onamo.
Epaminondas, *ae, m.* Epaminonda, slavni vojskovođa tebanski.
ephēbus, *i, m.* mladić (od 16 do 20 godina).
Ephĕsus, *i, f.* Efez, grad na zapadnoj obali Male Azije.
ephŏrus, *i, m.* (obično u plur.) efor; 5 efora sačinjavalo je u Sparti oblast, koja je imala nadzor nad činovnicima, građanima, pače i nad kraljevima. U njihovim je rukama vanjska politika.
Epiroticus 3. epirski.
Epīrus, *i. f.* Epir, pokrajina u sjeverozapadnoj Grčkoj.
epistŭla, *ae, f.* pismo.
eques, *ĭtis, m.* 1. konjanik, plur. *equites* konjanici, konjaništvo; 2. vitez (stalež u Rimu).
equester, *tris, tre* viteški.
equitātus, *ūs, m.* konjaništvo.
ĕquus, *i, m.* konj.
Eretria, *ae, f.* Eretrija, grad na Eubeji.
erga praep. s akuz. prema, na.
ergo, adv. zato, stoga, dakle.
erĭgo, *rexi, rectum* 3. podići, ohrabriti.
eripio, *ripui, reptum* 3. istrgnuti, oteti.
error, *ōris, m.* neznanje, pogrješka, *in errorem inducere* navesti u bludnju, prevariti, zavesti.
erudio 4. poučavati, obrazovati, naobraziti.
etenim, coni, jer.
etiam, adv. i, također, a i, šta više; *atque etiam* i šta više, *quin etiam* dapače, šta više; *etiam* uz vremenske priloge: još i; uz komparativ: još; *cum . . . tum etiam* ne samo . . . nego još osobito; *non solum — sed etiam*, v. *solum*.
etiamtum i sad još.
Etrurĭa, *ae, f.* Etrurija, pokrajina u Italiji sjeverno od Rima.
etsi, coni. i ako, ako i, premda.
Euboea, *ae, f.* Eubeja, otok u egejskom moru naprama Beociji i Atici.
Eumenes, *is, m.* Eumen, a) vojskovođa Aleksandra Velikoga; b) pergamski kralj (198.—158. pr. Kr.).
Eurōpa, *ae, f.* Evropa.
Eurōpaeus 3. evropski.
Eurybiădes, *is, m.* Euribijad, lacedemonski vojskovođa, glavni zapovjednik u bici kod Salamine (Nepot ga krivo zove kraljem).
Eurysthĕnes, *is, m.* Euristen, jedan od začetnika spartanskih kraljevskih porodica.
e-venio, *vēni, ventum* 4. dogoditi se, zbiti se.

e-vīto 1. umaći, ukloniti se, ugnuti se.
ex (ispred samoglasnika i suglasnika), *ē* (nikad ispred samoglasnika ili h) praep. s abl.: iz, s, od; kauzalno: od, zbog, *qua ex re* stoga; modalno: po, prema; partitivno: od, između.
ex-agĭto 1. goniti, progoniti.
ex-cēdo, *cessi, cessum* 3. izaći, otići; *pugnā exc.* odustati od boja, okaniti se borbe.
excellens, *ntis* izvrstan, odličan.
excellenter, adv. izvrsno, veoma lijepo.
excello, —, —, 3. odlikovati se.
ex-cĭo, *cīvi, cĭtum*, 4. pozvati.
excursio, *ōnis, f.* provala, navala, četovanje.
excutio, *cussi, cussum* 3. istresti, istjerivati.
exemplum, *i, n.* primjer; prijepis, kopija.
ex-eo, *ii, ĭtum, īre* izići, otići; otputovati, o brodovlju: odjedriti.
exerceo, *cui, cĭtum* 2. micati, vježbati, pass. vježbati se.
exercitātio, *ōnis, f.* vježbanje.
exercitātus 3. uvježban, vješt, vičan.
exercĭtus, *ūs, m.* vojska.
ex-haurio, *hausi, haustum* 4. iscrpsti, istrošiti, uništiti.
exherēdo 1. razbaštiniti, isključiti od nasljedstva.
exiguus 3. malen, neznatan.
exĭmo, *ēmi, emptum* 3. izuzeti, brisati iz.
existĭmo 1. cijeniti; smatrati, držati za; misliti; prosuditi, odlučiti, suditi.
exĭtus, *ūs, m.* izlazak, izlaz; svršetak, konac.
expedio 4. osloboditi, izbaviti; *expedit alicui* korisno, probitačno je za koga.
ex-pello, *pŭli, pulsum* 3. istjerati, prognati; protjerati.
experior, *pertus sum* 4. pokušati, ogledati; u neprijateljskom značenju: ogledati se s kim; *exp. aliquem fortem inimicum* u kome naći hrabra neprijatelja.
explĭco 1. razviti, raširiti, razmjestiti; razložiti, rastumačiti, pripovijedati, razjasniti, opisati.
ex-plōro 1. ispitati, istražiti, razvidjeti.
ex-pōno, *pŏsui, posĭtum* 3. izložiti, iskrcati; s akuz. ili *de aliqua re* prikazati, razložiti, pripovijedati.
ex-posco, *poposci* 3. zahtijevati, tražiti, iskati; *aliquem* zahtijevati koga, neka ga predadu.
exprĭmo, *pressi, pressum* 3. istisnuti; prinuditi, iznuditi, o umjetniku: živo prikazati.
ex-prŏbro 1. prebacivati komu što *alicui de aliqua re.*
ex-pugno 1. osvojiti, zauzeti.
exsilium, *i, n.* progonstvo.
ex-sisto, *stĭti* 3. pomoliti se, izaći, postati; bivati, biti.
exspectātio, *ōnis, f.* iščekivanje, želja.
exspecto 1. čekati, iščekivati.
ex-stinguo, *stinxi stinctum* 3.

ugasiti, pogubiti, u pas. izgubiti glavu, umrijeti, poginuti.
ex-strŭo, *struxi, structum* 3. podići.
exsul, *ŭlis, m.* prognanik.
exsulto 1. poskakivati, poigravati.
ex-timesco, *timui* 2. pobojati se.
extra praep. s akuz. izvan.
ex-trăho, *xi, ctum* 3. izvući, izvaditi, izvesti; izbaviti, osloboditi.
extrēmus 3. krajnji, posljednji; *extremo tempore* najposlije, naposljetku.

F.

Fabius, *i, m.* Fabije: a) *Q. Fabius Maximus,* Kvint Fabije Maksim, diktator 217. god., koji je dobio nadimak *Cunctator* (Oklijevalo); b) *Q. Fabius Labeo,* Kv. Fabije Labeon, konzul 183. god. pr. Kr.; c) *Fabius Maximus,* prijatelj Atikov, umr'o 45. god. pr. Kr. kao konzul; d) *Fabii,* Fabiji, članovi Fabijeva plemena.
facies, *ēi, f.* vanjština, spoljašnost, lice, obraz, pogled.
facile adv. lako, komp. *facilius,* superl. *facillime.*
facilis, *e,* lak, *facile est* s inf. lako je.
facio, *fēci, factum* 3. učiniti, raditi, praviti, *finem facere alicuius rei* svršiti što.
factum, *i, n.* djelo, događaj.
facultas, *ātis, f.* a) sposobnost, *ingenii facultates* umne, duševne sposobnosti; b) mogućnost, prilika, zgoda; c) u plur. sredstva, novci, imutak.
faenus, *ŏris, n.* dobit, kamate.
Falernus 3. falernski, *ager F.* falernski kraj u Kampaniji.
fallo, *fefelli, falsum* 3. prevariti; *fallor* varam se.
falso adv. krivo, uzalud.
falsus 3. kriv, neistinit, lažan; subst. *falsum* i pl. *falsa* neistina, laž.
fāma, *ae, f.* glas, javno mnijenje, dobar glas; slava, poštenje, čast.
fames *is, f.* glad.
familia, *ae, f.* obitelj, porodica, *pater familias* domaćin; čeljad, družina, sluge, robovi.
familiāris, *e* domaći, kućni; odan, iskren; subst. prijatelj.
familiarĭtas, *ātis, f.* prijateljstvo, *intima f.* najiskrenije, najusrdnije prijateljstvo.
familiarĭter, adv. prijateljski, iskreno; *f. uti aliquo* prijateljevati s kim, biti komu prijatelj; *f. vivere cum aliquo* živjeti s kim u prijateljstvu.
fānum, *i, n.* hram.
fatīgo 1. mučiti, moriti.
fautor, *ōris, m.* pomoćnik, prijatelj.
fautrix, *īcis, f.* pomoćnica, prijateljica.
febris, *is, f.* groznica.
felicĭtas, *ātis, f.* sreća.
fĕre, adv. skoro, gotovo, otprilike.

Feretrius, *i, m.* Feretrije, pridjev Jupiterov.
fĕro, *tŭli, lātum, ferre* nositi, donositi; *arma ferre contra* ili *adversus aliquem* dići se, ići na koga; unijeti, upisati; podnositi, trpjeti, snositi; dobiti *fructum* nagradu; donijeti, *opem f.* pomoći, *suffragium f.* glasovati; iznijeti, *legem* predložiti zakon; zanijeti se čim, predati se čemu, *odio ferri* mrziti na koga; roditi, dati *aetas; se ferre* navaljivati; *navis fertur* bude zanesena, bačena; *natura fert* nosi sa sobom, ište, zahtijeva; *ferri famā* (ili bez *fama)* glasati se, ići od usta do usta, spominjati se.
ferocĭter, adv. obijesno, drzovito, oholo.
fĕrox, *ōcis,* divlji, bijesan, ratoboran, hrabar.
ferrum, *i, n.* gvožde, oružje, mač; *ferro* oružjem, mačem (u ruci), oružanom rukom.
fĕrus 3. divlji; nesmiljen, bez srca.
fictĭlis, *e* zemljan.
fidēlis, *e* vjeran, pouzdan.
fides, *ĕi, f.* a) uzdanje, vjera; *f. habere alicui* vjerovati, pouzdati se, imati vjere u koga; *fidem facere* osvjedočiti, uvjeriti koga; vjera, veresija Epam III. 4.; b) vjernost, poštenje, zdušnost; *mala fide* u zloj nakani, namjeri; c) pouzdanje; d) obećanje, zadana riječ, *fidem dare* dati vjeru, zadati riječ, *f. conservare* održati riječ, *in fide non manere* krenuti vjerom, pogaziti riječ; e) zaštita, okrilje, *aliquem in fidem recipere* primiti, staviti koga pod svoje okrilje.
fiducia *ae, f.* uzdanje.
fīdus 3. vjeran, pouzdan, pošten.
figūra, *ae, f.* oblik, izgled.
fīlia *ae, f.* kći.
fīlius, *i, m.* sin.
fingo, *finxi, fictum* 3. tvoriti, praviti, graditi; predočiti sebi, pomišljati, predstaviti.
fīnis, *is, m.* granica, međa; plur. kraj, zemlja; kraj, svršetak.
finitĭmus 3. susjedni, međaš.
fīo, *factus sum, fĭeri* (pasiv od *facio)* učiniti se, biti načinjen; postati, bivati, zbivati se, događati se; nastati.
firmĭtas, *ātis, f.* čvrstoća, jakost.
firmus 3. jak, čvrst; pouzdan, siguran.
fistŭla *ae, f.* čir.
flagro 1. plamtjeti, gorjeti.
Flaminīnus, *i, m.* Flaminin, *T. Quinctius Fl.* Tit Kvinkcije Fl. konzul 198. g. pr. Kr., koji je pobijedio Filipa V. kod Kinoskefalâ 197. god.
Flaminius, *i, m. C. Fl.* Kaj Flaminije, konzul 217. god. pr. Kr., koji je poginuo na Trazimenskom jezeru.
flāmmă, *ae, f.* plamen.
Flavius, *i, m. C. Fl.* Gaj Flavije, prijatelj Brutov.
fleo, *flēvi, flētum* 2, plakati.
floreo, *ui,* 2. cvasti, biti moćan,

jak; *florere in re* ili *re* odlikovati se u čem.
flūmen, *ĭnis*, *n.* rijeka.
foederātus, 3. saveznički.
foedus, *ĕris*, *n.* savez, ugovor, *ex foedere* prema ugovoru.
fŏre = *futurum, am, um, os, as, a esse.*
forem = *essem.*
foris, *is*, *f.* (osobito u plur.) vrata.
foris, adv. vani, izvan, *intra vallum et foris* iza opkopa i izvan, ispred njega.
forma, *ae*, *f.* oblik, vanjština, spoljašnost.
formōsus 3. lijep, krasan.
forte, adv. slučajno, možebiti.
fortis, *e* hrabar, odvažan, junački, *manu fortis* junačke mišice.
fortĭter, adv. junački, hrabro, jako, dobro, svojski.
fortitūdo, *ĭnis*, *f.* hrabrost, odlučnost.
fortuito adv. slučajno.
fortūna, *ae*, *f.* 1. sudbina, *fort. secunda* sreća; 2. sreća; 3. nesreća; 4. imanje, pl. *fortunae* imanje, dobra.
fŏrum, *i*, *n.* trg, tržište; u Rimu *for*, središte javnoga života, gdje se sudilo i držale se narodne skupštine.
frango, *frēgi*, *fractum* 3. slomiti, skršiti; nadvladati, satrti, ukrotiti.
frater, *tris*, *m.* brat.
Fregellae, *ārum*, *f.* Fregele, grad na Lirisu u srednjoj Italiji.
frequens, *entis* mnogobrojan, čest.
frequentia, *ae*, *f.* mnoštvo.
frētus 3. uzdajući se, *aliqua re* u što.
fructus, *ūs*, *m.* uživanje, užitak; korist, dobitak; plata, nagrada.
frumentum, *i*, *n.* žito, hrana.
fruor 3. s abl. uživati, *aliquo frui* družiti se s kim.
frustra, adv. uzalud, badava, bez svrhe, samo onako.
frustror 1. varati, obmanjivati.
fŭga, *ae*, *f.* bijeg, *in fugā esse* biti na bijegu; *fugā salūtem petere* u bijegu tražiti spas, *ex fuga* na bijegu.
fugio, *fūgi*, *fugĭtum* 3. bježati, pobjeći; *aliquid* kloniti se čega.
fŭgo 1. natjerati u bijeg, razbiti, raspršati.
fulgeo, *fulsi*, 2. blistati, sjati, istaći se, pokazivati se.
Fulvia, *ae*, *f.* Fulvija, žena triumvira M. Antonija.
fūmus, *i*, *m.* dim.
fundĭtor, *ōris*, *m.* praćar (vrsta lako oružanih vojnika).
fundo, *fūdi*, *fūsum* 3. razbiti, rastjerati.
fundus, *i*, *m.* zemlja, imanje.
funestus 3. krvlju okaljan, zlokoban, poguban.
fungor, *functus sum* 3. vršiti s abl., jedamput Dat. I. 2. s akuz.
funus, *ĕris*, *n.* pogreb, sprovod.
Fūrius, *i*, *m.* *L. F.*, Lucije Furije, konzul 196. god. pr. Kr.
futūrus 3. budući, subst. *futura*, *ōrum*, *n.* budućnost.

G.

Galba, *ae*, *m.* *Servius Sulpicius* Servije Sulpicije Galba, pretor 151. god. pr. Kr.
Gallia, *ae*, *f.* Galija (danas Francuska: Gallia transalpina i gornja Italija: Gallia cisalpina).
gāza, *ae*, *f.* blago.
Gellius, *i*, *m.* *Q. Gell. Canus* Kvint Gelije Kan, Atikov prijatelj.
gĕner, *ĕri*, *m.* zet.
generōsus 3. plemenita roda, plemenit.
gens, *tis*, *f.* narod; rod, pleme, koljeno; općina, kraj, zemlja.
gĕnus, *ĕris*, *n.* rod, koljeno, podrijetlo, porodica; vrsta.
gĕro, *gessi*, *gestum* 3. nositi; o službama: vršiti, opravljati; *rem publicam gerere* upravljati državom; *bellum g.* voditi rat, *rem g.* vršiti posao, djelo, ali često i: vojevati, *male rem g.* nesrećno se boriti, vojevati; *morem g. alicui* činiti komu po volji, poslušati koga; pass. *geritur* događa se, biva; *res gestae* djela, događaji; *se gerere* vladati se, ponašati se.
gladius, *i*, *m.* mač.
gloria, *ae*, *f.* slava.
glorior 1. dičiti se, ponositi se.
gloriōsus 3. slavan, dičan.
Gortynius, *i*, *m.* Gortinac, stanovnik Gortine, grada na Kreti.
Gracchus, *i*, *m.* *Tiberius Sempronius G.* Tiberije Sempronije Grak a) konzul 215. b) konzul 213. god. pr. Kr.
Graece adv. grčki, grčkim jezikom.
Graecia, *ae*, *f.* a) prava Grčka, b) grčke naseobine u Maloj Aziji.
Graecus 3. grčki, subst. *Graecus*, *i*, *m.* Grk.
Grāius, *i*, *m.* Grk, adj. *Graius saltus* grajske alpe.
grātia, *ae*, *f.* ljubav, uslužnost, abl. *gratiā* s genit. radi, zaradi. za volju; zahvalnost, hvala, *gratias agere* zahvaliti, *gratiam habere* biti zahvalan, *gratiam referre* pokazati se zahvalan, vratiti ljubav, odužiti se; ljubav (koju tko ima od drugih), poštovanje; ugled, utjecaj.
gratīs (zapravo abl. gratiis) badava.
grātus 3. mio, drag, ugodan; zahvalan.
gravis, *e* težak; žestok, o svojstvima ljudskim: muževan, značajan, o piscima: ugledan, pouzdan.
gravĭtas, *ātis*, *f.* težina, ozbiljnost, dostojanstvo.
Grynium, *i*, *n* Grinij, utvrđen grad u Miziji u Maloj Aziji.
gubernātōr, *ōris*, *m.* krmar.

H.

habeo, *ui, ĭtum* 2. imati; s dva akuz. imati koga za što, imati u kom što, smatrati, držati koga za što; *in numero alicuius rei habere aliquem* brojiti koga u, među.

habĭto 1. stanovati, boraviti.

hactĕnus adv. dovde, dotle.

Hadrumēntum, *i, n.* Hadrument, kartaški primorski grad.

Hannĭbal, *ălis, m.* Hanibal, najznatniji vojskovođa kartaški, koji je vodio protiv Rimljana 2. punski rat (219.—204. pr. Kr,)

Hasdrŭbal, *ălis, m.* Hazdrubal, 1. zet Hamilkarov i njegov nasljednik u zapovjedništvu, 2. brat Hanibalov.

hastīle, *is, n.* držak koplja, kopljača.

haud, negacija: ne.

Hellespontus, *i, m.* Helespont, a) morski tjesnac između Evrope i Azije; b) zemlja oko tjesnaca.

Hephaestio, *ōnis, m.* Hefestion, vojskovođa Aleksandra Velikoga.

Hercŭles, *is, m.* Herkul, sin Jupiterov i Alkmenin, najslavniji grč. heroj.

heredĭtas, *ātis, f.* baština, nasljedstvo.

heres, *ēdis, m.* baštinik, nasljednik.

hetaerīce, *es, f.* konjanička četa prijateljâ, tako se zvala macedonska okonjena tjelesna straža.

hibernacŭlum, *i, n.* zimni stan, plur. *hibernacula* zimovnik, zimovište.

hibernus 3, zimski; plur. *hiberna, ōrum, n.* zimovnik, zimovište.

hīc adv. ovdje, o vremenu: sada, zatim, nato.

hic, haec, hoc pron. demonstr. ovaj; za vrijeme: ovaj, današnji; *hic . . . ille* ovaj , . . onaj.

hiemālis, *e* zimski.

hiemo, 1. zimovati, prezimiti.

hiems, *ĕmis, f.* zima, oluja, bura.

hilarĭtas, *ātis, f.* veselost.

hinc adv. odavle, odovud.

Hipponīcus, *i, m.* Hiponik, tast Alkibijadov.

Hister, *tri, m.* Dunav (kod Rimljana je *Hister* samo donji dio Dunava, gornji je *Danubius.)*

Histiaeus, *i, m.* Histijej, tiran grada Mileta za Darija I.

historia, *ae, f.* povjesnica, povijest.

historĭcus, *i, m.* povjesnik.

hodie adv. danas, još i danas.

Homērus, *i, m.* Homer, najslavniji grčki pjesnik (Ilijada i Odiseja).

hŏmo, *ĭnis, m.* čovjek.

honestus 3. častan, pošten, čestit, ugledan, odličan; pristojan.

honor, v. *honos.*

honorātus 3. poštovan, ugledan.

honorifĭcus 3. častan, odličan, komp. *honorificentior.*

honos *(i honor), ōris m* čast; odlikovanje; poštovanje, ugled, dostojanstvo, služba.

Hortensius, *i, m. H. Q.*, Kvint Hortenzije, znamenit govornik i suparnik Ciceronov.

hortor 1. poticati, opominjati.

hortus, *i, m.* vrt.

hospes, *ĭtis, m.* gost, prijatelj, pobratim.

hospitium, *i, n.* gostoljublje, pobratimstvo.

hostia, *ae, f.* živinče za klanje, žrtva.

hostis, *is, m.* neprijatelj, neprijatelj domovine.

hūc adv. ovamo.

humanĭtas, *ātis, f.* čovječnost, uljudnost, prijaznost; obrazovanost, uglađenost.

humĭlis, *e* nizak, malen, neznatan, prost.

humo 1. sahraniti, ukopati.

I.

iaceo, *ui*, 2. ležati, u boju: *iacens* pao, poginuo; o mjestima: ležati, biti.

iacio, *iēci, iactum* 3. bacati.

iam, adv. već, *iam tum* već onda, još onda, *non iam* ne već, još ne.

ianua, *ae, f.* vrata.

ibi, adv. tu, tamo, ondje.

ibīdem adv. upravo ondje.

īdem, *eădem, ĭdem* isti; kad se o jednom subjektu kazuje još nešto drugo, prevodi se *idem:* također, ujedno; na početku rečenice kao subjekt: isto tako, ujedno, uz to; naprotiv.

ideo adv. zato, stoga.

idōneus 3. zgodan, prikladan; sposoban, spretan.

igĭtur, adv. dakle.

ignis, *is, m.* vatra.

ignorantia, *ae, f.* neznanje.

ignōro 1. ne poznavati, ne znati.

ignosco, *nōvi, nōtum* 3. oprostiti.

ignōtus 3. nepoznat.

ille, *illa, illud* pron. demonstr. onaj, on; uz imenicu često: onaj poznati, čuveni, slavni.

illūc adv. onamo.

illūdo, *si, sum* 3. titrati se s kim, rugati se, ismjehivati, varati koga.

illustris, *e* svijetao, sjajan; znamenit, odličan, slavan.

imāgo, *ĭnis, f.* slika; *imagĭnes, um, f.* voštane obrazine predâ, što su ih rimski plemići (nobiles) čuvali u atriju.

imĭtātor, *ōris, m.* nasljedovač.

imĭtor 1. nasljedovati.

immoderātus 3. pretjeran.

immŏlo 1. žrtvovati.

immortālis, *e* besmrtan, neprolazan, vječan.

imparātus 3. nepripravan.

impedimentum, *i, n.* zapreka, plur. prtljaga, vojna prtljaga.

impedio 4. zaplesti; priječiti, smetati, zaustavljati.

im-pello, *pŭli, pulsum* 3. natjerati, pass. *impellor* dajem se na-

gnati, privoljeti, skloniti se; part. *impulsus* s ablativom: *auctoritate* ne treba prevesti: po savjetu, nagovoru.

impendeo, *di*, 2. visjeti nad; prijetiti, čeka koga što.

imperātor, *ōris*, *m*. zapovjednik, vojskovođa; *summus imp*. glavni, vrhovni zapovjednik; u Rimljana je to i naslov za triumvire i careve.

imperītus 3. s gen. nevješt čemu, neiskusan u čem.

imperium, *i*, *n*. zapovijed; vlast; moć, sila; vlast, uprava, *summum imp*. vrhovna vlast; zapovjedništvo, glavno zapovjedništvo, *summa imperii* vrhovno zapovjedništvo.

impĕro 1. zapovijedati, nalagati; biti zapovjednik; *illo imperante* pod njegovim (vrhovnim) zapovjedništvom: *pecunias* zapovijedati komu, da što dade; part. *imperatum*, *i*, *n*. zapovijed.

impĕtro 1. isprositi, dobiti, postići.

impĕtus, *ūs*, *m*. navala, napadaj; napredovanje; *impetum facere* napasti, navaliti na koga.

implacabĭlis, *e* nepomirljiv.

implĭco, *ui*, *itum* i *āvi*, *ātum* 1. zaplesti, uplesti.

imprūdens, *ntis*, ne znajući, ne sluteći, ne nadajući se; nepripravan.

imprudenter adv. nerazborito.

imprudentia, *ae*, *f*. neopreznost, neznanje, nerazboritost.

impugno 1. napasti koga, udariti na koga.

impūne, adv. nekažnjeno, bez kazne.

in, praep. u, s akuz. na pitanje kamo?, s abl. na pitanje gdje? 1. s akuz. u, na, pren. k, prema, na; o svrsi: na, za; modalno: na: 2. s abl. u, na, temporalno: u, za, pri.

inānis, *e* prazan.

incendium, *i*, *n*. požar, vatra.

incendo, *di*, *sum* 3. zapaliti, pass. zapaliti se; raspaliti, part. *incensus* s abl.: raspaljen, razdražen, ili se ne prevodi.

inceptum, *i*, *n*. pothvat, preduzeće.

incĭdo, *di* 3. pasti u, na što, o vremenu: pripadati kamo, ići, o događajima: dogoditi se, nastati.

incīdo, *cīdi*, *cīsum* 3. urezati; usjeći, uklesati.

incĭto 1. potaknuti, podbosti.

incŏla, *ae*, *m*. stanovnik.

incŏlo, *cŏlui*, *cultum* 3. stanovati, prebivati, pren. nastavati, stanovati u, na.

incommŏdum, *i*, *n*. šteta, nezgoda, neprilika.

incredibĭlis, *e* nevjerojatan.

incuria, *ae*, *f*. nemarnost, ravnodušnost.

inde, adv. odanle, odonud; zatim, nato.

indicium, *i*, *n*. dokaz; *indicio esse* služiti za dokaz.

indĭco 1. pokazivati.

indīco, *xi*, *ctum* 3. oglasiti, ureći, *bellum* navijestiti rat.

indigeo, *ui* 2. s gen. i abl. trebati, s abl. nemati.

indigne, adv. zlovoljno, srdito, teško, *ind. ferre* zlovoljno, teško podnositi, ljutiti se.

indignus 3. s abl. nevrijedan, nedostojan.

indiligens, *ntis* nemaran, *non ind*. brižljiv, štedljiv.

indŏles, *is*, *f*. prirođeno svojstvo, dar.

indūco, *xi*, *ctum* 3. uvesti, *in insidias* namamiti, *in errorem* zavesti; navesti, skloniti; navoditi (u spisu).

indulgentia, *ae*, *f*. popustljivost, obzirnost, blagost.

indulgeo, *dulsi*, *dultum* 2. biti obziran, blag, popustljiv, pokazati se sklon na što.

industria, *ae*, *f*. marljivost, prometnost, radinost.

indutiae, *ārum*, *f*. primirje.

in-eo, *ii*, *ītum*, *īre* ući, o dobi: početi, započeti, *ineuntis adulescentiae* u početku mladosti, u ranoj mladosti; *consilium inire* stvoriti odluku, odlučiti.

inermis, *e*, nenaoružan.

inertia, *ae*, *f*. neradinost, lijenost.

inexercitātus, 3. neizvježban.

inferior, *ōris*, donji, neznatniji, slabiji; superl. *infimus* i *īmus* najdonji; subst. *infimi*, *ōrum*, najniži, najneznatniji ljudi.

in-fero, *intŭli*, *illātum*, *inferre*, unijeti, *bellum inf.*, v. *bellum*.

infestus, 3. neprijateljski, superlativ *infestissimus* najveći neprijatelj.

infinītus, 3. beskrajan, bezbrojan.

infirmus, 3. slab, iznemogao, nemoćan.

infitias, samo *infitias ire* poricati, tajiti.

infitior 1, tajiti, ne priznavati.

in-fodio, *fōdi*, *fossum* 3. zakopati, ukopati, zasuti.

ingenium, *i*, *n*. ćud, narav, značaj; duh, um; *facultates ingenii* sposobnosti.

ingrātus 3. nezahvalan.

inicio, *iēci*, *iectum* 3. baciti u, na, prostrijeti; zadati, uzrokovati.

inimicus 3. neprijateljski; subst. neprijatelj; *inimicissimus* najljući neprijatelj: politički neprijatelj, protivnik.

iniquus 3. nepravičan.

initium, *i*, *n*. početak, *initio* u početku, najprije.

iniūria, *ae*, *f*. nepravda, uvreda.

iniuste, adv. nepravedno.

in-nītor, *nīsus* i *nīxus sum* 3. *in aliquid* podbočiti se, nasloniti se na što.

in-nŏcens, *ntis* nevin, nedužan, nekriv.

innocentia, *ae*, *f*. poštenje, nesebičnost.

innoxius 3. nevin, nekriv.

inopia, *ae*, *f*. oskudica, nestašica.

inopīnans, *ntis* ne sluteći, ne nadajući se, preko nade, iznenada.

inops, *ŏpis*, siromašan, potreban.
inquam velim, *inquit*, reče (samo u upravnom govoru).
insciens, *ntis*, ne znajući, u abl. apsol. bez čijega znanja.
inscitia, *ae*, *f.* neznanje, neiskustvo.
inscius 3. neznajući, u abl. apsol.: bez znanja čijega.
in-scrībo, *psi*, *ptum* 3. napisati.
in-sequor, *secūtus sum* 3. progoniti, ići u potjeru za kim.
in-servio 4. robovati, služiti, vladati se po čem, odan biti čemu, brinuti se za što.
insidiae, *ārum*, *f.* zasjeda.
insidiātor, *ōris*, *m.* zasjedač, vrebač.
insidior 1. *alicui* zasjedati komu, vrebati na koga, raditi komu o glavi.
insŏlens, *ntis*, adi. neobičan; obijestan, ohol.
insolentia, *ae*, *f.* neobičnost; obijest, oholost, bahatost.
instituo, *ui*, *ūtum* 3. postaviti, podići, sagraditi; početi, nakaniti, odlučiti; uvesti, ustanoviti, *non affluentius vixit quam instituerat* nego je bio uveo = navikao.
institūtum, *i*, *n.* uredba, ustanova, načelo.
in-sto, *stĭti*, 1. navaliti na koga; o vremenu: blizu biti, predstojati: part. kao subst. *instantia, ium*, *n.* sadašnjost.
in-struo, *struxi*, *structum* 3. sagraditi, podići; *aciem* postaviti, poređati vojsku u bojni red.
insŭla, *ae*, *f.* otok.
intellĕgo, *lexi*, *lectum* 3. uvidjeti, razabrati, razumjeti, opaziti.
intempĕrans, *ntis* neumjeren.
intèmperanter, adv. neumjereno.
inter, praep. s akuz. među, između, *inter se* među sobom, jedan drugoga.
inter-cēdo, *cessi*, *cessum* 3. proći; postojati, biti među.
interdum adv. kadšto, katkad.
interea, adv. među tim.
inter-ĕo, *ii*, *ĭtum*, *īre*, poginuti, zaglaviti, o stvarima: nestati, nestajati.
interfector, *ōris*, *m.* ubojica.
interficio, *fēci*, *fectum* 3. ubiti, umoriti, usmrtiti, *exercitum interf.* uništiti, hametom potući.
interĭmo, *ēmi*, *emptum*, 3. uništiti, usmrtiti, pogubiti.
interĭtus, *ūs*, *m.* propast, smrt.
internuntius, *i*, *m.* posrednik.
interprĕtor 1. tumačiti,
inter-sum, *fui*, *esse* biti među; prisutan biti, biti u, sudjelovati; razlikovati se.
intĭme adv. veoma iskreno.
intĭmus 3. najunutrašnjiji, najiskreniji, najpouzdaniji.
intra praep. s akuz. unutra, iza; iza, za.
intro 1. *aliquid* ući u što, prodrijeti, provaliti u.
intro-eo, *ii*, *ĭtum*, *īre* ući u što.
in-tueor, *tuĭtus sum* 2. gledati, promatrati; obzirati se na što, imati pred očima.

inutĭlis, *e* nekoristan, štetan, poguban.
in-vādo, *si*, *sum*, 3. *aliquem* napasti, navaliti na koga.
in-vĕho, *xi*, *ctum* 3. uvoziti, *invehi in aliquem* napasti, navaliti na koga.
in-venio, *veni*, *ventum* 4. naći, zateći.
inventum, *i*, *n.* pronalazak.
inveterāsco, *rāvi*, *rātum* 3. zastarjet'.
inveterātus 3. star, utvrđen.
invictus 3. nepobijeđen.
in-video, *vīdi*, *visum* 2. zavidjeti.
invidia, *ae*, *f.* zavist, mržnja, omraza.
inviolātus 3. nepovrijeđen.
invīto 1. pozvati.
invītus 3. nerado, protiv volje, u abl, apsol.: protiv čije volje, superl. *invitissimus* veoma nerado.
iŏcor 1. šaliti se.
iocōse adv. šaljivo.
iŏcus, *i*, *m.* šala.
Iōnes, *um*, *m.* Jonjani, stanovnici Jonije, pokrajine u Maloj Aziji.
Iōnia, *ae*, *f.* Jonija, primorski kraj u sredini zapadne obale Male Azije.
ipse, *ipsa*, *ipsum* pron. demonstr. sam; baš onaj, upravo onaj.
ira, *ae*, *f.* srdžba, gnjev.
irascor 3. *alicui* ljutiti se, srditi se na koga.
irātus, 3. *alicui* srdit, razljućen, gnjevan na koga.
irrideo, *rīsi*, *rīsum* 2. rugati se; prelazno: ismijevati, rugati se komu.
is, *ĕa*, *id* pron. demonstr. taj, onaj, on; *eius*, *eorum*, *earum* njegov, njihov; *is* s *ut* ili relat. rečenicom u konjunktivu: takav, onakav.
iste, *ista*, *istud* pron. demonstr. taj.
ita adv. tako, ovako.
ităque 1. adv. *et ita* i tako, 2. coni. stoga, dakle.
item adv. isto tako.
iter, *itinĕris*, *n.* put, *iter facere* ići, putovati, marširati; put, cesta.
iterum, adv. po drugi put, nanovo.
iubeo, *iussi*, *iussum* 2. zapovijedati, naložiti, dati; odrediti, zaključiti; pass. *iubeor* zapovijeda se, da ja s nom. c. inf.
iucundus 3. mio, ugodan.
iūdex, *ĭcis*, *m.* sudac.
iudicium, *i*, *n.* sudbena istraga, sud, parnica; mnijenje, uvjerenje.
iudĭco 1. zaključiti; misliti, držati; s dva akuz. smatrati, *hostem aliquem* proglasiti nekoga za neprijatelja domovine.
iugĕrum, *i*, *n.* jutro, ral (zemlje 240 stopa duljine, 120 širine).
iugŭlo 1. zaklati, umoriti.
iumentum, *i*, *n.* tegleća marva.
Iunius 3. Junijev (koji pripada porodici Junija).
Iuppiter, *Iŏvis*, *m.* Jupiter, najveći bog rimski, a tako zove Nepot i najveće bogove drugih naroda.

iūro 1. zakleti se.
iūs, *iūris, n.* pravo, *iure* s pravom; sud.
iusiurandum, *iurisiurandi, n.* zakletva.
iussum, *i, n.* zapovijed.
iussū (abl.) na zapovijed, po zapovijedi.
iustitia, *ae, f.* pravednost, pravda.
iustus 3. pravedan.
iuvencus, *i, m.* junac.
iuvo, *iūvi, iūtum* 1. *aliquem* pomagati, potpomagati.
iuxta praep. s akuz. polag, tik do, blizu, uz.

L.

labor, *ŏris, m.* rad, trud, napor; plur. muke, tegobe.
laboriōsus 3. radin, marljiv; mučan, težak.
labōro 1. raditi, truditi se, nastojati.
Lacedaemon, *ŏnis, f,* akuz. *Lacedaemona*, Lacedemon ili Sparta, glavni grad Lakonije.
Lacedaemonius, *i, m.* Lacedemonac, stanovnik pokrajine Lakonije u Peloponezu.
Laco, *ōnis, m.* Lacedemonac.
lacrĭma, *ae, f.* suza.
lacrĭmo 1. plakati.
laedo, *si, sum* 3. vrijeđati, uvrijediti.
laetitia, *ae, f.* radost, veselje,
Lamăchus, *i, m.* Lamah, atenski vojskovođa u peloponeskom ratu.
Lamprus, *i, m.* Lampro, grčki glazbenik.
Lampsăcus, *i, f.* Lampsak, grad u M'ziji kraj Helesponta.
lapidĕus 3. od kamena, kameni.
largitio, *ōnis, f.* darivanje, poklanjanje; darežljivost.
lassitūdo, *ĭnis, f.* umornost, umor, *lassitudine* od umora.
latē, adv. široko, daleko, *quam latissime* što dalje.
lateo, *ui*, 2. biti sakriven sakrivati se, bezlič. *latet* nepoznato je.
Latīne adv. latinski.
Latīnus 3. latinski.
laudātio, *ōnis, f.* pohvala, hvala.
laudo 1. hvaliti.
laureus 3. lovorov, od lovorike, *corona laurea* lovorvijenac.
laus, *laudis, f.* pohvala, odlikovanje, slava, *l. rei militaris* ratna slava.
lectio, *ōnis, f.* čitanje.
lector, *oris, m.* čitalac.
legātio, *ōnis, f.* poslanstvo.
legātus, *i, m.* a) poslanik; b) legat (podzapovjednik i pomoćnik namjesnikov u provinciji).
legitĭmus 3. zakonit, zakonom određen.
lĕgo, *lēgi, lectum* 3. brati, čitati.
Lemnius, *i, m.* Lemnjanin, stanovnik otoka Lemna.
Lemnus *i, f.* Lemno, otok u egejskom moru.

lenio 4. ublažiti.
leo, *ōnis, m.* lav.
Leonĭdas, *ae, m.* Leonida, kralj spartanski, koji je poginuo kod Termopila 480. god. pr. Kr.
Leonnātus, *i, m.* Leonat, vojskovođa Aleksandra Velikoga.
Leothychĭdes, *is, m.* Leotihid, sin spartanskoga kralja Agisa.
lepos, *ōris, m.* nježnost, milina, ljupkost.
Leucosўrus, *i, m.* Leukosirac, narod u Kapadociji.
Leuctra, *ōrum, n.* Leuktra, grad u Beociji, gdje je 371. god. pr. Kr. Epaminonda pobijedio Spartance.
Leuctrĭcus 3. leuktarski, *pugna L.* bitka kod Leuktre.
levis, *e* lak, neznatan, lakouman.
levo 1. olakšati, ublažiti; umanjiti; polakšati.
lex, *lēgis, f.* zakon, *legibus* po zakonima; zakonski prijedlog.
libenter, adv. rado, komp. *libentius* radije.
liber, *bri, m.* knjiga.
liber, *ĕra, ĕrum* slobodan; *liber ab aliqua re* slobodan od čega, prost od čega.
liberālis, *e* slobodnog čovjeka dostojan, plemenit; uslužan, darežljiv, podatljiv.
liberalĭtas *ātis, f.* darežljivost.
liberi, *ōrum m.* djeca.
libĕro 1. osloboditi, izbaviti, na sudu: oprostiti, osloboditi.
libertas, *ātis, f.* sloboda.
libidinōsus 3. razbludan, strastan, raspušten.
libīdo, *ĭnis, f.* pohota, požuda.
librarius, *i, m.* prepisivač knjigâ.
licentia, *ae, f.* samovolja, raspuštenost, bezakonje.
licet, *licuit, licēre*, verb. impers. slobodno je, dopušteno je, smije se, može se; perf. i *licĭtum est* dopušteno je, u hrv. se često prevodi, da licet postane ličan glagol, a dativ (koji je ili izrijekom spomenut ili se lako pomisli) bude subjektom: *ut liceret* (sibi) *efferre*, da smije, može odnijeti.
ligneus 3. drven.
lignum, *i, n.* drvo, *ligna conferre* nanijeti drva.
lingua, *ae, f.* jezik.
līs, *lītis, f.* parnica; globa.
littĕra, *ae, f.* slovo, plur. pismo, književnost, nauke; *litteris* pismom, pismeno.
litus, *ŏris, n.* obala.
locūples, *ētis* bogat, obilat.
locuplēto 1. obogatiti.
locus, *i, m.* (pl. *loci* i *loca*) mjesto, prilika, položaj, rod; *loco* s gen. = mjesto, kao.
longe, adv. daleko, dugo; pren. sasvijem, posve.
longinquus 3. dugotrajan, dug.
longus 3. dugačak, *navis longa*, v. *navis*; *longum est* s infinitivom: bilo bi odviše opširno, bilo bi preopširno.
Longus, v. *Sempronius.*
loquor, *locūtus sum* 3. govoriti.

lōrum, *i*, *n.* remen, kaiš.

Lucānus, *i*, *m.* Lukanac, stanovnik Lukanije u južnoj Italiji, *in Lucanis* u Lukaniji.

Lucrētius, *i*, *m.* *Luc. Carus* Lukrecije Kar, darovit pjesnik rimski u Ciceronovo doba; spjevao je poučnu pjesmu *De rerum natura* (o prirodi) u 6 pjevanja, koja je sačuvana.

luctor 1. rvati se.

Lucullus, *i*, *m.* *L. Licinius Luc.* Lucije Licinije Lukul. konzul 74. god., vojskovođa u ratu protiv pontskoga kralja Mitridata, čovjek veoma bogat i raskošan.

lūcus, *i*, *m.* gaj, lug.

lūdus, *i*, *m.* škola.

lumbus, *i*, *m.* bedro.

luxŭria, *ae*, *f.* raskošnost.

luxuriōse adv. raskošno.

luxuriōsus 3. raskošan.

Lycus *i*, *m.* Lik, otac Trazibulov.

Lydia *ae*, *f.* Lidija, zemlja u Maloj Aziji.

Lydus, *i*, *m.* Liđanin, stanovnik Lidije.

Lysander, *dri*, *m.* Lizandar, glasovit vojskovođa spartanski, pobjednik kod Egospotama.

Lysimăchus, *i*, *m.* Lizimah: 1. Atenjanin, otac Aristidov; 2. vojvoda Aleksandra Velikoga, a poslije smrti njegove kralj trački, koji je kasnije osvojio i Macedoniju; bio je ubit od Seleuka.

Lysis, *is* i *ĭdis*, *m.* Lizis, Pitagorovac iz Tarenta.

M.

Macĕdo, *ŏnis*, *m.* Macedonac, adi. macedonski.

Macedonia, *ae*, *f.* Macedonija, zemlja sjeverno od Tesalije.

magis adv. više, većma, *eo magis* to više.

magister, *tri*, *m.* zapovjednik, učitelj, *mag. equitum* zapovjednik konjaništva, tako se zvao u Rimljana pomoćnik diktatorov.

magistrātus, *ūs*, *m.* državna služba; državni službenik, oblasnik; oblast, poglavarstvo.

Magnes, *ētis*, *m.* Magnežanin, stanovnik grada Magnezije.

Magnesia, *ae*, *f.* Magnezija, grad u Kariji u Maloj Aziji.

magnifĭcus 3. veličanstven, sjajan, plemenit, divan; gizdav, raskošan.

magnitūdo, *ĭnis*, *f.* veličina; množina, sila.

magnopere ili *magno opere* adv. veoma, vrlo.

magnus 3. velik, znatan, odličan; *magni esse* mnogo vrijediti; komp. *maior*, veći, znatniji, subst. *maiores*, *um*, *m.* pređi, pradjedovi; superl. *maximus* najveći, veoma velik, najviši.

Māgo, *ōnis*, *m.* Magon, brat Hanibalov.

maiōres, *um* v. *magnus*.

măle adv. zlo, naopako.

malitiōse adv. podmuklo, u zloj namjeri, lupeški.

mālo, *mālui*, *malle* voljeti.

malum, *i*, *n.* zlo, nesreća, nevolja.

malus 3. zao, loš, *mali cives* zli građani, demagozi.

manceps, *cĭpis*, *m.* zakupnik, pothvatnik.

mando 1. naložiti.

Mandrŏcles, *is*, *m.* Mandroklo, perzijski vojskovođa.

măneo, *mansi*, *mansum* 2. ostati, trajati

Manlius, *i*, *m.* Manlije: 1. *Cn. Manlius Vulso* Gnej Manlije Vulson, pobjednik Galatâ 189. god. pr. Kr.; 2. *L. Manlius Torquātus* Lucije Manlije Torkvat. saučenik Atikov, konzul 65. g. pr. Kr.; 3. *A. Manlius Torquatus* Aul M. T.

Mantinea, *ae*, *f.* Mantineja, grad u Arkadiji, gdje je 362. god. pr. Kr. Epaminonda porazio Spartance i sam pao.

manus, *ūs*, *f.* ruka. četa.

Marăthon, *ōnis*, *m.* grč. akuz. *Marathona*, Maraton, mjesto na istočnoj obali Atike, na glasu sa znamenite pobjede Miltijadove nad Perzijancima 490. god. pr. Kr.

Marathonius 3. maratonski.

Marcellus v. *Claudius*.

Mardonius, *i*, *m.* Mardonije, perzijski vojskovođa, koji je pao u bici kod Plateje.

măre, *is*, *n.* more, *et mari et terra* i na moru i na kopnu.

maritĭmus 3. morski, *summa imperii maritimi* vrhovno zapovjedništvo na moru, *villa maritima* ljetnikovac na moru.

Marius, *i*, *m.* Marije, konzul 82. god. pr. Kr., sin znamenitoga Gaja Marija.

māter, *tris*, *f.* mati.

matricīda, *ae*, *m.* majkoubilac, ubilac majke.

matūre adv. rano.

maxĭme adv. uz glagole: najviše, najvećma, osobito; uz pridjeve za opisivanje superlativa: naj-.

Maximus v. *Fabius*.

Media, *ae*, *f.* Medija, zemlja u Aziji južno od kaspijskog mora.

medicīna, *ae*, *f.* lijek.

medĭcus, *i*, *m.* liječnik.

mediŏcris, *e* srednji, običan.

medĭtor 1. (s *animo* ili bez njega) razmišljati, snovati, smjerati.

Mēdus, *i*, *m.* Međanin.

mel, *mellis*, *n.* med.

memĭni, *meminisse* (verb. defect.) sjećati se.

memor, *ŏris*, adi. s gen. sjećajući se; *memor sum* sjećam se.

memoria, *ae*, *f.* spomen, uspomena, *post hominum memoriam* otkako ljudi pamte, od pamtivijeka; *memoriae prodere* zabilježiti, pripovijedati; pamet, pamćenje; pripovijedanje; vrijeme, doba *ad nostram memoriam*.

mendācium, *i, n.* laž.

Meneclīdes, *is, m.* Meneklid, Tebanac, protivnik Epamimondin.

Menelāus, *i, m.* Menelaj, spartanski kralj, brat Agamemnonov, muž Helene, koju je Paris oteo. Na povratku iz trojanskoga rata zanio ga vjetar u Afriku, pa je jedno pristanište u Marmarici zapadno od Egipta nazvao *portus Menelai.*

mens, *mentis, f.* um, razum, pamet; misao, mišljenje, namjera, namišljaj, osnova.

mensis, *is, m.* mjesec.

mentio, *ōnis, f.* pomen, pominjanje, *m. facere de aliqua re* napomenuti što, govoriti o čem.

mentior, *mentītus sum* 4. lagati.

mercennarius, *i, m.* najamnik, težak, plaćenik.

meritus (part. od mereor): *bene meritus de aliquo* veoma zaslužan za koga, čiji dobrotvor.

merĭto adv. s pravom.

merĭtum, *i, n.* zasluga.

Messēne, *ēs, f.* Mesenija, zemlja u Peloponezu s glavnim gradom istoga imena.

-met riječca, koja se meće straga lične zamjenice, da se jače istakne: sam, glavom.

mētior, *mensus sum* 4. mjeriti, cijeniti, prosuđivati.

meus 3. moj.

Micythus, *i, m.* Micit, neki Tebanac.

migro 1. seliti se, odseliti se, otići, *ex vita* preminuti, umrijeti.

mīles, *ĭtis, m.* vojnik.

Milēsius 3. miletski.

militāris, *e* vojnički, ratni; *res militaris* vojništvo.

mille num. card. hiljada, u sing. obično pridjev, rjeđe kao imenica s gen.; uvijek je imenica s gen. plural *milia, ium, n.* hiljade.

Miltiădes, *is, m.* Miltijad, atenski vojskovođa, koji je spasao domovinu pobijedivši Perzijance kod Maratona. Njega je Nepot pomeo s Miltijadom, koji je za vrijeme Pizistratovo vodio naseobinu u Herzones.

Minerva, *ae, f.* Minerva, božica mudrosti, znanosti i umjetnosti.

minime adv. najmanje, *quam m.* što manje.

Minucius, *i, m.* Minucije: 1. *M. Min. Rufus* Marko M. Ruf, magister equitum Fabija Kunktatora u 2. punskom ratu; 2. *Q. Minucius* Kvint Minucije, konzul 193. god. pr. Kr.

minŭo, *ui, ūtum* 3. umanjiti, *ignes* trnuti; umanjiti, oslabiti.

minus adv. manje, ne baš osobito, ne sasvijem; *non minus . . . quam* ne manje . . . nego = isto tako . . . kao; *non (neque) minus* isto tako.

mirabĭlis, *e* divan, izvanredan; čudan, čudnovat.

mīror 1, čuditi se.

mīrus 3. divan, osobit, vanredan.

missu (samo u abl.) po nalogu.

Mithridātes, *is, m.* Mitridat, satrap lidijski i kapadocijski.

Mithrobarzānes, *is, m.* Mitrobarzan, Datamov tast.

mitto, *mīsi, missum* 3. slati, poslati; *litteras, epistulam* pisati (pismo).

Mocilla, *ae, m. L. Julius M.* Lucije Julije Mocila, savremenik Atikov.

moderātio, *ōnis, f.* umjerenost.

modestia, *ae, f.* umjerenost, smjernost, čednost; poslušnost, pokornost.

modestus 3. čedan, skroman.

modĭcus 3. umjeren, skroman, čedan.

modius, *i, m.* modij, žitna mjera, otprilike 9 litara.

mŏdo adv. samo; *modo-modo* čas-čas, sad-sad; *non modo-sed etiam* ne samo-nego, već i.

mŏdus, *i, m.* 1. mjera, duljina, *modum adhibere* držati se mjere, biti umjeren; 2. način, *tali modo* na takav način, tako; *pari modo* na isti način, isto tako; *eius modi* ili *eiusmodi* takav; *quodam modo* na neki način, nekako, u neku ruku.

moenia, *ium, n.* zidine, bedemi.

molestus 3. nesnosan, dosadan, *alicui m. esse* dosađivati komu.

mŏnĕo, *ui, ĭtum* 2. opomenuti, svjetovati.

mons, *ntis, m.* brijeg, gora, planina.

monumentum, *i, n.* spomenik, grobnica, grob.

morbus, *i, m.* bolest.

mŏrior, *mortuus sum, mŏri* umrijeti, part. *moriens* umirući, na samrti, part. *mortuus* mrtav.

mŏror 1. boraviti, baviti se, zadržavati se.

mors, *rtis, f.* smrt.

mortĭfer, *ĕra, ĕrum* smrtonosan.

mōs, *mōris, m.* običaj, *more* po običaju; pl. *mōres* značaj, nazori, mišljenje; *morem alicui gerere* učiniti komu po volji, poslušati koga.

motus, *ūs, m.* kretanje, kretnja.

moveo, *mōvi, mōtum* 2. kretati, micati, *omnia, quae moveri possunt* sve pokretne stvari, sve pokretnine, sve pokretno imanje; *se movere* kretati se, otići, udaljiti se, pren. *m. aliquem* skloniti, potaknuti koga.

muliĕbris, *e* ženski.

mulier, *ĕris, f.* žena.

multitūdo, *ĭnis, f.* mnoštvo, množina, velik broj; svjetina, prosti puk.

multo adv. uz komparative: mnogo; uz superlative: kud i kamo; uz adverbe: mnogo, *non m. ante* ne mnogo prije, *neque m. post* ne mnogo kasnije.

multo 1. kazniti.

multum adv. mnogo, veoma često; *non multum* ne mnogo = malo, slabo.

multus 3. komp. *plūs,* superl. *plūrimus,* mnogi, veliki; *pluris esse* više vrijediti.

mūnio 4. utvrditi; praviti, graditi *itinera;* braniti, štititi.

munitio, *ōnis, f.* utvrđivanje,

utvrda, opkop, plur. opkopi, bedemi.

munītus 3. utvrđen, tvrd, zaštićen.

munus, *ĕris, n.* služba; dar.

Munychia, *ae, f.* Munihija, jedna od triju atenskih luka.

mūrus, *i, m.* zid.

musĭca, *ae* ili ***musice,*** *es, f.* muzika (pod kojom se ne razumijeva samo glazba nego i pjesništvo i druge lijepe umjetnosti).

musĭcus, *i, m.* muzik, glazbenik.

mutātio, *ōnis, f.* promjena, *mutationes rei publicae* državni prevrati.

Mutĭna, *ae, f.* Mutina, grad u gornjoj Italiji, danas Modena.

muto 1. mijenjati, promijeniti.

mutuus 3. zamjenit, međusoban, uzajamni.

Mytilenaeus, *i, m.* Mitilenjanin, stanovnik grada Mitilene na otoku Lezbu.

Myūs, *ūntis, f.* akuz. *Myunta,* Mijunt, grad u Kariji.

N.

nam, coni. jer; tako na primjer.

namque, coni. jer.

nanciscor, *nactus sum* 3. dobiti, zadobiti; naći.

nāscor, *nātus sum* 3. roditi se: *nātus* sin, *nāta* kći: part. *natus* prevodi se kadšto i imenicom: rođenje, *ante Epaminondam natum* prije rođenja Epaminondina; *natus* uz broj godina: star, navršivši, proživjevši; *maior, minor natus* prešavši, nemajući još.

nātio, *ōnis, f.* rod, narod, pleme.

nātūra, *ae, f.* narav, priroda; osobina; značaj, temperamenat.

nātus, *ūs, m.* rođenje, u abl. *nātū*, *natu maiores* stariji ljudi, *maximus natu* ili *natu maximus* najstariji.

nauta, *ae, m.* mornar, Them. VIII. 6. putnik (na brodu).

navālis, *e* morski, pomorski, *bellum n.* rat na moru, *proelium n.* morska bitka.

nāvis, *is, f.* lađa, brod, *navis longa* ratna lađa, ratni brod; *n. oneraria* teretni, tovarni brod; *ducis navis* vojvodski brod, admiralka (lađa).

Naxus, *i, f.* Naks, otok u egejskom moru.

-nĕ upitna riječca, koja se veže za istaknutu riječ: a) u prostom pitanju: li, da li; b) u drugom članu dvostrukoga pitanja: ili.

nē, negacija; u prohibitivnim rečenicama: neka ne; *ne . . . quidem* (istaknute riječi među se između njih): ni; coni. s konjunktivom: da ne, pojačano *ut ne;* poslije glagola, što znače: ne dati, protiviti se, *ne* se prevodi: *da.* Za rečenicu s *ne* kadšto se veže pozitivna rečenica s *et* ili *que,* koji se prevode: nego, već neka.

nec, v. *neque.*

necessārius 3. nuždan, potreban, o srodstvu: rođak, bliska roda.

necesse indecl. nužno, potrebno, *n. est* s dat. lica: moram, valja mi; treba, potrebno je, mora.

necessĭtas, *ātis, f.* nužda, nevolja.

necessitūdo, *ĭnis, f.* rodbinstvo.

Nectanăbis (i *Nectenĕbis), ĭdis, m.* Nektanabis, egipatski kralj u 1. polovici 4. vijeka pr. Kr.

nefas, indecl. *n.* grijeh, zločin.

neglegenter adv. nemarno, nehajno.

nego 1. reći ne, poreći, reći, kazati, da što nije; uskratiti, odbiti.

negōtium, *i, n.* posao; nalog, tegoba, muka.

nemo (v. Lat. gram. §. 70. 2.) nitko; *non nemo* gdjekoji; *nemo non* svatko; *nemo nisi* nitko osim; kao pridjev: nijedan.

Neŏcles, *is* i *i, m.* Neoklo, otac Temistoklov.

Neontīchos, *n.* Neontih, gradić na Propontidi.

Neoptolĕmus, *i, m.* Neoptolem, vojskovođa Aleksandra Velikoga.

neptis, *is, f.* unuka.

nĕque i ***nec*** niti, i ne, ali ne, i to ne; *neque enim* jer ne, *neque vero* ali ne, a ne; *neque tamen* ali ipak ne; *neque (nec) — neque (nec)* niti — niti, ni — ni.

Nero v. *Claudius.*

nēve coni. i da ne (kad se na jednu negativnu finalnu rečenicu nadovezuje druga).

Nicias ili *Nicia, ae, m.* Nicija, atenski vojskovođa i državnik za peloponeskoga rata.

niger, *gra, grum* crn.

nihil (i *nil) n.* ništa; *nil nisi* ništa osim, samo; *nihil aliud quam* ništa drugo nego, samo; *n. non* sve, *non n.* nešto; *n. umquam* nikad ništa.

nihĭlo ništa, nimalo, *nihĭlo minus* ipak, *nihilo segnius* ni malo mlitavije, isto tako živo; *nihilo secius* ipak.

Nīlus *i, m.* Nil, rijeka u Egiptu.

nimis adv. odveć.

nimius 3. prevelik, prekomjeran.

nisi coni. ako ne, da ne, uz druge negacije: osim, samo.

nitĭdus 3. sjajan; ugojen, krasan, lijep.

nītor, *nisus* i *nixus sum* 3. upirati se; truditi se, raditi o čem, nastojati.

nōbĭlis, *e* poznat, slavan; plemenit, odličan, subst. *nobiles, ium* plemići; plemstvo.

nŏceo, *ui, ĭtum* 2. škoditi, nauditi.

noctū adv. noću.

nocturnus 3. noćni, *tempore nocturno* u noćno doba, noću.

nōlo, *nōlui, nolle* ne htjeti.

nōmen, *ĭnis, n.* ime.

nomĭno 1. imenovati, zvati.

nōn, negacija: ne, uz superlativ: ne baš; često čini s idućom riječju jedan pojam: *non intemperanter* umjereno, *non indiligens* brižljiv i t. d.

nondum adv. još ne.

nonnullus 3. neki, nekakav, plur.

neki, nekoliko; subst. *nonnulli* neki, nekolicina.

***Nōra**, ae, f.* Nora, tvrđava na granici Likaonije i Kapadocije.

***nōvi**, novisse* i *nosse*, verb. def. znam, poznajem.

***noster**, tra, trum* pron. poss. naš, *ad nostram memoriam* do našega vremena, do danas.

***notitia**, ae, f.* poznavanje, znanje.

nŏto 1. označiti, obilježiti, zabilježiti, navoditi, spominjati.

***novĭtas**, ātis, f.* novost, neobičnost.

novus 3. nov, neobičan, čudan superl. *novissimus* najnoviji, posljednji.

***nox**, noctis, f.* noć.

***nubĭlis**, e* za udaju.

***nūbo**, nupsi, nuptum* 3. *alicui* udati se za koga; *nuptam esse alicui* biti udata za koga.

nūdo 1. raskriti, *telum vagina n.* trgnuti mač iz korica.

nullus 3. nijedan, nikakav; sasvim neznatan; *nullius* (gen. od *nemo)* ničiji; *nullus praeter* nijedan osim = samo: *nullus non* svaki; *nullus umquam* nikad nijedan.

***num**,* upit. riječca: u podlož. pitanju: da li.

***numĕrus**, i, m.* broj, *in numero, in numerum* s gen. često se prevodi: među, *esse in numero* s gen. pripadati među, brojiti se u.

***Numĭda**, ae, m.* Numiđanin, stanovnik Numidije, zemlje u sjevernoj Africi.

***numquam**,* adv. nikada, *non numquam* katkad.

***nunc**,* adv. sada, *etiam nunc* i sad još.

nuntio 1. javiti, uz *nuntior* nom. c. inf. Dat. V. 4. javlja se, da ja.

***nuntius**, i, m.* glasnik; glas; nalog, zapovijed, poziv.

***nuptiae**, ārum, f.* ženidba.

nusquam adv. nigdje, *nus. nisi* nigdje osim.

O.

ob praep. s akuz. zbog, *ob eam rem* zbog toga, *ob eam, quam ob causam* zbog toga, zato, stoga.

***obicĭo**, iēci, iectum* 3. baciti pred; prebacivati, prigovarati,

***obĭtus**, ūs, m.* smrt.

***oblivīscor**, oblītus sum* 3. zaboraviti, s gen. ili akuz.

oboedio 4. slušati, pokoravati se.

***ob-ŏrior**, ortus sum* 4. nastati.

obsĕcro 1. zaklinjati, moliti.

***ob-sĕquor**, secūtus sum* 3. ugađati, pokoravati se; podati se čemu.

***observantia**, ae, f.* pažnja, poštovanje.

***obses**, ĭdis, m.* talac.

***obsideo**, sēdi, sessum* 2. opkoliti, podsjesti.

***obsidio**, ōnis, f.* podsjedanje, opsada, *in opsidione esse* biti opkoljen.

***ob-sisto**, stĭti, stĭtum* 3. oprijeti se, protiviti se, s *ne:* ne dati da.

obsolētus 3. istrošen, svakidašnji, prost.

***ob-sum**, fui, esse* škoditi.

***obtineo**, tinui, tentum* 2. držati (u rukama, u vlasti), imati, zauzimati, zadržati.

***obtrectatio**, ōnis, f.* zaviđanje, opadanje.

***obtrectātor**, ōris, m.* zavidnik, opadač.

obviam adv. nasusret, nasuprot.

obvius 3. nasusret, koji leži prema čemu, *montes obvii sunt itineri alicuius* brda leže, jesu na čijem putu.

***occasio**, ōnis, f.* prilika, zgoda.

***occāsus**, ūs, m.* propast, smrt.

***occīdo**, cīdi, cīsum* 3. ubiti.

***occŭlo**, cului, cultum* 3. sakriti.

***occupātio**, ōnis, f.* zanimanje, posao.

occŭpo 1. zauzeti, osvojiti, part. *occupātus* zabavljen.

***ocŭlus**, i, m.* oko.

***ōdi**, odisse,* v. defect. *aliquem* mrziti na koga.

***ōdium**, i, n.* mržnja.

***Oedĭpus**, i, m.* Edip, kralj tebanski, koji je u neznanju ubio oca Laja i oženio majku Jokastu.

***offendo**, di, sum* 3. udariti, *aliquem* naići na koga, naći; uvrijediti.

***offensio**, ōnis, f.* zlovolja, nezadovoljstvo; nezgoda, nesreća.

***officium**, i, n.* dužnost; usluga; pokornost.

oleagĭnus 3. maslinov.

olim adv. nekad.

***Olimpias**, ădis, f.* Olimpijada, majka Aleksandra Velikoga.

***Olympiodōrus**, i, m.* Olimpiodor, učitelj Epaminondin.

***omitto**, misi, missum* 3. puštati, okaniti se; prešutjeti, ne spomenuti.

***omnis**, e* svaki, sav, plur. svi.

onerārius 3. tovarni, teretni, *navis on.* v. *navis.*

***Onomarchus**, i, m.* Onomarh, nadzornik Antigonov nad tamnicama.

***opĕra**, ae, f.* rad, trud, sudjelovanje; usluga, pomoć, potpora, *operā alicuius* čijim trudom, s čijom pomoću, po kom; *operam dare ut* truditi se, nastojati da; *operam dare alicui rei* nastojati oko čega.

***operio**, rui, rtum* 4. pokriti.

***opes**,* v. *ops.*

***opinio**, ōnis, f.* mišljenje, misao dobar glas.

opīnor 1. misliti.

***oportet**, uit,* 2. treba, s acc. c. inf.

***opperior**, oppertus sum* 4. čekati.

oppidānus 3. gradski, subst. *oppidani* građani.

***oppĭdum** i, n.* grad.

***oppleo**, plēvi, plētum* 2. napuniti.

opportunus 3. zgodan.

***opprĭmo**, pressi, pressum* 3. pritisnuti; oboriti, ugušiti; nadvladati, pobijediti; napasti.

opprobrium, *i, n.* prijekor.
oppugnātor, *ōris, m.* napadač, podsjedač.
oppugno 1. napasti, udariti na što, podsjedati.
ops, opis *f.* (u sing. samo *opis, opem, ope)* pomoć, plur. *opes, um:* a) blago, bogatstvo; b) ratna sila, snaga, c) sredstva; d) moć, uticaj.
optimātēs, *ium, m.* aristokrati, konzervativci, velikaši.
opulens, *ntis* (i *opulentus)* moguć, bogat.
opus, *ĕris, n.* rad, djelo, posao; *opus facere* raditi posao, vršiti građenje; plur. *opera, um* opsadne radnje; *tanto opere* ili *tantopere* s tolikim radom = toliko, tako.
opus, *n.* indecl. potrebno, *opus est* potrebno je, treba.
ōra, *ae, f.* obala.
oracŭlum, *i, n.* proročiste.
ōrātio, *ōnis, f.* govor, besjeda.
orbis, *is, m.* krug, *orbis terrarum* svijet, zemlja.
ordior, *orsus sum* 4. započeti.
ordo, *ĭnis, m.* red, stalež; mjesto; *ordine* po redu, redom.
Orestes, *is, m.* Orest, sin Agamemnona i Klitemnestre, koji je ubio majku zato, što je ona bila ubila Agamemnona.
orīgo, *ĭnis, f.* podrijetlo.
orior, *ortus, sum* 4. dići se, nastati, buknuti, o ljudima: biti rodom, s abl. biti sin, s abl. s prijedlogom *a:* biti potomak.
ornātus, *ūs, m.* oprema, nakit, ures.
Orni, *ōrum, m.* Orni, utvrđen dvorac na Propontidi.
orno 1. opremiti; nakititi, iskititi; part. *ornatus* opremljen, snabdjeven.
ōro 1. moliti.
ŏs, *ossis, n.* kost, pl. *ossa* kosti.
osculor 1. ljubiti, cjelivati.
ostendo, *ndi, ntum* i *nsum* 3. pružati, pokazivati, *se ostendere* pokazivati se; očitovati, kazati, izjaviti, *ut ostendimus* kako smo rekli, napomenuli, kazali.

P.

pabŭlum, *i, n.* krma, furaža.
pactio, *ōnis, f.* ugovor.
pactum, *i, n.* ugovor.
Pactye, *ēs, f.* Paktija, trački grad na Propontidi.
Pădus, *i, m.* Pad, rijeka u sjevernoj Italiji.
paene, adv. gotovo. skoro.
palaestra, *ae, f.* palestra, rvalište, škola za rvanje, *palaestrā uti* živjeti, boraviti u palestri.
palam, adv. javno, očevidno, jasno, poznato; *pālam facere* pokazati.
Pamphylius 3. pamfilski (Pamfilija, pokrajina u Maloj Aziji između Licije i Cilicije).
Pandantes, *is, m.* Pandant, blagajnik kralja Artakserksa II.

panis, *is, m.* kruh.
Paphlăgo, *ōnis, m.* Paflagonac, stanovnik Paflagonije.
Paphlagonia, *ae, f.* Paflagonija, zemlja u Maloj Aziji među Pontom i Bitinijom.
pār, *păris,* abl. *pări* jednak, ravan; *par est* pravo je, pristoji se; *pari modo* na isti način, isto tako; *par ac* ili *atque* onakav isti kao ili kakav.
Paraetăcae, *ārum, m.* Paretaci, stanovnici gorskog kraja u Mediji.
parātus 3. gotov, spreman, pripravan.
parco, *peperci* 3. štedjeti.
parens, *ntis, c.* otac, mati, plur. *parentes, um m.* roditelji.
pareo, *ui,* 2. pokoravati se, slušati.
pario, *pepĕri, partum* 3. roditi; steći, pribaviti, *suspicionem p.* pobuditi sumnju.
Parius 3. parski, subst. *Parii, orum* Parani, stanovnici otoka Para.
păro 1. pripravljati; *belum p.* spremati se na rat; o vojsci: kupiti; nabaviti; s inf. spremati se, kaniti, namjeravati.
Paros i ***Parus,*** *i, f.* Par, jedan od kikladskih otoka u egejskom moru.
pars, *rtis, f.* dio, strana, *in neutram partem* ni na jednu ni na drugu stranu, ni u kom pogledu; plur. stranka.
partim . . . partim koje — koje.
parum adv. ne dovoljno, ne dosta, ne baš; *non parum* veoma.
Parus v. *Paros.*
parvulus 3. veoma mlad, mlađahan.
parvus 3. malen, neznatan, komp. *minor,* o dobi: mlađi.
passus, *ūs, m.* korak, hiljada koraka = $1\frac{1}{2}$ klm.
pateo, *ui* 2. biti otvoren, biti slobodan.
pater, *tris, m.* otac, *p. familias* otac obitelji, domaćin.
paternus 3. očin, očinski.
patiens, *ntis* mukotrpan, strpljiv; ustrajan.
patientia, *ae, f.* ustrajnost, otvrdnuće, zadovoljnost.
patior, *passus sum* 3. trpjeti, podnositi; trpjeti, dopuštati; *non pati* = *prohibeo.*
patria, *ae, f.* zavičaj, otadžbina, domovina, rodno mjesto.
patrimonium, *i, n.* očevina, očinstvo.
patrius 3. očinski, domaći, zavičajni.
Patrŏclus, *i, m.* Patroklo, grčki junak u trojanskom ratu i prijatelj Akilov, koji je pao od Hektorove ruke.
patruus, *i, m.* stric.
paucus 3. malo, ponajviše plur.: nekoliko, malo njih, nekolicina.
paulo adv. malo, *p. ante* malo prije.
Paulus v. *Aemilius.*
pauper, *ĕris* siromašan.
paupertās, *ātis, f.* siromaštvo.

Pausanias, *ae, m.* Pauzanija, iz Sparte, vrhovni zapovjednik grčke vojske u bici kod Plateje.
pax, *pācis, f.* mir.
pecco 1. griješiti.
pecunia, *ae, f.* novac.
pecuniōsus 3. bogat, imućan.
pedes, *ĭtis, m.* pješak.
pedester, *tris, tre* pješački, *copiae pedestres* pješaštvo; u opreci s brodovljem *pedester* znači: na kopnu.
peditātus, *ūs, m.* pješaštvo.
Peducaeus, *i, m. Sextus P.* Sekst Peducej, prijatelj Atikov i Ciceronov.
pellicio, *lexi, lectum* 3. premamiti, za se pridobiti.
pellis, *is, f.* koža.
pello, *pepŭli, pulsum* 3. prognati, protjerati, razbiti, nadvladati.
Pelopĭdas, *ae, m.* Pelopida, tebanski vojskovođa.
Peloponnesius 3. peloponeski.
Peloponnesus, *i, f.* Peloponez, poluotok na jugu Grčke.
pendo, *pependi, pensum* 3. mjeriti, plaćati.
penes praep. s akuz. u (u čijoj vlasti, u čijim rukama).
penĭtus adv. duboko u.
per praep. s akuz. a) kroz, preko, po; b) o licima: po, kroz (posredovanjem); c) modalno: *per epistolas* pismima, pismeno; d) kauzalno: od, *per suos* od svojih.
peradulescentulus 3. veoma mlad, golobrado momče.
peraeque adv. sasvijem jednako.
perăgo, *ēgi, actum* 3. izvršiti.
per-ăgro 1. proputovati, proći.
percello, *cŭli, culsum* 3. oboriti, uništiti.
percipio, *cēpi, ceptum* 3. dobiti, primiti; shvatiti, naučiti.
percutio, *cussi, cussum* 3. udariti, probosti.
Perdiccas, *ae, m.* Perdika, vojskovođa i prijatelj Aleksandra Velikoga.
perdo, *dĭdi, ditum* 3. upropastiti, izgubiti.
per-dūco, *xi, ctum* 3. odvesti, dovesti; skloniti, privoljeti, *aliquem ad aliquid* zadobiti koga za što.
peregrinatio, *ōnis, f.* boravljenje u tuđini.
per-eo, *ii, ĭtum, īre,* poginuti, propasti, umrijeti.
perexiguus 3. veoma malen.
per-fĕro, *tŭli, lātum, ferre* odnijeti; *fama perfertur* glas dolazi; podnositi, pretrpjeti.
perficio, *fēci, fectum* 3. dovršiti; *p. ut* učiniti, izraditi, postignuti.
perfidia, *ae, f.* nevjera.
perfŭga, *ae, m.* prebjeg, uskok, bjegunac.
per-fugio, *fūgi, fugĭtum* 3. pobjeći, uteći.
Pergamēnus 3. pergamski, subst. Pergamljanin, stanovnik kraljevstva pergamskoga.
Perĭcles, *is* i *i, m.* Perikle, znamenit atenski državnik, umr'o 428. god. pr. K.
periculum, *i, n.* pogibao, opasnost, *periculum est ne* pogibao je, bojati se, da ne.

perītus 3. s genit. vješt čemu, iskusan.
periurium, *i, n.* kriva zakletva.
per-mitto, *mīsi, missum* 3. dopustiti.
per-moveo, *mōvi, mōtum* 2. skloniti, uzbuditi, uznemiriti.
pernicies, *ēi, f.* propast, poguba.
perniciōsus 3. poguban, ubitačan.
per-nocto 1. prenoćiti.
per-ōro 1. raspraviti, razjasniti.
perpetior, *pessus sum* 3. podnositi, trpjeti.
perpetuo adv. neprestano, za vazda.
perpetuus 3. neprekidan, trajan, postojan, *perp. imperium* trajna vlast.
per-scrībo, *psi, ptum* 3. potpuno, opširno napisati.
per-sĕquor, *secūtus sum* 3. goniti, *bello p.* zavojštiti, dići vojsku na koga; smaknuti; nabrajati, pripovijedati.
Perses, *ae,* pl. *Persae, ārum, m.* Perzijanac, *rex Perses* perzijski kralj.
Persĭcus 3. perzijski.
Persis, *idis, f.* Perzija.
per-suādeo, *suāsi, suāsum* 2. s dat. nagovoriti, s acc. c. infin. uvjeriti.
pertaesum est (perf. od *taedet*) *aliquem alicuius rei* netko se pokajao zbog česa.
per-terreo, *ui, itum* 2. prestrašiti, preplašiti.
per-timesco, *timui* 3. preplašiti se, *de aliqua re* pobojati se čemu.
pertineo, *ui* 2. pružati se, sezati, ticati se koga, odnositi se na što, biti za što, valjati za što, služiti za što.
per-turbo 1. smesti, uzrujati, smutiti, zabuniti, uplašiti, part. *perturbatus* uzrujan, smeten, zabunjen.
per-vĕhor, *vectus sum* 3. dovesti se, doploviti.
per-venio, *vēni, ventum* 4. doći.
per-verto, *verti, versum* 3. prevrnuti, oboriti, uništiti.
pes, *pĕdis, m.* noga.
pĕto, *petivi* i *petii, petītum* 3. s akuz. lica: navaliti, udariti na koga, ići na koga, s akuz. mjesta: ići, poći kamo, hitjeti kamo, težiti za čim, željeti, tražiti, moliti: *p. aliquid ab aliquo* moliti koga za što.
Peucestes, *ae, m.* Peucest, vojskovođa Aleksandra Velikoga, zapovjednik tjelesne straže.
phalanx, *ngis, f.* falanga, bojni red, četa.
Phalericus 3. falerski.
Pharnabāzus, *i, m.* Farnabaz, perzijski satrap u sjeverozapadnom dijelu Male Azije.
Phidippus, *i, m.* Fidip, atenski ulak.
Philippensis, *e,* filipski, *proelium* bitka kod Filipa, 42. god. pr. Kr. u kojoj su Brut i Kasije potučeni.
Philippus, *i, m.* Filip: a) F. II. kralj macedonski, otac Aleksandra

Velikoga; b) F. V., macedonski kralj, koji je s Rimljanima vodio prvi i drugi macedonski rat.

Philocles, *is, m.* Filokle, atenski vojvoda, kojega je 405. god. pr. Kr. pobijedio Lizandar kod Egospotama.

philosophia, *ae, f.* filozofija, mudroljublje.

philosophus, *i, m.* filozof, mudroljubac.

Phryges, *um, m.* Frižani, stanovnici Frigije.

Phrygia, *ae, f.* Frigija, pokrajina u zapadnoj Maloj Aziji.

pīla, *ae, f.* stup.

Piraeus, *i, m.* Pirej, atenska luka.

Pisander, *ri, m.* Pizandar, atenski vojskovođa u peloponeskom ratu.

Pisĭdae, *ārum, m.* Piziđani, ratoboran narod u južnoj Maloj Aziji.

Pisistrătus, *i, m.* Pizistrat, atenski tiran (560.—527. g. pr. Kr.).

Pittăcus, *i, m.* Pitak, jedan od sedmorice grčkih mudraca, rodom iz Mitilene na Lezbu.

placeo, *ui* 2. sviđati se, militi se; bezl. *placet* s inf. (s dat. ili bez njega) htjeti, odlučiti, zaključiti; *magis placet* voljeti.

plāga, *ae, f.* udarac, nesreća.

plāne, adv. sasvijem.

Plataeae, *ārum, f.* Plateja, grad u Beociji, gdje je bio Mardonije 479. god. potučen.

Plataeensis, *is, m.* Platejac, stanovnik grada Plateje.

plebs, *plebis* i ***plebes,*** *ei* i *plebi, f.* puk; *tribunus plebei* pučki tribun.

plecto 3. biti, tući, pass. *plecti* biti kažnjen, biti prikoren.

plēnus 3. s gen. pun.

plerīque 3. vrlo mnogi, množina.

plerumque adv. ponajviše.

plumbum, *i, n.* olovo.

poēma, *ātis n.* pjesma.

poena, *ae, f.* kazan.

Poenus, *i,* plur. *Poeni, orum, m.* Punjani.

poēta, *ae, m.* pjesnik.

poētĭca, *ae* i *poetice, es, f.* pjesništvo.

poētĭcus 3. pjesnički.

polliceor, *pollicĭtus sum* 2. obećati.

pollicitatio, *onis f.* obećanje.

Polybius, *i, m.* Polibije, vrstan grčki povjesnik u 2. vijeku pr. Kr., koji je živio u Rimu i napisao povjesnicu rimsku, od koje je dio sačuvan.

Polymnis, *ĭdis, m.* Polimnid, otac Epaminondin.

pompa, *ae, f.* svečani ophod, *pompa funeris* svečani sprovod.

Pompēius, *i, m. Cn. Pomp.* Gnej Pompej, triumvir s Cezarom i Krasom, kasnije se zavadio s Cezarom, te je došlo između njih do građanskoga rata, u kojem je Cezar pobijedio Pompeja 48. god. kod Farzala. Na bijegu došao je u Egipat i ondje je ubit.

Pomponius, *i, m. T. Pomp. Atticus* Tit Pomponije Atik, rodio

se 109. god., a umr'o je 32. god, pr. Kr.; pisac, knjižar, prijatelj Ciceronov.

pondus, *ĕris, n.* težina, množ na, sila.

pŏno, *pŏsui, positum* 3. metnuti, postaviti, namjestiti, *castra ponere* smjestiti tabor, utaboriti se; načiniti, podići; s 2. akuz.: postaviti, držati koga za što; reći, tvrditi; brojiti u što *(in aliqua re).*

pons, *pontis, m.* most, *p. facere in flumine* načiniti most preko rijeke.

Pontus, *i, m.* Pont, zemlja južno od Crnoga mora.

popŭlus, *i, m.* narod; prost narod, puk.

porta, *ae, f.* vrata; klanac.

portĭcus, *ūs, f.* trijem, galerija.

porto 1. nositi.

portus, *ūs, m.* luka, pristanište.

posco, *poposci* 3. zahtijevati, iskati.

possessio, *ōnis, f.* imanje, dobro.

possum, *potui, posse* moći; biti moćan, imati utjecaj.

post, 1. praep. s akuz. o vremenu: poslije; 2. adv. mjesno: straga, vremenski: poslije, kasnije.

posteā adv. poslije, kasnije.

posteaquam con. pošto, kad.

postĕrus 3. idući, *p. die* sjutradan, *postero tempore* kasnije, poslije, komp. *posterior, ius* potonji, stražnji.

postquam, coni. pošto, kad, otkako.

postrēmo adv. najposlije, napokon.

postrīdie adv. sjutradan.

postulātum, *i, n.* zahtjev.

postŭlo 1. zahtijevati, iskati, tražiti.

pŏtens, *ntis,* adi. moćan.

potentia, *ae, f.* moć, vlast.

potestas, *ātis, f.* vlast, sila, moć; dopuštenje, prilika, mogućnost.

potior, *potītus sum* 4. dokopati se čega, zauzeti, osvojiti (s abl. ili genit.).

potius adv. radije, prije, više, *sive potius* ili još bolje; superl. *potissimum* adv. osobito, najprije, upravo, baš.

prae, praep. s abl. prema.

praebeo *ui* 2. dati, pružiti; uzrokovati, pobuditi; pokazati, *se pr.* pokazati se.

praeceptor, *ōris, m.* učitelj.

praeceptum, *i, n.* propis, pravilo; nauka, zapovijed, nalog.

praecipio, *cēpi, ceptum* 3. naložiti, zapovjediti.

praecipĭto 1. strmoglaviti, baciti.

praecipŭe adv. osobito.

praecipŭus 3. osobit, izvanredan.

praeclārus 3. veoma sjajan; znamenit, slavan.

praeda, *ae, f.* plijen, *praedas capere* plijen zaplijeniti.

praedĭco 1. očitovati, isticati, spominjati; hvaliti, slaviti, dičiti.

praedīco, *xi, ctum* 3. naprijed reći, proreći, unaprijed zapovjediti.

praedo, *ōnis, m.* razbojnik, *pr. maritimus* morski razbojnik, gusar.

praefectus, *i, m.* zapovjednik, namjesnik, satrap.

prae-fĕro, *tŭli, lātum, ferre,* pretpostavljati, više cijeniti, dati prvenstvo.
praeficio, *fēci, fectum* 3. postaviti koga nad čim, postaviti koga zapovjednikom komu.
praefinio 4. unaprijed odrediti.
praemium, *i, n.* nagrada.
praenuntio 1. prije javiti, doglasiti.
praeoccupatio, *ōnis, f.* ranije zauzeće.
praeoccŭpo 1. ranije, prije zauzeti.
prae-opto 1. voljeti, pretpostaviti.
prae-pōno, *pŏsui, positum* 3. naprijed postaviti, postaviti na vladu, *aliquid alicui rei* voljeti, više držati do čega.
prae-scrībo, *psi, ptum* 3. propisati, narediti.
praesens, *ntis* sadašnji, u abl. apsol. prevodi se s: pred, na pr. *praesente vulgo* pred mnoštvom, narodom, *his praesentibus* pred ovima; part. *praesens* prisutan, *in praesentia* u onaj mah, u onaj čas.
praesertim adv. osobito.
praesidium, *i, n.* 1. zaštita, pomoć; 2. pratnja, posada.
praestans, *ntis* adi. odličan.
praesto, *stĭti, stĭtum* 1. neprelazno: naprijed stajati, pren. s dat. nadilaziti, nadmašiti; prelazno: učiniti, ispuniti, dati.
praesum, *fui, esse,* s dat. stajati komu na čelu, upravljati, zapovijedati.

praeter praep. s akuz. osim, mimo, protiv.
praeterea adv. osim toga.
praeter-eo, *ii, itum, īre* mimo ići, minuti, proći; prelazno: mukom minuti, premučati, ne spomenuti.
praeter-mitto, *mīsi, missum* 3. preskočiti, ispustiti, prešutjeti.
praeterquam adv. osim.
praetor, *ōris, m.* vojskovođa, državni upravnik, u Rimu: pretor, poslije konzula najviši oblasnik, koji je upravljao sudstvom, a kad mu je izminula godina, išao je u provinciju kao manjesnik *(propraetor)* te se često upotrebljava *praetor* mjesto *propraetor.*
prăetōrius, *i, m.* bivši pretor.
praetūra, *ae, f.* pretorska čast, pretura.
prĕces, *um, f.* molbe.
prĕmo, *pressi, pressum* 3. gnječiti, tiskati; stisnuti, zaokupiti, natjerati u tjesnac.
pretiōsus 3. skupocjen.
pretium, *i, n.* cijena, vrijednost, *pretio* za novac.
prīdie adv. dan prije, *pridie cal. Apr.* uoči 1. travnja.
primo adv. najprije, isprva.
prīmum adv. prvo, najprije; prvi put, ponajprije, prije svega; *quam primum* što prije.
prīmus 3. prvi, na prvom mjestu; najznatniji, najodličniji, *in primis* ili *imprimis* osobito, u prvom redu, ponajprije.
princeps, *cipis* adi. i subst. prvi, najodličniji, najznatniji; državnik, vođ, prvi čovjek, poglavar.

principātus, *ūs, m.* prvenstvo, prvo mjesto; načelništvo, vrhovno zapovjedništvo, hegemonija.
prior, *prius* (o dvojici): prvi, prednji.
pristĭnus 3. pređašnji, negdašnji; prošli.
prius adv. prije, *prius . . . quam* prije . . . nego.
priŭsquam, coni. prije nego.
privātus 3. svoj, lični, privatan; subst. *privātus i, m.* privatan čovjek.
privignus, *i, m.* pastorak.
prīvo 1. *aliquem aliqua re* lišiti koga čega.
pro praep. s abl. 1. za (na obranu), za (= mjesto); prema, kao.
probo 1. valjanim priznavati, odobravati.
Procles, *is, m.* Proklo, sin Aristodemov, brat Euristena, kralja spartanskoga; braću su držali začetnicima obadviju kraljevskih porodica u Sparti.
procrĕo 1. roditi.
prŏcul, adv. daleko, iz daleka; *procul abesse* biti podaleko.
procūro 1. brinuti se za što, vršiti, obavljati.
proditio, *ōnis, f.* izdaja.
prodĭtor, *ōris, m.* izdajica.
prōdo, *dĭdi, dĭtum* 3. izdati; predati, *memoriae prod.* pismeno predati potomstvu, pripovijedati, zabilježiti.
pro-dūco, *xi, ctum* 3. izvesti.

proelium, *i, n.* bitka, boj; *pr. committere* zametnuti boj, pobiti se.
profānus 3. neposvećen, nesvet.
pro-fĕro, *tŭli, lātum, ferre* iznijeti, navesti, spomenuti; iskopati.
proficio, *fēci, fectum* 3. učiniti, opraviti, izraditi.
proficiscor, *profectus sum* 3. poći, otputovati, krenuti na put, otići.
profiteor, *fessus sum* 2. izjaviti, priznati.
proflīgo 1. razbiti, nadvladati.
pro-fugio, *fūgi, fugĭtum* 3. pobjeći.
progeniēs, *ēi, f.* rod, pleme, loza, podrijetlo.
progenĭtor, *ōris, m.* praotac.
progredior, *gressus sum* 3. ići naprijed.
prohibeo, *ui, ĭtum* 2. zadržati, spriječiti, ne dati.
proinde, *ac si* s konj. kao da.
prōlābor, *lapsus sum* 3. porušiti se, srušiti se.
pro-mitto, *mīsi, missum* 3. pustiti da raste, part. *promissus* dugačak; obećati, obreći.
promptus 3. gotov, okretan, hitar, vješt.
pronuntio 1. objaviti; kazivati, deklamovati.
propāgo, *ĭnis, f.* mladica, rod, loza, koljeno, djeca, potomci.
propatŭlus 3. otvoren, *in propatulo* u dvorištu.
prope 1. adv. gotovo; 2. praep. s akuz. blizu, komp. *propius* bliže.

propĕre adv. brzo, žurno.
propinquĭtas, *ātis, f.* blizina, srodstvo.
propinquus 3. blizak, u blizini; subst. *propinquus, i, m.* rođak.
pro-pōno, *pŏsui, posĭtum* 3. postaviti, obećati, ponuditi, o lijeku: prepisati, odrediti.
Propontis, *ĭdis, f.* Pronpontida, more među Bosporom i Helespontom.
propter praep. s akuz. zbog, poradi, *prop. invidiam* zbog, iz zavisti.
propugnācŭlum, *i, n.* utvrda, obrana, predziđe, zaklon.
propugnātor, *ōris, m.* branitelj, zatočnik.
proscrībo, *psi, ptum* 3. staviti izvan zakona, zaplijeniti, konfiskovati čiji imutak; *proscripti, ōrum, m.* stavljeni izvan zakona, prognanici.
proscriptio, *ōnis, f.* stavljenje izvan zakona, proskripc'ja.
prosĕquor, *secūtus sum* 3. pratiti.
prosper, *ĕra, ĕrum* povoljan, srećan.
prospĕre adv. povoljno, srećno.
prosterno, *strāvi, strātum* 3. oboriti, satrti, uništiti.
prō-sum, *prōfui, prodesse* koristiti.
protĭnus adv. odmah.
provincia, *ae, f.* provincija, pokrajina; služba, nalog.
proximus 3. najbliži, o vremenu: a) za prošlost: minuli, posljednji; b) za budućnost: idući, dojdući; o srodstvu: najbliži.
prūdens, *ntis,* razborit, razuman, pametan, mudar.
prūdentia, *ae, f.* razboritost, mudrost, znanje.
Prusias, *ae, f.* Pruzija, bitinski kralj.
Ptolomaeūs, *i, m.* Ptolomej, nazvan Soter (Izbavitelj), vojskovođa Aleksandra Velikoga, kasnije egipatski kralj.
publĭce adv. na ime države, po naredbi državnoj; na državni trošak.
publĭco 1. zaplijeniti, konfiskovati.
publĭcus 3. javni, državni, *res publica, f.* država; subst. *publicum, i, n.: in publicum prodire* izići na javnost, na javno mjesto, na ulicu.
puer, *ĕri, m.* dječak, rob.
puerīlis, *e* dječački.
pueritia, *ae, f.* djačaštvo.
pugna, *ae, f.* boj, bitka.
pugno 1. boriti se, *pugnam pug.* biti boj.
pulchre adv. lijepo.
puppis, *is, f.* krma.
pŭto 1. misliti, s dva akuz. držati, smatrati, pas. s dva nom.
Pydna, *ae, f.* Pidna, grad u Macedoniji.
Pylaemĕnes, *is, m.* Pilemen, kralj paflagonski, saveznik trojanski.
Pyraeneus *saltus m.* Pirineji, planina između Španjolske i Francuske.

Pythagorēus, *i, m.* Pitagorovac, sljedbenik filozofa Pitagore, koji je oko 550. god. pr. Kr. osnovao u južnoj Italiji osobitu filozofijsko-političku školu.
Pythĭa, *ae, f.* Pitija, svećenica Apolonova u defskom hramu, koja je sjedila na tronogu i davala proroštva.

Q.

quā, adv. kuda, kojim putem; *quā* u namjernoj rečenici = *ut eā* da onuda, da tim putem.
quacumque adv. kudgod.
quaero, *quaesīvi, quaesītum* 3. tražiti, *aliquem* tražiti koga, pitati za koga; *ab aliquo* pitati koga.
quaestus, *ūs, m.* dobitak.
quālis, *e* kakav.
quam adv. kako; uz superlativ: što s komparativom; poslije komparativa: nego; *quam* s konjunktivom = *quam ut* nego da; *tam-quam,* v. *tam.*
quamdiu adv. doklegod, dokgod, dok.
quamquam coni. ma da, premda; u početku glavne rečenice, da se doda ispravak pređašnjoj tvrdnji: no, međutim.
quantus 3. koliki, koliko velik, koliko znatan; sr. rod. s. *quantum* koliko; *tantus-quantus* toliki-koliki; *tantum-quantum* toliko-koliko.
quāre adv., upitno: zašto, zbog čega; relativno: zato, stoga.
quĕ coni. pridijeva se riječi, koju veže s kojom drugom riječju: kopulativno: i, pa, te; adverzativno osobito poslije negacije: već, nego, a bez negacije: a, pak.
quemadmŏdum ili *quem ad modum* adv. na koji način, kako.
queo, *quīvi, quīre* moći.
querimōnia, *ae, f.* tužba.
quĕror, *questus sum* 3. tužiti se.
quī, *quae, quod* pron. relat. koji; tko, što; relativ stoji često mjesto *et is, is autem, is enim, is igitur, is tamen* i, a, jer on, on dakle, ipak on; konjunktiv stoji u relat. rečenicama: a) namjernim, *qui = ut ego, ut tu, ut is; quo = ut eo; qui = ut ii* i t. d.; b) posljedičnim, *qui = ut ego, ut tu, ut is;* c) uzročnim, *qui = cum ego, tu, is.*
quĭa coni. jer, pošto.
quidem adv. zaista, dakako, istina, doduše, baš, upravo; bar; u oprekama: ali.
quiēsco, *quiēvi, quiētum* 3. mirovati, počivati, spavati; ne maći se.
quīn, 1. coni. s konj. poslije negativnih glavnih rečenica: a) = *qui non* da ne; b) = *ut non* a da ne; c) poslije izraza, koji znače sumnjati: da; 2. *quin etiam* što više.

Quirinālis *e* kvirinalski, *collis Q.* kvirinalski brežuljak, Kvirinal, jedan od 7 brežuljaka grada Rima.

quō, 1. adv. kamo, kuda; kad se relativno nadovezuje = *et eo, eo autem* a tamo, tamo pak; uz komparativ = *et eo, eo autem* a u toliko; 2. coni. s konj. = *ut eo* da, uz komparativ: da što; *quo minus* v. *quominus.*

quoad, 1. adv. dokle, koliko; 2. coni. vremenski: dokgod, doklegod, dokgod ne; namjerno: dokgod ne.

quod coni. što, zato što; u početku perioda: što, što se toga tiče, što.

quodsi coni. ako dakle, *quod nisi* ako, da dakle ne.

quomĭnus ili *quo minus (= ut eo minus),* coni. s konj. da ne, a ako je pred njim glagol impediendi s negacijom: da.

quondam adv. nekad, jednom.

quoniam coni. kad već, budući da.

quōquam adv. ikamo, ikuda.

quŏque coni. i, također.

quotannis adv. svake godine.

quotiescumque adv. koliko god puta, kad god.

R.

radix, *īcis, f.* korijen, pren. pl. *radīces montis* podnožje brijega.

rārus 3. rijedak.

recipio, *cēpi, ceptum* 3. natrag dobiti; nanovo zauzeti, osvojiti, pokoriti; *se recipere* povući se, skloniti se, otići; primiti.

reconcilio 1. opet zadobiti; povratiti.

recreo 1. potkrijepiti, okrijepiti; povratiti u život.

recupĕro 1. natrag zadobiti, osvojiti; opet osloboditi; opet pridobiti.

recūso 1. odbiti, protiviti se.

red-do, *dĭdi, dĭtum* 3. nanovo dati, povratiti, vratiti; s dva akuz. učiniti.

red-eo, *ii, ĭtum, īre* vratiti se.

redĭtus, *ūs, m.* povratak; dohodak, dohoci.

re-dūco, *xi, ctum* 3. natrag odvesti, natrag pozvati, povratiti koga.

re-fĕro, *rettŭli, relātum, referre* natrag odnijeti; *ref. aliquid ad aliquem* donijeti, predati; *gratiam referre alicui* zahvaliti, pokazati se zahvalnim; javiti, pripovijedati, reći, kazati; iznijeti, predložiti; suditi po čem, mjeriti o što; *se referre* vraćati se, uzmicati.

reficio, *fēci, fectum* 3. iznova učiniti, sagraditi, popraviti; okrijepiti, oporaviti; *se reficere* okrijepiti se, oporaviti se.

re-frēno 1. zauzdati, zaustaviti, zadržati.

re-fŭgio, *fūgi, fugĭtum* 3. natrag pobjeći.

regia, *ae, f.* kraljevski dvor.

regio, *ōnis, f.* kraj, zemlja.

regius 3. kraljev, kraljevski; plur. *regii, ōrum, m.* kraljevi vojnici, kraljeva vojska ili kraljevi ljudi, službenici.

regnum, *i, n.* kraljevstvo, kraljevska vlast; kraljevina, država, pl. države.

religio, *ōnis, f.* 1. zdušnost, savjesnost; 2. pobožnost, strah božji, vjera; 3. zakletva.

relinquo, *līqui, lictum* 3. ostaviti, iznevjeriti.

reliquiae, *ārum, f.* ostaci.

reliquus 3. ostali, preostali, o vremenu: budući, potonji.

remaneo, *mansi, mansum* 2. ostati.

re-mĭgro 1. natrag se seliti, vratiti se.

reminiscor 3. (perf. *recordātus sum)* sjećati se.

re-mitto, *mīsi, missum* 3. natrag poslati, povratiti.

removeo, *mōvi, mōtum* 2. ukloniti; smaknuti, pogubiti; *se removere ab aliqua re* kloniti se čega.

re-nŏvo 1. obnoviti.

re-nuntio 1. izvijestiti, javiti; otkazati.

reor, *rătus, sum* 1. misliti, part. *rătus* misleći.

re-pello, *reppŭli, repulsum* 3. otisnuti, odbiti.

repente adv. iznenada.

repentīnus 3. iznenadan, neočekivan.

reperio, *reppĕri, repertum* 4. nalaziti, naći; opaziti; pas *reperiri* nalaziti se, o licima: pokazati se.

re-pĕto, *īvi* i *ii, ītum* 3. tražiti, zahtijevati.

rēpo, *psi, ptum* 3. miljeti, puzati.

re-pōno, *pŏsui, posĭtum* 3. položiti, spremiti, čuvati.

re-prehendo, *di, sum* 3. koriti, prekoravati.

reprĭmo, *pressi, pressum* 3. natrag potisnuti, zaustaviti, utišati.

repŭto 1. razmišljati, *secum* u sebi, sam sobom.

requīro, *sīvi, sītum* 3. opet tražiti; tražiti, željeti, zahtijevati; pitati, raspitivati.

rēs, *rĕi, f.* stvar; preduzeće; čin, događaj; stanje, položaj i t. d. jer se značenje nadaje iz sveze; *qua ex re* stoga; *res publica f.* država, državna uprava, javan život i t. d.

re-scindo, *scĭdi, scissum* 3. porušiti, srušiti.

re-scisco, *īvi* i *ii, ītum* 3. doznati.

re-servo 1. sačuvati.

resīdo, *sēdi, sessum* 3. sjesti, otpočinuti.

re-sisto, *stĭti,* 3. stati nasuprot, oprijeti se, odoljeti; protiviti se.

respicio, *spexi, spectum* 3. obazirati se na što, gledati na što.

re-spondeo, *spondi, sponsum* 2. odgovarati.

responsum, *i, n.* odgovor.

*

restituo, *ŭi*, *ūtum* 3. opet postaviti, opet učiniti, popraviti; povratiti, pozvati natrag; vratiti.

retardo 1. zadržati, zaustaviti.

retineo, *tinui*, *tentum* 2. zadržati; sačuvati.

revertor (perf. *reverti*, a *reversus sum* samo Them. V. 2), 3. vratiti se.

revŏco 1. natrag pozvati.

rex, *rēgis*, *m.* kralj (osobito perzijski), u Kartagi: sufeti; kadšto knez.

rhētor, *ŏris*, *m.* govornik.

Rhodănus, *i*, *m.* Rodan, rijeka u Galiji.

Rhodius, *i*, *m.* Rođanin, stanovnik otoka Roda u egejskom moru.

rīsus, *ūs*, *m.* smijeh.

robustus 3. jak, moćan, snažan.

rogātu (abl.) na molbu.

rŏgo 1. moliti.

Rōma, *ae*, *f.* Rim.

Rōmānus 3. rimski, subst. *Rōmānī*, *ōrum*, *m.* Rimljani.

Romulus, *i*, *m.* Romul, osnivač grada Rima.

rursus adv. opet, nanovo.

rusticus 3. seoski, seljački, poljski.

S.

sacellum, *i*, *n.* kapelica, građa od porušenih kapelica.

sacer, *cra*, *crum*, svet, subst. *sacra*, *ōrum*, *n.* svetinje, sveti obredi, žrtve.

sacerdos, *ōtis*, *m.* svećenik.

sacrarium, *i*, *n.* bogomolja, kapela.

sacrifĭco 1. žrtvovati.

sacrilegium, *i*, *n.* povreda svetinjâ, p. svetih obreda.

sacrilegus, *i*, *m.* svetokradica.

saepe adv. često; komp. *saepius* češće.

saepio, *psi*, *ptum* 3. ograditi, opasati, opkoliti.

sagacĭtas, *ātis*, *f.* oštroumlje.

Saguntum, *i*, *n.* Sagunt, grad na istočnoj obali Španjolske.

Salaminius 3. salaminski, *victoria* pobjeda kod Salamine.

Salămis, *īnis*, *f.* Salamina, otok u saronskom zalivu.

salto 1. igrati, plesati.

saltuōsus 3. gorovit, šumovit.

saltus, *ūs*, *m.* gora, planina; pl. gorski klanci.

salus, *ūtis*, *f.* zdravlje, spas, spasenje; život; izbavljenje.

salutāris, *e.* spasonosan, koristan.

Samothracia, *ae*, *f.* Samotraka, otok u Egejskom moru na tračkoj obali.

Samus, *i*, *f.* Sam, otok u egejskom moru nasuprot Joniji.

sancio, *nxi*, *nctum* 4. posvetiti, potvrditi, utvrditi.

sanctus 3. svet, nepovredljiv.

sanguis, *ĭnis*, *m.* krv.

sānus 3. zdrav.

sapiens, *ntis*, *m.* mudrac.

sapienter adv. mudro, pametno, razborito.

sapientia, *ae*, *f.* mudrost.

Sardes, *ium*, *f.* Sard, glavni grad Lidije.

sarmentum, *i*, *n.* grančica, pl. suho granje,

satis adv. dosta, dovoljno, prilično; *satis habere* biti zadovoljan, zadovoljiti se; komp. *satius* bolje.

satius v. *satis*.

satrăpes, *is*, pl. *satrapae* satrap, namjesnik i vojskovođa u perzijskim pokrajinama.

saucius 3. ranjen.

Saufeius, *i*, *m.* *L. S.* Lucije Saufej, prijatelj Atikov.

scăpha, *ae*, *f.* čamac.

scelus, *ĕris*, *n.* zločin.

sceptrum, *i*, *n.* žezlo (znak kraljevskoga dostojanstva), naravno.

scilicet adv. dakako, naravno.

scio, *scīvi*, *scītum* 4. znati.

Scipio, *ōnis* v. *Cornelius*.

scītum, *i*, *n.* zaključak, odluka.

scopulōsus 3. kršan.

scrībo, *psi*, *ptum* 3. pisati, napisati; zapisati, zabilježiti.

scriptor, *ōris* *m.* pisac.

scrūtor 1. pretražiti.

Scythae, *ārum*, *m.* Sciti, ratoboran nomadski narod na sjeveru Crnog i Kaspijskog mora.

Scythissa, *ae*, *f.* Scitisa, mati Datamova.

secundus 3. drugi, povoljan, srećan. *sec. fortuna* sreća.

secūrus 3. bezbrižan, siguran.

secus adv. drukčije, osobito *non secus ac* ili *quam* ne drukčije nego, isti tako kao, upravo tako kao; komp. *setius* ili *secius*: *nihilo setius* ništa manje = sa svim tim, *neque eo setius* pa ipak.

sed, coni. no, ali; poslije negacija: već; *non solum — sed etiam*, *non modo — sed*, v. *solum*, *modo*.

seditio, *ōnis*, *f.* buna, pobuna.

segnis, *e* trom, lijen, mlitav.

segnĭter adv. polagano, lijeno, mlitavo, sporo.

sēgrĕgo 1. razlučiti, razdružiti; isključiti.

seiungo, *nxi*, *nctum* 3. rastaviti, razlučiti, razdvojiti.

Seleucus, *i*, *m.* Seleuk, vojvoda Aleksandra Velikoga, kasnije kralj sirski.

sella, *ae*, *f.* stolica, prijesto.

semel adv. jedamput, jednom.

semivīvus 3. poluživ, polumrtav.

semper adv. uvijek, svagda.

Sempronius, *i*, *m.* Sempronije: a) *Tib. Semp. Longus* Tiberije Semp. Longo, konzul 218. g., zapovjednik rimske vojske u bici kod Trebije; b) *Tib. Semp. Gracchus*, konzul 213. god. pr. Kr.

senātus *ūs*, *m.* senat, vijeće (u Rimu, koje je upravljalo najznatnijim državnim poslovima), geruzija (u Sparti vijeće staraca, starješinstvo), vijeće (u Kartagi); *senatum dare* pustiti koga pred senat, pred vijeće.

senectus, *ūtis*, *f*. starost.
senex, *sĕnis*, *m*. starac.
sensim adv. pomalo.
sententia, *ae*, *f*. mišljenje.
sentio, *sensi*, *sensum* 4. osjećati, opaziti, znati, vidjeti, misliti.
sēparātim adv. napose, posamce.
separātus 3. odlučen, osobit, *separatis temporibus* u različita vremena.
sepelio, *sepelīvi*, *sepultum* 4. zakopati, sahraniti.
septentrio, *ōnis*, *m*. sjever.
sepulcrum, *i*, *n*. grob, nadgrobni spomenik, građa uzeta s grobnih spomenika.
sequor, *secūtus sum* 3. slijediti, ići za kim, pratiti; o vremenu; slijediti, ići za kim, po tom biti, nastati; ići, težiti za čim.
sermo, *ōnis*, *m*. govor, jezik; razgovor.
sero adv. kasno, prekasno.
serpens, *ntis*, *f*. zmija.
Servilia, *ae*, *f*. Servilija, mati M. Junija Bruta, ubojice Cezarova.
Servilius, *i*, *m*. *Cn. Serv. Geminus* Gnej Servilije Gemin, konzul 217. god. pr. Kr.
servio 4. služiti, robovati, biti pokoran.
servĭtus, *ūtis*, *f*. ropstvo.
servo 1. spasti, sačuvati; čuvati; držati, održati.
servŭlus, *i*, *m*. ropče.
servus, *i*, *m*. rob, sluga.
setius v. *secus*.
Seuthes, *is*, *m*. Seut, trački kralj.

sevērĭtas, *ātis*, *f*. strogost, ozbiljnost
sevērus 3. strog, ozbiljan.
sexus, *ūs*, *m*. rod.
sī, coni. u kondicionalnim rečenicama: ako, da, kad.
sīc adv. tako, na taj način.
Sicilia, *ae*, *f*. Sicilija otok na jugu Italije.
sicut, adv. kao, kao što; tako, tako na primjer.
signĭfĭco 1. označiti, naznačiti: s dva akuz pokazivati, odavati.
signum *i*, *n*. znak, dokaz.
Silēnus, *i*, *m*. Silen, grčki povjesničar u 2. vijeku pr. Kr.
silva, *ae*, *f*. perivoj, park, šumica, vrt.
simĭlis, *e* sličan, nalik, s genit. *simillimus sui* sasvijem sličan sebi.
simĭlitūdo, *ĭnis*, *f*. sličnost.
simul adv. zajedno; u isti mah.
simulac i ***simulatque*** coni. čim, kako; kod ponavljanja: kadgod.
simulacrum, *i*, *n*. kip, slika.
simulatio, *ōnis*, *f*. pretvaranje, *simulatione* tobože.
simulo 1. pretvarati se, hiniti, part. *simulatus* lažan.
simultas, *ātis*, *f*. natjecanje, mržnja, neprijateljstvo.
sīn coni. a ako.
sine praep. s abl. bez.
singuli, *ae*, *a* num. distr. po jedan, svaki pojedini.
sĭtus 3. položen, o mjestima: *situm esse* ležati, biti; pren. *situm est in aliqua re* zavisi od čega.

sīve coni. ili, *sive-sive* bilo-bilo.
socer, *ĕri*, *m*. tast.
sociĕtas, *ātis*, *f*. savez.
socius, *i*, *m*. drug, saveznik.
Socrătes, *is*, *m* Sokrat, glasovit atenski filozof, umr'o 399. god. pr. Kr.
Socratĭcus, *i*, *m*. Sokratovac, učenik Sokratov.
soleo, *solitus sum* 2. imati običaj.
solitūdo, *ĭnis*, *f*. samoća, osamljenost.
solum adv. samo; *non solum — sed etiam* ne samo — nego i; *non solum — sed* ne samo — već; *non solum non — sed etiam* ne samo ne — već i.
sōlus 3. sam, osamljen, pust.
solvo, *solvi*, *solūtum* 3. riješiti, otvoriti, o novcu: platiti, namiriti.
soror, *ōris*, *f*. sestra.
Sōsĭlus, *i*, *m*. Sozil, grčki pisac povijesti.
Sosius, *i*, *m*. *C. Sosĭus* Gaj Sozije, konzul 32. god. pr. Kr.
Sparta, *ae*, *f*. Sparta, glavni grad Lakonije.
spărus, *i*, *m*. koplje.
spătium, *i*, *n*. prostor, mjesto; put, daljina; trkalište; vrijeme, rok.
species, *ēi*, *f*. pogled, prilika, izlika, *specie* na oko.
specĭmen, *ĭnis*, *n*. znak, dokaz.
speculātor, *ōris*, *m*. uhoda.
spēro 1. nadati se.
spēs, *spĕi*, *f*. nada, uzdanje.
splendĭdus 3. sjajan, slavan; komu je do sjaja, rad sjaju.

splendor, *ōris*, *m*. sjaj.
spŏlio 1. *aliquem aliqua re* lišiti koga čega, oteti komu što; plijeniti, pljačkati.
sponsālia, *ium*, *n*. zaruke, vjeridba.
sponsor, *ōris*, *m*. jamac.
sponte, *(meā, tuā, suā)* od svoje volje, svojevoljno.
stătim adv. odmah, smjesta.
statŭa, *ae*, *f*. kip.
statŭo, *ui*, *ūtum* 3. postaviti, podići, sagraditi, s inf. odlučiti.
statūra, *ae*, *f*. stas, rast.
stipulatio, *ōnis*, *f*. ugovor.
stirps, *pis*, *f*. deblo; pleme, porodica, rod, podrijetlo; podmladak, potomak, djeca.
sto, *stĕti*, *stătum* 1. stajati, vojnički: stajati (u redu); boriti se; *stare ab aliquo* ili *cum aliquo* biti na čijoj strani, pristajati uz koga, pomagati komu; *mihi stat* s inf. odlučio sam.
stramentum, *i*, *n*. slama.
strātum, *i*, *n*. pokrivač (na postelji); postelja, krevet.
strenŭus 3. brz, okretan; odlučan, odvažan.
struo, *struxi*, *structum* 3. graditi.
studeo, *ui*, 2. nastojati oko čega, truditi se, pomnjivo se čim baviti, dati se na što; *studere alicui* ili *rebus alicuius* pristajati uz koga, zauzeti se za koga; s inf. nastojati, htjeti, željeti, težiti.
studiōse adv. revno.
studiōsus 3. revan, s gen. rad,

željan; *stud. litterarum* nastojeći oko nauka, prijatelj nauka.
studium, *i, n.* trud, revnost; zanimanje; pl. nauke.
stulte adv. ludo.
stultitia, *ae, f.* ludost.
suādeo, *suāsi, suāsum* 2. svjetovati (s *ut* ili *ne*).
suavĭtas, *ātis, f.* ljupkost, ljubaznost.
sŭb praep. s akuz. i abl. pod, za vrijeme: za, za vrijeme.
subĭgo, *ēgi, actum* 3. pokoriti, podjarmiti.
subĭto adv. iznenada.
sub-lĕvo 1. uzdići; podupirati, potpomagati, pomoći.
sub-scrībo, *psi, ptum* 3. potpisati; *subscribens* sutužitelj (jer je s tužiteljem potpisivao tužbu).
subsidium, *i, n.* pomoć.
substituo, *ui, ūtum*, 3. postaviti, metnuti.
sub-stringo, *strinxi, strictum* 3. podvezati.
sub-sum, *fŭi, esse* biti pod čim, biti u čem, skrivati se; *causa non subest quare* nema razloga, uzroka, rašta.
suc-cēdo, *cessi, cessum* 3. doći na čije mjesto.
succendo, *ndi, nsum* 3. zapaliti.
suc-cumbo, *cubŭi, cubĭtum* 3. podleći.
suc-curro, *curri, cursum* 3. priskočiti u pomoć, pomagati.
sūdor, *ōris, m.* znoj.
sufficio, *fēci, fectum* 3. postaviti, izabrati koga na mjesto drugoga.
suffragium, *i, n.* glas, *suff. ferre* dati glas, glasovati.
suffrāgor 1. glasovati za koga, raditi komu u prilog, pomagati, preporučati.
Sulla, v. *Cornelius.*
Sullānus, 3. Sulin.
Sulpicius, *i, m.* 1. *P. Sulp. Galba* Publije Sulpicije Galba, konzul 200. god. pr. Kr.; 2. *Sulp. Blitho* Sulp. Bliton, ljetopisac rimski; 3. *P. Sulp. Rufus* P. Sulp. Ruf, govornik i pravnik, pučki tribun 88. god.; 4. *Servius Sulp. Rufus* Servije Sulp. Ruf, brat P. Sulpicija Rufa.
sum, *fŭi, esse* biti; s gen pos.: dužnost, osobina, znak, dokaz je, dolikuje; s gen, *qualitatis:* biti, imati; s gen. *pretii:* vrijediti; s dat. pos.: imati, biti u koga; s dva dativa: biti na što; s abl. *qualitatis:* biti, pokazati, imati; *est, sunt* ima, postoji; *est aliquid in aliquo* u nekoga je nešto; *in eo est ut* dotle je došlo, da; *futurum esse* ili *fore ut* opisuje infinitiv fut.; *futurum ut non possent* da ne će moći, Dat. III. 4.
summa, *ae, f.* svota, glavna stvar; *summa imperii* vrhovno zapovjedništvo, vrhovna vlast.
summus v. *superus.*
sūmo, *sumpsi, sumptum* 3. uzeti, *arma sumere* pograbiti oružje, latiti se oružja; uzeti koga za što, izabrati.
sumptuōsus 3. raskošan, skupocjen.

sumptus, *ūs, m.* trošak.
supellex, — *lectĭlis, f.* pokućstvo.
supĕro 1. nadvladati, pobijediti; nadilaziti, nadvisiti, pass. *superor* biti slabiji.
superstes, *stĭtis*, koji koga preživi; *sup. sum* preživjeti koga.
super-sum, *fŭi, esse* preostati, pretjecati; s dat. preživjeti, pretrpjeti što.
supĕrus 3, koji je gore; komp. *superior, ius* gornji, *superiores* t. j. *naves* prije spomenuti (brodovi), o vremenu: pređašnji, pren. jači, moćniji; superl. a) *suprēmus* 3. najviši, o vremenu: posljednji; *diem supremum obīre* posljednji dan navršiti = umrijeti; b) *summus* 3. najviši; najgornji, najveći, vrhovni *(imperator)*, najznatniji; *res summae* najvažnije stvari, spasenje, vlast.
suppedĭto 1. davati, nabavljati.
supplex, *lĭcis*, ponizno moleći, koji ponizno moli za pomoć, zaštitu.
supplicium, *i, n.* smrtna kazna, pogubljenje, *s. sumere de aliquo* pogubiti, smaknuti koga; *supp. dare alicui* biti ljuto kažnjen od koga.
sup-pōno, *pŏsui, posĭtum* 3. podmetnuti.
sup-porto 1. privoziti, privesti, dovesti.
supra, a) adv. gore, o vremenu: prije, o mjeri: više; b) praep. s akuz. više, nad, s one strane.
surgo, *surrexi, surrectum* 3. ustati.
Susamīthres, *is* i *ae, m.* Suzamitar, inače nepoznat Perzijanac.
suscipio, *cēpi, ceptum* 3. latiti se. primiti se, *bellum s.* započeti rat.
suspicio, *spexi, spectum* 3. gore gledati, poštovati, diviti se.
suspicio, *ōnis, f.* sumnja.
sustineo, *tĭnui, tentum* 2. *aliquid* odoljeti čemu,
sŭus 3. pron. poss. svoj, njegov, njihov; subst. *sui, ōrum, m.* svoji, t. j. svojta, prijatelji, pristaše, sugrađani, zemljaci, vojnici; *sua, ōrum, n.* svoje, svojina, svoj imutak; *iure suo* s punim pravom, *suo tempore* u svoje, pravo vrijeme.
Syracusānus, *i, m.* Sirakužanin, stanovnik grada Sirakuze u Siciliji.
Syria, *ae, f.* Sirija, zemlja između Eufrata i Sredozemnoga mora.
Sysĭnas, *ae, m.* Sizina, najstariji sin Datamov.

T.

tabellārius, *i, m.* listonoša, glasnik.
tabernācŭlum, *i, n.* šator.
taenia, *ae, f.* vrvca.
talentum, *i, n.* talenat (60 mina = 6000 drahmi = 36000 obola = 4715 kruna).
tālis, *e* takav, tako znamenit, tako

odličan; *talis-qualis* takav (onakav) — kakav.

tăm adv., uz pridjeve i priloge: tako, *tam-quam* isto tako — kao, *non (neque) tam — quam* ne tako — kao, manje — nego, ili premjestivši rečenične dijelove: više — nego.

tamen, coni. ipak, no, na početku rečenice: pa ipak.

Tamphĭlus v. *Baebius.*

tamquam adv. kao da.

tantus 3. tolik, tako velik, tako znatan, tako jak; subst. *tantum* s gen. toliko, adv. toliko.

Tarentīnus, *i, m.* Tarenćanin, stanovnik grada Tarenta u južnoj Italiji.

Taurus, *i, m.* Taur, planina u Maloj Aziji.

tectum, *i, n.* krov, kuća.

tĕgo, *xi, ctum* 3. pokriti, sakriti, zaodjeti, obući; braniti, zaštićivati,

tēlum, *i, n.* oružje, kojim se iz daljine bori; strijela, koplje, mač.

tempestas, *ātis, f.* oluja, bura; pren. nezgoda, neprilika, opasnost.

templum, *i, n.* hram.

temporārius 3. udešen prema prilikama ili vremenu.

tempto (i *tento)* 1. dotaknuti se čega; kušati, iskušati.

tempus, *ŏris, n.* 1. vrijeme; 2. zgodno vrijeme, prilika; 3. opasnost, nevolja; *tempora* prilike, okolnosti.

tenĕbrae, *ārum f.* mrak, tmina.

teneo, *tenui, tentum* 2. držati; uz imena mjesta: imati u svojim rukama; imati, zauzimati (kakvu čast); *se tenere* biti, zadržavati se.

tenuis, *e* tanak, pren. neznatan.

Terentius, *i, m. C. Ter. Varro* Gaj Terencije Varon, konzul 216. god., kojega je potukao Hanibal kod Kana.

terra, *ae, f.* zemlja, kopno, *et mari et terrae,* v. *mare.*

terrester, *stris, stre* kopneni.

terribĭlis, *e* strašan, užasan.

tertiō, adv. treći put.

testamentum, *i, n.* oporuka, posljednja volja.

testātus 3. dokazan, očevidan, posvjedočen, potvrđen.

testimōnium, *i, n.* svjedočanstvo, dokaz.

testis, *is, m.* svjedok.

testor 1. svjedočiti, dokazivati, uvjeravati.

testŭla, *ae, f.* crepić, ostracizam, t. j. sud na kojem se crepićima glasovalo.

Thebae, *ārum, f.* Teba, glavni grad Beocije.

Thebānus, *i, m.* Tebanac, stanovnik grada Tebe.

Themistocles, *is, m.* Temistoklo, znameniti atenski vojskovođa i državnik, koji je začetnik pomorske sile atenske i pobjeditelj Perzijanaca kod Salamine.

Theopompus, *i, m.* Teopomp, znamenit povjesnik grčki.

Therāmĕnes, *is, m.* Teramen, jedan od 30 atenskih tirana.

Thermopylae, *ārum, f.* Termopile, klanac između gore Ete i malijskog zaliva,

Thracia, *ae, f.* Tracija, zemlja na sjeveroistoku Grčke.

Thrasybūlus, *i, m.* Trazibul, atenski vojskovođa, vođa atenske demokracije, koji je oslobodio Atenjane od tridesetorice tirana (403. god. pr. Kr.)

Thrax, *ācis* i *Thraex, m.* Tračanin.

Thucydĭdes, *is, m.* Tukidid, slavni povjesnik grčki, koji je prikazao povijest peloponeskog rata.

Thurĭi, *ōrum, m.* Turiji, grad u Lukaniji u donjoj Italiji.

Thuys, *ўnis, m.* Tuin, gospodar ili knez Paflagonije.

Tiberis, *is, m.* Tiber, rijeka, na kojoj leži Rim.

Timaeus, *i, m.* Timej, grčki povjesnik iz Sicilije (oko 300. god. pr. Kr.).

timeo, *ui,* 2. bojati se.

timor, *ōris, m.* strah.

Tissaphĕrnes, *is, m.* Tisaferne, perzijski satrap u Joniji pod Darijem II. i Artakserksom II.

Tithraustes, *is, m.* Titraust, perzijski vojskovođa.

titŭbo 1. kolebati se; biti neodlučan, skanjivati se.

tollo, *sustŭli, sublātum* 3. podići; uzeti; smaknuti, ubiti.

Torquātus v. *Manlius.*

torques, *is, m.* vratna verižica, vratni lanac (za ures).

tŏt, adv. toliko.

totĭdem adv. isto toliko; *totidem atque* isto onoliko koliko.

tōtus 3. cio, sav, čitav.

tracto 1. raspravljati, dogovarati se.

trādo, *dĭdi, dĭdum* 3. predati, izručiti; povjeriti.

trādūco, *xi, ctum* 3. prevesti.

traicio, *iēci, iectum* 3. prebaciti, prevesti.

tranquillĭtas, *ātis, f.* mir, miran život.

trans-ĕo, *ĭi, ĭtum, īre* prijeći; prebjeći, odmetnuti se, uskočiti; prelazno: prijeći preko.

trans-fĕro, *tŭli, lātum, ferre* prenijeti.

trans-fīgo, *xi, xum* 3. probosti.

trans-fŭgio, *fūgi, fugĭtum* 3. prebjeći, uskočiti, prijeći.

transĭgo, *ēgi, actum* 3. svršiti, o vremenu: proći.

transĭtus, *ūs, m.* prijelaz, prolaz.

trans-porto 1. prevesti.

Trasumĕnus, *i, m.* Trazumensko jezero (u Etruriji).

Trebia, *ae, f.* Trebija, rijeka u gornjoj Italiji.

tribūnus, *i, m.* tribun, *tr. plebi* pučki tribun.

tribuo, *ui, ūtum* 3. dati; učiniti; iskazati; pripisivati.

triduum, *i, n.* tri dana.

triennium, *i, n.* tri godine.

trieris, *is, f.* trijera (lađa s 3 reda veslačkih klupa).

trime(n)stris, *e* tromjesečni.

triples, *ĭcis* trostruk.

trirēmis, *e* s tri reda veslačkih klupa, *tr. navis* trijera, troveslarka.
tritĭcum, *i*, *n.* pšenica.
triumvir, *vĭri*, *m* triumvir (jedan od činovničkoga zbora od trojice).
Troĭcus 3 trojanski.
tueor, *tuĭtus sum* 2. motriti, paziti; brinuti se; čuvati, braniti, štititi.
tum 1. adv. onda, tada, sada, *tum quoque* i sad još; u nabrajanju: onda, zatim; 2. coni. *cum* — *tum* ne samo — nego i; *tum etiam*, v. *etiam*.
turpiter adv. ružno, sramotno.
tūto adv. sigurno, bez pogibli.
tūtus 3. siguran, izvan opasnosti; subst. *tutum*, *i*, *n.* sigurnost, sigurno mjesto.
tyrannis, *ĭdis*, *f.* tiranstvo.
tyrannus, *i*, *m.* vladar, tiranin.

U.

ŭbi adv. gdje; coni. čim, kako.
ubĭnam adv. gdje.
ulciscor, *ultus sum* 3. osvetiti, kazniti.
ullus 3. ikoji, ikakav.
ultĭmus 3. o mjestu: posljednji, najdalji, najkrajnji; o vremenu: najstariji, veoma star.
umquam adv. ikada.
unde adv. 1. otkada, odakle; 2. u namjernoj rečenici = *ut inde.*
undĭque adv. odasvud, sa svih strana.
unguentum, *i*, *n.* pomast.
universus 3. vaskoliki, cio, sav, pl. *universi* svi zajedno.
ūnus 3. jedan, jedini.
urbānus 3. gradski, u gradu.
urbs, *bis*, *f.* grad, *urbs* bez vlastitog imena često za Rim ili Atenu.
usquam adv. igdje; ikuda, ikamo.
usque adv. uz prijedloge: *usque ab* od, *usque ad* sve do, do; uz priloge: *usque eo quoad* dotle, dok ne, *usque eo ut* tako da.
usūra, *ae*, *f.* kamate, dobit.
ūsus, *ūs*, *m.* poraba, vrijednost *(pecuniae)*; *usus alicuius* drugovanje, općenje s kim; iskustvo; korist, *usui esse* biti na korist; potreba; *usu venit* u praksi se događa, zbiva se.
ut 1. adv. kao, tako na primjer, *ut-sic* kao što-tako; u umetnutim rečenicama: kao što; *ut si* kao da; 2. coni. s konj. a) u namjernim rečenicama: da, neka, ne-li: b) u posljedičnim: da, te.
ūter, *tris*, *m.* mješina.
uter, *tra*, *trum* tko (od dvojice).
uterque, *utrăque*, *utrumque* jedan i drugi, obadva, pl. *utrique* jedni i drugi.
utĭlis, *e* koristan.
utilĭtas, *ātis*, *f.* korist.
utĭnam coni. uz optativni konjunktiv o da, kamo sreća da.

utĭque adv. osobito.
ūtor, *ūsus sum* 3. upotrebljavati, služiti se, okoristiti se, s ablat. objekta; prevodi se prema imenici, s kojom je u svezi, različno, tako o svojstvima: pokazati se, biti, *clementiā* pokazati se blagim, biti blag; o častima: vršiti, o licima: imati, živjeti, s dva ablativa: imati koga za što.
utpŏte adv. budući, jer, budući da.
utrobĭque adv. na jednoj i na drugoj strani, i ovdje i ondje.
utrum . . . an da li — ili u disjuktivnim pitanjima.
uxor, *ōris*, *f.* žena.

V.

vacātio, *ōnis*, *f.* oprost, *aetātis* zbog starosti.
vacuefacio, *fēci*, *factum* 3. isprazniti, *possessiones bello vacuefactae* ostali bez gospodara.
vadimonium, *i*, *n.* jamstvo, *v. sistere* doći na sud.
vagīna, *ae*, *f.* korice (od mača).
valde adv. veoma, vrlo.
valens, *tis* moćan, jak.
valeo, *ui* 2. biti zdrav, jak, moćan, imati utjecaj; vrijediti, moći, *ratio v.* prima se, prihvaća se; *aliquo valere* kamo smjerati.
valetūdo, *ĭnis*, *f.* zdravlje, u zlu smislu: bolest.
vallum, *i*, *n.* opkop.
variĕtas, *ātis*, *f.* nestalnost, promjenljivost.
varius 3. različit, raznovrstan.
Varro v. *Terentius.*
vās, *vāsis* (pl. *vasa*, *ōrum*) *n.* sud, pl. posuđe.
vātes, *is*, *m.* prorok.
-vĕ (straga koje riječi) ili.
vectīgal, *ālis*, *n.* danak, porez, daća, o privatnim ljudima: dohoci, prihod.
vĕho, *xi*, *ctum* 3. voziti, pas. voziti se.
vĕl coni. ili, *vel-vel* ili-ili, bilo-bilo, uz superlativ: gotovo, baš.
velocĭtas, *ātis*, *f.* brzina, okretnost.
vēlum, *i*, *n.* jedro.
vĕlut coni. kao, tako reći.
venātōrius 3. lovački.
vendo, *dĭdi*, *dĭtum* 3. prodati.
venenātus 3. otrovan.
venēnum, *i*, *n.* otrov.
vĕnio, *vēni*, *ventum* 4. doći.
vēnor 1. loviti, lov loviti.
venter, *tris*, *m.* trbuh.
ventĭto 1. često dolaziti.
ventus, *i*, *m.* vjetar.
Venusia, *ae*, *f.* Venuzija, grad u Apuliji.
venustus 3. ljubak, mio, prijatan, ljepušan.
vēr, *vēris*, *n.* proljeće.
verbōsus 3. pun riječi, opširan.
verbum, *i*, *n.* riječ, *verba facere* govoriti, *his verbis epistulam* tim riječima = ovakog sadržaja.
vēre adv. istinito, s pravom.
vereor, *veritus sum* 2. bojati se, poštovati.

vēro, 1. coni. a, ipak, ali, *neque vero* ali ne, a ne; 2. adv. doista.
versor 1. kretati se; općiti s kim, boraviti, biti, nalaziti se, živjeti.
versūra, *ae, f.* zajam, *v. facere* učiniti zajam.
versus, *ūs, m.* redak (u spisu).
verto, *ti, sum* 3. okrenuti, obrnuti, *anno vertente* (abl. apsol.) tečajem jedne godine.
vērus 3. istinit, pravi, *re vera* u istinu, strogo uzevši; *verum est* istina je; *vera, ōrum, n.* istina.
vestis, *is, f.* odjeća, haljina, odijelo.
vestītus, *ūs, m.* odijelo, odjeća.
veterānus, *i, m.* star vojnik, veteran.
vĕto, *ŭi, ĭtum* 1. zabraniti, ne dati.
vetŭs, *ĕris,* star, pređašnji, nekadašnji, drevni.
vetustas, *ātis, f.* starost, starina.
vetustŭs 3. starinski, star.
vexo 1. vući amo tamo; pustošiti, uznemirivati, napastovati, nanijeti štetu.
via, *ae, f.* put. *v. Appia* Apijeva cesta, koja vodi iz Rima u južnu Italiju.
victor, *ōris, m.* pobjednik, kao pridjev: *victor exercitus* pobjedonosna vojska.
victorĭa, *ae, f.* pobjeda.
victus, *ūs, m.* živež, hrana; način života, življenje.
vidĕo, *vīdi, vīsum* 2. vidjeti, opaziti, uvidjeti; *non video* s upitnom rečenicom: ne vidim, ne znam; s *ne:* paziti, čuvati se; pas. *videor* činiti se, pokazati se: s nom. c. inf. *videor* čini se da ja, *videris* čini se, da ti i t. d.; *videor mihi* s inf. mislim; *videtur* čini se pravo, zgodno; *videtur mihi* sviđa mi se.
vigilantĭa, *ae, f.* budnost, pažljivost.
vigilia, *ae, f.* bdjenje, straža, vrijeme noćne straže; *vigilias agere* stražu stražiti, čuvati stražu.
villa, *ae, f.* seoski dvorac, ljetnikovac, vila.
vincio, *vinxi, vinctum* 4. vezati, svezati.
vinculum *(vinclum), i, n.* konopac, uzica; pl. okovi, zatvor.
vinco, *vīci, victum* 3. pobijediti, nadvladati; nadilaziti, nadvisiti.
vinum, *i, n.* vino.
viŏlo 1. povrijediti, zlostavljati; oskvrniti, obeščastiti, okaljati.
Vipsanius, v. *Agrippa.*
vir, *vĭri, m.* čovjek, muž.
virgo, *ĭnis, f.* djevojka, *virgo filia* neudata kći.
virgŭla, *ae, f.* grančica.
virtus, *ūtis, f.* vrlina, hrabrost, junaštvo; zasluga; valjanost.
vīs, u sing. *vis, vim, vī,* plur, *vīres, ium, f.* snaga, sila, moć; nasilje, o broju: mnoštvo.
vīso, *vīsi, vīsum* 3. vidjeti.
vīsus, *ūs, m.* pojava, prikaza.
vīta, *ae, f.* život, način života; životopis.
vitium, *i, n.* mana, pogrješka.
vīto 1. *aliquid* kloniti se čega, bježati od čega.

vīvo, *xi, ctum* 3. živjeti; družiti se s kim.
vivus 3. živ, *vivo aliquo* za čijega života.
vix adv. jedva.
vocĭto 1. nazivati.
voco 1. zvati, pozvati.
vŏlo, *volui, velle* htjeti, smjerati, željeti; u postulativnim podložnim rečenicama *volo* se obično ne prevodi: *ut princeps esse vellet* neka (da) prednjači.
volūmen, *ĭnis, n.* spis, knjiga, sveska.
Volumnius, *i, m. P. Vol. Eutrapĕlus* Publije Volumnije Eutrapel, pristaša Antonijev.
voluntas, *ātis, f.* volja; želja, zahtjev; mišljenje; naklonost; Milt. II, 3. VIII. 3 privola.
vox, *vōcis, f.* glas.
vulgo adv. uopće, sa sviju strana.
vulgus, *i, n.* svjetina, ljudstvo; puk, o vojsci: prosti vojnici, vojska.
vulnĕro 1. raniti.
vulnus, *ĕris, n.* rana.
Vulso, v. *Manlius.*
vultus, *ūs, m.* lice.

X.

Xerxes, *is* i *i, m.* Kserks, perzijski kralj (486—465. god. pr. Kr.), sin Darija Histaspa.

Z.

Zāma, *ae, f.* Zama, grad u Numidiji, 5 dana hoda udaljen od Kartage; kod njega je 202. god. pr. Kr. P. Kornelije Scipion pobijedio Hanibala i učinio kraj drugomu punskom ratu (218.—201. pr. Kr.).

Popravci.

Str.	26.	redak	1.	odozdo	mjesto	*Lacedomonci*	čitaj:	*Lacedemonci.*
„	29.	„	12.	ozgo	„	*Eumolpiade*	„ :	*Eumolpidae.*
„	126.	„	7.	odozdo	„	*loeus*	„ :	*locus.*
„	174.	„	7.	„	„	*praestĭĭti*	„ :	*praestĭti.*

BARTOL M RIČEVIĆ

